המודיע

בטאון אגודת ישראל העולמית — ירושלים

בס"ד יום וערש"ק, פ' במדבר כ"ח אייר מ"ו (6 ביוני 86)
מ"ג לעומר דף היומי: בבלי — גיטין ס"ב; ירושלמי — תענית י"ח

שנה ל"ז גליון 10501
80 אג"ח כ' מע"מ

ראש אגף המודיעין:

"הסורים בונים מערך גדול של טילי קרקע־קרקע כדי לחפות על חולשת חיל האויר שלהם"

סוריה לא ויתרה על תוכנית המלחמה ★ פרשת פולארד גרמה לנזק רב לקהיליית המודיעין ★ חיזבאללה משתף פעולה עם אש"ף למורת רוחה של דמשק

מאת סופרנו הצבאי

הסורים משקיעים רבות בפי־תוח מערך סוללות טילי הקרקע־קרקע שלה, כדי להתגבר על השיטותיה כהפעלת מטוסי קרב בתוך שמיה של ישראל, כך אמר אתמול אהוה"צ, ראש אגף מודי־עין בצה"ל, האלוף אמנון שחק, בפגישה עם הכתבים הצבאיים.

לדעתו ההתפתחות המעניינת של התקופה האחרונה שייכת דווקא ללבנון, לשם מנסים המ־חבלים לחזור בדרכים שונות. כשהם מביאים עמם כסף רב. עו־שים זאת בעיקר אנשי אש"ף שנ־דחקו לקרן זווית בירדן. עתה הם מנסים לארגן לעצמם מחדש תשתית לאחיזה. כרגע אין חדירה מאסיבית של מחבלים לדרום לב־נון, בעיקר בשל התנגדות התוש־בים המקומיים. עם זאת נוצר מצב שבו החיזבאללה מרחיב את פעי־לותו והדבר, לדעתו, נעשה גם למורת רוחה של דמשק.

בהתייחסו למצב באזורים אח־רים בדרום לבנון, שם נמסר, בעבר, על בניית מערך קרקעי סורי, אמר ראש אמ"ן כי אין כל חידו־שים במרחב זה.

באשר למעורבותה של סוריה במעשי הטרור במזה"ת ובעולם בכלל סבור שחק שבעקבות הפ־עילות האמריקנית בלוב תשקול־ סוריה פעמים מעורבות ישירה במעשים שכאלו.

סוריה גם לא ויתרה על הרעיון הישן לצאת להתמודדות עם ישראל כדי להחזיר לעצמה שטחים, אומר ראש אגף המודיעין בצה"ל, ולמ־רות מצבה הכלכלי והפנימי הקשה, משקיעה דמשק רבות בב־ניית מערך כוחותיה ואף רוכשת נשק רב וחדיש מהסובייטים ומ־דינות הגוש המזרחי.

לסורים, אמר אתמול שחק, יש יכולת טכנית לא קטנה, אך כשירצו לחדור לישראל יצטרכו לשלם על כך ביוקר. בעיקר חשים הסורים

(המשך בעמוד אחרון)

הסנט אישר עיסקת הנשק עם סעודיה

וושינגטון — הסנט אישר אמש לנשיא רייגן לבצע את מכירת הנשק השנויה במחלוקת לסעודיה, בשווי של 625 מיליון דולר.

למתנגדי העיסקה, בסנט, שבו רוב לרפובליקאים, היה חסר בדיוק קול אחד כדי להשיג רוב של שני שלישים, דהיינו 67 קולות, שהיו דרושים כדי לבטל את הוטו שה־טיל הנשיא רייגן בחודש שעבר על החלטת שני בתי הקונגרס למ־נוע את העיסקה.

ההצבעה היתה 66 קולות נגד העיסקה, ו־34 קולות בעד. (ע"ר וע"צ)

אלחנן אפטרגוט בני ברק — **מלכה הימלפרב** קרית אונו
מאורשים
בס"ד, אור לכ"ח אייר תשמ"ו

פנחס ישכר שצ'דרוביצקי קיו גארדען הילס — ניו־יורק — **חנה איטא שמחה** מאנסי — ניו־יורק
מאורשים
בס"ד, י"ב אייר תשמ"ו

חיים דוד ברויער ירושלים — **פועה אביטל בליברג** ירושלים
מאורשים
בס"ד, אור לכ"ח אייר תשמ"ו

מטען התפוצץ בע־פולה

מטען חבלה קטן התפוצץ אתמול בצהריים, ליד התחנה המרכזית, סמוך למשטרת עפולה. איש לא נפגע ולא נגרם נזק.

המשטרה ערכה סריקות באיזור ועצרה עשרות חשודים לחקירה. הם ככולם ששוחררו במשך הלילה. (עתי"ם)

● פרייז מנהיג לוב מועמר קדאפי קיבל ביום ד' את סגן נשיא סוריה, עבדול חאלים חאדם, אשר הגיע אליו כשליח אישי של הנשיא האפז אל אסד. (ע"צ)

המבצע נמשך • ארונות קיר חינם! בכל חדרי השינה • בדירות מוכנות בהר נוף
מתנת "דור נוף"
• דירות פאר 4,3 חדרים
• פנטהאוזים 5 חדרים
מפרט טכני מעולה
בתשלומים לפי אפשרותך!
02-24 30 21 — 22 86 33
דור-נוף

למרות אירועי השבת שעברה:

עצרת השבת תיערך גם הערב בפ"ת

מאת סופר המודיע בפתח תקוה

"רוח המאבק על קדושת השבת לא דעך ולא בכה ויבואו אותנו — כך אמר אמש לסופרנו אחד מראשי המערכה של השבת בפתח תקוה.

"בכל השבתות שעברו, תיערך גם הערב, ליל שבת, עצרת מחאה נגד המשך חילולי השבת בקולנוע, בבית הכנסת הגדול בעיר. בעיר ישבות רבה של רמת השרון הרה"ג ר' יעקב אידלשטיין שליט"א בפ"ת, כאורח הציבור הדתי.

לסופרנו נמסר, כי אירועי ליל השבת שעברה לא הרתיעו את הציבור הדתי להמשיך וללחום למען השבת, ואדרבה — ככל אשר יענו אותנו כן נמשיך בכל מישורי המאבק שלא ידעך עד שיפסקו חילולי השבת. ההפגנות תימשכנה כמתוכנן גם הערב, כאשר משמרת מחאה תצא ליד הקולנוע, בהתאם להנחיות שת־תקבלנה במקום.

המשטרה — אמרו חוגים בעיר — תיטיב לעשות אם תפעיל את סמכותה לאכוף את החוק נגד מפירי בחילולי שבת.

טדי קולק מתקיף הסרת פרסומי התועבה ע"י המשטרה

מי שקרא למשטרה לפעול בתקיפות במאה שערים, יוצא נגדה בעזות מצח על פעולתה להשקטת הרוחות ★ העיריה מתעלמת עד היום מדרישות נציגי אגו"י להסרת התמונות

מאת סופר "המודיע"

ראש עיריית ירושלים, מר קולק, הודה אתמול, כי העיריה היתה יכולה זה מכבר להביא להסרת תמונות השחץ המוצגות בחוצות העיר, מכיון שיש לה חוזה עם החברה שהציגה את הכרזות. מר קולק לא פרח להסביר מדוע לא עשתה זאת העיריה עד כה, למרות פניות החוזרות ונשנות של נציגי אגודת ישראל ואישי ציבור רבים אחרים, אך מצא לנכון להתקיף בחריפות את המשטרה על שהחמודה להסיר תמונות תועבות בנסיון להביא להשקטת הרוחות בעיר.

בדברי התקפתו חסרת התקדים על המשטרה טוען קולק, ששב זה עתה מסיור בארה"ב שם הפגינו נגדו אלפים בכל מקום שאליו הגיע, כי "זה לא צריך להיות פעולה משטרתית להחליף כרזות ואפשר לעשות זאת בדרך אזר־חית". הוא לא הסביר מדוע לא הפעיל עד עצם היום הזה את "הדרך האזרחית" לנוכח בקשות חוזרות ונשנות, המונחות לפניו גם כיום, של נציגי הציבור החרדי בירושלים, להביא להסרת כל התמונות הפוגעות ברחבי העיר.

ראש העיריה טען, כי עיריית ירושלים "פעלה מאז ומתמיד למנוע פרסום תמונות פוגעות ברשות הרבים". טענה זו נדחתה בזעם על ידי אישי ציבור החרדי

(המשך בעמוד אחרון)

בס"ד, בפרוס יום מתן תורתנו — תשמ"ו

אוי לדור שכך עלתה בימיו

זה זמן שלבנו נשבר בקרבנו בראותנו את רדיפת הדת המתעצמת ומתפשטת בארצנו הק' ת"ו, פירצה רודפת פירצה לכל היקר והקדוש לישראל, ע"י פורקי עול תורה ומצוות המרהיבים עוז גם לצאת בהסתה נגד היהדות ויראי ה' הכואבים כי בלע את הקודש רח"ל.

בעוד לא מצאנו מנוח מהפירצות הקיימות בגדרי תורתנו הק', וקדושת השבת הנרמסת בראש חוצות, הנה גם צרו צעדנו מלכת ברחובותנו, ע"י פרסום ברחובה של עיר התמונות תתעבה כמקולקלים שבאומות, — פרסומים של אביזרייהו דג"ע בפרהסיה ופגיעה איומה בחינוך ילדינו.

יהודים יר"ש שאינם יכולים לעמוד ולכבוש את כעסם ומחאתם מחרפה איומה זו וכיסו בצבע את התמונות התתעבה הללו, מובלים כעבריינים, ומחמירים עליהם בקנסות ומאסרים.

אנו פונים בזה לכל יראי ה' בארץ ובתפוצות, לכל יחיד בעל השפעה — בקריאת קודש להצלה, אל תעמדו מנגד בשעה קשה זו לעם ישראל, עורו והתעוררו. לא עת לחשות התכנסו ועוצו עצה להפר עצת אויבי ה' מעל שארית פליטת עמו וארצו, כי בנפש היהדות היא, אל תנוחו ואל תשקטו עד אשר תשקוט הארץ מפירצות ורדיפות הדת.

ובזכות עמידתנו על משמר היהדות לכבוד ה' ותורתו, יראה ה' בעניינו ויריב ריבנו ויגאלנו גאולה שלימה למען כבוד שמו יתברך בב"א.

אלעזר מנחם מן שך — יוסף שלום אלישיב — שלמה זלמן אויערבאך

בפגישה של גדולי תורה ואישי ציבור עם ראשי משטרת ישראל:

נדונו הדרכים לפעול להסרת תמונות תועבה תוך הבנה עם החברה המפרסמת

גדולי התורה: הפרסומים מצירים צעדינו מלכת ברחובותינו ★ מפכ"ל המשטרה: יש לפעול להרגעת הרוחות ולפעול מתוך הידברות להסרת תמונות הפוגעות ברגשות הציבור

מאת סופר "המודיע"

בפגישה שארכה למעלה משעה בה השתתפו גדולי תורה מראשי ישיבות [illegible], הרבנים הגאונים רבי אהרן ברנשטיין, רבי משה אדלר, הרב מנחם פרוש, מפכ"ל המשטרה רב ניצב דוד קראוס, סגן מפקד המ־חוז הדרומי ניצב יוסף יהודאי, מפקד משטרת ירושלים ניצב חיים אלבלדס ומנכ"ל חברת "פוסטר מדיה" מר שמואל שלם, נדונו הדרכים לפעול להסרת תמונות התועבה מחוצות האר מתוך הידברות והבנה.

הפגישה שהתקיימה לפי בקשת חה"כ הרב פרוש ממפכ"ל המ־שטרה, אשר הסכים לזמן את הפ־גישה עם מנכ"ל החברה ע"מ לדון, כדי למצא דרך להבנה בין החברה המפרסמת לציבור הרחב הכואב על התמונות הפוגעות ברגשותיו.

בראשית הפגישה מסר חה"כ הרב פרוש על התסיסה הגוברת והולכת בקרב הציבור הרחב, כאשר למרות הפעולות הלגיטי־מיות שנעשו במשך תקופה ארו־כה, בה הועלה הנושא בפני גור־מים שונים ע"י נציגי הציבור־החרדי בדרישה להסרת תמונות התועבה למרות זאת עדיין ממשיכה החברה יחד עם חברות אחרות בפרסומיה הפוגעים. וכך התדרדרו הדברים שרבים מהציבור החרדי החליטו לפעול להסרת התמונות הפוגעות.

כמו כן הצביע על סעיף 173 בחוק פקודת העונשין שהמפרסם דבר דפוס, כתב יד, תמונה או דמות שיש בהם לפגוע פגיעה

(המשך בעמוד אחרון)

נפלה עטרת ראשנו

בצער רב וביגון קודר אנו מודיעים על פטירתו של ראש משפחתנו היקר והחשוב
הרה"ח ר' **חיים אריה** (ב"ר יעקב) **ברסלר** ז"ל
מחשובי חסידי גור
ההלויה תצא מבית בנו ברח' ברסלב 6 בני ברק
היום, יום ו' ערש"ק פר' במדבר
בשעה 11.30 לביה"ח נציבי פוניבז'
המתאבלים: אשתו, בניו, בתו, חתנו, כלותיו נכדיו ונינים בארץ ובחו"ל

בס"ד "גלאט כשר" — הנחלה
לשעבר אל מרוקו
שפצנו!!!
ושוב תוכלו להנות ממיטב המעדנים
משגיח צמוד
מסעדה מזרחית
★ מאכלי גריל פחמים
★ מעדנים בסגנון מרוקאי
★ דגים
★ בשר ועופות חלק בלבד
מחירים סבירים

סברים קונים בתפוצה!

		ער"ש	מוצ"ש
הדלקת	ירושלים	7.04	8.25
הנרות	תל־אביב	7.22	8.28
	חיפה	7.17	8.28
	באר־שבע	7.19	8.18
תפוצה	מוצ"ש לשיטת ר"ת		8.56

רשת שיווק ארצית לספרי קודש
בני ברק, רחוב חזון איש 9, טל. 709078
ירושלים, רח' מלכי ישראל 6 טל. 288067

מידות גדולות לנשים!
התחדשו
בחנות המיוחדת למידות גדולות של
יורם ירדני
ברח' ר' עקיבא 115 בני־ברק
הגיעו דגמי קיץ
חדשים לשבת ולאירועים

מכירת חיסול מיוחדת
חלוקים לילדות 20—25 ש"ח
שמלות לילדות 20—40 ש"ח
חלוקי נשים גם מודלקוט 30—50 ש"ח
כובעים אלגנטיים לנשים תוצרת חוץ
50 ש"ח במקום 80
וכן כותנות לילה ועוד ועוד
חנות ברנשטיין רח' מא"ש 15
במוצש"ק עד 12.00 בלילה וכן במשך השבוע
כל ההכנסות קודש לכולל "מגן שאול"

גלאט כשר — GLATT KOSHER
הילטון תל־אביב — TEL AVIV HILTON
במלוננו קיימת מחלקה נפרדת כשרה למהדרין "גלאט כשר", לאירועים, כנסים וסמינרים, תחת השגחתה הקפדנית והמיוחדת של הרבנות לתל־אביב יפו.
בהנהלתו של הר"ד מנחם קליין שליט"א.
המטבח והכלים מיוחדים (גם בצורתם) למחלקה ועברו הכשרה וטבילה כדין.
כל המוצרים בהכשרים הטובים ביותר כמו בד"ץ "העדה החרדית" ירושלים ורב לנדא בני־ברק.
למחלקה שני משגיחים קבועים יר"ש וחרדים.
רמת הכשרות השירות והסגנון המפואר של הילטון נשמרים עד לפרט האחרון.
הילטון תל־אביב
גלאט עם חמישה כוכבים
גן העצמאות, תל אביב 63405, (03)244222

מבצע "עוברים" ב"רהיטי טומי" — הנחות עד 50%!
ממשיך לשרת את לקוחותינו הנכבדים בנאמנות ובאושר
בחנותנו ב־ קניון איילון
גמר המבצע — יום ו' י"ג סיון תשמ"ו (20.6.86)
רהיטי טומי
המפעל: בר כוכבא 8 בני־ברק, 03/786756
חנויות המפעל: ר' עקיבא 102 ב"ב, 03/705573
קניון איילון רמת־גן, 03/785967

המסורה
• הוצאה לאור • הפצה • בית מסחר ספרים •
רח' חבקוק 5 ירושלים
הספר הנחוץ
אפקתא דלמלא
על עניני שביעית בזמן הזה
בירורי כל שיטות הראשונים להלכה ולמעשה
אסור מכירת קרקעות לנכרים
דיני שמיטת כספים ועוד
להשיג בחנויות הספרים

מבצע פרסים ענק של "טוב-טעם"
כל אחד זוכה!
חברת "טוב טעם" המשווקת מוצרי מזון כשרים למהדרין בהשגחת הבד"ץ של העדה החרדית ירושלים מודיעה על
מבצע פרסים ענק
אספו תויות ממבחר מוצרי "טוב־טעם":
★ ריבות וקונפיטורות 450 גר' ו־900 גר' ★ קטשופ רגיל וחריף 340 גר' ו־750 גר' ★ סירופים ממותקים באריזות של 1 ליטר, 2 ליטר ו־4 ליטר ★ חומץ ★ מיץ לימון טבעי
כל המביא 15 תויות של מוצרי "טוב־טעם" הנ"ל
יקבל שי אלבום תמונות נאה
את התויות אפשר לשלוח לפרסום פרידמן ת.ד. 446 בני ברק ובדואר חוזר ישלח אלבום התמונות, או להביא ישירות למשרד פרסום פרידמן רח' ר' עקיבא 112 ב"ב או למשרדי פרסום "אקספרס" רח' הישיבה 2 ירושלים — ולקבל במקום אלבום תמונות
מידי שבועיים תערך הגרלת ביניים בה יוגרל רשם קול
בין כל המשתתפים תערך לאחר מכן הגרלת ענק שבה יוגרלו
עשרות פרסים יקרי ערך
★ כרטיס טיסה לאירופה
★ 5 סופי שבוע במלון אריסטון — טבריה
★ 5 רשמי קול ★ 10 מחשבי כיס ★ 20 שעוני יד אלקטרוניים
★ 50 אריזות שי ממבחר מוצרי "טוב־טעם"
ההגרלה הראשית תערך אי"ה ביום שלישי כ"ו אלול תשמ"ו 30.9.86 בנוכחות רואה חשבון של החברה
ועכשיו קדימה: שלחו אריזות של מוצרי "טוב־טעם" ותשתתפו במבצע הפרסים הענק
★ חלוקת האלבומים תחל אי"ה בשבוע הבא
פרידמן

בס"ד
משתלת מגן דוד ירוק
(מד"י) בני ברק
לקראת חג השבועות יתקיים
באזאר צמחים
(יותר זול מפרחים)
של צמחי בית וגן, אדניות פורחות, שתילים, דשנים, מיכלים, עציצים ועוד
תינתן הדרכה בתערוכת הגג הפורח
כולל מערכות השקייה ידניות וממוחשבות ובאפשרויות הטיפול לשנת שמיטה הבעל"ט
פתוח בין השעות 10.30 בבוקר עד 20.30 בערב
ובערבי שבתות וחגים פתוח מ־10.00 בבוקר עד 15.00
חניה במקום
ההכנסות קודש לקידום פארק היהדות!!

גזור ושמור
בריכת "גלי גיל" רמת גן
(מאחורי בורסת היהלומים) טל. (03)7511332
רחצה נפרדת לגברים ונשים
לנשים:
כל בוקר מ־8.40־11.00
יום א' מ־17.30־20.00
יום ג' מ־17.30־20.00
יום ד' מ־20.15־22.30
לגברים:
בשעות הערב בלבד
יום א' מ־20.15־22.30
יום ג' מ־20.15־22.30
יום ה' מ־20.15־22.30
מוצש"ק מ־21.00־23.15
בואו ותהנו!
להתראות!!!

ברכת מזל טוב וגדיא טבא
מקדמים אנו בברכת מזל טוב חמה ולבבית
את פני האורחת הדגולה והחשובה והמפורסמת
הרבנית מסקווירא תליט"א
לרגל בואה ארצה לשמחת הולדת נכדה אצל כלתה
הרבנית חיה טווערסקי תליט"א
אנו מאחלים להרבנית תליט"א שתרוה רוב נחת דקדושה ממנו ומכל יוצאי חלציה
בכבוד רב
נשי סקווירא באה"ק

כולל לאברכים "נר לאברהם"
ע"ש הרה"ג רבי אברהם אביש וויס זצ"ל
רחוב דונלו 7-13 — בני־ברק
בס"ד
הזמנה של מצוה
ביומא דהילולא של מורנו ורבנו
הרה"ג מוה"ר **אברהם אביש וויס** זצ"ל
רב דחסידי ספינקא וראש הישיבה בבני־ברק
תיערך אי"ה
סיום הש"ס וסעודת הילולא
ביום ראשון פרשת "נשא" אור לב' סיון תשמ"ו בשעה 8 בערב, בחדר האוכל של ישיבת ספינקא, רחוב דונלו 11, בני ברק
כל אלו שקבלו על עצמם לסיים מסכתא מתבקשים לסיים עד יומא דהילולא.
למחרת ביום שני, בשעה 1.30 בצהריים, תתקיים עליה על ציונו הק' בחלקת חסידי ספינקא בפ"ת, התבורה ע"י הישיבה.

בס"ד
תכשיטי קליין – צורף ומשבץ
לרגל הצלחת מבצע פסח לרגל חג השבועות הבעל"ט
ולבקשת קהל לקוחותינו אנו מכריזים על
מבצע הנחות מיוחד
● עגילים החל מ־15 ש"ח
● תליונים החל מ־15 ש"ח
● טבעות החל מ־25 ש"ח
● צמידים ושרשרות במחיר מיוחד
● פנינים אמיתיות 2 שורות עם כדורי זהב ואבני חן החל מ־70 ש"ח
ועוד מבחר תכשיטים במסגרת המבצע
שעוני קיר סייקו ומעוררים — 35% הנחה
רח' יעקב מאיר 12 גאולה, ירושלים 02-242313

אלה אזכרה ואשפכה עלי נפשי יהודים חוזרים לירושלים לאחר חורבן הבית השני

סבלות היהודים בידי הרומאים, הנוצרים והמוסלמים גם יחד

"אלה אזכרה ואשפכה עלי נפשי כי אעבור בסך אדדם עד בית אלקים בקול רינה ותודה המון חוגג" (תהלים מ"ב ה). פסוק זה נדרש ע"י רבי יהודה ורבי נחמיה במדרש איכה רבה, בפתיחתא של כנסת ישראל להקב"ה: "לשעבר הייתי עוברת לפני רגלים בצילו של הקב"ה — ועכשיו בצילם של גלויות — לשעבר הייתי עולה לפניו בכל ביכורים, עד ראשי הכשבים היו אומרים "קומו ונעלה ציון אל ה' אלהינו" (ירמיהו ל"א), ברחובים היו אומרים "שמחתי באומרים לי בית ה' נלך" (תהלים קכ"ב א), בירושלים היו אומרים "עומדות היו רגלינו בשעריך ירושלים" (שם ב), בהר הבית היו אומרים "הללויה הללו אל בקדשו" (שם קנ), בעזרה היו אומרים "כל הנשמה תהלל יה" (שם ו). הבכבשיו "אדדם עד בית אלקים" (שם מ"ב ה) דמוכה סלקא ודמומה נחתא "אלה אזכרה" אזכרה כנסת ישראל "לשעבר הייתי עולה לפניך רגלים. ואומרת שירה הכרים. להקב"ה שנאמר "בקול רינה ותודה המון חוגג" (תהלים מ"ב ה) ועתה "אלה אזכרה".

מפני חטאינו גלינו מארצנו ונתרחקנו מעל אדמתנו. אולם כעולם לא הסיחו בני עם קדוש את דעתם מעיר הקודש והמקדש, וגם כאשר לא יכלו לעלות לירושלים להקריב קרבנות היו עוסקים בהלכות קרבנות לקיים "ונשלמה פרים שפתינו". ובתפילותיהם ערב ובוקר וצהרים היו מיישרים את רגליהם ומכוונים את פניהם וליבם לעיר הקודש והמקדש.

השלטונות הרומאים, שהחריבו את בית המקדש והגלו את אבותינו לארבע כנפות הארץ, גזרו גזירות קשות בנסיונם לנתק את הקשרים הנפשיים בין העם היהודי וארצו. אסרו על רגל יהודית שלא תדרוך בעיר הקודש אולם רבי עקיבא שראה מהר הצופים "שועלים הלכו בה" כבר הבין תקוותו שיתקיימו גם דברי נבואתו של הנביא זכריה: "עוד ישבו זקנים וזקנות ברחובות ירושלים".

במדרשים מאותה תקופה אנו למדים על רבים שהיו עולים להר הצופים, כדי לבכות על חורבן הבית, ויחד עם זאת להתפלל לבניינו ולחידושו במהרה בימינו. בהפיכותיהם ובהבעת תקותם ואמונתם נתנו תשובה לנסיונם של צוררינו לנתק את הקשר בין שומרי אמונים ובין עיר הקודש והמקדש.

הנוצרים לועגים למשבתנו

אחד מאבות הכנסיה הנוצרית, שחי כשלוש מאות שנה לאחר חורבן הבית, כלל בפירושו לתנ"ך דברי לעג וקלס ליהודים המנותקים מבית מקדשם. שהפך להיות בריכת אשפה ע"י הרשעים הצרים החריבה שנוסדה ע"י אדריינוס היא "אליה קפיטולינה". "מקום ינ' שופכים".

אותו רשע משתעשע בתיאור היהודים הבוכים על חורבן המקדש, והוא מספר על "יהודים יחפי רגלים, שאינם רשאים לבוא אל תחומי העיר, וגזירת מות מרחפת עליהם אם יתפשו בעיר. ורק יום אחד בשנה הוא יום החורבן (תשעה באב) הם רשאים לבוא ולבכות על חורבותיו, וגם זאת רק לאחר שהם משלמים לחיל הרומאי בעד הרשות שניתן להם לבכות ליד החורבות". הלה מוסיף לתאר כיצד הם אוכלים לאחר הצום את "מאכל הפרטים, מאכל האבלים, כפי מנהגם הטפל של הפרושים".

אותו רשע מספר על היהודים שנמכרו כעבדים ובירוד ליד חברון, הוא ירוד האלה, היו נמכרים היהודים השבויים "בחצי חינם", כמחיר מנת כלכלה של סוס". אלה שלא נמצאו להם קונים הועברו למצרים באניות, מהם שטבעו בלב ים ומהם שנהרגו ע"י הנוכרים. ויחד זה אף נזכר להראות כל שיבוי יהודי אחר השתתפות היהודים במרד זה.

מאות בשנים היתה בתקפה הגזירה הרומאית האוסרת על היהודים להתישב בירושלים, ובמקור קראי מציין "שלא היה אחד מישראל יכול לבוא לירושלים, והיו היהודים אשר במזרח באים אל מדינת מעזיה [טבריה] להתפלל שם, ואשר במערב היו במדינת עזה ואשר בארץ נגב היו בארץ צוער". ניתן להבין איפוא שהיהודים נשאו עיניהם לחיסולה של ממשלת רומי "מלכות אדום הרשעה" ולפי מקורות מספר אף תרמו את חלקם לסילוקה של ממשלת רומי הביזנטית שקיבלה את הנצרות, ואף סייעו בידי המוסלמים בכיבוש ארץ ישראל.

המושלמים הכובשים נעזרים ביהודים ומאפשרים חידוש הישוב היהודי בירושלים

המחנות הכובשים בהנהגתו של מוחמד, מייסד האיסלם, הגיעו לארץ ישראל. אך הנוצרים שאיבדו את השלטון בירושלים, המשיכו בנסיונותיהם למרר את חיי היהודים, במשא ומתן עם הכובשים המושלמים. אף הציגו תנאי לא להרשות ליהודים להתגורר בירושלים, ולפחות להגביל את מספרם, אולם הם לא הצליחו בכך. למרות רצונם של הכובשים המושלמים לחיות בשלום עם הנוצרים, לא יכלו להתעלם מעזרתם של היהודים, שנלוו אליהם בדרכם לכיבוש הארץ, וכן נזקקו לעזרתם כדי לגלות את מקום הר הבית.

כמה וכמה מקורות בידינו על עזרתם של היהודים לכובשים המושלמים, הן בכיבוש הארץ והן בגילוי מקומו של מקום המקדש, שהיה כולו חרבות וגלי אשפה, וכאמור בהכוונה מפורשת של השלטונות הרומאים, לחלל את המקום המקודש ליהודים. אחד מעוזריו של עומר מספר על מאמציו לשדל את היהודים "כדי שיראו לו את אבן השתיה, שעמד עליו שלמה בן דוד, כאשר סיים בנין בית המקדש והתפלל שם".

במקור שני מסופר גם על השיחה ביניהם כיצד גילה לו את המקום: "תמדוד כך וכך אמות מן הכותל. הסמוך לגיא בן הינום אשר שם מקום הזבל, אחר כך תחפור. ואז תמצא אותו". ואמנם חפר ו"הכותל המערבי" נתגלה לעיניהם.

תפקיד היהודים "לנקות ולטהר את המקדש"

לאחר שהערבים ניקו את הר הבית והסירו את האשפה המרובה שבהם כוסה, באו לידי הסכם עם היהודים, לפי קיבלו על עצמם לכבד את בית המקדש, וכתגמול על כך הינתן להם הזכות שיתפללו על שעריו "ולא יהיה מוחה על ידם".

אין אנו מקבלים בשוב פנים את טענתם של חוקרים מסוימים כאילו ניתנה לאם רשות לעלות לרגל להר הבית בחגים ובמועדים, ולהתפלל בו, שכן העליה להר הבית אסורה עלינו, כל עוד אנו טמאים, באין אפר פרה. הראיה לזה דבריו של סלמון בן ירוחם ש"הם התפללו ליד שער אחד משעריו ולא נמנעו מלהסתובב בשער".

הזכרנו כבר את המקור הקראי ש"לא היה אחד מישראל יכול לבוא אל ירושלים". ורק חילופי השלטון איפשרו זאת. וכאן אנו משתמשים במכתב שנתגלה בגניזה הקהירית, ופורסם עוד לפני כשמונים שנה, באוסף "המבכר" שהופיע בירושלים: "ומאת אלקינו היתה זאת, כי היטה עלינו חסד לפני מלכות ישמעאל. בעת אשר פשטה ידם ולכדו את ארץ הצבי מיד אדום ובאו לירושלים. היו עמהם אנשים מבני ישראל אשר הראו להם את מקום המקדש, וישבו עמהם כאן ועד היום, והתנו עליהם תנאים כי הם יכבדו את בית המקדש מכל גיאול ויתפללו על שעריו. ולא יהיה מוחה על ידיהם וקנו הר הזיתים אשר עמדה השכינה עליו".

ממקורות נוספים אנו למדים על שמשים יהודים שמספרם היה עשרה ואחר כך גדל עד עשרים, תפקידם היה "לנקות ולטהר את המקדש". כן נמסר על שמשים יהודים, שהיו מתקנים את הזכוכיות ואת המנורות והגביעים והמנורות הגדולות, וכולם היו פטורים מ"מס הגולגולת", אולם כבר ציינו גם החוקרים שאין לקבל מקורות אלה כמו שהם. אין להעלות על הדעת — הם טוענים — שיהודים יאותו לקבל על עצמם תפקיד זה, כלומר לשרת במסגד מוסלמי, ובפרט במסגד שבהר הבית המקודש. אולם אין ספק שהיהודים הגיעו לכלל השפעה מסוימה ובהתאם לכרונולוגיה מהדוד ההוא, כיוונו את המוסלמים בבנין הר הבית.

לפי מקור אחד החל עומר לבנות את הבנין על הר הבית, אולם הבנין לא החזיק מעמד. הדבר התמיה את עומר ולפיכך שאל ליהודים לסיבת הדבר, ותשובתם היתה שהבנין לא יחזיק מעמד אלא אם כן יצוה להסיר את הצלב שעל הכנסיה על הר הזיתים. יש להוסיף שהר הזיתים שימש מקום תפילה ליהודים במשך מאות השנים, שבהן לא יכלו להיכנס לירושלים. מובנת איפוא בקשת היהודים ולנוכח עזרתם של היהודים בכיבוש ארץ ישראל אנו מבינים מדוע נענתה בקשתם.

היו בקרב היהודים שתלו תקוות מוגזמות בשלטון המוסלמי. אולם כנראה שהשלטונות המוסלמיים לא רצו לערער את יחסיהם עם התושבים הנוצריים ואף הם המשיכו בדחיקת רגלי היהודים. במדרש מ"פרקי דרבי אליעזר" נרמז על סבלות היהודים מידי המוסלמים: "ולמה נקרא שמו ישמעאל. שעתיד הקב"ה לשמוע בקול נאקת העם, ממה שעתידין בני ישמעאל לעשות בארץ באחרית הימים".

בנבואה הכלולה ב"פרקי דרבי אליעזר" (סוף פרק ל) מצויים רמזים לגזירות רבות ומשונות שסבלו במאות השנים הבאות מידי השליטים המוסלמים. שכבשו את ארץ ישראל: "חמשה עשר דברים עתידין בני ישמעאל לעשות בארץ באחרית הימים, ואלו הן: ימדדו את הארץ בחבלים, ויעשו בית הקברות למרבץ צאן אשפתות, וימדדו בהם ומהם על ראשי ההרים, וירבה השקר, ותוגש האמת, וירחק חק מישראל, וירבו עוונות בישראל שני תולעת כצמר, ויקמל הניר והקולמוס, ויפכל סלע מלכות, ויבנו את הערים החרבות, ויפנו הדרכים, ויטעו גנות ופרדסים, ויגדרו פרצות חומות ביר המקדש ויבנו בנין בהיכל".

רושמי הקורות מציינים כי בכל פיסקא ישנו רמז למאורעות הזמן ולגזרות שנגזרו ע"י המוסלמים לאחר שהשתלטו על ארץ ישראל.

(המשך בעמוד י"ב)

רחבת הכותל בעבר

בצלאל לנדוי

שומרי החומות על משמר ירושלים

ועדיין "עיר האלקים מושפלת עד שאול תחתיה"

יהי כי השבח וההודאה לה' המבלאים את לב כל אחד באשר ביום השנה הי"ט לשחרורה של ירושלים שבין החומות מידי השלטון הירדני והחזרתה לידי ישראל, יחד אתה הכרה שניתנה לרבבות מלובבי אמוני ישראל לשפוך שיחם בסמוך לשריד מקדשנו. לפני כי ששכן שמו בבית ה', עלינו להתפלל על לבנו כי בימים אלה, בימים י"ט-כ' באייר, מלאו 38 שנה לנפילתה לידי הערבים, כאשר היו פרס בר על כל מתבודדי ביה ולא חבל. וגם זאת אסור לנו לשכוח.

יהי על כן, אם כי עברו כבר קרוב לשתי עשרות שנים, שהאזור נמצא בשלטון ישראל, הרי התלה האור מבבתי התורה והתפילה שבי־הושו בידי האויב עדיין עומדים בחורבנם.

לפני שלושים ושמונה שנה, ביום שישי, י"ט באייר תש"ח, נפלה העיר העתיקה של ירושלים לידי אנשי הגבורות ומפקדי הלגיון הירדני. ביום ההוא ולמחרתו, ביום השבת כ' באייר, גורשו מבתיהם המעטה מאלף שומרי החומות הנאמנים ומהם שהובלו לשבי. באחת מאותן התמונות שצולמו במבצעי הגירוש אנו מבחינים בגאון הצדיק רבי דוד יונגרייז, שהתגורר בה בכל תקופת המצור, חדרים כספה. לא היה מוכן לעזוב את ירושלים העתיקה ונשאר בה עד נפילתה. וכך היה גם לצאת לשבי, אולם לכהלנו נמנה בין אלה שמשחרריו הורשו לעבור לירושלים החדשה.

חלק משומרי החומות, בעיקר זקנים נשים וטף, שהורשו להצטרף אל אחיהם בירושלים החדשה עשו את הדרך ממשמר ציון עד ליבה ביסה. רב יוסף, בתשלה הצבאי של ירושלים בימים ההם, מתאר בהתרגשות אהבה אשה מבנות ירושלים העתיקה, שהיתה בדרכה אל השופט. אולם משהבחינה שהשבת עומדת לבוא, נעצרה בדרכה. הוציאה מצוידה הקטן שני פמוטים שהדליקה בהם את נרות השבת. היא ישבה בצדם ולא היתה מרבה לזוז ממקומה, למרות לחצי החיילים. אלא לאחר שקיימה מצוות הדלקת נרות שבת בהלכתה.

שומרי חומות ירושלים שגלו מבתיהם, ובי־חוד מבתי המדרשות, שבהם שהו יותר מכפה ששהו בבתיהם, לא הסיחו את דעתם מירושלים העתיקה שנפלה בידי צר. חודש ימים לאחר נפילתה פרסם הרה"צ פראנק ובית דינו קובץ תפלות וקינות "על חומותיך ירושלים", שנועדו להיאמר ביום כ' בסיון, במלאת שלושים לאבלנו הנורא על חורבן בית קדשנו ותפארתנו ושריפת התורה.

רבני ירושלים: רבי זאב מינצברג, רבי פישל כהנסקי, רבי פנחס עפשטיין ורבי דוד יונגרייז, שהתגוררו עשרות בשנים בין החומות, הצטערו ביותר על כתביהם שאבדו וציינו זאת בכל הזדמנות. כדוגמה נציין את דברי רבי זאב מינצברג בפתח קונטרס "פירות שביעית": "ביום ו' עש"ק, י"ט אייר תש"ח, נפלה ירושלים הקי' עיר עתיקה, ביד לגיון הערבי ימ"ש, הודות להשי"ת שיצאנו בחיים. אבל לדאבוני אוצר הספרים והכתבים שלי נשארו שם ותבל על דאבוני, כתבים שלא אוכל למצוא תמורתם".

בשנת תשי"ח במלאת עשר שנים לנפילת ירושלים העתיקה, הביא רבי חנוך זונדל גרוסברג מהדורה שניה של ספרו "המעשר והתרומה". ובסופו הציב מצבת זכרון לירושלים המקודשת, שזכיתי לשכון בתוכה ולהגות מאוירה הזך המחכים כחצי יובל שנים, ולשריד בית מקדשנו שכבשום לגיונות ביום המר והנמהר, י"ט ימים לחדש אייר תש"ח, ואקונן במר נפשי על הריגת תושביה וכגיניה, ובתוכם ידידי הרה"ג ר' יצחק אביגדור אורנשטיין הי"ד, ועל חורבן בית מקדש המעט, בתי כנסיותיה ומדרשיה, וספרי התורה וספרי הקודש שעלו באש ובתוכם כתבי ידי הרבים אשר ספחתי ורביתי בעמל נפשי, אחרי שנות עמל ולילות נדודים". כיתר שומרי החומות נשא אף הוא תפילה "נזכה לראות מהרה בנפול אויבינו".

קרוב לתשע עשרה שנה נשאו את נפשם לחזור לבין החומות ומהם שזכו לראות בשוד רוחה. ואיני יכול להימנע מלציין דבריו הקדושים של רבי דוד יונגרייז, שנמסרו לי זה עתה, מפי ר' עמרם ב"ר יעקב בלוריא. היה זה ביום כ' באייר תשכ"ז, כאשר אויבי ישראל חברו יחדיו, ובו ביום טס חוסיין שליט ירדן לקהיר ומיהר להצטרף אל נאצר, מתוך כוונה זדון להשלים את המצור על מאות אלפי היהודים תושבי ישראל, ואין להעלות על הכתב את כוונתם הזדונית.

כל פנים קפצו פארור, והיה זה טבעי ביותר לנוכח הסכנה שאיימה מצד הצוררים, אולם כאשר הגיעה הידיעה לישיבת הבד"ץ, עודד אותם ר' דוד יונגרייז, הוא העיר כי ביום זה, כ' באייר, נעלה הענן במדבר סיני, כאמור בפרשת בהעלותך (במדבר י' י"א): "ויהי בשנה השנית בחודש השני בעשרים בחודש נעלה הענן מעל משכן העדות, ויסעו בני ישראל למסעיהם ממדבר פארן, ויסעו בראשונה על פי ה' ביד משה", ובאותו היום הב"ע משה רבינו את הפילה "קומה ה' ויפוצו אויביך וינוסו משנאיך מפניך". מעתה — הוסיף ר' דוד — אין לנו מה לפחד והאויבים יפוצו, למען יתקדש שם ישראל בעמים.

לא עברו אלא שמונה ימים וכולם נוכחו לדעת עד כמה הרחיק אותו צדיק לראות. בדרכו הביתה הוסיף ר' דוד להסביר. באזני ר' עמרם שנלווה אליו, מדבריו של הקדוש רבי שמשון מאוסטרופולי שמצא רמז בפסוק (תהלים ו' י"א): "יבושו ויבהלו מאד כל אויבי ישובו יבושו רגע" ראשי תיבות של ארבעת התיבות האחרונות "אייר". סגולה להשתלט על אויבים. ור' דוד גילה כי ראשי תיבות של הפסוק כולו הם במדויק ובסודר "יום כ' אייר".

כאמור, ניתנה לנו האפשרות לחזור לירושלים שבין החומות, אולם כמו באלפיים שנות הגלות שקדמו לנו עלינו להמשיך ולקונן על חורבן בית המקדש, כלשונו של הפייטן רבי אמתי ברבי שפטיה, בפיוט המרגש שלשה עשר מידות.

רבי אמתי, פייטן וראש ישיבה בעיר אורה אשר באיטליה הדרומית, מתנה את צרות היהודים בימיו, ימי גזירת השמד של בסילאוס השני, קיסר ביזנטיון: "אפפוני מים עד נפש, באנו בעמקי מצולה. גלי ים עברו עלינו. דכיות תהום כסתנו". אולם בשיא כחו הוא משתפך בדבריו הנוגעים עד הנפש, ומשמשים ביטוי קלאסי למעמדו ועמדתו של עם ישראל בגולה ובארץ גם יחד: "אזכרה אלקים ואהמיה, בראותי כל עיר על תלה בנויה, ועיר האלקים מושפלת עד שאול תחתיה, ובכל זאת אנו ליה ועינינו ליה". ומאז ועד עתה עינינו נשואות לגאולה ולבנין בית המקדש בירושלים הבנויה במהרה בימינו.

הגאון רבי דוד יונגרייז זצ"ל צועד בסך בין המפונים מן הרובע

רבני הרובע הגרי"ז מינצברג זצ"ל והרב אליהו חזן מוקפים בחיילי לגיון

הישוב היהודי ברובע המוסלמי

על חורבות מוסדות התורה ברובע המוסלמי

אין ספק שמתקופות קדומות ועד הדורות האחרונים התרכז הישוב היהודי בירושלים שבין החומות. באזור המכונה "הרובע היהודי", בחלקה הדרומי מזרחי, במורד ההר הפונים מזרחה. אל מול הר המוריה וחצר המקדש, הכותל המערבי והר הזיתים.

מראה זה, הנשקף כמעט מכל בית ברובע, היה מסעיר את לבו של היהודי. הר הבית והכותל הלא הם סמל לתקופת הזוהר של ישראל בעבר. והר הזיתים הוא סמל התחיה הנצחית באחרית הימים. הוא היה מתפלל שיבנה בית המקדש במהרה בימינו, ונושא עיניו להגשמת חזון אחרית הימים, כאשר יתקע בשופר גדול — ועמדו רגליו ביום ההוא וכו'.

אחת החלוקות הידועות ביותר של העיר העתיקה, היא החלוקה ל-4 רבעים: יהודי, מוסלמי, נוצרי, וארמני. עד למאתיים השנים האחרונות לא הזכירו המבקרים בירושלים את הרובעים הנוצריים. והגורמים בשטח היו, כמובן, המוסלמים, שהעיר היתה מצויה בידיהם במשך 1500 שנים, בהפסקה של מאתיים שנות השלטון הצלבני, והיהודים, שכלו לארה"ק והשתדלו בכל כוחם לקבוע מושבם בעיר הקודש והמקדש.

יש הטוענים כי הקביעה של 4 רבעים בעיר הוספה ממבנה ירושלים הרומית, הנשמר עד היום, כאשר שני הרחובות העיקריים: ה"קארדו" וה"דקומנוס" של "איליה קפיטולינה" חוצים אותה מצפון לדרום וממערב למזרח, ומחלקים אותה ל-4 חלקים. אם כי ארבעת החלקים האלה אינם זהים במדויק עם ארבעת הרבעים הנ"ל אלא בקירוב.

במשך מאות בשנים שימש האזור המכונה, כאמור, הרובע היהודי, כמרכז השכונה היהודית. ב"דגם" זהו התוכנית המשוערת של תקופת הבית השני. נמצא הרובע בתחום העיר העליונה ובשטחו היה גם ארמון החשמונאים, אולם כבר בימי הביניים היה פה מקומה של שכונת היהודים במורד ההר מזרחה למגדל דוד. רבי בנימין מטודילה, שביקר בירושלים בשנת תתקל"ג בקירוב, מזכיר את השכונה: "ירושלים היא עיר קטנה ובצורה תחת שלש חומות, ואנשים בה הרבה, וקוראים להם הישמעאלים יעקובין וארמים ויונים וגורגריים ופרנקוש ומכל לשונות הגויים" (הלא הן הכתות הנוצריות) אולם "הרוב הגדול הם המוסלמים ומרכזם בהר הבית, ושם מקום המקדש, ובנה עליו עומר בן אל כטאב כיפה גדולה יפה עד מאד, ואין מכניסים שם גוים שום צלם ולא שום תמונה אלא שבאים שם להתפלל".

הוא מזכיר את הכותל המערבי: "ולפני אותו מקום כותל מערבי הוא אחד מן הכותלים שהיו במקדש, בקודש הקדשים, וקוראין אותו שער הרחמים, ולשם באים כל היהודים להתפלל לפני הכותל בעזרה. ושם, בירושלים, בבית אחד היה לשלמה אורוות הסוסים אשר בנה שלמה. בנין חזק מאד מאבנים גדולות, ולא נראה כבנין ההוא בכל הארץ, ושם נראית עד היום הזה הבריכה שהיו הכהנים שוחטים בה את זבחיהם, וכל היהודים שם כותבים שמם על הכותל".

וכאן אנו באים לעניננו, מקום מגורי היהודים: "והם כמו מאתיים יהודים דרים תחת מגדל דוד, ובחומה שבמגדל דוד, הבנין הראשון של יסוד, כמו עשר אמות מבנין הקדמונים שבנו אבותינו, והשאר מבנין ישמעאלים ואין בכל העיר בנין חזק יותר ממגדל דוד". (והוא היסוד של אחד המגדלים מתקופת בנין הורדוס, שנשתמר עד היום ונראה משמאל לשער יפו).

יסוד ביהכ"נ ע"י הרמב"ן

גם בדורות הבאים התרכז הישוב היהודי באזור זה. ביחוד לאחר שהרמב"ן שעלה בשנת ה' אלפים כ"ז, התקין בית כנסת באחת מחורבותיה. כדבריו באגרתו לבנו: "מירושלים עיר הקודש אני כותב אליך... וזכיתי ובאתי לשלום ביום תשיעי לירח אלול, ועמדתי בה בשלום, עד מחרת יום הכפורים... ומה אגיד לכם בענין הארץ, כי רבה העזובה וגדל השממון, וכללו של דבר, כל המקודש מחבירו חרב יותר מחבירו, ירושלים יותר חרבה מן הכל".

הישוב היהודי מצומצם ביותר "ואין ישראל בתוכה, כי מעת באו התתרים ברחו משם, ומהם שנהרגו בחרבם, רק שני אחים צבעים קונים הצביעה מן המושל, ואליהם יאספו עד מנין מתפללים בביתם בשבתות". על סמך רשימו של רבי בנימין מטודילה, המעריך בספר התושבים היהודים כמאתיים, יש המציעים לתקן במקום שני אחים — שני מאות, אולם מהמשך דברי הרמב"ן באגרתו נראה שאין מקום לתיקון: "וזרזנו אותם ומצאנו בית חרב, בנוי בעמודי שיש וכיפה יפה, ולקחנו אותו לבית הכנסת, כי העיר הפקר, וכל הרוצה לזכות בחרבות זוכה, והתנדבנו לתקון הבית, וכבר התחילו ושלחו לעיר שכם להביא משם ספרי תורה אשר היו מירושלים. והבריחום שם בבוא התתרים, והנה יציבו בית הכנסת ושם יתפללו".

מספר יהודי ירושלים הוסיף להיות מצומצם ביותר, אולם מיתר חלקי אר"י וכן מתפוצות הגולה היו מגיעים לירושלים: "כי רבים באים לירושלים תדיר, אנשים ונשים מדמשק ומצובה ומכל גלילות הארץ לראות בית המקדש ולבכות עליו".

עליית הרמב"ן ירושלימה והפיכת חורבה לבית כנסת, ריבתה את גידול הרובע וגרמה לריבוי המתישבים בו. כמאה וחמישים שנה לאחר מכן בשנת קצ"א, כאשר עלה רבי אליהו מלא-כאסה שבאיטליה, אף נתבקש לכהן כרבה של הקהילה היהודית בירושלים. במשך מאות בשנים היה ידוע כרבי אליהו מפיראוה, על יסוד מכתבו שהופנה לבנו בעיר זו. לאחרונה בירר ידידי ד"ר יוסף הקר פרטים חשובים על מקומו ומעמדו (ספר היובל של "ציון" תשמ"ה).

כותב הטורים רוצה להעיד כי עד לגירוש ספרד בקירוב לא היתה ההפרדה העדתית בולטת בירושלים, ואחד הרבנים העולים מאיטליה נתמנה לכהן כרבה של קהילת ירושלים, שהיתה ברובה, לפי הערכתי, מעולי אשכנז. הוא הדין כששים שנה לאחר מכן כאשר עלה, רבי עובדיה מברטנורא והתיצב בראש הקהילה.

אנו תוהים לספר על מגורי היהודים בתקופה זו ולאחריה. התיירים הנוצרים מספרים על אזורי מגורים מיוחדים ליהודים. נוסע אחד קורא בשנת רפ"א לשער ציון של ימינו "שער רחוב היהודים". סופר מוסלמי, שחי בירושלים באותה תקופה, קורא לשער ציון הנזכר בשם הערבי "באב חארת אל יהוד", שער הרובע היהודי שכן היה זה השער הקרוב ביותר אל בתי היהודים, ואחד התיירים אף מתארו בבדיוק: "שבעים ושבעה צעדים מן השער הנזכר מתחיל רחוב בית הכנסת של היהודים, נמשך מאתיים שלושים ושבעה צעדים עד הכניסה אל הרחובות המקומרים", הם השווקים הארוכים המקומרים עד ימינו, ובית הכנסת הנזכר הוא של הרמב"ן הנמצא ברחוב הראשי ברובע היהודי.

הישוב היהודי בבאב אל חוטה

הפעם נקדיש את מאמרנו דווקא לאזור אחר, הוא אזור "באב אל חוטה", שם ערבי של שער בחלק הצפוני של חצר המקדש, ממנו מתחיל רחוב צר באיזור מיושב ערבים, הנקרא בשם השער הזה אולם בדורות קודמים גרו יהודים בחצרות הערבים, וניתן לשער שהיהודים נשאו עיניהם להתגורר באזור הקרוב ביותר להר הבית.

בני דורנו משתדלים להגיע לביה"ס הערבי "עומריה", מול שרידי מבצר אנטוניה, המקום הקרוב ביותר לשריד מקדשנו, ומעל גגו ואף מחלונות כתות ביה"ס ניתן לראות את שטח הר הבית ולבחון את תחומיו. כותב הטורים גילה שעוד לפני כ־450 שנה השתדלו יהודים לעלות למקום זה, ובאחד מכרכי הרישומים של בית הדין השרעי המוסלמי, מסופר על משפט שנערך בשנת שי"א (1551), נגד יהודים שניסו להתקרב למקום ככל האפשר ולצפות לפחות אל הנעשה ברחבת המסגדים.

בפני הקאדי הובאו שישה יהודים ושש יהודיות, יתכן שחלקם היו עולי רגל ומבקרים, ולאו דווקא תושבי העיר שהר אשמו בכך שבצהרי היום עלו על גגה של המדרסה "אל מדרסה אל עתמאניה" וממנה עלו אל גגה של האכסדרה המקיפה את הר הבית ממערב ומקרוב השקיפו על המתפללים ועל מסגד אל צחרה וכל זאת עשו בגלוי. משנסתיימה תפילת הצהרים החלתנו המוסלמים על הפרעה זו. והיהודים הובאו למשפט. בבית הדין נהגו היהודים במידה רבה של בטחון, בטענה כי קיבלו אישור לכך משני אנשי דת שבשמותיהם נקבו. אלה האחרונים הכחישו מכל וכל את הטענה הזאת בפני השופט, ואז ניתנו פסקי דין נפרדים לכל אחד מן הגברים היהודים שהודו בעצם המעשה, כל אחד מהם נידון לספוג מלקות שנתבצעה מיד, למען יראו הכל וייראו" (הובא ע"י אמנון כהן בספרו "היהודים בשלטון האיסלאם", עמ' 82. הוצאת יד בן צבי).

הרב חזן עוזב את ביתו כאשר מסביבו מחייכים אנשי הלגיון הערבי

אזור מגורים יהודי בתקופת הצלבנים

באזור זה התגוררו יהודים במאות שנים לפני כן, ובתאור כיבוש ירושלים ע"י הצלבנים מסופר שהם פרצו את החומה הצפונית של ירושלים. היה זה ביום כ"ג תמוז ד' תתנ"ט, כאשר ירושלים נפלה לפני הנוצרים נוסעי הצלב, ובראשם האבירים הדוכס גוטפריד מבולון, טנקרד הגרמני ורימונד מפרובינציה. בבואם לירושלים היכו לפי חרב את כל הישמעאלים איש ואשה מזקן ועד יונק. הרגו ולא חמלו.

האביר רימונד עצמו מספר כי "עד ברכיים עברו בדמי ירושלים וסוסיהם רמסו על החללים ויחצו עד צוארם, וטנקרד מיהר אל הר המוריה לשלול את מסגד הישמעאלים, כי הוגד לו אשר אוצרות כסף וזהב ואבנים יקרות טמונים שם, ויאסוף עושר גדול בכסף ובשמלות, בסוסים ובחמורים".

גורל זה נפל גם בחלקם של היהודים "ואת שארית היהודים סחבו על נשיהם וטפם אל בית הכנסת, כששת אלפים נפש, וישרפו את הבית עליהם באש. שבעה ימים ארך הטבח בחוצות ירושלים, עד שעשו את העיר כולה נוצרית באין עוד יהודי או מוסלמי אחד בה — ואחר רחצו מן הדם ולבשו חג וילכו ויבואו אל קבר אותו האיש ברנה ובהלל" ובשנים הבאות "ותמלא ירושלים בתי מנזר וכנסיות". על מסגד עומר שבהר הבית הוקם הצלב, ומקהילת ישראל אשר בירושלים לא נשאר זכר, כל הימים שיד הנוצרים היתה תקיפה.

ראשוני תלמידי הגר"א משתקעים באזור זה

לפי שעה אנו פוסחים על כמה מאות שנים ומגיעים לשנת תקפ"ב (1821), בערך, כאשר עלו הראשונים שבין תלמידי הגר"א לירושלים בעקבות המגפה בצפת. בדרכם מן הגליל הגיעו ל"באב אל עמוד", הוא שער שכם. השער המרכזי לבאים מן הצפון. כיון שהיתה זאת תקופת מגיפה נקטו השלטונות המקומיים אמצעי זהירות, והבאים לעיר הוחזקו ימים מספר בהסגר "קאראנטין", שהותקן אז במערת צדקיהו הסמוכה לשער שכם.

בצאתם פנו לאזור הסמוך בין שער שכם לשער האריות, הוא אזור "באב חוטה" והתישבו בו, אם כי היו ביניהם שהצפינו עד לאזור הרובע היהודי, ששימש כמרכז הישוב היהודי בין החומות. עדות נאמנה, שאזור זה היה בשנים ההן מרכז מגוריהם של המתישבים האשכנזים, מצויה בספרו של יהושע יעלין "זכרונות לבן ירושלים" עמ' 5, כאשר הוא מספר על עליית אביו ר' דוד טביא יעלין והשתקעותו בירושלים. הלה נכנה על נכבדי הקהילה לפני כמאה וחמישים שנה, אם כי כמה מיר"ח שנו ופירשו ואף הקדיחו את תבשילם.

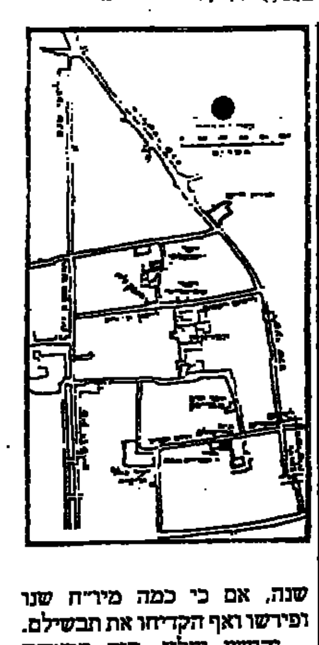

יהושע יעלין, היה הראשון מיהודי אשכנז, שהתעלם מה"חרם" שהטילו כל רבני ירושלים לעדות אשכנז על בתיה"ס החילוניים, שבהן הנהיגו לימוד שפות זרות, והכניס את בנו דוד ילין לבי"ס "אליאנס" (כי"ח). על צעדו זה הוחרם ונשללה הימנו זכות קבלת החלוקה. אך הוא לא ויתר ויצא לליטא להיאבק על זכותו. אנו משתמשים בעדותו כמסיח לפי תומו: "ויבואו כולם שמחים ועליזים, על התמורה ועל הגאולה. ויתישבו הורי ברובע העיר המזרחי הנקרא "באב חוטא", כי אלה אשר שבו עתה מצפת היתה דירתם שם עוד טרם ברחם מירושלים". וכאן רמז כי מאה שנה לפני כן כבר היו באזור מגורי יהודים.

"ברובע ההוא גר אז גם רב הקהילה האשכנזי, ורק אחדים מהם גרו בין אחיהם הספרדים ברחוב היהודים אשר ברובע הדרומי, והספרדים נתנו להם מקום לתפלה את ביהכ"נ הקטן הנקרא "ביהכ"נ התיכון" בין ביהכ"נ של ר' יוחנן בן זכאי ובין ביהכ"נ של הסטמבולים יוצאי קושטא. כאשר חסר להם "מנין" נאלצו לשכור להם פרסי אחד נושא סבל ושמו סמן טוב להשלים ה"מנין", ובזכות זה נרשם שמו בוילנא בין מקבלי החלוקה האשכנזית שבירושלים".

רק בשנים הבאות כאשר גדל מספרם, התחילו להתפלל בבית מדרשו של בעל "אור החיים" הקדוש, אולם אנו תוהים לתאור מגורי יהודים באזור "באב חוטה". בשנת תקצ"ו העתיק ר' דוד טביא יעלין את מגורו מ"באב חוטה" אל רחוב היהודים אך בנו מוסיף לספר על ראשית התישבות היהודים ברחוב חברון. לפי הערכתו היה זה בשנת תר"ח, כאשר משפחות אחדות מיהודי חברון, חסידי חב"ד, שסבלו מתגרות ידי התושבים הישמעאלים בחברון, עברו לירושלים ושכרו להם בתים ברחוב זה, ומאז נקרא הרחוב רחוב חברון.

בתקופת השלטון הירדני יצונה

(המשך בעמוד י"ב)

מראה כללי בו נראים בתי הכנסת המרכזיים של הרובע היהודי

משה עקיבה דרוק

מאבק על איכות הסביבה

קיים פער גדול ועמוק בין מחנה שומרי תורה ומצוות, לבין המחנה החילוני, בהשקפות עולם המפרידות והרחוקות זו מזו עד שקשה למצוא בסיס למכנה משותף שיש בו כדי ליצור בסיס לדו קיום. הדברים הגיעו עד שאיש לא ישמע את שפת רעהו. פער זה יוצר נקודות חיכוך שלעתים הופכות למלחמות ומאבקים על נושאים שונים. המחנה החילוני המתבצר בעמדותיו, משתמש בטענה כאילו קיימת כפייה דתית, לעומתם טוען המחנה של שומרי תורה ומצוות, שקיימת כפייה אנטי דתית בלתי נסבלת. שונה במהותו ובמשמעותו המאבק האחרון המסעיר את הציבור החרדי, נושא שאיחד את גווני הקשת החרדית, הוא נושא שבעיקרו נוגע לצביונה ודמותה של רשות הרבים מכח הסגנון הפרוע לשימצה של הפרסומת, זו פרצה לא רק את גבולות האסור והמותר, לפי השקפת עולמם של החרדים לדבר ה'", כי אם יש בה פגיעה גסה ברגשותיהם של ובטעם הטוב של רבים שהתרחקו ממורשת אבות, ומה שלא פחות חמור יש בו משום הפרה חמורה של החוק הפלילי, חוק שכמותו קיים במדינות מתוקנות בכל העולם.

לא זו ההזדמנות לעשות חשבון עם המופקדים על שמירת החוק על שנעלמה מהם, בכוונה או שלא בכוונה, הוראת החוק, אילו היו ממלאים חובתם זו, היו חוסכים מעצמם ומהציבור כולו אותם מחזות המעוררים חלחלה ומעבידים הדים שליליים. המשטרה והשיפוט היו יכולים להתפנות לעיסוקם העיקרי, להגן על הציבור מפני אותן תופעות של פשיעה ועבריינות שמאיימות על קיומה של החברה ומערערות את בטחונה.

לכאורה, מציגים את הבעיה כענין דתי, יש בכך מדה רבה של סילוף. לא רק שומרי תורה ומצוות סולדים מצורה זו של פרסומה שפשתה כנגע צרעת. זוהי גם שאלה של איכות הסביבה שלגביה קימת רגישות במקומות רבים בעולם מצד אנשים שאיכפת להם, ויש בעולם חוגים ומפלגות שהעמידו את המאבק על איכות הסביבה בראש המצע שלהם. אלה אף יוצאים להפגנות ועצרות כדי להחדיר בתודעת הציבור את הסכנות האורבות לאיכות החיים.

אפשר להביא דוגמאות רבות הן מן העולם הגדול והן מהארץ כאן. יש בארץ ארגונים שהעמידו לעצמם כמטרה לשמור על ארץ ישראל יפה ויש גם חברה להגנת הטבע. אלה לא נרתעים לעתים קרובות ממאבקים גם עם קבוצות לחץ. ארגונים אלה מקבלים גם סיוע ממשלתי, לא רק באמצעים כספיים כי אם גם באמצעים חוקיים אף אם יש בהם כדי לפגוע באינטרסים של קבוצות לחץ. כך צריכה לנהוג חברה המבקשת לשמור לא רק על איכות הסביבה, כי אם גם על איכות החיים.

בין הדוגמאות שאפשר להצביע עליהם, היא המלחמה נגד עישון במקומות ציבוריים שלצורך זה אף מופעלים חוקים ומוטלים קנסות רציניים על עבריינים, ויש כאלה הרואים בכך התערבות של הרשות באורח החיים וחרויות הפרט. הרשות איננה נרתעת מהתערבות זו, כאשר לפניה עומדת טובת הכלל, החוק עומד גם לצידם של אנשים הרואים את עצמם נפגעים מתכניות בטיה שיש בהם לפגוע באיכות החיים או באיכות הסביבה שהם נושאים משותפים מבחינת האינטרס הציבורי. כל חברה המגינה על עצמה איננה נרתעת גם ממאבק, כאשר יש בו הכרח והיא כופה על הציבור גזירות שיש בהם משום תקנת הכלל.

* * *

סגנון הפרסומת שפשט צורה ולבש צורה מתירנית, הגיע לשיא מכוער, ללא שום תקדים וללא שום רסן עצמי. המעצבים של פרסומת זו, כנראה רואים מהרהורי לבם, במגמה למשוך את תשומת הלב של הלקוחות, כאלו שאין דרך אחרת להגיע להודעתם אלא באמצעים פורנוגרפיים ומשלידים. כיוון זה קבל ביטוי חריף יותר עם הקמתם של תחנות המתנה לאוטובוסים, תחנות שהן רשות הרבים לכל דבר, שבהם משתמשים כל חלקי האוכלוסיה. שיטה זו הידרדרה לאחרונה עד לדיוטא הנמוכה ביותר של תרבות החיים. תרבות אנשים חטאים, שיש לה השלכות חמורות מאוד על אורח החיים ומערערת יסודותיה של החברה. תרבות חיים זו דוחה את כל הנפש היפה גם אם היא מוצגת לראווה בחרושת הבידור במקומות שבהן יכולים אנשים להדיר משם את רגליהם. לא כן כאשר אותם אנשים מנצלים מקומות ציבוריים וזכיון שניתן להם מטעם הרשות.

כמו בכל מאבק על כל נושא גלש במקרה זה גם לאמצעים שהם שליליים בהחלט, הם שליליים בטבעם, לא רק מפני שהם גורמים נזק לציבור הנזקק להם, כי אם גם מפני שהם יוצרים גם מוקדי התנגדות שבסופו של דבר מזיקים למטרה עצמה. אנו רוצים להדגיש כאן, שמעשים כמו שריפת תחנות המתנה הזיקו יותר משהועילו, ואין זה מקרה שכל הסמכויות התורניות בירושלים הסתייגו בצורה גלויה ממעשה זה. אנו ערים לטענות, שהגורמים העירוניים ואלה אשר בידם הזכיון של התחנות אטמו אזניהם לתחנונים שהושמעו בפניהם בענין זה. אילו הצטמצם המאבק על תמונות השחץ שהן מוגדרות כתועבה ברשות הרבים, ויש דרכים כדי לגרום לכך, שיסולקו אותן פרסומות מבלי לגרום נזק לתחנות עצמן, כפי שהדבר נעשה לאחרונה לאור היום.

אולם תופעה זו שהיא לא מקובלת על רוב הציבור, לא היתה צריכה להדריך את אותם גורמים שבידם היתה האפשרות לסלק תקלה זו מרשות הרבים, תקלה הפוגעת בזכויות הפרט של אלה המצווים ועומדים לעצום עיניהם מראות ברע, כפי שהדבר מתפרש על ידי חז"ל.

לא רק בירושלים שיש לה צביון מיוחד משלה, בהיותה העיר שנתקדשה בקדושה יתרה לא רק בדברי ימי העיר, כעיר הקודש והמקדש, גם בערים אחרות חי ציבור גדול שתופעה זו פוגעת באיכות החיים שלו. אין שום אלמנט של כפייה דתית, אם רשות הרבים תהיה נקיה מאותן תופעות, הרי רבים סבורים, שיש בתופעה זו כדי ללכלך את רשות הרבים ולזהם אותה. זיהום מוסרי אינו פחות ביפגע ציבורי מאשר זיהום פיסי.

* * *

השבוע נזדמנה לנו הזדמנות להיווכח, שקיימת מדה רבה של חוסר הבנה למהותו של מאבק זה, חוסר הבנה זו גרם כבר לקריאות מצד חברי כנסת ואמצעי תקשורת "לא להכנע לאיומים של החרדים". חוסר הבנה זו נובעת מתודעה לקויה של המניעים המעוררים את ההתנגדות לצורה זו של פרסומת, צורה שלדעת יודעי דבר אף איננה משיגה את המטרה העיסקית של אותם מפרסמים.

חוקרי נפש האדם, גם כאלה שאינן מבני ברית וגם כאלה שהתרחקו מן המקורות הקובעים את אורח החיים של האדם המאמין בישראל, הגיעו כבר מזמן למחשבה, שיש קשר ברור, בין התופעה של פריקת עול והריסת כל גדרי הצניעות שבהם הצטיינו בני ובנות ישראל לבין הריבוי המבהיל של עבריינות ופשעים חמורים שמהן סובלת החברה הישראלית לא פחות ממה שמתרחש במערב הפרוע של ארצות החופש. אלה מצביעים לעתים קרובות מאוד, על ההקשר בין כמה תכניות טלוויזיה לבין מעשי פשיעה שגרמו וזעזעו לחברה. בין אלה ידועה התופעה המחרידה של התאבדויות בין תלמידי בתי ספר תיכונים. באותה מידה אפשר למצוא את הזיקה בין תופעות פסולות של פשיעה מסוג אחר שאף היא פשתה כנגע צרעת. תופעה שפגעה בחברה בצורה אנושה.

החברה הישראלית מגלה חוסר אונים להתגונן בפני אותן תופעות שלעתים קרובות מסתיימות ברצח אדם. הכרוניקה הפלילית שאין לה מקום בעתון זה מאז יסודה. גדושה עד כדי גועל נפש ועדיין לא נמצא האיש או הגורם המוסמך שיעשה את חשבון הנפש של החברה. במקום לרסן ולאלף את האנשים לריסון עצמי, עושים הכל לגרות יצרים אפלים של אנשים המסוכנים לחברה. המשטרה המופקדת על שלום האזרח נלחמת נגד אותן תופעות לאחר המעשה. אולם לא היא שמסוגלה למנוע אותן מראש.

* * *

לצערנו אנו סולדים לזלזל ממשא למשא במאבקים על ערכי היהדות במדינה. החברה החילונית התפרקה מכל הערכים, ששמרו על קיומו של העם בהיותו בגלות בין הגויים. חברה זו מנוכרת לרגשות של שומרי גחלת היהדות. מאבקים אלה יוצרים אוירה מתוחה ומסוכנת שעלולה להידרדר למלחמת אחים. נדמה לנו שקיימת מדה רבה של בורות וחוסר ידיעה מדהים על טיבו של המאבק כולו ובמיוחד במה שנוגע למאבק נגד תופעה פסולה זו של הפצת דברים שבתועבה, דברים שכל חברה נורמלית מתגוננת בפניה. עובדה היא, שתופעה זו איננה קיימת במדינות אירופאיות לאו דוקא מטעמים דתיים.

העובדה שגם החוק הישראלי החילוני שאסר בכל תוקף פרסום דבר שיש בו כדי לפגוע ברגשות דתיים, לא היתה ידועה למעצבי דעת הקהל. אלה מצאו כאן בקעה להתגדר בה כדי ללבות את אש המריבה בין דתיים וחילוניים. הם תלו גם בוקי וסריקי בשלומי אמוני ישראל שנחלצו להגן על איכות הסביבה, המבקשים להגן על בני הנעורים שלא ייפגעו מגל עכור זה של פרסומת שחץ ברשות הרבים, שמטבע הדברים יש לה השפעה שלילית על נפש האדם, כי הרי למדנו שיצר לב האדם רע מנעוריו, ואם למדנו, כי דרך האדם להיות נמשך אחרי רעיו וחבריו, ובאותה מידה יש מדה רבה של השפעה של הנעשה ברשות הרבים. אמנם, אין דרך אחרת מאשר זו שלימדו אותנו חכמינו על פי הכתוב, "ועוצם עיניו מראות ברע". אבל לא תמיד יש דרך אחרת שבה אי אפשר להיתקל באותן מראות התועבה שפגיעתן רעה.

כאמור, אנו עומדים בעיצומו של מאבק על איכות הסביבה. מאבק שבו צריכים להיות שותפים אתנו כל מי שנפשו לא הושחתה ולא צריך להיות אנין הטעם כדי להתקף ברגשי סלידה נוכח הדברים המכערים את רשות הרבים. יש מקום לבחון דרכים שבהן אפשר לשתף למאבק זה גם גורמים שאינם שומרי תורה ומצוות. על כל פנים, אין לחדול מן הדרישה לשמור על איכות הסביבה ולמנוע את זיהומה.

אנו רוצים להזכיר, שבזמנו הועלתה שאלה זו לפני הכנסת על ידי מי שהיה חבר כנסת הרב שלמה יעקב גרוס. בסיומו של דיון בועדת הפנים שנערך באוירה נוחה יותר נתקבלו גם שורה של החלטות בכיוון זה. גם השבוע נתקבלה החלטה ברוח דומה, אף שהדיון היה מלווה בביטויים שמהם נדף ריח רע של שנאה ליהדות החרדית, הכל תלוי בביצוע, אין צורך בחקיקה חדשה, היא קיימת ועומדת בספר החוקים של מדינת ישראל ויש לעמוד ולתבוע את ביצועו של החוק.

י. שפיגל

אחריות לכלל־ישראל והיפוכה

הויכוח הנטוש עתה בארץ מסביב לפרשת השב"כ, חושף עד היכן התרחקו מן התפיסה של אחריות לכלל־ישראל. התביעה לערוך חקירות ולבצע העמדה לדין, גם במחיר של נזק בטחוני, שבודאי ייגרם, והוא כבר נגרם גם עד כה בעצם הויכוח המסועף והחושפני הזה — מגלה לנו שוב, לאן הגיעה החברה החילונית ומנהיגותה, מבחינת ההתפרקות מהיסודות האלמנטריים ביותר של גישה אחראית, הדואגת לקיומם ולחייהם של יהודים.

טעות היא לחשוב, כי העמדה האלטרנטיבית לעומת מה שהוצגה בפנינו ע"י אלה שתבעו ותובעים "ועדת חקירה דוקא". היא מתן דרור מוחלט לשירותי בטחון לפעול בכל העולה על רוחם, ללא בקרה, ללא בדיקה וללא בירור, בכל מקרה שבו מתבררות עובדות חמורות. אלא שגם כאן, השיקול שהוא מושכל־ראשון, הוא ענין האחריות לחייהם של יהודים ובטחונם. גם אם מתברר, לכאורה, שנעשו דברים שלא ייעשו, שהסתירו אמת, שסולפו ראיות ונעשו מעשים כדי לגרום לעיוות דין, ונודע מזה — גלגול חשדות על אחרים, חפים מפשע — גם אז מוכרחים להעניק עדיפות עליונה לשיקול הבטחוני.

במלים אחרות: האדם שהוחשד לשוא, במיוחד שהוא זוכה בסופו של דבר במשפטו, אמנם סבל והוא בודאי ממשיך לשאת כאב עמוק בלבו על העוול שנגרם לו, אך כנגד זה לא עומדת השאלה, כי מי שעולל לו את העוול חסין בפני ביקורת ואסור להציק לו, אלא שאם תתחיל חקירה לפי כל כללי הדקדוק המשפטי, עם עדויות, עם העלאת מסמכים, עם כלי־תקשורת נברנים חוססנים — הנזק שייגרם הוא פי כמה גדול מהסבל שאין לזלזל בו, של מי שניסו להעליל עליו עלילת־שוא. האפשרות היחידה הקיימת במצב כזה, הוא לזמן מי שדבק בו החשד החמור לחדרי־חדרים, לשטוח בפניו את כל הראיות שהצטברו, להזהירו, לנזוף בו, להודיע לו כי בעתיד יקפידו עמו בכל החומרה, עד כדי פיטוריו, אך תהליך כזה חייב להיעשות בחדר אטום, בין מספר מצומצם ביותר של אנשים, ולהישאר כסוד כמוס ושמור ביותר.

כל צורה אחרת של חקירה, פירושה הילולא־רבתי, ורק שוטים מופלגים מנסים להצדיק תהליך כזה, מפני שהודות לו נוכל שוב להוכיח עד כמה אנו "מדינת חוק", ועד כמה אנו מקפידים עם שמירת זכויות־האדם. אולי באמת נזכה ל"מדליה" של ה"ניו־יורק־טיימס", שעיכו פחות מקקינן־דיונה, אבל לא רק נפקיר בכך סודות כמוסים, לא רק נחליש בצורה מסוכנת את המוטיווציה של אלה הנושאים בעול העבודה המסוכנת שיש בשב"כ, אלא גם נקבל בהזדמנות הראשונה מאותו עתון ומכל כלי־התקשורת בעולם עוד כמה מהלומות עם האשמות שאנו "מדינת דיכוי". לא ועדת־כהן ולא ועדות חיטוט מאזוכיסטי יעשו לנו דעת־קהל בעולם, לא אלה יְאַהֲבוּ אותנו בקרב הגויים.

* *
*

אם נותרת כאן נקודה "פתוחה" ומעוררת דאגה, הרי זו השאלה של מתן עוצמה מסוכנת בידי גופים חזקים, העלולים להתבדר כמי שמתנכלים לחירות הפרט. כדוגמה לכך מביאים מדינות מסויימות שבהן השירותים החשאיים הם המושלים האמתיים, ויודע מה קורה לאזרח הקטן הנופל לידיהם. מוסקבה תלמדנו פרק בנדון.

אבל הלואי וזה היה המניע של כל אותם דורשי חקירה־דוקא של שירותי הבטחון. יש בלבנו ספקות גדולים ביותר בדבר זה, כי משום מה, וכבר נכתב על כך פעמים רבות — הדאגה ל"זכויות האזרח" מתחילה תמיד באזרחים ערביים, וגם זה עוד לא נורא כל כך, אבל היא רק מתמקדת בהם ואף מסתיימת בהם. דבר זה אומר דרשני גדול ומדאיג ביותר. אנו, היהדות החרדית, חיים עתה באחת המועקות־הגדולות־הנובעת לא רק מפחד זה. אלא גם ממציאות כואבת, של קיום גוף חוק, המנצל את עוצמתו כדי להתנכל ולהתעלל באזרחים, חרדיים, והשבוע האחרון סיפק לנו, לצערנו, מידע מזעזע ומעיק ממש על רקע זה.

אילו באמת היה המניע של כל אלה הדאגה לזכויות־האזרח של נברא בצלם במדינת ישראל, גם כאשר מדובר ביהודי חרדי, הרי יש להם, קודם כל, שטח רחב־מחיה לטפל בו, המדובר במשטרת ישראל. יתכן שאנו אשמים לא במעט במחדל בתחום הזה, יתכן שאיננו עושים את המוטל עלינו בהזעקת דעת־הקהל במדינה, ואולי גם מחוצה לה, אם אין ברירה אחרת, והכל, כמובן, בצורה תרבותית ולא פרועה — על הנושא הזה. השבוע הגיע למערכת מכתבה של "המועצה לזכויות האזרח", ובו היא טוענת, כי היא ערה לכל עוול שהמשטרה עושה, והיא מתריעה כל הזמן על מעצרים בלתי־חוקיים, והרי איננה מבדילה בין לא־יהודים ליהודים. יהיו נא דברים אלה בבחינת "אתגר" לאותה מועצה, יתנדבו נא כמה מתוכנו להעביר אליה את החומר הרלוונטי הנוגע לפחות לפרשה האחרונה, במיוחד זו שהועלתה במכתב המחריד של ר' יוסף חיים גוטליב, ואדרבא — תוכיח אותה מועצה שאין משוא־פנים בפניה.

* *
*

אם אנו רוצים לדעת מה הוא המניע לכל התביעה המוחצת לקיים חקירה לפי כל הדקדוקים, גם אם זה כרוך בסכנה של פגיעה בסתוניות חמורה, נאזין נא למה שאמר מי שעמד עד כה בראש המסע הזה, היועץ המשפטי הפורש, הפרופ' יצחק זמיר. במסיבת־פרידה שנערכה לו השבוע בועדת הכנסת. דבריו ששודרו מעל גלי־האתר, לוו בהקדמה של השדרן, כי אין אלה "סתם דברים", אלא "דברים שאמר לשעה זו ולעתיד".

והפרופ' זמיר גולל את ה"אני מאמין" שלו, בארשת פילוסופית: אנו חיים בחברה עם ניגודים קוטביים גדולים, וכי מה הוא המשותף לכולנו? מה יש לנו שמאחד אותנו? "דיעות? אמונה? מסורת? יש לנו השתית אחת — וזהו החוק". לא ניכנס עתה לפירוט, כמה ניתן לסתור אותו מגופן של עובדות בתחום הזה עצמו. על הסלקטיביות בהפעלת החוק, על המקרים שבהם יצא להגן על שמירת החוק ועל המקרים הרבים כל כך שהעלים עין ולא פעל כפי שנדרש ממנו, ואולי לא באחרונה, הנושא הכאוב והחמור הזה של בריונות המשטרה ואלימותה, דבר העומד בניגוד מוחלט למה שקורי "מדינת חוק". בענין הזה התעלם מר זמיר אפילו משני דוחו"ת של מבקר המדינה, בהם התריע בחריפות מרובה על המתרחש בין כותלי המשטרה.

אך, כאמור, לא נפרוש עתה יריעה זו, כי אם על העקרון העומד ביסוד הפיסקה המצוטטת לעיל מדבריו. אולי יש בה הודאת בעל־דין בציקלון המרוקן לחלוטין של החברה החילוני: אין אמונה משותפת, הוא מודה, אין מסורת משותפת, אין אילו דיעות משותפות, ולא נותר אלא הענין האחד והיחיד של החוק, שאם נוטלים אותו, הכל נשמט מתחת לרגלים... אילו היתה זו רק השקפת־עולמו של איש אחד, גם אם מדובר במי שהחזיק עד כה במשרה הרמה של יועץ משפטי לממשלה — היינו יכולים עתה לברך על פרישתו "ברוך שפטרנו", אלא שזוהי, למרבה הדאבון, השקפה המשותפת לרובם של אלה התוקעים ביחד עמו בשופר "ועדות־החקירה". כפי שכתב השבוע מר שמואל שניצר ב"מעריב": "אין המדובר כאן בעסק פרטי של פרופ' יצחק זמיר... אלא בענין עקרוני קשה", והבעיה החמורה הנראית בעיניו היא ה"נזק החמור לשלטון־החוק במדינה".

אלו שני צדדים של מטבע אחד: אנשים המכרידים שנעלם כל דבר משותף מעם ישראל, עם שהיה מאוחד במשך אלפי שנים ומקושר באלפי נימים של אחדות, גם בהיותו מפוזר בכל הגלויות שלו. חוף הריחוק הגדול ביותר של אלה מאלה — השיל מעל עצמו ואיבד את כל חישוקי אחדותו, והסיבה לכך, או כתוצאה מכך: אבדה מאתו כל שארית של תחושת האחריות הכלל־ישראלית. עם שאינו מאוחד, עם שאינו מאמין אמונה אחת, שאינו מחזיק במסורת אחת, שאין בו דיעות מאוחדות, כשגם חלומו של פרופ' זמיר ש"החוק יאחד" מוטל בספק גדול — איך יהיה מסוגל לגלות אחריות לעצמו, אחריות הדדית זה לזה. ואיך יתקיים בו עוד הכלל של "ישראל ערבים זה לזה"?!

* *
*

וקיימת כאן, לכאורה, סתירה משוועת. מי שילך אצל ההיסטוריה של התנועה הציונית, ימצא בה את ההיפך הגמור. היא קמה כדי להיות תנועה מהפכנית בעם ישראל, לארגנו לשוב לקיום מדיני עצמאי, לשחררו מן הגלות ולהביאו לחוף־מבטחים בו יוכל להגן על עצמו. ולא היה זה רק דיבור, אלא מדובר בתנועה מגשימה, היא אירגנה המונים תחת דגלה, חוללה מהלך מדיני כביר שהוביל להצהרת בלפור, על כינון בית לאומי לעם היהודי בארץ־ישראל, הקימה מדינה, הקימה צבא שנועד להגן על העם היושב בציון, יצרה תנועה עובדת, הקימה חקלאות, תעשיה וחרושת. היש עוד מופת גדול מזה של אחריות לאומית, או כלל־ישראלית?

אבל הפירכה על כך מתעוררת לנגד עינינו מכוחה של המציאות הפרושה עתה לנגד עינינו כשלמה. משאו של הגאון הקדוש רבי אלחנן וסרמן הי"ד מלפני מלחמת העולם השניה, "בעקבתא דמשיחא". יצא מגדר של דברים שבכתב הפך לדבר מוחשי. התנועה שדיברה גבוהה־גבוהה על "אחריות לאומית". לעגה ובזה לרועי ישראל האמתיים שאת מקומם תפסו וכבשו, הצמיחה עתה חברה שמתפרקת מכל אחריות אפילו בתחומים המעטים שבהם התגדרה כדי לדאוג, לפעול ולעשות. דברי פרופ' זמיר מהווים בבואה נאמנה לפרצופה של חברה זו, שלא נותר בה דבר מאוחד אחד, כדבריו, גם לא "ציונות", גם לא "לאומיות", אלא האליל האחרון של "שמירת החוק", ואבוי גם ל"שמירה" זו, כידוע.

ומה פשר התעלוכה הזו? כי סיסמת "ציון" וסיסמת ה"לאומיות" שלהם באו להם ממקור־הנכר של דגל "נהיה ככל הגויים". וכפי שכתב הגר"א וסרמן: "כשם שיש לפי דעתם לחקות את הגויים בכל שטחי החיים, כך גם יש לחקותם בשטח המדיני ההפלגות. הם אינם יודעים או יותר נכון מסרבים לדעת את האמת, שלולי היו היהודים נוקטים תמיד בשיטת נהיה כגויים, כי עתה כשם שנמחקו עמים גדולים וכבירים מהם, לא היה נשאר גם למו זכר. לאדם חושב, ברור, כי דברי ימי ישראל הולכים במסלול יחיד ובמיוחד, שאין דומה לו בכל אומה ולשון" ("עקבתא דמשיחא", עמ' לב).

שיטה זו, המבוססת על כזב המשכילים של זניחת התורה, המירה אמונה בה', תורה, ומצוות בלאומיות מעורטלת מכל. מכאן באו לענין ארץ־ישראל והקמת מדינה כדבר בפני עצמו, מנותק מכל הבסיס היהודי וכתחליף יחיד לכל זה. ועל המעקש המעוות והמסוכן הזה כותב הגר"א וסרמן דברים שיפו בשעתם ויפים עוד יותר לשעה זו:

"ארץ ישראל תופסת מקום עיקרי בתורה. שלושה סדרים בש"ס קשורים בארץ ישראל... חלק גדול של שלושה הסדרים הנשארים אף הוא קשור בא"י... הסיכום מראה כי כמעט שני־שלישי הש"ס תלויים בארץ ישראל, אותו יחס מספרי גם בחומש... מלבד זה, הרי ישוב ארץ ישראל הוא מצוה בפני עצמה. העובדה היא מאידך גיסא, כי זה אלפיים שנה אנו קיימים בחוץ לארץ. אמנם בתנאים קשים ומרים, אבל למרות הכל לא תמנו ולא כלינו, גם בלעדי ארץ ישראל. מתעוררת השאלה אם נתאר לעצמנו, כי היהודים נשארו בלי תורה, האם היו מתקיימים אלפים שנה או לא? ברור כי אפילו מאה שנה לא יוכל ישראל להתקיים בלעדי תורתו" (שם, עמ' מא).

* *
*

ואנו הלא רואים זאת עתה במציאות, איך הקיום הלאומי עומד ממש בסכנה, והרבה יותר מההתפוררות הפנימית מאשר מחמת האויב החיצוני. אבל מה הוא היסוד העומד מאחורי כל זה? היסוד הוא: ההתפרקות מן האחריות לכלל־ישראל. מי שמשליך כגרוטאה מסורת הנהגה של אלפי שנים, מסורת שהוכיחה את עצמה בקיום מופלא של עם, בתנאים ובנסיבות שאין משלם בשום עם ולשון — הכוח המניע אותו היא ההפקרות, ההרפתקנות. כשחקים בגודלו של עם והולכים לנסות עליו שיטה חדשנית שאבותינו לא רק לא שערוה, אלא יצאו והתריעו כנגדה בכל לשון של אזהרה, ואמנם, מתוך המניע של אחריות.

והבוחן יבחן עמדות של גדולי ישראל וימצא בהן תמיד את הענין של אחריות לכלל־ישראל כנקודה מרכזית. מכאן נבעה התנגדותם לציונות; מכאן התרעותיהם התכופות קבעות שלא להתגרות באומות, דבר אותו ביססו על דברי חז"ל הנוקבים; מכאן עמדתם בשעת עליית השטן הנאצי נגד "החרם" שהטילו על גרמניה שהמנהיגות הציונית העולמית הצטרפה אליו ("אם ראית רשע שהשעה משחקת לו אל תתגרה בו" — ברכות, ז:); מכאן גם הסיבה שכמעט רק יהודים חרדיים התגייסו, בזהירות ובאחריות, לפעולות־הצלה באותם הימים המרים, ובאותו זמן התארגנו כאר"ב נגדם משמרות־מחאה ציוניים; מכאן, מאוחר יותר, התמיכה בהסכם־השלום עם מצרים במחיר החזרת השטחים; מכאן העמדה ששלום שיש בו כדי מניעת שפיכות דם יהודי הוא ענין מכריע ועליון; מכאן ההתנגדות לסיפוח רמת־הגולן, לכרינה של ועדת חקירה לאירועי סברה ושאתילה, מפני שיש בכך הלשנה עצמית לעיני הגויים וגרימת סכנה לישראל; מכאן ההתנגדות לפעולות ראוותניות ורעשניות למען יהודי רוסיה, ועוד ועוד.

זה כנגד זה עומדים אלה ואלה. צא וראה כמה סכנות נתחוללו לעם ישראל בגלל ההתפרקות מאחריות לכלל־ישראל, למרות היותם מחזיקים בשרביט ההנהגה. בעיות בטחון יסודיות של עם ישראל לא נפתרו כאומה הודות לציונות ולמדינה. נהפוך הדבר: כיום מהווה הציונות עילת־השנאה והמלחמה המרכזית נגד עם ישראל, במישור המדיני ובמישור הבטחוני גם יחד. את המדינה ממשיכים להקיף אויבים מכל צד ועבר: הגוש הגדול של מדינות עולם המאוחד בשנאת ישראל, מנמק הכל בנימוק הציוני; ההחלטה המדינית החמורה ביותר שהצליחו הערבים ושאר אויבי ישראל להעביר באו"ם, עוסקת בהגדרת הציונות כ"גזענות"; יהודים ברוסיה שמתעוררים ליהדות נרדפים ומדוכאים שם בגלל ציונות; שארית־הפליטה של יהודים במדינות ערביות מעונים קשות בגלל הציונות, שלא לדבר כבר על אלפי הקרבנות של בחורי ישראל בשדות־הקרב במדינה עצמה.

ועדיין קיים החשבון המר והנורא של המחדלים הנוראים של ההנהגה הציונית בימים הנוראים של שואת יהודי אירופה. רק בימים אלה פורסמו בעתונים דברי פרופ' ראול הילברג מארה"ב. מבכירי חוקרי השואה בעולם, כי "המנהיגות היהודית המאורגנת בשנים 1939-45 לא עשתה דבר להצלת יהדות אירופה במלחמת העולם השניה", והדברים על המנהיגות הארץ־ישראלית הלא ידועים גם הם.

* *
*

כאשר פרופ' זמיר בא ומבהיר, כי המניע שלו לחקירה משפטית של פרשת השב"כ נובע מכך שהוא מבקש לשמור על שלטון־החוק, מפני שהוא הדבר המאחד היחיד את חלקי העם השונים, ואין עוד דבר אחר שמאחד ביניהם, הרי ברור מכאן, שיש חוט מקשר אחד בין כל הדברים, והוא כאילו אומר: הבטחון איננו הדבר המאחד, הוזה אומר: מחישוביו נעדר לחלוטין האלמנט של אחריות כלל־ישראלית, וכמוהו גם כל החסידים השוטים שדבקו בו בהערצה לתמוך בו במהלכיו.

ההתנגדות לחקירה כזו, איננה באה כדי להקנות כוח ועוצמה לשירות חשאי ולהעמידו מעל לפיקוח ולביקורת; אבל היא כורח המציאות המתחייב מאחריות כזו. אסור לנו להיות מלשינים על עצמנו, אסור לנו לספק נשק בידיהם של אויבי ישראל, אסור לנו לתת בידינו ממש עילה לאויבינו לפגוע בשבויים ישראליים או, ח"ו, להגביר רדיפות נגד יהודים שעודם מתענים תחת משטרי־עריצים במקומות שונים בעולם.

ומי שאומר להתעלם משיקולים אלה, פועל מכוח אותה שיטה שאמרה בזמן השואה, כי אסור לתבוע מבנות־הברית להפציץ מחנות־השמדה בגלל שזה יפגע ב"מאמץ המלחמתי" נגד הנאצים, ועוד ועוד, וד"ל.

"אחר סאעה": אחיו של ערפאת אישר את עליית יהודי אתיופיה

קאהיר. — ג'מאל ערפאת, אחיו של מנהיג אש"ף יאסר ערפאת נתן אישור להעברת יהודי אתיופיה מסודאן לישראל בשנת 1984, בעת שכיהן כנציג אש"ף בחרטום — כותב השבועון המצרי "אחר סאעה".

השבועון כותב את דבריו בהסתמך על מה שהוא מגדיר כ"דו"ח סודי ביותר" שנשלח ב־10 באוקטובר 1984 — חודש אחד לפני תחילת "מבצע משה" — על ידי מפקד המודיעין הצבאי הפלשתינאי, גנראל עטאלה עטאלה (המכונה אבו אלזעים), אל יאסר ערפאת. לדברי השבועון נאמר באותו דו"ח, כי השלטונות הסודנים דאז, בראשותו של הנשיא ג'עפר נומיירי שהודח בינתיים, החליטו לשכנע את ג'מאל ערפאת כי מדובר במבצע הומניטרי. בהמשך הדו"ח נאמר, כי ג'מאל ערפאת הבטיח לעשות את כל המאמצים כדי לסייע להגשמת הפעולה.

"אחר סאעה" מספר, כי השלטונות החדשים של סודן אישרו את הגירסה הזאת בפני יאסר ערפאת, ובשנת 1985 החליט הלה להחזיר את אחיו מחרטום. (ע"צ)

א. מרגלית

על האָטום ועל האטִימות

— אתה יודע כמה אנשים כבר נפגעו מן הקרינה האקטיבית המסוכנת הזו?

— קראתי שמספרם של הנפגעים, אלה שהיו חשופים לרעל האקטיבי, כבר מגיע למאות.

— מאות? אלפים! מליונים!

— מה אתה שח? למה התקשורת אינה מדווחת על כך?

— התקשורת השמאלנית היא, כידוע, סלקטיבית מאוד. הידיעות עוברות אצלה דרך מסננת אידיאולוגית.

— מה נעשה כדי להפסיק את ההרעלה ההמונית?

— בדיעבד, לאחר שאנשים נפגעים, הם מאשפזים אותם. אבל מלכתחילה אין הם נוקפים אצבע. פשוט, לא איכפת להם, שאנשים חשופים לקרני מוות, והרעל נמסך בדמם. והורס את הרקמות האנושיות שלהם, תא אחר תא.

— בכל זאת, דומני, שנשלחו מרחוק מומחים אכפתיים, שיעזרו בריפוי הנגע.

— נשלחו. אז מה אם נשלחו. או יותר נכון: הגיעו לזירה ביוזמתם? הבעיה היא שאין לשלטונות עניין להציל. הם אינם נבהלים מהרעל הזה.

— מה פירוש? הרי מדובר באזרחים חפים מפשע. הקרובים למוקד הסכנה. חלק מהם כבר נפגע קשות ברקמה המוחית, אחרים חשים בליבם, ואחרים חשים איך הרעל תוסס בדמם...

— אבל הם טוענים, שזה מחיר (לא יקר מדי, לדעתם) שמשלמים בשביל הקידמה. לא בא אצלם בחשבון לפרק את הנשק הקטלני הזה.

— בכל זאת יש אנשים הבורחים מן האזורים הפגועים, בשביל להציל את עצמם, את הדורות הבאים.

— הרי בזה העניין: נבגי הקרינה הקטלנית לא תמיד נותנים את אותותיהם מיד. ברוב המקרים יש הצטברות מתמשכת של הרעלים, עד שהדבר לובש ממדים של מגיפה המונית, שכבר אי אפשר להילחם בה.

— ואף על פי כן השלטונות מעדיפים להתעלם מן התוצאות הקטלניות. הם מעודדים כבר שיבה אל זירת הסכנה האקטיבית.

— השלטונות! מה הם יודעים, השלטונות, על ההשפעה הסמויה, מתחת לפני השטח, של הרעלים המשתחררים? מעצותיהם של מומחים הם נוטים להתעלם. ראיית העתיד היא מחוץ למעגל השיקולים שלהם. נוח להם להיות שווי נפש. לא הם אינם מנסים אפילו להתחיל לפתור את בעיית הקרינה המסוכנת הזו באופן ראדיקלי.

— אבל יש בכל זאת אנשים בכל העולם, שאיכפת להם.

— מה הם יכולים לעשות, האנשים האלה? הם מפגינים נגד הנשק הקטלני הזה מול השגרירויות, הם מניפים כרזות ומזהירים מפני התפשטות הרעל במיוחד בקרב ילדים ובני נוער שעדיין לא הושלם עיצובם. אבל הכתובת השלטונית הנוגעת בדבר נשארת אדישה. הם אינם מוכנים "לפגר" — כך הם אומרים — אחרי המדינות "הפרוגרסיביות".

— למה? והרי יש מדינות שהחליטו להימנע מן הקרינה הקטלנית הזו. איכות החיים של תושביהן הוא דבר שאין הם מוכנים להתפשר עליו.

— אכן, קשה להבין איך השלטונות הללו מוכנים להעמיס על מצפונם את העיוות האינטלקטואלי והאמוציונלי, שעלול להיגרם לכל האנשים הנמצאים בטווח הקרינה הרעילה.

— על מצפון אתה מדבר? מצפון של מי? יש בכלל דבר כזה היום, אצל כל האינטרסנטים, השולטים בהמונים באמצעות תקשורת כפייתית ושטיפת מוח כרונית?

— ובכל זאת יש אנשים שאיכפת להם הם מוחים על ההרעלה ההמונית, והם מוכנים אפילו ללכת למאסר, ובלבד למנוע את הקרינה הרעילה מהמוני אדם, השוהים או עוברים לתומם, על יד מוקדי האסון.

— ואולי בכל זאת ינצח השכל הישר והשליטים שם יטו אוזן לשוועת ההמונים החרדים על דמות הדור שיבוא אחריהם, ויחליטו על חיסול מוחלט של כל מוקדי הקרינה המרעילה?

— מי יתן. ואז נוכל להביט היישר אל פניהם הלא מעוותות של הדורות הבאים, במצפון שקט ובלי רגשי אשם.

— אכן. הקרינה הרעילה בצ'רנוביל היא אות אזהרה לעולם אדיש.

— מה פתאום צ'רנוביל? אני מדבר כל הזמן על תמונות השחץ ברחובות הערים שלנו!

— אָ. כלומר, זה היה מעין דו שיח של כבדי שמיעה.

— רגע. בעצם — לאו דוקא. איך היו רגילים לומר בצ'רנוביל שלנו, היהודית? — "כל מה שמתרחש בעולם הגשמי אינו אלא משל לעולם הרוח".

— וגם הדליפה מן הכור האטומי בכלל?

— איזו שאלה! פנים רבות ל"קידמה". כורים אטומיים ותמונות שחץ הם מאפיינים דומים של עולם שמוכן להתעוות בידיה המרדניות של הטכנולוגיה החדישה. קרינה רעילה עשויה לדלוף מתחנת כור אטומי ומתחנות אוטובוסים. הנבגים האקטיביים מסתננים מן הרדיו האקטיבי כמו מן האורניום הפעיל, והעיוות הרוחני הצפוי הוא לא פחות מחריד מן העיוות הגופני. הירושימה המפויחת, היא רק סמל למה שעשוי לחולל רישום בפחם או בצבע, ופצצת האטום היא משל להרס שהאטימות היא אכפתיות יכולות לחולל.

כך עלולים להסתנן נבגים קטלניים מן הרדיו האקטיבי שלנו כמו מן האורניום הפעיל שם, והעיוות הרוחני הצפוי, והקורה כבר בשטח, אינו פחות מחריד מן העיוות הגופני של נפגעי הקרינה.

— זאת אומרת, צ'רנוביל, היא תמרור אזהרה לעולם, הגולש בלי דעת אל האבדון.

— כפי שהיתה לנו צ'רנוביל מאז ומעולם, והפעם היא עושה זאת באמצעים אחרים.

נתן גילרנטר

פרשת הריגת גלית...

יועץ משפטי הולך ויועץ משפטי בא, שר משפטים הולך ושר משפטים בא — והחקירה לעולם עומדת! "לחקור!" תבע פרופ' זמיר. חקירה משטרתית פומבית, לעיני כל ישראל ובאוזני כל הגויים! "לחקור!" אומר יוסף חריש. לא מוכרחים בפומבי, אפשר בחשאי, "אל תגידו בגת" — אבל לחקור! "בלי חקירה אי אפשר!" אומר שר המשפטים לשעבר. "אין מנוס מחקירה" אומר שר האוצר החדש. גם ראש הממשלה ושרי המערך משוכנעים שאין לעבור לסדר היום מבלי לחקור את הפרשה. אמנם ראש הממשלה אינו רוצה חקירה משטרתית. הוא גם מתנגד להשעות את ראש השב"כ — אבל חקירה תהא! "אם יתברר שראש השב"כ עלול לשקר הרי זה הסוף של המדינה!" אומר האלוף זורע "לחקור!"

יתבררו וילבנו הדברים! שמים וארץ — חקירה!

* * *

מסתבר שקומת הצד היושר שלנו העפילה למרום־הפסגה מאז מלחמת לבנון. אנשים פשוט לא יכולים לישון במנוחה אם הם אינם בטוחים שראש השב"כ לא הוציא מעולם דבר שקר מפיו.

מי יגלה עפר מעיניהם של לוי אשכול ומשה דיין, שיראו את אור האמת הזורח במדינה, בעוד הם שיקרו במצח נחושה במלחמת ששת הימים, וחזרו מאות פעמים על הכזב הגדול, באוזני כל העולם, שהמצרים הם שהתקיפו אותנו! והפרשן הצבאי שהפיץ את הבדותה הזו היה לא אחר מאשר חיים הרצוג, נשיא המדינה כיום!

כל ילד יודע ששרשת ריגול ושרות בטחון, אינם יכולים להתקיים בלי תחבולות שקר, בלי לרמות את האויב, בכל האמצעים, על כל צעד ושעל. וכל המרבה בכזב ובאחיזת עיניים הרי זה משובח.

אבל מאז שהגיע עת ה"זומיר", וקול ה"גזענות" נשמע בארצנו, כל כך רגישים אצלנו לאמת ולזכויות הערבים, שדורשים את ראשו של השב"כ אם לכאורה לא דיבר אמת, כדי לחפות על הקצין שטיפל בשני מרצחים ערביים לא כל כך בכפפות משי.

באוירה זו של חרדה עמוקה לאמת, נודע לנו על פרשה חדשה, שהיועץ המשפטי היוצא לא הספיק לטפל בה, ואשר בודאי תגיע בקרוב לידי היועץ החדש. כדי לתת שרות יעיל לקהל, עשינו תסריט על הפרשה החדשה ואנו מביאים אותה להלן.

* * *

כמו כל הפרשיות התחילה גם פרשה זו בידיעה קצרה ששודרה ברדיו בחדשות הבוקר ב"קול ישראל". בידיעה נאמר שהיועץ המשפטי העביר למשטרה חומר לחקירה נגד "אישיות מלכותית" חשובה ביותר. "לעת עתה לא ידוע מה הרקע של החקירה, כי הצנזורה הטילה איפול חמור על הפרשה וכן אסרה לפרסם את שמה של "האישיות המלכותית" החשודה..."

מאותו רגע נכנס הענין להילוך גבוה והתחיל להתגלגל במהירות. עד הצהרים כבר ידעו כולם שפרשת החקירה קשורה לענין בטחוני רגיש...

אחר הצהרים נחשפה כל הפרשה כולה ע"י העתונות בארה"ב. ולפנות ערב נתפרסמה הידיעה הסנסציונית, בתופים ובמחולות ובקול רעש גדול, בחדשות השעה שבע ב"קול ישראל": החקירה נפתחה נגד... דוד מלך ישראל! והרקע לפרשה הוא: הריגתו של גלית...

הקריין הזכיר למאזינים שהדבר אירע בעיצומה של מלחמת הפלשתים נגד ישראל בתקופת שלטונו של שאול המלך. "המחבל הענק גלית, שרצח בשעתו את חפני ופנחס, התגרה עתה בצבאות ישראל, בדרישה שמישהו יצא להילחם נגדו. במשך ארבעים יום עמד וחירף מערכות אלקים חיים, ושאול וכל ישראל היו אובדי עצות ואז בא דוד, שלא היה איש צבא, אלא רועה צעיר, והוא התנדב לצאת לחסל את המחבל האיום. בידיים ריקות כמעט, רק עם קלע וחמש אבנים דקות, הסתער נגד הפלשתי המזויין מכף רגל ועד ראש, וקלע בו אבן אחת ישר לתוך מצחו... לפי הגירסה הרשמית נפל גלית מת על הארץ, ואז התקרב אליו דוד, הוציא את החרב (של גלית) וחתך בה את ראשו. כשראו הפלשתים את גיבורם בלי ראש, ברחו מן המערכה, ואנשי ישראל ויהודה רדפו אחריהם והמיטו עליהם תבוסה מלאה.

בעקבות הנצחון המזהיר, קיבל דוד תפקיד גבוה בין מפקדי הצבא, המלך נתן לו את בתו לאשה, ובתקופה מאוחרת יותר עלה דוד על כסא המלכות והפך לדמות נערצת על כל ישראל עד היום הזה".

* * *

"אך בחפירות הארכיאולוגיות שנערכו לאחרונה בסביבה עזה" המשיך הקריין לספר בהתרגשות "נתגלה מיסמך עתיק שנכתב כנראה ע"י אחד מסרני הפלשתים. שממנו עולה החשד, לכאורה, שבשעה שדוד ניגש לגלית, לאחר שנפל על פניו, עדיין היה גלית בחיים! ואם החשד נכון הרי היו צריכים להעמיד את דוד לדין על כך שלא הירפה מגלית עד שחתך ראשו בחרב... ואם לא העמידו אותו לדין הרי יש לחקור מי היו אלה שחיפו עליו וטשטשו את העובדות?!

היועץ המשפטי העביר את המיסמכים לידי המשטרה, והורה לה לפתוח בחקירה, כדי לקבוע אם יש בראיות החדשות חומר אשמה כדי לנקוט בהליכים משפטיים נגד דוד המלך ונושאי כליו.

"אמנם עברו כבר שלשת אלפי שנה מאז אותו מאורע" אמר היועץ המשפטי "אבל בעם רודף צדק אסור לנו לעבור לסדר היום נוכח גילויים חדשים אלה. יהיו זכויותיו של דוד המלך בהיסטוריה של עם ישראל ככל שיהיו — החוק הוא מעל הכל. אין אצלנו משוא פנים".

* * *

הממשלה התכנסה לישיבה מיוחדת בחצות הלילה, ולאחר דיון סוער הודיע ראש הממשלה, שאם כי אין הממשלה יכולה להתערב בשיקוליו של היועץ המשפטי, הרי הוא סבור שיש להתחשב בהישגיו של דוד המלך ומיבצעיו המזהירים בשעות של סכנה לעם ולמולדת, ובדמותו הנערצת על כל עם ישראל במשך הדורות, ולכן הוא מתנגד לחקירה משטרתית, ביחוד שעדיין אין הוכחות של ממש שאמנם עבר דוד המלך על החוק. לעומת זאת אין להתעלם מההיבט המוסרי, ואפשר לברר את הנושא ע"י ועדת חקירה כלשהי ובלי זרקורי הפירסומת...

השדולה הדתית נפגשה עם ראש הממשלה ודרשה לפטר מיד את היועץ המשפטי ולהסיר את הענין המביש מסדר היום "כיצד אפשר לפגוע בצורה מחפירה כזו ברגשותיהם של שלומי אמוני ישראל?" טענו. ראש הממשלה אמר שהוא מבין ללבם, כשם שהוא מבין ללבם של שומרי השבת בפתח תקוה ובחיפה... ושהוא ידאג לכבודו של דוד המלך כשם שהוא דואג לכבוד השבת...

מאידך הגישו סיעות מפ"ם ור"צ וחד"ש הצעות אי אימון נגד הממשלה על "הלחצים המופעלים על היועץ המשפטי בפרשת גלית". נציגת ר"צ טענה שהממשלה נכנעה לסחטנותם של החרדים, הרוצים לחפות על דוד המלך שהיה חרדי וכתב בתהלים: "אחת שאלתי מאת ה' אותה אבקש שבתי בבית ה' כל ימי חיי".

— רק להיות בן ישיבה!... "לא איכפת להם מה שדוד עולל לגלית הפלשתי. סליחה, הפלשתיי"... היא דרשה שהמשטרה תפתח בחקירה פומבית כדרישת היועץ המשפטי, ושיוציאו את גלית מקברו כדי לערוך בדיקה פתולוגית ולברר אם אמנם מת גלית מאבן הקלע שפגעה במצחו, או שהוא היה עדיין חי כאשר דוד כרת את ראשו בחרב. היא משוכנעת שרק המשטרה מסוגלה להגיע לחקר האמת. שכן בראשה עומד השר בר־לב, שהתמחה במלחמתו נגד החרדים...

"הפרשה היא אמנם סוב־יודיצה" אמר נציג מפ"ם "אבל אני חושב שכולם יודעים שלדוד המלך היו נטיות "גזעניות". הוא הוא שכתב בתהלים את דברי ההסתה: "שפוך חמתך על הגוים"... מואב סיר רחצי, על אדום אשליך נעלי... עלי פלשת אתרועע"... אל לנו לשכוח שדוד המלך נמשח ע"י שמואל הנביא, שכידוע אילץ את שאול המלך לצאת למלחמת השמד נגד עמלק...ולכן סביר להניח שדוד לא טיפל בגלית בכפפות של משי..."

סיעת חד"ש דרשה להשעות את דוד המלך מעמדתו ביהדות עד גמר ההליכים המשפטיים... להחרים את כל ספרי התהלים ולאסור על הדתיים להגיד ב"קידוש לבנה" "דוד מלך ישראל חי וקיים"... כן יש להוציא את סמל המגן־דוד מדגל המדינה. למצוא שם חדש ל"מגן דוד אדום", ולקרוא לרחוב המלך דוד — רחוב גלית!...

הכנסת ממשיכה בדיון.

* * *

כלי התקשורת המשיכו לדרוש בפרשה וראיינו את כל מי שאפשר לראיין בתכנית "יש ענין" נשאל יוסי שריד ע"י גבי גזית: "מה היית עושה אילו היית במקומו של דוד?"

תשובתו של יוסי שריד היתה:

"אילו הייתי במקומו של דוד הייתי מביא את גלית להדסה. דואג שיקבל טיפול מהרופאים הטובים ביותר עד שיחזור לאיתנו. ואז הייתי משבץ אותו בנבחרת הכדורגל הלאומית שלנו, והיינו זוכים בגביע העולמי במשחקי מכסיקו"...

* * *

עד כאן התסריט. אך לפי מצב העניינים כפי שהם מתגלגלים כיום, עלינו להתפלל שהתסריט לא יהפוך ח"ו למציאות...

המודיע — עמ' ג'
יום ועש"ק כ"ח אייר מ"ו

הסבא־קדישא בעל "אהבת ישראל" מויז'ניץ זצוק"ל - חמישים שנה להסתלקותו

ב' סיון תרצ"ו — ב' סיון תשמ"ו

ש.י. גרוס

קומה שלימה

בתקופה של חמישים שנה, מאז הסתלקותו של רבנו הגדול בעל "אהבת ישראל" זצ"ל, פרסמו עוד בחו"ל בעתונות ובכתבי־עת שונים, מאמרים הכר־הערכה, בהם נעשה נסיון לתאר את דמות דיוקנו של האי סבא קדישא. גם בעיתונות החרדית באר"י נאמרו ונשנו דברים וסיפורים לרגל היומא דהילולא של רבנו זצ"ל.

הדבר ששום עט סופר לא השכיל לתאר את קומתו השלימה של צדיק נשגב זה, שאמנם התהלך בתוכנו, אבל הוא השתייך לתקופת הבראשית של החסידות הבעש"טית. מי בדור הזה, אחרי חמישים שנה, יהיב בנפשו עה, לשרטט קוים ולפענח תעלומות בית איקונין של רבנו האוהב ישראל.

אפשר לומר כי כל מה שנאמר ונכתב, אודות רבנו, סיפורי המעשיות וכדומה, הם לכל היותר ציצין ופרחים שנרקמו לשולי אדרתו, אבל לנבכי נשמתו הטהורה. אל הקודש פנימה לא הגיעו.

אפשר להעלות כמה זכרונות מה שראו עיני בשר חסידים ואני מעשה, מהתנהגות רבנו המפיצים אור על ההוד רוממותו של רבנו כצדיק יסוד עולם.

בצדק אמר פעם, בשיחה עם חסידים, רבי יחזקאל וידמאן הי"ד, הרב מסיטשל, מגדולי חסידי ויזניץ, כי מי שרוצה לקבל מושג מה על רבנו, עליו לעיין בחובת הלבבות בשעור הפרישות פרק ד', שפרק זה היה רגיל על לשונו של רבנו לאמרו יום יום, בפרק זה משתקף כצורה מקורית ההוד רוממותו ודמותו רבת האנפין של רבנו.

מספרים שוקני החסידים, בני עליה, שהשתתפו הרבה שנים בצל קדשו של רבנו, היו אוחזי רתת ופחד כאשר ביקשו להכנס אל הקודש פנימה, כאשר כבר שמו את היד על כף המנעול של דלת רבנו, נרתעו וחזרו פעם ופעמיים על עקבותיהם, התכוננו והתבוננו היטב בנפשם טרם שהעיזו לפתוח את הדלת ולעבור על מפתן ביתו.

אמר לי חסיד ויזניץ, יהודי פשוט: "כשאני נכנס לרבי אני שומט היטב את הכובע שלי על מצחי. מפחד שהרבי לא יסתכל בפנים שלי"...

משמאל לימין: הסבא־קדישא זצוק"ל; בנו ממלא־מקומו כ"ק ה"אמרי חיים" זצוק"ל. מחותנו הרה"ק רבי אברהם יהושע השל מקפיטשניץ זצוק"ל

היחוד שיחוד את רבנו בדורו, היה אולי בזה, שהמוני בית ישראל מכל החוגים ומכל שכבות העם נמשכו אחריו בכל מקום בואו. את שמו של הרבי מויזניץ הזכירו בסילודים וביראת הכבוד. רבנו השרה אהבה ושמחה אמונה ובטחון מסביביו, והמוני בית ישראל הושפעו מאהבה זו והשיבו לו אהבה וחיבה יתירה.

ידוע הדבר שרבנו שקד כל ימיו לשמור על מדת ביטול עצמי וביטול מעשיו. כפי שנרמז בספר חובת הלבבות בשעור הפרישות הנזכר לעיל. נאמר שם שמעלת הפרוש היא: "שכל מעשה (של הזולת) אצלו זך ממעשהו וכל נפש יותר בזה מנפשו". רבנו קיים זאת בפועל, כאשר איש התלונן לפניו שבנו אינו רוצה ללמוד בהתמדה, הרגיעו רבנו שגם הוא אינו לומד במדה מספיקה בהתמדה. או כאשר מי מחסידיו התמרמר לפניו שחושש שאינו מתנהג כפי שאיש יהודי צריך להתנהג, השיב לו רבנו בבדיחות הדעת ואמר האם אתה חושב שאני כן מתנהג כפי שצריך. לא היו דברים אלה כלל וכלל דברי בדיחה, חסידים יודעי דבר, ידעו לפרש, שמקורם של דברי בדיחה אלה הם במדת ביטול עצמי וביטול מעשיו וכל נפש יהודי היתה יקרה בעיניו מנפשו. סמוכין לדברים אלה אפשר למצוא בליקוטים בספר "אהבת ישראל" על ספר שמות, את הפסוק בתהלים, "מי חכם וישמר אלה" מפרש רבנו כדלקמן: "האדם צריך לדעת אשר עדיין לא למד ולא עשה מאומה ואף מה שלמד ומה שעשה, שידע בנפשו שאינם כהוגן, כי היא דרך הצדיק לפסול את מעשיו הראשונים וכדאיתא בספה"ק וכו' וזה הפירוש מי חכם וישמר "אלה" פוסל "הראשונים"" ע"כ דבריו הקדושים.

רבנו אהב את הבדידות לשבת בד' אמות של הלכה, וכל דקה היתה יקרה בעיניו. השעון היה מונח לפניו על השולחן ומפורסמת האימרה שהיתה שגורה בפיו כי "השעון הולך לי על החיים". גם כאשר ישב בכסיבת אנשים היה מתבודד עם קונו כאילו הוא לא בעלמא הדין. לא אהב להתווכח ולא להתפלפל אפילו בד"ת כאשר הסבו על יד שולחנו הטהור רבנים ת"ח והתפלפלו ביניהם בד"ת, רק לעיתים רחוקות פתח רבנו פה קדשו להעיר הערה קטנה שענין זה מקומו בש"ס במקום זה או בראשונים ומזה ידעו על בקיאותו בש"ס ובפוסקים.

★

בעיצומה של מלחמת העולם הראשונה הגיע רבנו כפליט לעיר גרוסוואורדיין הקהלה ואנשיה בגרוסוואורדיין, היתה קהלה אשכנזית, יהודית חרדים ת"ח, שקבעו יום יום שעורי תורה, עם לבוש אירופי, מגולחים למשעי. דוגמת חרדי פראנקפורט בשעתה, מעטים היו החסידים בעיר. רק ביהכנ"ס אחד היה שהתפללו בו בנוסח ספרד, בו התרכזו החסידים המעטים מכל זרמי החסידות.

קבלת הפנים לרבנו היתה כמובן קרירה מאד, ואפילו נתקבל באי־רצון, שכן המלחמה היתה בעיצומה, ולחצר רבנו החלו לזרום יהודי מרמורוש, בלבוש החסידי הפשוט, אפילו מזוודה לא היה בידם, אלא באו כשעל כתפיהם העמיסו דו־שקים שהיו מקובלים בישובי מארמארוש, בחצר ויזניץ הסתובבו כל מיני "נסתרים" משתמטי מלחמה, דבר זה לא היה לרוחם של אנשי גרוסוואורדיין, וראה זה פלא שתוך זמן קצר ביותר, השכיל רבנו להתחבב על כל אנשי קהלת גרוסוואורדיין, ולא רק שהעריצו את רבנו אלא שהתיחסו אליו בכל יראת הכבוד, החל מהמרא דאתרא, ראשי הקהלה, והמוני עם, לא אחזור כאן על דברים שכבר כתבתי פעם על יחסי הכבוד והאהבה שהתקשרו בין רבנו ורב העיר, ראשי הקהלה, הדיינים וכלי הקודש, שביקרו על יד שולחנו הטהור מפעם לפעם.

התלונן פעם לפני רבנו, רב של עיירה מהסביבה, שיש לו מתנגדים ועושים לו צרות, השיב לו רבנו תלמד ממני, גם לי היה הרבה מתנגדים ויריבים כשהגעתי לגרוסוואורדיין מה עשיתי אני השבתי להם אהבה, ולא הפסקתי לאהוב אותם — את כולם, והוספתי מדי פעם אהבה. עד שבסופו של דבר הם החלו לאהוב אותי ויש לי עכשיו מנוחה אני מייעץ לכבודו, המשיך רבנו שגם הוא יעשה כמותי וסוף הכבוד לבוא.

★

חסידי ויזניץ שמרו ושומרים על מורשת רבנו הגדול, לדגול במדת אהבת ישראל ולהתרחק ככל האפשר ממחלוקת ולהרבות בשלום. מדות הללו הן מאוד אקטואליות ודרושות מאתנו בימים אלה, הבה נשמור עליהם בכל נפשנו ומאודנו.

זכותו הגדולה של רבנו תגן עלינו ויעורר רחמים לפני כסא הכבוד, שהשם ישפות שלום לעמו ויפרוס עלינו סוכת שלומו.

אהרן סורסקי

אהבת התורה של בעל "אהבת ישראל"

מן הסדרה: מרביצי תורה מעולם החסידות

אהבה משולשת

הכרזת קוסוב־ויז'ניץ פרא־שיתה — לפני כ־200 שנה בקירוב — היתה על שלושה דברים היא עומדת: על התמדה בלימוד התורה. על התלהבות בעבודה שבלב זו תפלה מתוך שמחה של מצוה, ועל דבקות המהות שבין אדם לחברו, אהבת ישראל, אחדות ושלום. צדקה וגמילות חסדים. אבות השושלת, באיתני עולם, שנתמלאו אהבה ורחמים על כל נפש יהודית, לכל יחיד מכנו, פרסו את אברת המלבב אף על המוני פשוטי־העם הכביניו: אתם תחת כנפי השכינה, אלא בייחוד כשנתם הרעיונית צמד ליחוד התורה במרכה. הוא האשל הגדול שנתלו בו כל שלבי הגבורים, מדרגות, השגות, הארות, כדברי התנא באבות "הפך בה והפך בה דכולא בה".

מייסד שושלת הזהב, הצדיק רבי מנדלי מקוסוב זי"ע, מנתב בספרו "אהבת שלום" את האיש מישראל המסתופף להדבק, ולהפוך את ההוכר שלו לצירה, לעשות כן ע"י יגיעת התורה. איתא בזה"ק: "מאן דאישתדל באורייתא כאילו קאים כל יומא בטורא דסיני וקביל אורייתא". ביאר הרבי: מי שעוסק בתורה בכל יום מתוך התחדשות, בחינת "בכל יום יהיו בעיניך כחדשים", זוכה שתיפסק אצלו הזוהמא כמו בסיני, מאחר שלומד תורה בקביעות כאילו היום קיבלה. בנו הצדיק רבי חיים זי"ע דייק בספרו "תורת חיים" מתוך מאמרם ז"ל "לעולם ילמד אדם שלא לשמה" וכולי, שלא אמרו ילמד תורה שלא"ש, כי זה בודאי אסור, אלא הכוונה שילמד לדעת מהו שלא לשמה, כי יש אדם הסובר שזו לשמה ובאמת הוא להיפך, אבל כשילמד מה לימוד ייטב בעיני השם ומה לא ייטב סופו שמתוך ידיעת שלא לשמה יבוא ללמוד לשמה. נכדו ה"צמח צדיק" זי"ע היה תובע מחסידיו בלשון חכמים "כתתו עצמכם על דברי תורה" ומבאר שהעיקר הוא תורה, אבל אין אדם זוכה לתורה אלא אם מכתת לבו, דהיינו שחוזר בתשובה תמיד על לימוד התורה אשר למד עד הנה, אולי נמהל חס וחלילה בפניות וגבהות הלב, כי עיקר הלימוד צריך להיות לשם יחוד קוב"ה, ושכינתיה.

תכונה של ה"אוהב ישראל" זי"ע, אשר ריבה וקיבץ פעלים בתורה בממדים עצומים, כשיסד לפני 83 שנים את הישיבה המפורסמת שלו, דרכו בקודש לזרז ללומדים וחסידים בפיסקא ממס' חגיגה "אינו דומה שונה פרקו מאה פעמים לשונה מאה פעמים ואחד" בתוספת הסבר שהכוונה ללומד עם יראת שמים (קו"ף אל"ף בגימט' אצ"ר, רמז למאה"כ יראת ה' היא אוצרו), ללומד ומשלים לבו לאחד המיוחד. אף הוא עצמו כאשר מצאוהו פעם אחת סגור ומסוגר בערב יוה"כ לפני "כל נדרי", והוא מאריך מעיניו בחידושי רי"ס אלגזי למס' בכורות, נגלה שבנגלה, הסביר לחסידים עליו: "הלא כך אמרנו לפני שמונה ימים בתפלת ראש השנה "ובתורתך כתוב לאמור, שמע ישראל ה"א ה' אחד", פירוש, בכל מקום שבתורה כתוב שמע ישראל, הכל עולה ביחודא שלים..."

מישיבה זו, שנתן את נפשו על קיומה, צמחו דורות של לומדים וחסידים שהפיצו את אור התורה ברחבי רומניה, הונגריה, צ'כסלובקיה וגאליציה. בישיבה זו נתקיים הכתוב "ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים" כאשר קמו ארבעה בניו הגדולים של ה"אוהב ישראל" ויסדו, בהשראתו, את ישיבותיהם המפוארות בוישבה, בגרוסוורדיין, בויזניץ גופא, ובסרט, שהיו כולן בתי־יוצר משובחים שמגדלים בהם תורה וחסידות. מהן השתלשלו מעוזי התורה הגדולים של ויזניץ ובבר־תיה בימינו, בארצנו הקדושה ובתפוצות הגולה. תפילתו־ברכתו של ה"אוהב ישראל" בסוף ימיו: "שהישיבה הקדושה תתקיים ותמלא את יעודה עד ביאת הגואל" מוזקקת היום לעינינו כממשות חיה. את השקפתו מה זו ישיבה ומה תכליתה ניתן למצוא בדברי בנו ה"אמרי חיים" זצ"ל (מכתבי קודש, אגרת ול"ה): "גלוי וידוע שאין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליה. אינו מסיח דעת ממנה, ואינו משיב לבו לדברים אחרים אפילו לומר כמה נאה אילן זה וכו'. כשם שחציצה כלשהי אם ישנה בגופו של אדם אין טבילתו עולה לו, ואינה מוציאה את האדם לטהרתו, כמ"כ תלמיד ישיבה המסיח עצמו מד"ת ולו לשעה קלה אינו יכול להשיג קדושת התורה ולהתקדש בטהרתה — הישיבה מקפת את התלמיד כענני כבוד מכל רוחותיו, וכל פירצה קלה בהם נותנת לרוחות הרעות לחדור לתוכו ח"ו — ישיבה היא ללמוד תורה ולעבוד את השי"ת ולא יותר".

בראי דורות חמנים מזהר בית קוסוב־ויז'ניץ בשלל גווני מלכות מרהיבים. ראשיתה של השושלת נעוץ בימי בראשית של החסידות, ימיו של הבעש"ט הקדוש, ומדור לדור נמסר שרביט המלוכה לממשיך המורשה. הרבי ר' ישראל זצוק"ל, בעל "אהבת ישראל", היה דור שישי לראש השושלתא רבי יעקב קופל חסיד זצוק"ל, איש קולומיי, אשר עוד הספיק לשמש שליח ציבור בבית מדרשו של הבעש"ט לפני יותר מ־230 שנה.

רבי קופל חסיד היה כן הצדיקים הנסתרים בדור ההוא איש מופת. לא התנהג ברבנות, אך המשיך עדה. אבל כשעמד להתפלל היתה כל פמליא של מעלה נאספת להאזין לו, כפי שהשתבחו צאצאיו הקדושים. שהיו גם־כן, כמוהו לו, יודעי תפלה. הוא התפרנס ממסחר העיר בשווקים. אפילו הגוים התייחסו אליו בהדרת קודש, והיו קוראים אותו בכינוי ש"דרט־ניק" — כי בתוך כל שיח ושיג, בבסתר ובקנין. או בשיחה של חולין כביכול, היה מעביר ידו על עיניו כמעט בכל רגע ומלחש בשפתותיו: "שויתי ה' לנגדי תמיד".

מקיסוב העיירה יצא הבעש"ט הקדוש תיכף לאחר התגלותו, מוקף תלמידים ראשונים, לטפס בין הרכסים של הרי הקרפאטים ולטייל במורדות הנפלאים שגלשו באותו איזור קדמה. כאן נהג להתבודד באותן שנים שעסק בהכנה ובהכשרות לגילוי אור החסידות. כאן, בעצם, עמדה עריסת החסידות. למרגלות ההרים השתרע המישור הגדול של חבל מרמורש, אדמה פוריה ושדות עשירי תנובה. ישובים דשנים עטופי שלוה. עמד אבי החסידות והשקיף שעה ארוכה בעיני בדולח שלו לעבר המישורים. לבסוף פנה אל תלמידו, רבי קופל חסיד, שניצב בסמוך אליו, ויאמר: "בן באה לפניך, שמור נא על הגן"!

היה בכך משום רמז, שהבעש"ט הקדוש "מעניק" לתלמידו האהוב איזור של השפעה לדורי־דורות, כפי שהדבר באמת התגשם בשנים הבאות. ועמלו. אכן. ראשי השושלתא שצמחה מזרעו להפרות ולטפח את הגן, להפיק קדושה ויראת ה' בקרב המונות יהודי מרמורש ושכונותיה — בוקובינא, דיכוביגן, רוסיה הקרפאטית, טרנסילבניה והונגריה — בדביקות ובהתלהבות, בשירה ובזמרה, עד שנעשו מבצרים נאדרים ליהדות ולחסידות.

אהבת ישראל בהתגלמותו: הסבי"ק מושיט ידו לשלום לילד יהודי המקבל פניו מעבר לחלון הרכבת באחד ממסעיו

ראש וראשון

רבי קופל חסיד גופו, מראשונים כמלאכים, הוסיף להישאר מוצנע ונסתר עד סוף ימיו. הוא נסתלק לבית עולמו, בטיסמינץ, עיר מגוריו האחרונה, ביום רביעי בשבת כ"ו אלול תקמ"ז. על גבי מצבתו נחרתו ברמיזא המלים: "פה נחצב קבר ללינה, בוא יבוא צדיק ברינה, הרבני הנפלא מו"ה יעקב קאפיל ב"ר נחמיה פייבל.

בנו רבי מנדלי מקוסוב זצוק"ל, אשר נולד בשנת תקכ"ח או תקכ"ט, לא ירש ממנו נכסים כלשהם זולת שתי זוגות תפילין — של רש"י ושל רבינו תם — מכתיבת ידו של הקדוש רבי צבי זצ"ל סופר הבעש"ט, אשר כתבן ביחודים ובכוונות קדושים. גם את שביב החסידות ירש מאביו. שהמשיך לו נשמה גבוהה ממחצב הנשמות תחת כסא הכבוד כרם הוא בניגוד לאביו. לא נשאר צדיק באתכסיא — ההשגחה העליונה הועידתו להיות מאור לעמו.

בשחר ימיו לא הסתפק במה שקיבל מאביו, אשר מדותיו היו תרומה מתרומת מדותיו של הבעש"ט, אלא כתת רגליו למרחוקים כדי להסתופף בצל צדיקים. ראשון להם היה הרבי ר' אלימלך מליז'נסק זצוק"ל, האר"י שבצדיקי גאליציה ופולין, ממיוחדים שמילאו את מקומו של המגיד הגדול ממזריץ' זי"ע, והוא קירב אותו דרך הפלגה. רבי מנדלי אף התקשר בנפשו אל גדולי תלמידיו. בספרו "אהבת שלום" (פ' ויצא) מספר הוא כי שמע "מפה קדוש ישראל מהר"ר זכריה מענדיל מנישובי", בן אחותו של הרבי ר' שמלקי מניקלשבורג זצ"ל. והוא מן היושבים ראשונה בליז'נסק כי פעם אחת חזר הרבי ר' אלימלך זצ"ל מטבילת מקוה בערב שבת, ויקרא: "האח, מי מכיל את הכחות לסבול את ריחו המבושם של בן עדן".

אחרי הסתלקות הרבי ר' אלימלך, נסע אל הצדיק רבי הירש'ל זצ"ל מנדבורנא, תלמידו של המגיד הקדוש רבי יחיאל מיכל זי"ע מזלוטשוב. בשנים מאוחרות יותר ישב למרגלותיו של רבי וואלוויל'ה מטשארני־אוסטראה זצ"ל — צדיק נשגב, מבני היכלא במזריץ', שנסע בערוב ימיו לארץ־הצבי — והוא אשר האציל מהודו עליו בעין טובה. כיוון שעמד רבי זאב לעקור מן הגולה, הועיד אותו להיות יורשו הרוחני, ולא נתקררה דעתו עד שעמד והכתירו לרבן של חסידים.

בשזכה להתיישב בארץ ישראל, בעיר הכנרת טבריה, כתב לרבי מנדלי בקוסיב את אגרתו המפורסמת, אגרת נפוצה במקהלות חסידים, שבא באמר כהאי לישנא: "באתי על החתום... שיתחדש המלוכה שלו, הן על עצמו והן על נפשות ביתו, שלא יזוז ממנו מבניו ומב"ב מעתה ועד עולם בכל הצטרכותם, שיהיה לו בחינת מלוכה הן מה שצריך לנפשם והן לנפשות אחינו בני ישראל".

רבי מנדלי הלך עוד לשחר פניהם של הרה"ק רבי פייבוש מזבאר"ז זצ"ל, והרה"ק רבי משה לייב מסאסוב זצ"ל, צדיקי הדור, אשר העריכו אותו כרום־מעלתו. כבר אז היו חסידים הרבה דבקים בו בפרהסיא, מתאבקים בעפר רגליו ושותים בצמא את דבריו, אך הוא עצמו עדיין משתוקק להיות בבחינת תלמיד, מתלמד. כיוון שנסתלקו רבותיו הצדיקים, התחיל למלוך ברמה, והשפיע מטובו לחסידים.

האדמו"ר רבי מנדלה, שהשתקע בקוסוב, עיצב תוהי חדש בחסידות. תורה ועבודה משובצים באבני־חן של מדת השמחה ואהבת ישראל סולת רעיונותיו המקובצים בספר "אהבת שלום" מעידה שנהג להשמיע שיחות־קודש בעמקות, רעיונות נשגבים, אשר כוחם יפה בשביל בעלי מוחין־בגדלות ויחידי חי"ן. תפילותיו וניגוניו היו לשם דבר. יותר משבאו החסידים ליהנות ממנו עצה ותושיה, באו להדבק בעבודת השם תמה, ולהקשיב לתפילות, אשר המיסו אפילו לבות אבן.

ביום טו"ב בחשון שנת תקפ"ו הגיעה שעתו האחרונה ועל כסאו ישב הבן הבכור, רבי חיים זצוק"ל מקוסוב, בעל "תורת חיים", אשר הצדיק מאפטא זצ"ל בעל "אוהב ישראל" היה קורא אדמו"ר: "צדיק בן צדיק, מלך בן מלך".

תורת חיים

רבי חיים זצ"ל נולד בשנת תקנ"ה. תיכף בילדותו הכירו בו שהוא "ינוק וחכים" ועתיד לגדול חסיד ולמדן. כשהגיע לפרקו, התחתן עם בת הרה"ק רבי יהודה מאיר שפירא זצ"ל משיפיטובקה, חוטר גזעו של הצדיק רבי פנחס מקוריץ זצ"ל. אחרי הסתלקות אביו רבי מנדלי, לקראת שבת ראשונה, נהרו החסידים אליו לקוסוב בהמון, ומאז במשך עשרים ושמונה שנים ניהל אותם בחכמה ובחמלה כרועה את צאנו. בשבתות ששהו במחיצתו, אפילו יהודים פשוטים, תמימים, הגיעו לידי התרוממות וזכו לעליית־נשמה. השירה והזמרה: "וטהר לבנו לעבדך באמת", וכן "שבשפלנו זכר לנו", הרקידו את החסידים — ועמם רקדו ההרים והגאיות מסביב.

בעל "תורת חיים" היה הולך וגדל, משנה לשנה, עד שנעשה תלפיות במובן הנעלה ביותר — גדולי הדור העריצו אותו. הצדיק רבי ישראל מרוז'ין זי"ע השתדך עמו. יצאו לו מוניטין כבעל מופת. מקובל אלקי, חכם וקדוש. בערוב ימיו שאף לחונן עפרות ארצנו הקדושה, ולרצות אבניה, אולם אנשי־שלומו המקושרים אליו בעבותות אהבה הפצירו בו לבל יעזבם, וייעתר להם. בשנת תרי"ד. בכ"ה לחודש אייר, תמה ותשלמה מסכת חייו. רגעים אחדים לפני יציאת נשמתו עוד השמיע דברי תורה על הפסוק "וזאת הברכה אשר ברך משה איש האלוקים לפני מותו".

אחדים מבניו הצדיקים, כמו רבי יעקב שמשון זצ"ל, ואחיו רבי יוסף אלטר זצ"ל בעל "זיקת משה". נשארו אחרי הסתלקות אביהם בקוסוב (רי"א עבר אחר־כך לראדוויץ) והמשיכו את השלשלת, לעומתם צעיר הבנים, רבי מנדלי זצ"ל, שהתפרסם בדורות הבאים על שם ספרו "צמח צדיק" על התורה, והוא חתנו של הצדיק הרוז'יני, עבר להתגורר בעיירה ויז'ניץ אשר בחבל בוקובינא, על גדות הנהר צ'רמוש הקולח מהרי הקרפאטים — פה הקים פלטרין חדש לחסידות.

בגינוני מלכות

האדמו"ר רבי מנדלי מויז'ניץ זצוק"ל היה מעוטר בכתרים הרבה. דיוקן, מיזג בהליכותיו את ההתלהבות והשמחה של בית קוסוב, עם גינוני המלוכה ותבונות־הדעת שקיבל בחצר חמיו הרוז'יני הקדוש, אשר הספיג בו כח העמקה מעודן, נחלת אצילי ישראל, הוא הוסיף לססגוניות של חסידות קוסוב גוון של תפארת־מלוכה. ברכתו של הצדיק רבי וואלוויל'ה מטשארני־אוסטראה — בחינת "מלוכה" — נתקיימה בו מלגיו ומלבר.

מתורותיו, שנרשמו ע"י מביני דבר, אניני טעם והשגה, וכונסו בספר "צמח צדיק", ניכר כבעליל אפס קצהו — שהיה מביט נפלאות בתורת השם, ובצפונות הנפש מישראל, וכל רז לא אניס ליה. גדולתו בתורה היתה בימין מן המפורסמות. אף בתפילה ובנגינה של השתפכות היה כחו גדול. במיוחד הצטיין בצדקת פזרונו לעניים, בעיקר מתן בסתר, בממדים לא ישוערו. יחסו האבהי כלפי איש ההמון, יהודים אשר זכרו אך בקושי מה חובתם בעולמו של הקב"ה, הביאה לידי השתוממות. אהבתו עטפה כל ילד יהודי, לרבות הנחות שבנחותים, בתום ענות שלא מעלמא הדין. שנות הנהגתו נקראו בפי חסידי מרמורש "שנות השבע" כי היו מבורכות גם בשפע כלכלי כברכת הצדיק.

באחרית ימיו סבל יסורים קשים. מדוויי הגוף החלישו אותו מאד. בליל שבת קודש פרשת בראשית, ערב ר"ח חשון תרמ"ה, לפני יותר מ־101 שנה, השיב ה"צמח צדיק" את נשמתו לבוראו — הוא רק בן נ"ה שנה.

בנו יחידו הרבי ר' ברוכיל זצוק"ל עלה אז לישב על כסאו. האדמו"ר מבלז רבי יהושע'לי זצ"ל כתב אליו באגרת ניחום: "מי שברך את האבות הוא יברך את הבנים ויזכה ברוחו פי שנים". ואישיותו, אכן, נעשתה אבוקה שואבת לאלפים ורבים — למרות שסלד מפני הפירסום, ומיעט לומר דברי תורה ברבים, מרוב ענוותנו. הוד אצילי נסוך היה על קלסתרו, כאחד מנסיכי אדם, בחיר־איקוניו נשתקף מבטם הנפלא התודר של חוטרי גזע רוז'ין־מבט עתיר השראה.

אפס כי לא ארכו לו הימים. אחרי שניהל את העדה במשך שמונה שנים בלבד. בהיותו בן ארבעים וחמש, הגיע קיצו ונקרא לישיבה של מעלה. הרבי ר' ברוך זצוק"ל השאיר אחריו דור ישרים, בנים ובנות, כמנין שבטי י"ה, וירושה רוחנית גדולה. מעט ברבריי־עיונות שלו נקבצו ושודרו לדורות הבאים בספר "אמרי ברוך" שנדפס בידי חתנו הרה"צ רבי מרדכי כדרוב זצ"ל מקולומיי".

האוהב ישראל

בנו הבכור, הצדיק רבי ישראל זצוק"ל מויז'ניץ, היה בעל מעוף רוחני שגיא, התפרסם על שם ספרו "אהבת ישראל" — ואולי עוד יותר על שם מדתו שנתייחד בה להפליא: אוהב ישראל.

הוא נולד כמאה שנים אחרי הסתלקות רבינו הבעש"ט, ביום ב' אלול שנת תר"ך. התחנך על ברכי זקנו ה"צמח צדיק", אשר אהבו כנפשו, ובמחיצת זקני חסידים הראשונים, שחיבבו אותו בגלל התמדתו בתורה ומדותיו הטובות. בגיל צעיר יצא לו שם טוב, למוך ונפש טהורה, עד שבהיותו בן ט"ז שנה, בתרל"ה, לקחו הצדיק רבי מאירל'ה מדזיקוב זצ"ל, בעל "אמרי נועם", חתן לבתו הצדקת הינדא ע"ה והסמיכו אל שולחנו. בשנתיים הבאות, עד הסתלקות ה"אמרי נועם", רכש רבי ישראל אצלו קנייני תורה והלך במים אדירים בחריפות ובקיאות ביחד עם גיסו הרה"ק רבי יהושע'לי זצ"ל בעל "עטרת ישועה".

בתום תקופה זו, כשחזר לבית אבא, כבר הבשילה אישיותו כאדם השלם תחשב לאוץ מחבק. הוא המשיך לשקוד על התורה ועל העבודה. עוד בימי נעוריו הוסמך להוראה ע"י גאוני הדור, הגרי"ש נטנזון זצ"ל מלבוב, הגרי"י ווידנפלד זצ"ל מהרימלוב, הגר"ש דרימר זצ"ל מסקוהל. עכשיו בשנת תרמ"ה כשבאו בני קהילת בידוולה, עיירה עתיקה במרמורש, לשים על ראשו נזר רבנות — סבר וקיבל. הוא לא התגדר בתחום המוגבל של תפקידי הרבנות ונעשה רועה רוחני לבני עדתו. תוך זמן קצר הפך המקום להיות מרכז לחסידים מבקשי השם, אשר נמשכו אל האברך בן ה־25 בהמית נפש, חיפשו את קירבתו.

ובשנת תרנ"ג, כמכר אחרי הסתלקות אביו הקדוש, שמו בו גדולי העדה את עיניהם שימלא את מקומו, וישב להתגורר בויז'ניץ, ותיכון מלכותו מאד. חסידות ויזניץ קיבלה על ידו תנופה רוחנית מחודשת. הוא היה רק בן שלושים ושלוש, כאשר נמשח למנהיגות, אולם כבר אז היתה לו השפעה מכרעת על אלפים ורבבות. משנה לשנה הלך והתגבר זרם הבאים לויזניץ, והרבי, איש האשכולות, התאהב על כולם בלי יוצא מן הכלל. הוא הפליא בהליכותיו בקודש, טמיר ונעלם, הוא הרעיד את הלבבות בתפילותיו ובזמירותיו בשפיכת לב כמים, והפליא גם הפליא ביחוסו לכל איש מישראל באשר הוא — שהיה מסביר פנים בחביבות אפילו לינוקא, ומוכן תמיד לשוח עד עפר ע"מ להגביר ולרומם משפלותו גם את הפחות שבפחותים, הן ברוחניות הן בגשמיות.

בימיו נתגבשה חסידות ויזניץ בקוים ברורים, פרי המזיגה הצרוף המבורך של מורשת בתי־אב: קוסוב, ויזניץ, רוזין, דזיקוב ודזיקוב שנתכללו בנפשו. ביחודא שלים. האהבה המשולשת: אהבת השם, אהבת תורה, ואהבת ישראל, עמדה במרכזו. היא הנקודה, וסביב לה עוטרים, ככוכבים במסילותם, יסודות כמו: דעת, שמחה, אמת, הצנע לכת, ולב נשבר. ויזניץ בימיו פנתה בעיקר ללב, אך הוא תבע אף את המוח, דעת תורה, יגיעת התורה. ראש וראשון היה בימיו ובסביבתו לפנות אל בני הנעורים, צעירי ישראל שביקשו מעיין, דברי תורה כנתינתם, חסידות במקורה, ויסד בשבילם את הישיבה הגדולה אשר שימשה להם בית וחוני שופע תמימות: "בית ישראל".

"אוהב ישראל" זה כתר שם טוב שכל בני התקופה מקטנם ועד גדוליהם הכתירו בו את הרבי מויז'ניץ. זאת היתה מדתו בה"א הידיעה. אולי, תבונת נפשו. הוא קיבל את כל האדם, עני כעשיר, חסיד ולמדן כאיש פשוט, בלבביות ובאהבה עד אין קץ. היה מחבק אותו אל לבו. כל הבא במחיצתו הרגיש כי הרב חי בפועל את חוויו שלו, שמח את שמחותיו, וכואב את כאביו. כשהיה קורא "קוויטל" של איש מצוק התפרצו מלבו אנחות השוברות כל לב שומע.

מעריציו ראו עין־בעין כיצד נתגלמו בו דברי חז"ל "אוהב את הבריות" וע"י כך "מקרבן לתורה". אופייני ביותר הוא סיפור־המעשה שסיפר בן גיסו הרה"צ רבי מנדל מדרוב זצ"ל: יהודי כפרי בא לפניו עם בנו, שהאדמו"ר יברך אותו להשתחרר מעבודת הצבא. הבן, בחור גס ומגושם ביותר, רועה בקר. תיכף במבט ראשון הרבי יודע כבר מי עומד לפניו הוא שואל בעדינות: אמור, חביבי, בבואך היערה בין הגוים היכן אתה אוכל כשר? הלה מגמגם: מה לעשות, הרי לא בא בחשבון שארעב? ממשיך הרבי ומתעניין: ומה נשמע מכח תפלה והנחת תפילין, בטרם תצא לעבודתך? שוב תירוץ נבוך: מוכרחני לקשכים לפנות בוקר כדי לצאת היערה. נו, מה בנוגע לשבת? המענה שלילי. הרבי רואה בעיניו הטהורות את אשר לפניו, מושיט לו את ידו, ומפעיל ברכה על ראשו: "יהי רצון שתשא חן בעיני הוועדה הצבאית ("קומיסיה" בלע"ז) בדיוק כמדת החן אשר מצאת בעיני..." לא הטיף מוסר לאיש, לא השליך מעל פניו בחרפה, כפי שמגיע לו בהתאם להתנהגותו. רק אצל לו ברכה. כל כמה שהבחור מגושם מוכרח שיתעורר בחובו הרהור תשובה בעקבות ברכה כזאת ובפרט כשהברכה מתקיימת. בודאי חושב לו אחד כזה: "הרבי הושיט אותי, ואני בכלל לא מוצא חן בעיניו". מחשבות כאלו תעלינה אף את הנידח־שבנידחים על דרך טובה יותר...

סיפור מעשה אחר שסיפר אחינו המוכר מעדות ראיה מאפיין את מדת טובו וחסדו. פעם אחת הושיט הרבי סכום נכבד לקרובת משפחה, בת קדושים, להכנסת כלה ובשעת־מעשה הזכיר את עצמו כחסיד לפני רבו "ישראל בן צפורה". אחרי שיצאה הסביר: חז"ל אומרים "הנותן פרוטה לצדקה בשביל שיחיה בני הרי זה צדיק גמור", פירוש, שמבקש מאת

הרב חיים מאיר כהנא

נצח שבמלכות

שתיים וארבעים שנה נצח במלכותו כרבן ומאורן של ישראל. הוד קדושתו ואהבת ישראל שלא ידעה גבול חודר עמוק, עמוק בלבות הרבבות, החל מגדולי התורה והחסידות ועד לפשוטי עם, אף באלה שזכו פעם אחת בחייהם זכו לחזות בנועם תורת צל קורתו.

ספרים שלמים ומאמרים רבים הוקדשו לזכר הסבא קדישא במשך החמשים השנים האחרונות וכלם נחשבים רק לתוארי זוהרי חמה אבל רחוקים מתואר עצמות של אורה, שהיא רחוק מבינתנו כרחוק החמה מן הארץ. לאמיתו של דבר הססתי הרבה גם אני עד שנתתי מקום לשורות הללו עלי ניר, נזכרתי בדברי הס"ק שהי' אומר, "שמעולם לא הי' במקום שלא הי' צורך בו או שהוא מצטרך אליו" אבל לא רציתי לעבור על דברי חברי. גם ברשימה קטנה זו אין בה שום חידוש והיא רק דומה להכרזתו של שמש ביהכ"נ על "יעלה ויבוא" בראש חודש. אבל מכריזים בכל זאת כדי "להזכיר את הידוע וככל שהאמת גלוי לכל כך ההעלם מצוי השכחה רבה". מסבה זו יש צורך לעתים מזומנים "להתעוררות רוח וקביעת מחשבה" לזכור ולהזכיר לעצמנו ולדורות הבאים את אשר ראו עינינו ואשר החזיק אותנו באמונתנו ובבטחוננו בימי שלוה כבימי מלחמה וסבל. ידוע, שהזכרת "שבת" בש"ק מצוה בפני עצמה היא, כך ההזכרה בלבד, שהי' לנו אב וזקן וקדוש כזה, מצוה בעתה.

אמרו עליו על רבינו הקדוש שהי' בחזי' "חובת הלבבות" חי. הוא שנכנס ויצא בשלום דרך כל שערי תורי"ת מ"היחוד" ועד "אהבת ד'" תהורה דרך למסתופפים בצלו: כזה ראה וקדש. וכל זה בטבעיות כזו ובשקט כזה כאילו להוכיח לכל, שאין דרך אחרת מאשר "בכל דרכיך דעהו". ותיקי החסידים היו מעידים, שאצל הס"ק ראו בפועל ממש תואר החסיד שבחוה"ל, "שלא יעוד עפעפיו מבלעדי רצונו ית'".

משנת חסידות ויזניץ המשולבת והאחוזה בתורת הבעש"ט והמגיד זי"ע קנתה לעצמה, כידוע, דרך ייחודי בגן החסידות, וכל אחד מאדמו"ריה הוסיף נדבך משלו לבנין המפואר. וכבר אמרו חז"ל הרבה מאורות יש באור. גם הס"ק בחזי "מלך פורץ לעשות דרך" תרם הרבה משלו בייחוד זה. הי' הראשון מבין אדמו"רי פולין וגאליציה שהקים ישיבה גדולה בויזניץ, אחרת ממה שהי' מקובל מקדמת דנא, נוסח "יושבי בתי מדרש", כשראש הישיבה הי' בנו הבכור הגה"צ רבי מענדל'י זצ"ל והוציאה מתוכה תלמידים מופלגים בתורה ויר"ש לאלפים. הישיבה הזאת התקיימה עד הכיבוש של חבל בוקובינה בידי הסוביטים כשבראשה עמד הגה"צ רבי אליעזר זצ"ל מויזניץ. הס"ק ראה בעין קדשו, שהשעה צריכה לכך וקידש את התיקון הזה לשעתו ולעתיד לבוא. אחריו קמו ישיבות כאלה בא"י כמעט בכל חצרות קדש של האדמו"רים ברחבי תבל. מלכות ויזניץ נעשה למבצר התורה בכמות ובאיכות בנשיאותם של כל המכתרים בכתר המנהיגות עד היום הזה. חבה יתירה היתה נודעת להם לתלמידי הישיבה ע"י הס"ק שחבבם כבנים, השתעשע אתם ובחן אותם בעצמו בלימודם.

גם בעבודה שהיא בלב, והתפלה והשירה היהודה במינה לחסידות ויזניץ, הוסיף הס"ק על הראשונים, בהתלהבות הפנימית הממלאה את הנפש ועולה על גדותיו בחזי "כל עצמותי תאמרנה ד' מי כמוך". הי' מרגלא בפומיה של החסידים. שמי שלא שמע את הס"ק אומר "נשמת כל חי" לא הרגיש מעולם השתפכות נפש אמיתית. קולו הנעים והמתוק, קול חרישי לכאורה, הי' חודר לכל פינות מקום התפלה ואנשים יוצאים מכליהם ממש מרוב התרגשות והתפעלות. כל פעם שהי' שופך שיח לפני בורא עולם ובפרט בתפלת ימים הנוראים היה דומה לכהן הגדול המכהן בקודש הקדשים. באמירת פרקי נעים זמירות ישראל שלו, היו נזכרים במאמרם ז"ל "שכנור הי' תלוי למעלה מראשותיו של דוד המלך". הוא שהי' לפי המסורת מבית מלכות בית דוד הי' מאמן א"ע "בכנור" הזה וכידוע נהג הי' הרבה פעמים ע"י שלחנו הטהור לעשות תנועות של מנגן בכנור...

הזכרתי כבר על הספרים והמאמרים שנכתבו לשמו ולזכרו של אותו צדיק הדור ובהם גם המון סיפורי אמת על מדרגתו של "צדיק גוזר והקב"ה מקיים". כאן רציתי רק לספר על מאורע אחד אישי החקוק בזכרוני, שלא אשכחנו לעולם. הי' זה בשנת תר"פ ואני ילד כבן עשר כשרבינו הקדוש הגיע לשבות ברישוא והתאכסן, כרגיל, אצל החסיד ר' לייב ואלף ע"ה. אבי ז"ל נחלה בימים האלה במחלה אנושה ובמוצש"ק ההוא הי' ממש בסכנת נפשות והרופאים נלאו מלעזור. בבוקרו של יום ראשון שלחה אותי אמי ע"ה בבהלה להרבי זצ"ל וצותה עלי בקול בוכים לא לצאת מן החדר עד שיבטיח לי רפואה שלמה לאבי ז"ל. מי שהוא מידידי אבא הכניס אותי לפני ולפנים בזמן שהרבי זצ"ל עמד לפני אמירת פרקי התהלים קודם התפלה והחדר הי' מלא חסידים מחכים להתחלת התהלים. אותו הידיד לחש להרבי זצ"ל על סבת ביקורי. הוא התחיל מיד באמירת התהלים בקולו הנעים החודר לעמקי הנפש כשמטייל בתוך החדר בין שתי שורות צפופות של חסידים השופכים דמעות מאין הפוגות. מרוב התרגשות ואני הילד הרך פרצתי ג"כ בבכיה בקול ואיש לא הפריע לי. עמדתי באחת הפנות של החדר ולא זזתי מן המקום עד שהס"ק גמר את קריאת התהלים וגם אז לא יכולתי מרוב פחד שנפל עלי לפצות פה. ברגע זה התקרב אלי הס"ק, לטף אותי על פני ואמר "אל תפחד ילדי. לאביך יהי' בע"ה רפואה שלימה במהרה". בשמעי המלים האלה מפי קדשו פרצתי החוצה ורצתי דרך 6 קילומטרים ברגל להביא את ברכת הרבי זצ"ל. כשנכנסתי הביתה הי' אבי ז"ל יושב על המטה ושר בניגון הויזניצאי הידוע "יתהדר לנצח צורנו" כשמצבו השתנה מקצה אל הקצה לטובה.

עה"פ ויגוע ויאסף האמור אצל יעקב מפרש רש"י בשם חז"ל "אבל מיתה לא נאמרה בו" והרמב"ן מוסיף "כי נפשות הצדיקים צרורות בצרור החיים" כבחיים חיותו כן היום ולעולמי עד נפשו של אותו צדיק צרורה וקשורה בקשר אמיץ עם החיים הממשיכים בדרכי הקודש. על הנצח שבמלכותו יעידון ויגידון חצרות הקודש למלכות ויזניץ על אלפיהם מבני ישראל זרע ברך ה' שקמו לתחיה על אף הגזירות והצרות שתכפו עלינו בדור הזה ומוסיפים חיים כי חיי עולם נטע בתוכנו.

דירה יקרה? בהישג יד!

נותרו מספר דירות!

באפשרותכם לרכוש עדיין היום דירת מגורים מפוארת ומרווחת ברמת תכנון גבוהה וחדשנית, בקריה המוקמת אל מול הנופים הקסומים של יערות והרי ירושלים.

כל זאת במחירים ובתנאי תשלום חסרי תקדים!

בואו והוכחו!

- מפרט טכני חדשני ומשופר:
  - ★ תריסים למרפאות סלון וסוכה ★ פלדלת ★ מעלית
  - ★ גגון לסוכה.
- תכנון סביבתי וארכיטקטוני מרשים.
- מרחבי נוף הנטועים עצי אורן וברוש.
- ★ מוסדות חינוך וציבור.

משרדנו:
רח' אהרן פישל 20 ירושלים
02־826282

אוירה, אויר ונוף-בק. ויז'ניץ הר-נוף

הרב אברהם יוסף שפירא

הכלכלה - נס הזקוק להשלמה

המשרד לתכנון כלכלי חשוב לטווח ארוך. צר לי להגיד, שאני קצת ספקטי לגבי עתיד התכנית הכלכלית. טוב שיש משרד שאינו עסוק יום יום בביצוע והוא יכול לחשוב קדימה. אתרכז בכמה נקודות בהן אתמקד בנאומו של שר הכלכלה: אחוזי הפיתוח, התכנית לחידוש צמיחת המשק, עידכון השלכה של התכנית הכ־לכלית הלאומית הרב־שנתית ונושאים אחרים.

יש להביע הערכה לממשלת ישראל על הצלחת התכנית הכ־לכלית עד כה. אבל אני מוכרח להדגיש, שהיו לנו כאן נסים מהשמים, היה לנו נס כלכלי. הקדוש־ברוך־הוא עשה דברים שאיש לא חלם שיקרו. מה הם הדברים? אם נתייחס להוצאות הדלק, שהסתכמו ב־1981 כ־2 מיליארד דולר וכיום בפחות ממיליארד דולר, הרי שחסכנו מיליארד דולר; אם נתייחס לשער החליפין לייצוא הישראלי שהת־הפך פתאום השנה והדולר ירד מ־3.40 מארק ל־2.30, ואנו יודעים ש־65% מהייצוא הישראלי מופ־נים לאירופה, הרי זה נס גדול; אם אנחנו יודעים, כפי שאמר שר הכ־לכלה בנאומו, שב־1985/86 גדל הסיוע האמריקאי במיליארד וחצי דולר — כל הדברים האלה שקרו איש לא חלם עליהם, ואסור לנו לסמוך על הנס בלבד.

הייתי נותן תרופה: אם נגיע לשלום חזרה לקדוש־ברוך־הוא על־ידי קדושת השבת והורדת התועבה מהעיניים והתמונות הפורנוגרפיות, לא עלינו, ולהכיר לפחות בצורה שקרו פה נסים שאיש לא חלם עליהם.

אנחנו חייבים להיערך לקראת הבאות. הכל יכול להתהפך. מחיר הדלק יכול לעלות חזרה; הדולר מראה סימנים ראשונים של התח־זקות. הוא מתחיל להתחזק כבר שבועיים. הוא כבר עמד על 2.20 מארק והוא עומד עכשיו על 2.30 מארק ומעלה. אם זה ילך כך, חלילה, יעמוד הייצוא הישראלי בפני בעיה עצומה. לפי סקר בנק ישראל, עלה השכר הריאלי ב־15%. למרות שאני יודע, שהשכר הנכון של הפועלים "הקטנים" עדיין נמוך מאוד היום, בהשוואה למה שהוא היה, הוא עלה כיום. אני אומר לכם את זה בהשוואה למטבעות האירופיים, אבל אם נעשה השוואה עם הדולר, הרי שהשכר עלה בערך ב־25%. ואני מזהיר מפני זה בוועדת הכספים כבר כמה חודשים.

אם אנחנו מדברים על הייצוא, הרי מי שמכיר את רווחיות הייצוא יודע שזה היה בנוי על 15 נקודות. היום זה עומד מתחת ל־7 נקודות, ויש ירידה בייצוא. שבממשלה רוצים לפעמים להביע אופטימיות ואומרים: תלוי אם אתה משווה את זה לרבע זה של השנה, או לרבע אחר של השנה. אני אומר לכם, שיש ירידה ושיש לפחות עצירה בייצוא.

בתחום האבטלה יש לנו מזל, אבל קיימת אבטלה, ואני אומר לכם שהאבטלה מתחילה רק עכ־שיו. יש לי הרגשה שאנחנו נכנסים לסטגפלציה, כי אנחנו רואים לפתע, לפי סקר של בנק ישראל, שהקניות בשוק המקומי עולות, ואם אומרים שהייבוא לא גדל, תלוי על אלו חודשים מדברים. מחודש מרס יש גידול רציני בייבוא.

אשר לתחום התעשיה, התע־שיה נמצאת בקשיים עצומים. בחודשים יולי־אוגוסט־ספטמבר שילמה התעשיה 160% ריבית, כאשר המחירים הוקפאו, כאשר שער הדולר הוקפא. אני חייב לומר שרוב החברות, שהיה להן מלאי גדול של סחורה ושלא ידעו על תכנית הממשלה ב־1 ביולי, הפ־סידו 50% מההון. כיושב־ראש ועדת הכספים אני רואה מי הח־ברות מתביישות עדיין לבוא בבקשה — הכל רק ברוך — אבל חלק גדול מאותן חברות שכבר מגיעות מפחדות שהבנקים יידעו את מצבן והן לא תקבלנה אשראי. חלק מופיעות בבורסה ומפחדות שהבורסה תדע את האמת, אבל אני כבר יודע את האמת.

מדברים על צמיחה. עד עכשיו טיפלנו כל הזמן בוועדת הכספים בהצלחה, בתחיית המתים. האם התקיים דיון אחד בוועדת הכספים על צמיחה? הדיונים התקיימו על ענף הבניה, ולא מדובר רק בסולל־בונה. מדובר בכל הקבל־נים, כולם רוצים. עזרנו לסולל־בונה ונעזור לכולם.

קופת חולים. כולם הופיעו חיבור. בינתיים אנחנו מטפלים רק באנשים חולים הדואגים שלא ימותו. אבל עוד לא היה דיון רציני אחד על צמיחה.

מה בעצם קורה בתחום המי־סוי? ברור לכולנו שאם לא תהיה רפורמה במס לעבוד לא יהיה ענין לעבוד.

ההשקעות בארץ ב־1984 ירדו ב־7.5%; ב־1985 — 13.5%, אם כי לא בתעשיה. אבל ברבע הרא־שון של שנת 1986 יש ירידה נוס־פת בהשקעות. בתעשיה לא היה גידול. איפה יש כל הזמן גידול? — בשירותים.

בכל דבר שנוגעים — כאשר מדברים על קיצוץ — אם בבט־חון, אם בבריאות, אין במה לקצץ אבל יש לייעל. אני טוען שהיום בחלק מהחברות הכלכליות בארץ, לאו דווקא במשרדים ממשלתיים, יש אבטלה סמויה וחוסר יעילות. אולי עכשיו בגלל המצב המיוחד יצטרכו לייעל, אבל משרדי המ־משלה לא יכולים לפשוט את הרגל, אם אין קיצוץ — לא יקרה כלום. להחברות פרטיות אין ברירה.

אני חושב — אני אומר זאת כדי שמזכיר ההסתדרות ישמע — שעוד הרבה אלפי עובדים, עד סוף הקיץ, לצערי הרב, יהיו מו־בטלים.

אני מוחה בשאט נפש, למרות שזה לא שייך ישירות, אולי, לנושא הדיון, אבל כל עוד יהיה חילול שבת בכל ערי ישראל וכל עוד לא יתביישו להציג תמונות תועבה שבשום מקום באירופה לא מציגים — אי אפשר לסמוך על ניסים.

אני פונה לשר הכלכלה ומע־מידו על הצורך לתכנן תכנית כלכלית שאינה בנויה על ניסים.

אני מבקש לעודד משקיעי חוץ, להמריץ משקיעים מקומיים. אני מציע את התכנית שהגיש השר אריק שרון בקשר לתעשיה לייצוא. אני חושב שצריך לבדוק בכובד ראש. אני לא יודע אם יש לקבל את כל הנקודות שהוא מעלה, אבל יחד עם זאת לבטל ולהוריד את התכנית — תהיה בעיה גדולה.

רפורמה במיסוי הישיר ובתנ־אים הסוציאליים כדי לצמצם את העלויות.

עידוד הייצוא בכל האמצעים.

עזרה למפעלים וחברות במ־צוקה על ידי דחיה או הסדר בתשלום מיסים. היום, אם מישהו לא יכול לשלם את המיסים — הוא משלם ריבית והריבית היא הוצאה לא מוכרת. במצב של היום, זה עוד לא תוקן.

לכן, אדוני השר, אני מאחל לך הצלחה, שתוכל לבנות תכנית כלכלית. חמש שנים בישראל זו גדומה, ספיר היה אומר שמי שמ־תכנן שנה הוא חצי משוגע, על פי התהפוכות אצלנו במדינה.

אני מציע שתשקול האם לא עכשיו הזמן להצמיד את השקל לסל המטבעות? בארצות הברית יש אחוז סחר חופשי והם מעוניינים לייצא. באירופה, אם הדולר יתחיל שוב להתחזק והמטבעות יפלו — לא יוכלו לעשות ייצוא. יש להצ־מיד את השקל לסל המטבעות.

(דברים בכנסת)

הוכח תוכיח - בימינו?!

מאת הרב אליהו שלזינגר רב שכונת גולה ומקור־חיים

המחאה נגד חילולי שבת — האין שכרה יוצא בהפסד על ידי התגברות השנאה — האם השנאה מותרת לפי עוברי עבירה? לכתחילה השנאה אסורה - הוכיח תוכיח עד כדי הכאה — חובת ההוכחה בציבור — המחאה מדין ערבות

אנו עדים לאחרונה לשיטת מחאה והוכחה על חילולי שבת הנעשים בפרהסיא וכיוצ"ב ע"י הפגנות המוניות יציאה לרחובה של עיר לתפילה ולהרמת קול זעקה.

בטרם נברר ענין זה מן ההיבט ההלכתי, ראוי לציין כי אין לראות בדברים הללו אלא הצעה בלבד לבירור ועיון, והדברים יוכרעו ע"י גדולי ישראל.

לא אחת נשאלת השאלה האם זהו אכן התוכחה, ההוכחה, המחאה הרצויה על פי דין תורה, והרבה ספיקות בנידון. הראשון שבהם: האם אין יוצא שכרינו בהפסד בכך שמתגברת השנאה ההדדית הן ע"י אלה שנגדם מפ־גינים ומוחים, והן ע"י אלה שב־עצמם מפגינים (אף שאין זה הכרח). והרי התורה קשרה שני דינים אלו זה בזה: "לא תשנא את אחיך בלבבך הוכח תוכיח את עמיתך ולא תשא עליו חטא" (ויקרא י"ט, י"ז). וכן כתב בספר חסידים סימן תי"ג: "דוקא איש את אחיו שליבו גס בו, אבל אם היה איש אחר שאם יוכיחנו ישנאנו וינקום ממנו, אין להוכיחו". וראה עוד בביאור הלכה, או"ח סימן תר"ח ד"ה חייב.

ושמא נאמר שאולי באמת בנידון זה מותרת היא השנאה כלפי עוברי העבירה וכמובא באבות דרבי נתן (פרק ט"ז) על הפסוק "ואהבת לרעך כמוך אני ה'" (ויקרא י"ט, י"ח): "מה טעם ואהבת לרעך כמוך אני ה' — אני ה' בראתיו לכבודי. לפיכך אם עושה מעשה צדק ויושר אתה אוהבו ואם לאו אי אתה אוהבו". ויתירה מזו למדנו בגמרא מסכת פסחים (דף קי"ג ב') על הפסוק "לא תשנא את אחיך בלבבך" — הא אם רואה בו דבר ערוה מותר לשנאותו. רב נחמן בר יצחק אמר, מצוה לשנאותו, שנאמר "יראת ה' שנאת רע" (משלי ח'). אך מבאר בפירוש "תורה תמימה" (ויקרא י"ט י"ח) שכל זה הוא רק אם הוכיחו ולא קיבל תוכחתו וחוזר לרשעתו, אבל לכתחילה בודאי שאסור לשנאותו. וכן נראה ממה שכתב בהגהות מיימוניות על הרמב"ם פרק ו' מהלכות דעות הלכה ב': "ודוקא שהוא רעך בתורה ובמצוות, אבל אדם רשע שאינו מקבל תוכחה מצוה לשנ־אותו שנאמר "יראת ה' שנאת רע". ואומר "הלא משנאיך ה' אשנא וכו'". ומבואר דלכתחילה בודאי שהשנאה אסורה, ורק כשהוכיחו אותו ואינו שומע רק אז מותר ואולי אפילו מצוה לשנאותו.

הרי שלכתחילה אין לשנוא את עוברי העבירה, וא"כ במקום שיי־דוע שלא יקבלו את התוכחה והמ־חאה אולי מן הראוי שלא להו־כיחם כלל ועיקר שלא יהא עליהם דין של רשעים שהוכיחו אותם ולא שמעו וממילא יהיה מותר לשנאותם. זאת ועוד, אפילו נאמר דמותר לכתחילה לשנאותם על מעשיהם הרעים, מכל מקום הרי לעוברי העבירה בודאי שאין היתר לשנוא את אותם שומרי תורה ומצוות המפגינים ומוחים, וברור שאין לומר דמכיון שמחללים הם שבת בפרהסיא מילא מותר להם לעבור גם עבירות אחרות. וא"כ יש לעיין אם אין בזה משום "ולפני עיור לא תתן מכשול" בכך שע"י ההפגנות והמחאות אנו מביאים אותם לידי שנאת שומרי תורה ויראי ה'. ובפרט לפי מה שכתב הרמב"ם בפרק ו' מהלכות דעות: "הרואה חבירו שחטא מצוה להחזירו למוטב וכו' וידבר לו בנחת ובלשון רכה שאינו אומר אלא לטובתו להביאו לחיי עולם הבא". ומדבריו למדנו שענין התוכחה וסיגנונה הוא ההיפך הגמור מהפגנה קולנית ורעשנית.

ברם, דברי הרמב"ם צריכים עיון מדברי הגמרא במסכת ערכין (דף ט"ז ב'): "עד היכן תוכחה — אמר רב, עד הכאה". כלומר, עד שהחוטא יכה את האדם שמו־כיח אותו. ובגמרא שם מובאים שיעורים נוספים: "עד קללה" — "עד נזיפה". והרמב"ם עצמו פוסק כן בפרק ו' מהלכות דעות הלכה ז'. ויעויש בהגהות מיימוניות שהביא דכן משמע גם במדרש. א"כ נראה מכל זה שהתוכחה היא כה חזקה וקשה עד שמגיע לידי מצב שהמוכיח מקבל מכות.

אמנם נראה ליישב את הדברים על פי מה שכתב הר"ן במסכת יבמות (סוף פרק חמישי) דשיעור זה של הכאה הוא רק ביחיד, אבל בציבור אם יודע שלא ישמעו, יוכיחם פעם אחת ותו לא עיי"ש. וביאר בפירוש "תורה תמימה" (ויקרא שם) דטעם הדבר הוא משום דבציבור מחזיקים החוטאים זה את זה, ואם אינם שומעים פעם אחת שוב לא ישמעו, וקיי"ל כשם שמצוה לומר דבר הנשמע כך מצוה שלא לומר דבר שאינו נשמע. כלומר, ביחיד גם אם המצב מגיע לידי הכאה, מ"מ יש סיכוי שלבסוף יכנע וישמע, מה שאין כן בציבור שאין כל סיכוי כזה, באשר אותם חוטאים מחזיקים האחד את השני במאסם ושם אין חיוב להגיע לידי מצב של הכאה, אלא "יוכיחנו פעם אחת ודיו" וכדברי הר"ן (שם).

מיהו בלשון הרמב"ם נראה קצת שלא כדברי התוה"ת הנ"ל, שכתב שם בפרק ו' מהלכות דעות הלכה ד': "וכן תמיד חייב אדם להוכיחו עד שיכהו החוטא ויאמר לו איני שומע. וכל שאפשר בידו למחות ואינו מוחה הוא נתפש בעוון אלו, כיון שאפשר לו למחות בהם". הרי שכתב "נתפש בעוון אלו" וכן "שאפשר לו למחות בהם" — ומשמע שמ־דובר בתוכחה רבים ואף על פי כן חייב להוכיחם עד הכאה. וכן הביא שם בהגהות מיימונית ממדרש תנחומא פרשת תזריע: "אמרה מידת הדין, רבונו של עולם, מה נשתנו אלו מאלו וכו' אעפ"כ היה להם להתבונן על קידוש שמך ולקבל על עצמן הכאות מישראל כשם שהיו הנביאים סובלין, שהרי ירמיהו וישעיהו כמה צרות סבלו מישראל כדכתיב "גוי נתתי למ־כים". מיד חזר הקב"ה ואמר למ־לאכי חבלה "זקן בחור ובתולה טף ונשים וכו'" ע"כ. ומלשון המדרש נראה ברור כדברינו, שהרי מדמה זאת לתוכחות הנביאים, ושם היתה זו תוכחה לרבים.

א"כ נראה מכל זה שיש חיוב של הוכחה עד לידי הכאה גם בציבור.

ונראה להביא עוד ראיה מדברי הגמרא במסכת ערכין (דף ט"ז ב') שדורשת על הפסוק "ולא תשא עליו חטא" — "יכול יוכיחנו אפילו כשמשתנים פניו מפני הבושה, תלמוד לומר "ולא תשא עליו חטא". כלומר — שאין להוכיחו ברבים כשיש בזה משום הלבנת פנים. ברם, כבר פסק הרמב"ם בפרק ו' מהלכות דעות הלכה ח', דכל זה הוא רק במצוות שבין אדם לחבירו "אבל בדברי שמים אם לא חזר בו בסתר, מכלימין אותו ברבים ומפרסמים חטאו ומחרפים אותו בפניו ומבזין ומ־קללין אותו עד שיחזור למוטב כמו שעשו כל הנביאים בישראל".

ואמנם יעויין בלחם משנה שם שתמה על הרמב"ם מנין לקח חי־לוק זה "אם לא שנאמר מכח הסברא", ואעפ"כ כך מבואר בדברי הרמב"ם.

והנה, הגמרא במסכת סנהדרין (דף כ"ז ב') דורשת על הפסוק "וכשלו איש באחיו" (ויקרא כ"ו ל"ז): "איש באחיו — איש בעוון אחיו" — מלמד שכולם ערבים זה בזה" ע"כ. ואומרת שם הגמרא שכל זה הוא רק באותן שיש בידן למחות בעושי עבירה ולא מיחו. וכן מובא בגמרא מסכת עבודה זרה (דף י"ח א') בעובדא שהוציאו את רבי חנינא בן תרדיון לשריפה ואת אשתו להריגה. ואומרת הגמ' שעליו נגזרה הגזירה משום שהיה הוגה את השם באותיותיו, ועל אשתו מפני שלא מיחתה בו "מכאן אמרו, כל מי שיש בידו למחות ואינו מוחה נענש עליו" ע"כ דברי הגמרא. מבואר מכאן שענין המחאה הוא מדין "כל ישראל ערבים זה לזה".

ברם, צריך עיון אם דין זה אמור גם לגבי מחללי שבת בפ־רהסיא. כלומר אם יש לגביהם דין "ערבות", שהרי כתב בשו"ת מהר"ם שיק (או"ח סימן ש"ג) "מומרים לחלל שבתות בפרהסיא דינם כעכו"ם ואין לגביהם מצות תוכחה. כי אינם בכלל עמיתך, וגם אינם בגדר ערבות של "ישראל ערבין זה לזה" כיון שאין בידינו לענשם בעונש המגיע להם" עכ"ד.

אולם נראה שאין הדברים פשוטים כל כך.

דהנה כתב החזון איש בספרו על יו"ד סימן י"ד ס"ק כ"ח דברים ברורים בענין זה, וזה לשונו: "בחזו"א אבה"ע הלכות יבום סימן ע"א כתבנו לדעת הגאונים דאין מומר זוקק ליבום. כל אותו שדינו כמין לענין שחיטה אינו זוקק לי־בום. וכתבנו שם דמומר לדבר אחד להכעיס או כופר בתורה שבע"פ בכלל זה. אבל מה שנ־תבאר חזו"א יו"ד סימן י"ג, אין מומר להכעיס לדבר אחד בכלל זה רק ברודף אחר האיסור לדעת הרא"ה, וכן כופר בתורה שבע"פ דוקא בכופר גם בעיקר עול המצו־ת. ועוד יש בזה תנאי שלא יהיה אנוס וכמש"כ הרמב"ם בפ"ג מהלכות ממרים ה"ג דבניהם ותלמידיהם חשיבי כאנוסים וכתינוק שנשבה. ותינוק שנשבה מביא קרבן כדאמר ר"פ כלל גדול, ומצווין אנו להחי־יותו, ואף לחלל עליו השבת בש־ביל הצלתו. ובהג"מ כאן כתב דאין רשאין לשנאותו אלא אחר שאינו מקבל תוכחה. ובסוף ספר אהבת חסד כתב בשם הגר"י מולין דמצוה לאהוב את הרשעים מה"ט, והביא כן מתשובת מהר"ם לובלין, כי אצלינו הוא קודם תוכחה, שאין אנו יודעין להוכיח דיינינן להו כאנוסים. ולכן אי אפשר לנו לדון בזה לפטור מן היבום, וכן לענין שאר הלכות" עד כאן לשון החז־ו"א. ומבואר מדבריו הנפלאים דבניהם ותלמידיהם של המומרים דינם כאנוסים וכתינוקות שנשבו, ומצוה לאהוב אותם משום דדינם תמיד כמו לפני תוכחה שעל זה כבר הובא לעיל דיש מצות "ואה־בת לרעך כמוך".

אבל צריך עיון גדול אם לאחר ההפגנות הגדולות הקולניות על נושא השבת והפרסום הגדול שהענין נתפרסם בארץ ובעולם עד שכמעט ואין איש שלא שמע מזה, האם אחרי כל זה דינם כא־נוסים וכתינוקות שנשבו. ואם נאמר דבאמת בכך יפקע דינם כא־נוסים וכתינוקות שנשבו, א"כ שמא מוטב שלא להפגין בפרסום כה גדול ומוטב שיהיו שוגגין ואל יהיו מזידין. ובפרט בענין כל כך חמור כמו חילול שבת בפרהסיא דדינו כעכו"ם לכל דבריו וכמו שפסק הרמב"ם בהלכות שבת. וכן נראה ממה שכתב המגן אבר־הם בשם הסמ"ק (שו"ע או"ח סימן תר"ח) דכל זה שעכשיו הם שוגגין, אבל כשיודעין שהוא אסור ועוברין במזיד צריך להוכיחם אף כשברור לו שלא יקבלום. ונהי דמי שאינו מוכיחו אינו נענש עבור חטאם כיון שברור לו שלא יקב־לום, מ"מ מצוה להוכיחם". א"כ אולי מוטב שלא ידעו שהוא אסור אם ידוע שלא יקבלו ואז יהיו שוגגין ואף אנו נהיה פטורים מדין מחאה. וראה דברי הגמרא במסכת ברכות (דף ח') "לעולם ידור אדם במקום רבו כשמקבל תוכחתו. אבל אם לא, אל ידור — מוטב שיהיו שוגגין".

ואמנם יעויין בשדי חמד חלק ד' (עמוד 318) שהביא סיעה גדולה של פוסקים הסוברים דאם רואה חבירו שעושה איסור מחמת חסרון ידיעה, חייב להודיעו ולהפרישו מאיסורא. ולדעת רוב הפוסקים הללו אין הבדל בין איסורים דאורייתא לאיסורים דרבנן. וגם אין לזה שום שייכות עם הדין המבואר לקמן לענין דבר המפורש בתורה או לא, משום שכאן העבירה נעשית מחמת חסרון ידיעה. נמצא לפי"ז שאותם אנוסים ותינוקות שנישבו עליהם מדבר החזו"א, הרי ברור שהם עוברים את העבירות מחמת חסרון ידיעה, תמצא אפוא שיש חובה להפרישם מאיסורא. והביא שם בשם גדולי הפוסקים דדין זה הוא ממצות "הוכח תוכיח את עמיתך".

אמנם הרמ"א שם (בשו"ע סימן תר"ח) כתב בשם הר"ן במסכת ביצה והרא"ש בשם העיטור דאם העבירה הוא דבר המפורש בתורה מוחין בידם. אלא שהוסיף דאם שאין דבריו נשמעין לא יאמר ברבים להוכיחן רק פעם אחת, אבל לא ירבה בתוכחות מאחר שיודע שלא ישמעו אליו וכו'. וכתבו הרא"ש והרשב"א (ביצה ד') שבדבר המפורש בתורה והם עוברים על זה, לא חל הדין של מוטב שיהיו שוגגים וכו'. אך הוסיפו עוד משפט אחד: "ומחינן בהו ועניישינן להו עד דפרשי".

ומשמע דבדבר המפורש בתורה יש גם חיוב מחאה וגם חיוב ענישה.

אבל אולי אפשר היה לומר דבמקום שאין ידינו תקיפה להע־נישם, יתכן וגם חיוב מחאה לא יהיה אלא פעם אחת בלבד כדברי הרמ"א שם. ובאמת שכן מצאתי בברכי יוסף (שם) שכתב: "ידעד כאן לא אמרינן דבדבר המפורש בתורה צריך למחות אף שיודע שלא יקבלום, היינו רק כשידינו תקיפה על העוברים למחות בהם בחזקת היד. אבל כשאין בידינו כח להפרישם, אין מחוייב להו־כיחם כיון שידוע שלא יקבלום" עכ"ד. ואפילו נאמר כהסמ"ק שהובא במג"א שם, הרי שגם לדבריו אין חיוב מחאה אלא פעם אחת בלבד במקום שידוע שלא ישמעו וכמו שנתבאר.

בניהם ותלמידיהם של מומרים — לדעת החזון איש דינם כאנוסים ותינוקות שנשבו. — האם דין זה פג לאחר המחאות וההפגנות — מוטב שיהיו שוגגין — "אם נהגו מנהג גרוע להקל בפרהסיה אין חיוב מחאה — כשם שמצוה לומר דבר הנשמע כך מצוה שלא לומר דבר שאינו נשמע

וכן ראיתי מפורש בביאור הלכה (סימן תר"ח ד"ה אבל): "ודע דמסתברא דמה שפסק הרמ"א דבדבר המפורש בתורה חייב למחות דוקא שהוא באקראי, אבל אלו הפורקי עול לגמרי כגון מחללי שבת בפרהסיא או אוכלי נבלות להכעיס, כבר יצא מכלל עמיתך ואינו מחוייב להוכיחו. וכן איתא בתנא דבי אליהו רבה פי"ח הוכח תוכיח את עמיתך וע־מיתך שהוא אוהבך ושהוא עמך בתורה ובמצות אתה חייב להוכיח אותו, אבל לרשע שהוא שונאך אין אתה חייב להוכיח אותו. והעתיק זה הגר"א בקיצור באדרת אליהו ע"ש וכו'". וכן כתב בערוך השולחן סימן תר"ח סעיף ד': "ודע, דכל זה הוא בישראל המא־מין אלא שיצרו תקפו לעשות ובזה שייך תוכחה, אבל הפוקרים בדברי חז"ל באלו אין שייך תוכחה שהרי הם מינים ואפיקורסים ואין להת־ווכח עמהם".

וראה עוד מה שכתב במחצית השקל (שם) בשם תשובת פעולת צדיק סימן י"ט "דבדבר שאחוז להם מנהג גרוע להקל בפרהסיא מקרי גלוי לנו שלא יקבלו אלא אם כן הוא מפורש בתורה". ועל כך כבר ביארנו שבנידון דידן אפילו מפורש בתורה אין חיוב מחאה ובפרט בדבר זה של חילול שבת בפרהסיא שנהפך לרבים כעוו"ה לדבר "שנהגו להם מנהג גרוע להקל בפרהסיא".

והנה בתחילת דברינו הבאנו דברי ספר החסידים שכתב דאם יוכיחנו ישנאנו וינקום ממנו, אין להוכיחו. ובהקשר לכך מן הראוי להביא כאן מה שכתב הכתב סופר בחלק אבה"ע סימן מ"ז דכל זה הוא רק לענין הציבור. אבל מי שיושב על כסא רבנות ונתקבל לפקח על עסקי העיר להורותם דרך החיים להוכיח ולייסר אותם בדברים, ולהעמיד הדת כל האפ־שר, לא יחוס על עצמו רק על כבוד ה' יהיו עיניו ולבו תמיד. וזה בכלל מה שאמרו: האי צורבא מרבנן דמרחמו עליה בני מתיה, לאו משום דמעלי אלא משום דלא מוכח להו במילי דשמיא וכו' ע"כ.

עוד הוסיף שם הכתב סופר: "דמכל מקום הכל לפי ראות עיני המורה אם יקובלו דבריו, ואם לאו, כשם שמצוה לומר דבר הנשמע כך מצוה שלא לומר דבר שאינו נשמע. ובאמת מצות התוכחה קשה מכולם, מי יוכל לשקול במאזני שכלו בכל פעם אם יפה שתיקתו או לא. וכבר אחז"ל (שבת דף נ"ה א') דמידת הדין קיטרגה אם לפניך גלוי להם מי גלוי. ונראה לפרש מה שאמרו (חגיגה דף י"ד א') לא נתקררה דעתו של ישעיהו עד שאמר "ירהבו נער בזקן וכו'", דצריך להבין איך ח"ו היה שונא את ישראל עד שלא נתקררה דעתו עד שאמר ירהבו נער בזקן. ונראה דידע ישעיהו כי לא אלמן ישראל, ובדור הרע מכל מקום לעולם יהיו צדיקים תלמידי חכמים אוחזים מעשי אבותיהם בידיהם תורתם אומנותם ורק שיענשו על שלא הוכיחו. כי אם יאמרו כי אין תר־בותם מקובלת, מידת הדין תקטרג להם מי גלוי וכו' ולא יוכלו לשקול הדבר על נכון. אך כל זה בזמן שהחכמים מכובדים בעיני העם ומכירים ערכם רק יצרם מתגבר עליהם לעבור על מצות ה', אז יש פתח תקוה ברוב דברים דברי תוכחה וחולו: הפושעים בצריך להוכיח. אפילו מאה פעמים. אבל אם מלעיגים על חכמים ההולכים דרך ישכון אור תורה ושמים אור לחושך, גם בוז יבוזו לו אותם, שוב בודאי לא יקבלו דבריהם ולא יטו אוזן לקולם, וגלוי וידוע לפניהם שלא יקובלו דבריהם ויוצאים ידי שמים. ולכן נתקררה דעתו של ישעיהו הנביא כששמע ירהבו הנער בזקן תקלה בכבוד, וכן בעונותינו בדור הזה. אך לא כל המקומות והעתים שווים ותן לחכם ויחכם יראה מה שלפניו, וה' יתברך יתקנהו בעצה טובה מלפניו לכבוד שמו הגדול" עד כאן דברי פי חכם שפתיים ישק שפתי פי צדיק (כלשון השד"ח). וראה עוד באריכות ב"כלי יקר" (ויקרא שם).

ואמנם חיוב הפגנה ומחאה אולי אין, אבל מכל מקום יש חיוב של תפילה וזעקה מקירות הלב על מצב האומה היהודית בעת קשה כזו, וכמובא בגמרא מסכת סוטה (דף י"א): "שלושה היו באותה עצה (של כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו) בלעם, איוב ויתרו. בלעם שהציע — נהרג. איוב ששתק — נידון ליסורין. יתרו שברח זכה ומצאצאיו יצאו ראשי סנהדראות." ויש להבין מדוע איוב ששתק קיבל עונש כה חמור של יסורין למשך זמן ארוך כל כך של שבעים שנה? התירוץ הוא: הקב"ה רצה להראות בכך שכאשר שותקים סימן שאין הדבר כואב, וכאשר זועקים זה מחמת יסורים וכאב. והזעקות מוכיחות עד כמה הדבר כואב ופוגע.

ונראה שזוהי חובתנו בשעה קשה זו, להתאסף ולהתכנס למט־רה אחת בלבד: לזעוק ולהרים קול על חילול שם שמים, על בנים טועים, על ארץ הקודש המחוללת, ולהתפלל שיתמו חטאים מן הארץ.

היוצא מדברינו הוא:

א) יתכן ודינם של עוברי העבירה בימינו הוא כדין אנוסים ותינוקות שנישבו, וע"י ההפגנות אולי אנו מוציאים אותם מדין אנוסים, ומוטב שיהיו שוגגין ואל יהיו מזידין.

ב) ואף בעוברים על דבר המפורש בתורה ועל זה לכאורה אין דין של מוטב שיהיו וכו' מכל מקום בדבר שאין שומעין לו אין מצות תוכחה. וגם בעוברי עבירה מחמת חסרון ידיעה שלכאורה היה צריך להיות דין מחאה, מ"מ בדבר שידוע שלא ישמעו אין חיוב זה חל.

ג) ענין התוכחה הוא מדין כל ישראל ערבים זה לזה, ולכן אפילו נאמר דאין להם דין של אנוסים ותינוקות שנישבו, הרי יהיה להם דין של מומרים ואפיקורסים, ועל זה אין דין ערבות וממילא אין מצות תוכחה אלא פעם אחת כדברי הרמ"א.

ד) בימינו שאין יד היהדות התורתית תקיפה וחזקה ואין בכוח ביה"ד להעניש עוברי עבירה, ממילא גם לא יהיה דין תוכחה ומחאה כדברי הברכי יוסף או לדעת הסמ"ק מחאה אחת בלבד.

ה) מאחר וההוכחות וההתראות מגבירות את השנאה עד לנקודה ואולי אפילו עד כדי סכנה ממש למוחים ולמפגינים, יתכן שבכה"ג לא יהיה חיוב של מחאה.

ו) ומכל מקום מחובתנו של הרב המרא דאתרא לעמוד על המשמר ולהזעיק שמים וארץ בתוכחה ומחאה. ואף זה באם הוא סבור שדבריו נשמעים ומתקבלים בדרך כלל, וזה במקום שנותנים כבוד ויקר להמרא דאתרא.

במכון ויטאלי

שילוב של אקופונקטורה דינאמיקה קבוצתית והתאמת דיאטה

טיפול בכאבים, ראומטיזם ואימפוטנציה

הטיפול ניתן ע"י אנשי מקצוע מוסמכים

בדבר פרטים נא לפנות למכון ויטאלי

רמב"ן 23 ירושלים טל' 02-690281

בימי א', ג', ה', בין השעות 16.00 — 18.00

כאשר איש מפלגת העבודה מאשים את עירית ירושלים בנטיות אנטישמיות...

עו"ד דוד גלס — מועמד מפלגת העבודה בכנסת — האשים את עירית ירושלים בדרכים ובהפצת שמועות "שלוא היו מושמעות בגולה היתה מתעוררת אצלנו זעקה מרה על האנטישמיות" ★ האם בהחלטת הועדה המחוזית לתכנון ובניה השבוע הגיע קץ התלאות של מתפללי בתי הכנסת בגבעה הצרפתית? ★ איזה הפתעות נוספות טומנים להם האדונים זוסמן ויגר? ★ האם תפצה העיריה את ועד בית הכנסת על ההפסדים הכבדים?

מאת יוסף דרוק

על סדר היום של ישיבת הועדה המחוזית לתכנון ולבניה מס' 16 שהתקיימה ביום שלישי השבוע במשרד הממונה על מחוז ירוש־לים. היה מונח סעיף שבניסוחו הלאקוני הפשוט לא היה אולי בעל משמעות לאנשים מן הישוב שאינם מתמצאים בהליכי רישוי בניה. הסעיף שהופיע תחת השם תכניות להפקדה פירט:

(3675) תכנית מס' 3675, שינוי מס' 1/86 לתכנית מס' 1541 א', שינוי מס' 1/86 לתכנית מס' 1775 ב' ושינוי מס' 1/86 לתכנית מס' 3065 — גבעת שפירא.

הועדה המקומית הממליצה בישיבתה מיום 16.2.86:

א. לבטל את החלטת ועדת המשנה מיום 9.12.85 והועדה המקומית מיום 16.12.85 בתכנית 3065 א'.

ב. לאשר את התכנית להפקדה בתנאי שלפני העברתה לועדה המחוזית תתקבל הסכמת מינ־הל מקרקעי ישראל לחלופי השטחים.

ג. להוסיף ששטח הבנין הצי־בורי יהיה גם עבור המקווה.

מי שקרא את סעיף קטן ג' יכול היה להבין שכאן מדובר בתכנית בניה של בנין ציבורי דתי, אך ניסוחו התמים, לכאורה, יכול היה להטעות, כאילו הוא בא להרחיב ולשפר את הרשיון הקו־דם. אולם, חברי הועדה המחוזית ידעו אכן ידעו, את מה שמסתתר מאחורי הסעיפים הלאקוניים הללו, לפניהם היה מונח לא רק החומר התכנוני ופרוטוקולים של מועצת עירית ירושלים והועדות התכנון המקומיות, אלא גם פניו־תיהם של האנשים הנוגעים בדבר. ובין העתק מכתבו המפורש והמ־נומק של עו"ד דוד גלס המייצג את תושבי השכונה.

אם תרצה, אין זה מקרה שדוד גלס נבחר על ידי תושבי השכונה לייצגם כעו"ד, גלס עשה זאת גם כחבר וקרוב לדעה, משמע, אין מדובר כאן בקבוצת תושבים אנשי אגודת ישראל דוקא ואם הוא — גלס נקט את הלשון הקשה הזו כפי שהיא באה לידי ביטוי בציטוט דלעיל משמע שבאו מים עד נפש, משום כך, ואולי לא רק משום כך, יצאו חברי הועדה המחוזית מגדרם והפעם נקטו בצעד מופגן כאשר ביטלו החלטה של הועדה המקו־מית, דבר שאינם ממהרים לעשות בדרך כלל.

"מאז אני מכהן כחבר הועדה המחוזית לתכנון ובניה בירושלים, לא נתקלתי בתופעה כזו, שלאחר כל האישורים ולאחר הוצאת רש־יונות חפירה ובניה חוקיים, הרש־יונות בוטלו ללא כל שיקולים תכנוניים". כך אמר לנו השבוע חבר הועדה הרב שלמה זלמן זוננ־פלד, איש אגודת ישראל המכהן בועדה כנציג הציבור ומייצג בה את עמדות הציבור החרדי.

הרב זוננפלד אמר השבוע בי־שיבת הועדה דברים קשים, הוא הצביע על המאבק העיקש שמנהל ראש העיריה בעד המשך הבניה המורמונית, כאשר טיעונו העיקרי מתבסס עתה — לאחר שהוכח לדעת הכל שגוף זה עוסק בפעי־לות מסיונרית אינטנסיבית — על כך שלא ניתן מבחינה חוקית לבטל אישורי בניה שהוצאו לפי ההלי־כים החוקיים. טיעון שלא השפיע כלום על עמדתו כאשר עלתה לדיון פרשת ביטול הרשיון לבניית בית כנסת בשכונת הגבעה הצרפ־תית.

נדמה לנו שאם אנו עומדים בימים אלה בעיצומם של חגיגות לציון יום שחרור ירושלים מידי השלטון הירדני, הרי אם ברצוננו להצביע על תמורה בחיי העיר אי אפשר להתעלם מן הפרשה הזאת, אם במקום אחר בעתון זה מפרט עמיתי את כלל הבעיות בתחום מבני הדת, הרי ניתן לומר שפרשה זו שהפכה אקטואלית בימים אלה, יוצאה ללמד על הכלל כולו.

כאשר החלו תושבי השכונה בטיפולם להקמת בית הכנסת המרכזי בגבעה הצרפתית לפני 12 שנה אמנם שיערו שיהיו להם קשיים, עדיין לא ידעו מי יממן את הקמתו, מהיכן ישיגו כספים, כיצד יתגברו על הביורוקרטיה ועוד שאלות מן הסוג הנידון. מעולם לא שיערו בדעתם כי לאחר 12 שנה הם עשויים לעמוד בתכ־ניותיהם באותו מקום שבו הם התחילו. השבוע לאחר החלטת הועדה המחוזית גולגל הגלגל חזרה, אך עתה מתחילות הבעיות הרגילות ועוד תעבור תקופה עד שיזכו לראות בית כנסת עומד על תילו.

במכתבו המוזכר, מתעד עו"ד גלס את פרשת בית הכנסת החל מיום 6.2.74 ביום בו הוחלט במשרד השכון על הקצאת מגרש לבית הכנסת. בסוף אותה שנה מודיעה העיריה על סיכום בינה ובין מינהל מקרקעי ישראל ומש־רדי השיכון בענין זה.

מסתבר שבמשך תקופה של שנים פעל ראש העיריה, יחד עם מי שכיהן כסגנו מר יוסף גדיש המנוח במטרה גלויה לאשר תכני־ות הבניה, שלושה חודשים לאחר התאריך המוזכר התקיימה אצל סגן ראש העיר מר י. גדיש פגישה בהשתתפות רב השכונה נציגי השכונה עם מהנדס העיר, מנהל אגף התכנון ופקידים בכירים של שני האגפים בה הוחלט שהעיריה תמליץ בפני הועדה המחוזית לאשר פרויקט של 2 בתי כנסת מרכזיים ומקווה במגרש, המכונה בלשון התכנית, מתחם 14 על שטח של כ־3 דונם.

בשלבים מאוחרים יותר אנו מוצאים מכתבים ופניות של מר גדיש ושל קולק המבקשים להחיש אישור תכניות הבניה.

ביום 5.10.78 כותב ראש העיר ליו"ר ועדת השכונה אריה מונזון בענין ביהכ"נ המרכזי לאמור: "הנני שמח להודיעך כי בתכנית בנין ערים מס' 1541 א' הוקצה לכך שטח מתאים, ואפעל לסיום מהיר של ההליכים הכרוכים באישור היעוד למטרה האמורה — בחודשים הקרובים".

ב־7.3.79 נתבקשו מתפללי בית הכנסת לכלול במסגרת החומר המוגש לעיריה "בקשה לאישור עבודת חפירה". בתאריך 1.7.80 התקיים דיון בועדה המחוזית שבו הוחלט לתת תוקף לתכנית ובשינוי מסוים דהיינו, יוקם בנוסף לבהכ"נ גם המקווה גם מרכז קהילתי.

ב־5.9.80 מודיע ראש העיר במכתב לרב השכונה הרב דב הלפרין בשמחה שבעיית מיקומו של בית הכנסת והמתנ"ס סודרה. מכאן ואילך נכנסות התכניות להילוכים גבוהים יותר וכבר דנים בפרטים ובתכניות בניה. סוכם על מגרש של 3000 מ"ר. ביום 24.4.83 מאשרת מועצת העיריה החכרת מגרש במיתחם למועצה הדתית לצורך הקמתם של שני בתי כנסת מרכזיים לעדה האשכנ־זית ולעדה הספרדית.

עד סוף שנת 1983 נמשכת פעילות בצורה חיובית לקידום התכניות. לא כאן אולי המקום לבירור מדוע תכניות כאלו צריכות להימשך על פני תקופה של 8־9 שנים.

ביום 28.8.83 מודיע אגף התכנון: "כי העמותה המיצגת ע"י הרב הלפרין יכולה לגשת להליכי התכנון, הרישוי והבינוי הנדרשים ביחס להקמת 2 בתי כנסת מרכזיים ומקווה".

בערך בתקופה זו חל המפנה והסיבה: הבחירות המוניציפליות המתקרבות. מתפרסם כרוז תע־מולה מטעם "סיעת ירושלים אחת" בחתימת גרעון יגר איש השכונה המנהל מלחמת חרמה כנגד הקמת הפרויקט בו נאמר בין השאר כהבטחה בחירות: "נדחה לבקשתנו הטיפול בוועדות הסט־טוטוריות של התכנית המציגה הקמת מוסדות ציבור במרכז הש־כונה. הנושא יועלה לדיון ותשובה מחודש בעיריה עד סוף חודש דצמבר השנה..."

בפועל לא כך היה, ותושבי השכונה סברו כי האיום הזה איום סרק. ב־18.10.83 דנה הועדה המ־קומית בהתנגדויות שהוגשו לתכ־נית שפורסמה בילקוט הפרסומים מס' 2358 מיום 21.1.82 ומחליטה לדחות את התנגדותו של מר יגר בדבר שינוי מיקומו של ביהכנ"ס ובית הזקנים "מאחר וחזותי שמ־קומם של ביהכנ"נ ובית הזקנים יהיה במרכז השכונה..."

בעקבות זאת פנים ביום 16.12.83 בשם המועצה הדתית, ראש המועצה הרב רלב"ג וסגן היו"ר מר עקיבא אזולאי לסגן ראש העיר מר אברהם כחילה ומתריעים על הימשכות ההליכים זמן כה רב. תעמולתו של יגר

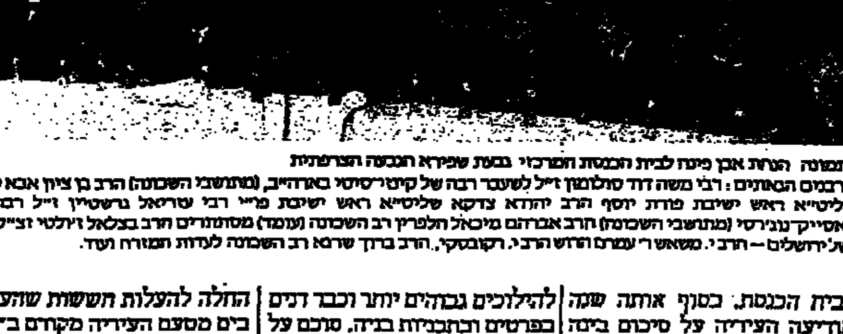

בתמונה: הנחת אבן פינה לבית הכנסת המרכזי בגבעת שפירא הגבעה הצרפתית. הרבנים הגאונים: רבי משה דוד סולומון זצ"ל לשעבר רבה של סינסינטי באוהייו, (מתושבי השכונה) הרב בן ציון אבא שאול שליט"א ראש ישיבת פורת יוסף הרב יהודה צדקא שליט"א ראש ישיבת פורת יוסף רבי שריאל גרשטיין ז"ל רבה של פאסייק נג'רסי (מתושבי השכונה) הרב אברהם מיכאל הלפרין רב השכונה (עומד) מסוגרים הרב בצלאל ז'ולטי זצ"ל רבה של ירושלים — הרב י. משאש ר' ... הרב י. רקובסקי, הרב ברוך שרגא רב השכונה לעדות המזרח ועוד.

החלה להעלות חששות שהעיכו־בים מטעם העיריה מקורם בשי־קולים זרים ופוליטיים בלבד".

סמוך מאד לאחר מכן, מתפ־רסמות ידיעות בעתונות המקומית כי העיריה "מכה על חטא" על הסכמתה למיקום ביהכנ"ס וכי תפעל לשינויו. זאת בעקבות לחץ של מר יגר! החוש עצמו מרומה בגין הפרת הבטחת הבחירות שניתנה לו להעתקת ביהכנ"ס.

אך עדיין ראש העיר עומד בדיבורו ובתאריך 3.2.84 הוא כותב לסגן ראש העיר ולמהנדס העיר: "עבורתי שוב על תיק בית הכנסת בגבעת שפירא ואני נדהם מעבויו ומאופיו ומתוך כך אני חושב שאי אפשר לשנות את המ־קום אשר יועד לרב הלפרין... לד־עתך הרב הלפרין גייס כסף בשביל בית הכנסת וצריך לאפשר לו לגשת במהירות לבניה". עם זאת מביע מר קולק התנגדות באותו מכתב לכוונה להקים במ־קום מרכז תורני כלל עירוני, עוב־דה זו הוכחשה על ידי הרב הלפרין וועד בית הכנסת הדתיים, למרות זאת נמשכים העיכובים בהוצאת ובקידום אישור התכניות במשך כל שנת 1984. עד שהאישור הסופי של שינוי תכנית המיתאר מתפרסם בילקוט הפרסומים 3153 מיום 24.1.85 אולם רק ביום 19.9.85 ניתן ע"י אגף הרישוי בעיריה אישור לחפירות. למרות זאת גילתה העיריה זריזות וכעבור 20 יום מהרו הזרוע להרציא צו הפסקת עבודה על עבודות אלו.

כאן יצא המרצע מן השק, כאשר שוב מתפרסמת ידיעות על כך שההתנגדות העיקרית יוצאת משורותיה של סיעת ירושלים־אחת שהודיע מעתה על נקיטת טקטיקה של סחבת, יתכן שגם עד עתה היתה טקטיקה כזו שהצליחו לכסות על כוונותיה האמיתיות, יתכן שסברה זו כלל אינה נכונה.

הרב הלפרין שנתבקש אתמול על ידנו להסביר זאת דוחה את הסברה שמלכתחילה לא רצו לאשר והביע בטחונו בכנותו של מר קולק אולם מה שברור שבשנה האחרונה יצאה סיעתו של קולק או בחריפות נגד בניית בית הכנסת, כאשר אברהם כחילה הממונה על התכנון מסביר כי "בית כנסת אינו שייך למירקם של שכונה זו". אר־גומנטציה מסיונרית, כנסית נוצרים שייכות למרקם העירוני של בירת מדינת היהודים, בית כנסת בשכונה יהודית מובהקת — מנוגד למר־קם, ר"ל. וכיצד הוזי מוכן להכחיש את החי, כאשר נמצאות בשכונה זו מאות אנשים הדורשים זאת? למר כחילה פתרונים.

לא חסרו גם קורוזיים, כאשר לאחר עבודה קשה על תכנון והכ־נת מפות טופוגרפיות בעקבות אשורים עקרוניים, וקרי בבנין שכבר אושרו. לפתע נאמר למתכננים, סטופ, יש כאן טעות מדובר בחצי השני של המגרש ושם כבר תגאים שונים ויש להתחיל הכל מחדש.

בתחילת השנה לאחר שהעיריה גילתה את כוונותיה איימו אנשי הועד לפנות לבג"ץ, בינתיים הועלו הצעות לפתרון ולהחלפת מגרשים. ואף שקיבלו כבר את אישורי הועדה המקומית התברר שאינן ברי ביצוע. כאשר בכל מקרה היה צריך להתחיל את כל ההליכים מחדש, אולם הבטיחו את זירוזם תוך שנה, כאמור באה עתה הועדה המחוזית והפכה את הקערה על פיה.

הרב הלפרין סיפר לנו אתמול כי במשך הזמן היו להם הוצאות של אלפי דולרים, אם על הכנת קונסטרוקציות שברגע האחרון מנעו מהם העמדתם, אם על הח־פירות שבהן החלו ואם על התכ־ניות שעתה אמנם מקוים שיישארו כבתחילתן, עדיין לא ברור אם צריך אישור חפירות חדש, או שהחלטת הועדה מחזירה לו את התוקף, בכל מקרה הם גם מצפים לפיצוי כה מן העיריה והמעוניינים שגם קרן ירושלים תתרום חלקה. האם ישלימו אנשי ירושלים אחת, האם יתקפלו עכנואל זיסמן והא־דריכל יגר או שימשיכו בהצ־קותיהם — הזמן יוכיח.

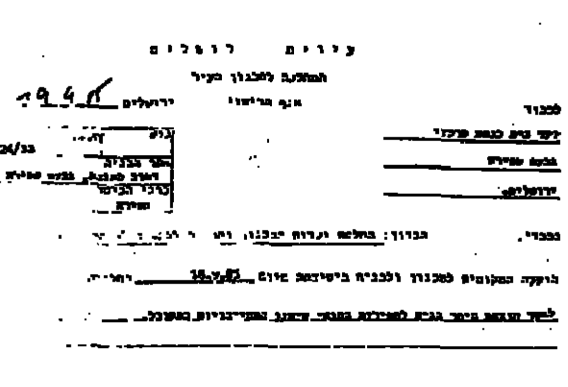

עירית ירושלים

המחלקה לתכנון העיר

ירושלים

הצריף העלוב המשמש עד היום את התושבים

פיוטי אהבה וגאולה בחצר באבוב בשבתות שבין פסח לעצרת

טוב מאותר מלא כלום, וגם בשבת האחרונה משבתות אלו מן הראוי לציין את מעמדן המיוחד של שבתות אלו. אם ימות החול הם ימי צער, כמובא במס' יבמות ס"ב ע"ב "שנים עשר אלף זוגות תלמידים היו לו לרבי עקיבא מגבת ועד אנטיפטרס וכולן מתו בפרק אחד, מפני שלא נהגו כבוד זה לזה, והיה העולם שמם עד שבא רבי עקיבא אצל רבותינו שבדרום, ושנאה להם, רבי מאיר ור' יהודה ור' שמעון ור' אלעזר בן שמוע, והם הם העמידו תורה באותה שעה. תנא כולם מתו מפסח ועד עצרת, ונוהגים בהם מנהגי אבלות".

קרוב לשמונה מאות שנה, לאחר תקופת התנאים, חזרה ונשנתה פורענות נוספות לעם ישראל, והפעם באשכנז, הלא הם הגזירות הידועות בדברי ישראל בשם גזירות תתנ"ו. הגזירות תתנ"ו ונשלשו גם בשנת תתק"ו, בשלב שני של מסעי הצלב, כאשר "מלכויות הרבה התאספו לעלות על הישמעאלים והיו צרות רבות על ישראל" כדברי בעל השל"ה הקדוש.

הנות צרות לא נוכל, ואם אנו באים לפורטם אין אנו מספיקים, ואף על סף התקופה החדשה, בשנות ת"ח ות"ט, עבר הצורר בוגדן חמלניצקי, יחד עם לגיונות הפורעים, בקהילות ישראל בפולניה וחבל רייסין והרגו רבבות מישראל. גם תקופה דמים זאת היתה בימים שבין פסח לעצרת, לפני הערכת רושמי הקודות נחרבו כשבע מאות קהילות קודש בגזירות אלו ורבבות, רבות מאחינו בני ישראל נפלו בהרב הקוזקים הפורעים.

לזכר גזירות ראשונות ואחרונות נכללו פיוטים בסדרי התפילה לשבתות שבינתיים, ואחד מנושאי הכלים של השולחן ערוך בעל "אשל אברהם" מציין בהגהותיו לגבי אמירת פיוטים בתפלה "נכון למעט מלומר בש"ק דברים המעוררים דרך עצב, כגון בשבתות שבין פסח לעצרת וכו'. אך בין רביע וכו' הרי טוב לאמרם בקיבוץ אחר זמן שחרית", ואמנם נהגו רבותינו מבאבוב לזמר פיוטים אלו בשבתות שבין פסח לעצרת ב"שלחן הפירות" לפת מנחת שבת.

כ"ק האדמו"ר מבאבוב מציין בהקדמתו לספר "קדושת ציון" ח"א כי "נוסח התפילות וסדר המנהגים של הפיוטים והזמירות הן הכל נוסח צאנז — הניגונים היו של זקניו הקדושים בדזיקוב ורופשיץ. רק ישנם מנהגים שנהגו בדזיקוב יותר על מה שנהגו בצאנז כמו בכל שבת בין פסח לעצרת, בשולחן השני של פירות, לזמר הפיוטים של "סגולתי". או בשלשה השבועות שבין המצרים לומר בשולחן השני הפיוט של ראש השנה "שמו מפארים" וכו'.

פיוטי אהבה וגאולה אלה חוברו בשעתם ע"י גדולי הפייטנים בשנים קדמוניות: רבי יוסף טוב עלם, רבי שלמה אבן גבירול, רבי שמואל הכהן, רבי משולם וראשון למשוררים רבי יהודה הלוי, ואין כל פלא כי בשעה שהאדמו"רים היו משמיעים את הפיוטים ליד שולחנותיהם, פיוטים מלאים אהבה ותשוקה לבורא עולם, בכיסופים וגעגועים להתגלות כבוד מלכותו בעולם, נתעלו, כביכול, השולחן והמסובים לו ממעל לעולם הזה.

צדקה עשה עמנו הרה"ח רבי בן ציון גולדמן מהאברכים החשובים בבאבוב, שהביא את הפיוטים לדפוס בהוצאת "אור מציון", הוסיף פירושים קלים למלים קשות, הקדים תולדותיהם של הפייטנים המחברים, ואם כי בכמה מהפיוטים ישנם משפטים מליציים, ידע לנסח את הפירוש בצורה קלה ומובנת לכל אחד הדברים כאילו נאמרים מאליהם.

בפתח דבר מציין הרב"צ גולדמן שמנהג זה נתקבל אצל חסידי באבוב במקומותם למושבותיהם, המזמרים אותם בחבורה ובהתלהבות, ויש בדבריהם של הפייטנים הקדושים כדי להלהיב את הלבבות בציפיה לגאולה שלימה.

חשיבות מיוחדת לפיוטים אלה שכן הפייטנים שכתבו את פיוטיהם לפני מאות בשנים ידעו לרמוז ולכוון לסבלות ישראל באשר הם שם גם בשנים הבאות, ויחד עם איזכור הצרות הביעו אמונה ותקוה, דווקא בימי הספירה, כימי הכנה לגאולה השלימה, לקראת חג השבועות, שבו נתגלה דוד מלכא משיחא, ובתקוני זהר כתוב כי בחג השבועות יתפרקון מן גלותא, יהא רצון במהרה בימינו.

מסוד חכמים
פרקים במשנת חייהם של גדולי ישראל

למה הרעות?!

מאת יעקב ב. פרידמן

שקשוק צלחות וצהלת חוגגים עליזים. אולם האוכל הכרוזה של הישיבה היה גדוש עד אפס מקום. מקרוב ומרחוק נאספו הכל ובאו לאולם השמחות המאולתר, לחוג את יום נשואיו של שלמה'לה העלוי. בנו של פרנס הקהל. זמן רב לא ראתה העיירה בזבה ראוותני שכזה. יין טוקאי מובחר זרם כמים; ומשנתחממו הלבבות נתנו המחותנים דעתם להנות אף את אביוניה של העיר שנתקבצו כולם ובאו לשמח את לב פרנסם ביום חגו, ואת לבם שלהם במיטב המגדנות.

בקצה האולם, הרחק בגופו וברוחו מצהלת המשתה, כפוף תחת תרמילו הבלוי ממנו לא נפרד גם באולם המשתה, נראה מהלך אנה ואנה עני מרוד לבוש סחבות; על פניו הכחושות נתגלו אותות של קוצר רוח; מבטיו הופנו לכל עבר כמבקשות דבר מה. ולגודל הפליאה אף סרב להנות מכל השפע שמסביב, ומלבד כוסית אחת של יי"ש שנעתר ושתה להפצרת בעלי השמחה, לא טעם דבר. באולם האוכל המתרוקן בימים כתקנם בשעה מוקדמת מבאיו. נהג הלה לפרוש לו מדי לילה משכב; והיה נבוך עתה בראותו כי "חדר" משכבו "נגזל" ממנו. לא ארכה השעה ור' משה — זה שמו של אביונו — נוכח לדעת כי לא תהיה תפארתו על המקום הזה, ומבטי הזרות שנעצו בו באי המשתה, האיצו בו לקום ולהמשיך בדרכו.

* * *

רגליו היגעות של רבי משה נשרכו לאיטן. לא שנדבקה בהן חלילה שמץ עצלות; כיצד זה תדבק ספחת זו בזה שכל תכליתה צעידתו להמלט ממנה, מאותה רעה. גם לא הצרור הוא זה שהכביד על רגליו. אין בידו של צרור שתכולתו אינה אלא טלית ותפילין. כרך של "פאת השולחן" וככר לחם, להכביד על האדם. אלא שרגלים של רבי משה למודות היו להצניע לכת כבעליהן. מעודו נזהר מלהרחיב צעדיהן. וכי להיכן עליו להחפז שעה שליתו העשויה לפי הודאותיו של דבו ותפילין צרורות על שכמו. ושעה שספרו הנפלא של רבי ישראל, עליו הוא מתענג זה עידן ועידנים אף הוא ארוז באמתחתו. שומה עליו על כן לפלס דרכו כמתינות בין גלידי הקרח המרופש, למתן אף את המחשבה המבקשת לשעוט לאשר ישאנה הדמיון; ללקוט כל שבריר של תחושה מבין כל חלקי גופו, ולאלפן בינה להתפעם מנפלאות הבורא הפרושים לכל מלא העין.

"גביע הזהב ידידי!"

פרצוף אימתני גחן מעליו, והבל פיו בשר לו לרבי משה כי הלה הפריז בשתיה מעבר למדה.

"גביע הזהב..." גנח ר' משה, וראשו נמחץ תחת כפותיו השריריות של מארחו, "גביע הזהב נמצא לכסה על שלחן בעליו!".

"אהה! במעט לצון חשקת! או שמא אינך מבין לדברי? הרי לך שפת בני אדם: להיכן סלקת את גביע הזהב המשובץ מעל שלחן המשתה?".

"גביע זהב" חלף בו הרהור, "לשם מה להם לישראל עם קדושים להזהיב את גביעיהם, להכשיל עיניים חומדות. והשיברו, מה עניינו של זה לגביע של קדוש?".

"לא אלוה השגב נתחבב בו לרבי משה באר היטב, כי נחשד הוא בגניבה; הופעתו המוזרה שמשה כבל. הנראה הוכחה נחרצת נגדו, ובעלי השמחה שרם הטוקאי פעל את פעולתו שמשו לו עדים, שופטים ומוציאים לפועל.

שעה קלה לאחר מכן. כאשר שבה המרכבה שנשלחה להבהיל את הגנב אל בית המשתה, הוקף רבי משה בהמון חוגג, זועם וצוהל חליפות, והגברתן שבין בעלי השמחה, שאבדן הגביע הטריף עליו את דעתו. ההנהו לר' משה מנחת זרועו לקול תשואות הנאספים.

היה ר' משה שרוע ע"ג הקרקע, תפשו ספחיים מעל גבה. במה זכה, היה מהרהר בחדווה, לענג בגופו, בכל אבר מאבריו את אחיו, לשמח את לבם?...

ההמון ברעו לא שת לבו אל הזר שנקלע אותה שעה לבית המשתה, הלה מצמץ בעיניו אל מול האור הבהיר שהציף את האולם, וחכך ידיו בקורת רוח. "האח, חתונה! אין טוב מזה! ילגום לו כוסית של משקה. ו..." מה זה עיניו רואות... יהודי בעל צורה שרוע על הקרקע מוכה וחבול, והמזומנים מקפצים סביבו כבקרקס. כלום חתונה היא זו? על כרחו גרר עצמו אל מרכז האודע; ולפתע, לפתע חש בכל קור החולף בגוו, עיניו קפאו בחוריהן. ידיו הרותתות מהרו לאחוז בכסא סמוך. משכבה אליו רוחו. דלג אחת בעתה על ספסל, וכמנו על גבי השולחן, הפיל בדרכו צלחות אחדות, דחק בזרועותיו בעלי צוף שחסמו את דרכו, והחל מצווח בחמת זעם אל תוך פרצופיהם השתויים של ההוללים:

"הרפו אחים! הרפו! את נפשכם אתם קובעים! את הצדיק רבי משה מאיזריא מכים אתם! את רבי משה הצדיק, הקדוש, אברי... רבי משה..."

דממה נוראה קמה. איש לא ידע כיצד לפתוח ומה יש לומר. היו הכל תולים עיניים קמות, רגע באורח הבלתי קרוא שהיה עדיין מקרטע בזרועותיו בסערת נפש, ובמשנהו בצדיק המוכה, שהחל מתרומם לאטו מהקרקע, מתקן בזיהותא את אבריו הדוויים.

ופתע, מתוך השקט הכבד נשמע קול חדש, קולו הצלול, הרוגע, של ר' משה החסיד מאיזריא:

"אהה, אתה הוא זה ר' אלתר; אבוי! למה הרעות! למה זה נשאת את נפשך להשבית את שמחתם של ישראל?..."

חידושי ה"חפץ חיים" למס' ברכות

יבד' החפץ חיים זצ"ל בכל ענין תורא ניזון בסגולה מיוחדת (כדברי הגרח"ע מוילנא זצ"ל) אשר נבלעים כמו באברים וכל אחד מוצא בהם טעם מיוחד בתי־שוקת לבבו. בשפתו ברורה, הלכותיו סדורות. בוזריו העסיסיים ערופו כרביבים עלי עשב ואין לך חיך מהנק כזה. יזכה מבורכה נסל על עצמו אבנך כמדרשו רבי מרדכי דוד אברמוביץ, נכדם של הגרי"ב אהרנברג זצ"ל ראב"ד ת"א, ויבלח"ט הרב יהודה מאיר אברמוביץ יו"ר אגודי הצלמית, אשר בחריצה רבה שקד ללקט מכל ספרי החח"ח — בכיהוד מתוך "ביאור הלכה" המסונף ל"משנה ברורה" — כל הערה או פירוש החידוש לפיסקא כלשהי מן הש"ס ומפרשיו, ואת מלאכתו זו עשה בכשרון, ובטוב טעם, לסדר דבר דיבור על אופניו. ולהשלימו במובאות מהוצאות וביאורים אחרים כדי שהקורא יהנה בו. עד שכ־הוצאה בהליקוטים מתקבלת בי־דינו יצירה חדשה שלא זכינו לה עד עכשיו: פירוש שלם מהח"ח למסכתות הש"ס, אם לא לכולן לכהפ"ת להרבה מהן שיכולים להפיק מהן תועלת רבה במהלך לימוד שוטף בגמרא.

מפעל חשוב כזה, כמדומה, אינו צריך להמלצות וקילוסין. טובה צפונה של הח"ח מכרסם של מחבר הספרים כבי הדורות מאוחרים. ואנו ששים אלי גיל עם כל רסיס מעין חי מתנובת הזהו המתחדש ובא אלינו. בינתיים הספיק המחבר להו"ל את החלק הראשון בלבד. למסכה ברכות, בבלי־ירושלמי, ולמס' פאה, אך כפי שהוא מציין בהקדמתו עוד ידו נטויה להמשיך ולהו"ל על שאר המסכתות מעין החידוש שמצינו בספר עמ' כ"א שחייב אדם למכור כל נכסיו כדי להשיג ידיעת התורה כראוי. מקור הדברים הוא במדרש חזית, אבל מהיכן למדו זאת חז"ל? אומר הח"ח: כמו שמצינו בירושלמי ברכות פ"ט שמרבים מפסוק "את ה"א תירא" אותו ואת תורתו. כן מסתבר שמפסוק "ואהבת את ה"א בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך" דורשים נ"כ תיבת את לרבות את התורה, והיינו שצריך לאהוב אותה "וכתיב במשלי אני אוהבי אהב, והקרי אוהביה אהב, וקאי על התורה כדפרש"י שכ". והאיך ההיה אהבה זו? הוא אומר: "בכל לבבך, ובכל נפשך, ובכל מאודך", עד כדי מסירות־נפש בפועל. חידוש מסולא זה כתב החח"ח בספרו "שם עולם" והרמ"ד אברמוביץ שבין אותו בפירוש לירושלמי ברכות, וכדרך כל אבנים טובות המשובצות במילואותם שהן מבצנצות אה שבעתיים כן הדבר גם בחידוש זה ובשאר חידושים שכנסו בספר דנן בדומה לו.

תחול, איפוא, ברכת רבים על ראש הרב המלקט והעורך שזיכה אותנו בכנס תורתו חשוב תכות החח"ת תעמוד לו להמשיך במפעלו עד שיזכה לברך על המוגמר.

א. ספרן

יאוש?!

מצוה גדולה להיות בשמחה תמיד...
אין יאוש בעולם כלל...
(רבי נחמן מברסלב)

- - - וַיְהִי אַחַר הַחֵטְא
וַיִּשְׁקֹל בַּפֶּלֶס
וַיִּתְהַרְהֵר...
— וַיַּרְא כִּי אֶפֶס.
וַיָּכֶן
לְחִלּוֹת —
בְּחַן,
בַּעֲבוּר הָעֲוֹנוֹת

* * *

וְאַחַר כֵּן
זָרְחָה הַשֶּׁמֶשׁ.
וְהַכַּר אֵין
— לַנֶּפֶשׁ
שׁוּב לְדַרְכּוֹ...
חָטָא עוֹד
בְּתַאֲוָתוֹ
- - - בִּמְאֹד

* * *

וַיָּסוֹב, כָּכָה
גַּלְגַּל חַיָּיו,
הַיּוֹם חָטָא - - -
וּלְמָחָר דֶּמַע בִּלְחָיָיו - - -
בְּעַצְמוֹ הַשְׁקִיף
— כִּי שֶׁקֶר דּוֹבֵר
וְתוּגָה לִבּוֹ הֵצִיף
— אֵין עוֹזֵר

* * *

- - - אֲבָל,
דַּאת דַּע
יָאוּשׁ — אַל
עֲצָב מָנַע

ח. בן ישיבה

שעשועי אמונה

התחומים בין ההלכה והאגדה אינם ניתנים להגדרה מדויקת, ואם כי בחז"ל מצינו שתנאים נוחים בחיי האדם, מאפשרים לו לאדם להתעמק יותר בהלכה, ואילו כשהתנאים לא נוחים כל כך ובלשון חז"ל, בשעה שאין הפרוטה מצויה, הכל רצים אצל אגדה. אולם כאמור יכול האדם להתעמק במאמרי חז"ל בעניני מידה המוגדרים בדרך כלל בשם "אגדה" ולגלות בהם פנים שונות לא פחות מאשר עמלה של תורה בעניני הלכה. האדם מצווה לשלש שנותיו שליש במקרא שליש במשנה ושליש בתלמוד היא גמרא בעוד שרש"י מגדיר גמרא "סברת טעמי המשניות שממנו יוצאת הוראה" הרי הרמב"ם מפרש במדויק פלפולה של תורה. שליש זה מחייב את האדם "יבין וישכיל אחרית דבר מראשיתו, ויוציא דבר מדבר, וידמה דבר לדבר, ויבין במדות שהתורה נדרשת בהן עד שידע איך הוא עיקר המידות — וענין זה הוא הנקרא גמרא".

בעל הסמ"ג המגדיר את החובה ללמוד גם הלכות שאינן נוהגות בזמן הזה, מרגיש "יש לידע יסודותיהם אעפ"י שאינם צריכין עתה ומביא הוכחות שהשמירה והעשיה שני דברים הם, כי אין שמירה אלא בלב, כמו שנאמר כי תשמרם בבטנך. ואנו לומדים גם הלכות אלו בציפיה לגאולה, "הלכתא למשיחא".

אחד התח"ח הצנועים והמובהקים בירושלים קרתא דשופריא, בר אוריין ובר אבהן גם יחד, רבי צבי פסח פראנק, יושב באהלה ועוסק בתורה וללא פקפוק ניתן להגדיר אותו "שייף עייל ושייף נפיק" אולם אינו מסתפק בעליה עצמית בתורה ויראת ה' אלא מזכה גם אותנו. לאחר ספרו "שעשועי צבי", המוקדש לבירורי הלכה, וכבר שבחוהו רבנן, הרי לפנינו ספרו "שעשועי אמונה" המיועד לביצור האמונה ולהלהיב את הלבבות, לא רק בעבודת הלב היא תפילה, אלא גם לברכות הנהנין שלא יהיו כדבר שבשיגרה אלא להקדיש לכך תשומת לב מה אנו עושים, למי אנו מהללים ומשבחים, ומהי המטרה שאנו מתכוונים בהן.

אוצר בלום מדברי חז"ל ומספרי חסידות נאצרו בספרו שלפנינו "שעשועי אמונה", כדי להדריכנו בדרך העולה בית קל ועל יסוד דברי ראשונים ואחרונים הוא מבצר את האמונה בלבו של כל אדם מישראל, כי ברצונו של הקב"ה אין הוא כפוף לסדרי הטבע, הקב"ה קבע את סדרי הטבע וברצונו הוא משנה מעשה בראשית בעת שעולה רצון מלפניו. כל התפילות הברכות ההילולים והשבחים נועדו לחיזוק אמונה זאת ולהשריש אותה בלב האדם עד שיזכה לדעת שאין אדם נוקף אצבעו מלמטה אלא אם מכריזין עליו מלמעלה ובקיום המצוות יכול האדם לתרום את חלקם למילוי רצונו של הקב"ה בכל אשר יפנה.

המחבר יצא למלחמה נמרצת נגד השיגרה, שמקיימים את המצוות לצאת ידי חובה, בבחינת "מצוות אנשים מלומדה" וכדי לבסס את תביעותיו מאתנו הוא מביא הוכחות מספרי גדולי הדורות האחרונים. ברצונו להוכיח שהצדיקים מוסיפים שבחים והודאות להשי"ת יותר מכדי חובתם. הוא פותח בדבריו של בעל "יסוד ושורש העבודה" הידוע בתוארו "החסיד שבין המתנגדים", ממשיך אל רבי נחמן מברסלב מאבות החסידות בדור השני, ולבסוף סיפור מרתק מרבי ישראל סלנטר המבסס אחד מעקרונות תנועת המוסר: יסוד הכרת הטוב (עמ' כ"ח).

מדה זאת מחייבת את האדם לא רק בין אדם לחבירו אלא גם בין אדם למקום, ולכן הברכות וההודאות שאנו מודים להקב"ה על החסד שהוא עושה אתנו ערב ובוקר וצהרים בכל יום תמיד, וציון בספר שלפנינו "שעשועי אמונה" מסייע בידינו להתעלות בסדרי התפילה ולכוין בכל הכוונות הראויות.

גם בעניני אגדה מגלה המחבר את כחו, הן בבקיאות והן בחריפות והן בהבנה היסודית, ובהמשך לספרו "שעשועי צבי" המוקדש כולו לבירורי הלכות, לפנינו סימן מיוחד (י') המוקדש לענין ברכת התורה. וכפי שהיא מוסברת על ידו היא "ברכה על כלל קדושת יהדותנו". הוא פותח בדין על החובה המוטלת על נשים ובנות לברך ברכת התורה, אעפ"י שנשים פטורות מתלמוד תורה. רבי חיים מבריסק היה מתרץ שהתורה עצמה טעונה ברכה ולמדו מהפסוק כי שם ה' אקרא. היו כאלה שאף השוו אותה לברכות הנהנין, וכך מסביר גם המחבר שהברכה אינה על מצות למוד התורה גרידא אלא כאמור על כלל קדושת יהדותינו, ובכך הוא מתרץ את קושית בעל "בית הלוי". דן בכך גם בעל משנה ברורה ויבלח"ט בעל "ציץ אליעזר", שעבר על מאמר זה ואישר את עיקר דבריו הלא היא תשובתו בספרו־הש"ת סי' כ"ד.

המחבר משפיע מטובו ומשתדל להחדיר "בנו" "בור" מאמונתו המוצקה, בתביעתו המרצה לשפר מעשינו הן בלימוד התורה והן בדרך ארץ ובמידות שקדמו לתורה. אין ספק שכל הערה וכל רגש בעניני האמונה מעוררים את האדם, מכניסים אור ושמחה בלבו של המאמין "מעט מן האור דוחה הרבה מן החושך", וכמים קרים על נפש עיפה מתקבלים דבריו של המחבר רבי צבי פסח פראנק, השוקד להדריכנו בדרך העולה בית ה'.

בפתח הספר הציב המחבר מצבת זכרון לחותנו הרה"צ רבי אלי' חיים רוזין זצ"ל מחשובי חסידי ברסלב, הוא האיש אשר הקדיש כל ימיו לתורה ולעבודת ה' ולא הסתפק בעליתו העצמית אלא גם הרבה פעלים להרחיב גבולות הקדושה הן באוקריינה והן בירושלים עיה"ק כאשר קירב הרבה מאחינו בני ישראל תחת כנפי השכינה ולא הסתפק בהצלתם הרוחנית אלא הוסיף לדאוג להם לכל מחסוריהם.

יצויין לשבח יבלח"ט חתנו המחבר ההולך בעקבותיו ויחד עם התעלות מתמדת בעבודת ה' בצניעות ובדביקות, הוא משפיע גם מטובו בספריו החשובים להחדיר אמונה לרחוקים ולקרובים.

"אין חששות בעקבות גילוי פיצצת קובאלט בקהיר"

החששות מפני זיהום של קרינה שנפוצו עם גילויו של מתקן בו פיצצת קובאלט במצב מתקדם של התנוונות, במקולקה "מסחר של קאהיר", — נגוזו לאחר שמספר מדענים מצריים הודיעו שלא נרשמה פליטה כלשהי בקרינה.

איזט עבדל עזיז, סגן נשיא הרשות המצרית ללימודים גרעיניים, אמר כי המכשיר התקלקל, ויסודות הקובאלט שבתוכו "אינם פעילים ונחשבים כאילו נקברו", ואין בהם סכנה כלשהי של קרינה. (ע"צ)

איראן מייצרת נשק כימי — מוסר עתון אופוזיציוני איראני

איראן החלה לייצר כלי נשק כימיים — מוסר השבועון הבריטי המוסמך לעניני הימוש, "ג'יינס דיפנס וויקלי", בצטטו עתון אופוזיציוני איראני, "איראן ליברייישן".

העתון האיראני מוסר. כי הדבר נחשף בעת הדיון על התקציב בשנת 1986/87 בפרלמנט האיראני. הדיון נסב בין היתר על ארגון אשר תפקידו כבראה לטפל בפיתוח כלי נשק האלה.

אחד מצירי בית הנבחרים מסר למליאת הפרלמנט על מהותו של הארגון הזה. הוא מורכב מכ־200 מוסמכים למדעים, כולם בעלי תואר ראשון לפחות, העוסקים בניסויים בפיתוח מוצרים כמו גז חרדל וציוד צבאי מסוגים שונים.

מזל טוב באסותא

יוסף ולאורה קרימילבסקי	בן
צבי ושושנה שוורץ	בת
רפאל ורבקה חזנבום	בת
דוד והלן גדנסקי	בת
יוסף ויהודית וינוגרד	בת
שמואל ושולי ניקסון	בת
שלמה ורות קליין	בן
יעקב ושרה מילס	בת
שמעון ושרית אורינג	בן
דוד ודליה קורל	בת
דומיניק וקריסטין דסנדר	בת
יוסף וסימה צלח	בת
איתן ורחל פורת	בת
יוסף ומרים ריסר	בת
ישראל ופסיה מרקוביץ	בן
משה וברכה הרכס	בת
ראובן וסימה בכר	בת
מישל ויפה נחמני	בן
חיים וצילה אלבז	בן
משה ומינה זליאט	בן
ליאור ותמר כרמי	בן
אברהם משה ולאה לוין	בן
אריאל ותמר פביאן	בת
סורין ואורה דנות	בת
שאול ונצה יהודה	בת
יעקב וחנה צדוק	בן
גדעון ועליזה הררי	בת
אשר ואירית וילס	בת

גם לך מגיע אסותא
240 185

ה. אבן־שהם

עיון בפרשת השבוע

פרשת "במדבר"

בסוד אורח־חיים (בסימן תכ"ח) ובשולחן ערוך (שם, סעיף ד') הובא מנהג תפוצות ישראל, כהלכה: "ולעולם קורין פרשת "במדבר־סיני" קודם עצרת". טעמים רבים ניתנו לכך, שתהא פרשה "במדבר" זו נקראת לפני חג מתן־תורתנו, ומן הבולטים ביותר — כפי שדרשו חז"ל (ילקוט שמעוני במדבר תרפ"ד):

"בשעה שקבלו ישראל את התורה נתקנאו אומות העולם בהן — "מה ראו להתקרב יותר מן האומות"? סתם פיהן הקב"ה, אמר להן: "הביאו לי ספר יוחסין שלכם, שנאמר (תהלים כ"ט): "הבו לה' משפחות, עמים", כשם שבני מביאין — "ויתילדו על משפחותם לבית אבותם"!

לכך מגאם בראש הספר הזה־אחר המצוות: "אלה המצוות אשר ציוה ה' את משה אל בני ישראל בהר־סיני" — בסוף ספר ויקרא, הסמוך למעלה: ואחר כך: "וידבר ה' במדבר סיני, שאו את ראש כל עדת בני ישראל, למשפחותם לבית אבותם" — לומר שלא זכו ישראל ליטול את התורה אלא בשביל יוחסין שלהן, "גן נעול אחותי כלה" (שה"ש ה'), "אחת היא יונתי תמתי" (שם). שמעו האומות, אף הן התחילו מקלסין להן — "ראוה בנות ויאשרוה" (שם).

חכמינו ז"ל נותנים טעם לסמיכות העניינים של סוף "ויקרא", סיכום מצוות התורה וברית סיני, עם תחילת "במדבר", התייחסות שבטי ישראל למשפחותיהם, לומר לך שקדושת העם, בחזי משפחה, וטהרת היוחסין היא התנאי לקבלת התורה, והיא הערובה לשמירתה בקרב העם.

התורה הקדושה, חכמתו של הקב"ה ורצונו, סגולתו וחביבותו, בתו אמונתו, שעשועיו יום יום, תכלית הבריאה, ותכנית הבריאה — קדושה היא, זכה היא, וטהורה היא, ואף אומות העולם יבינו ויסכימו שאין בתו של מלך ניתנת לכפרי המגושם והמזוהם. תורתו הקדושה — גוף ונשמה יש לה, תורה שבכתב ותורה שבעל פה. גוף ונשמה שאין להפריד ביניהם, ושאין לגוף שום סיכוי חיים בארץ בלי נשמתו המחייתו;

תורתנו הקדושה שבכתב ושבעל פה נמסרת ומתקיימת מדור לדור, מכף אל כף, מפה אל פה מרב לתלמידו, מחבר לחבירו, מאב לבנו, מאם לבתה, מאיש לאחיו, ומאשה לאחותה, מבית־מדרש לבית־מדרש, מקהל לקהל ומעדה לעדה, ממקום למקום ומעת לעת;

תורתנו הקדושה נמסרת ומתקיימת כך — בדיבור ובאמירה, בכתיבה ובקריאה, בנעימה ובשירה, בטעם ובסברא, בהארה והערה, בפקודה ובאזהרה, בזריזה ובגערה, בפנים מאירות ובפנים מסבירות, כלימוד ובשימוש, ברמיזה ובקריצה, בהדגמה ובהמחשה, בהוראה ובשתיקה, בירכות ובניצות, בריבה ובאהבה; וכך היא נמסרת ומתקיימת — בארבעים ושמונה דברים שהיא נקנית בהם, ביום ובלילה, בטורדה ובשלוה, בעוני ובעושר, באש ובמים, בזיע ובדם, במזרח ובמערב בצפון ובים, בשרב לוהט ובכפור מקפיא. בכפן ובחוסר, ועוסקיה מאושרים בעולם הזה — כי טוב להם בעולם הבא;

וכך היא נמסרת והתקיימה הלכה — מארץ ישראל לבבל, בבבל באשכנז ובצרפת, בתימן במרוקו בסתים, בטורקיה ובאיטליה, בפולין בליטא באוקראינה ובגליציה, באונגריה ובצכוסלובקיה, בתמימותה ובשלימותה בזכותה ובטהרתה, באהבה וחביבות, במסירות וידידות, בפשטיה וברמזיה, בדרושיה ובסודותיה, ובשבעים פניה, על כל דרכיה ותיבותיה, מעגליה ואורחותיה, בפלפול ובסברא, בעיון ובבקיאות, במוסר ובחסידות, בקבלה ובדרוש, בחילוק וב"סוגיא", בבתי מדרשות ובישיבות, בחצרות ובקלויזים, בשטיבלך ובחדרים, שבגיטאות וברובעים, בשכונות ובקריות ושיכונים. והכל — מכח קיומה בבתי המגדרים!

קדושתו ופרישותו של זרע ישראל עבדי ה', המסגרת המשפחתית הקדושה, בהרחקה מכל כיעור ומן הדומה לו, היא החומה היא המגדל לשמירת ומסירת וקיום התורה מדור לדור:

אין קדושה חכמה זו משתמרת ונמסרת ומתקיימת אלא בפי עם קדושים וטהורים פרושים חכמים, ומיוחסים "למשפחותם לבית אבותם", "על דגליהם ומחנותם", ב"גן נעול" ו"מעין חתום", כ"יונה תמה" "אחת לאמה, וברה ליולדתה", ואף האומות כולן עונות "אמן", וכולן יעידו ויחדו — "ראוה בנות ויאשרוה", והקב"ה אומר: "אחת היא יונתי תמתי".

ולכן אנו קוראים בפרשת "במדבר" זו, לפני חג מתן־תורה, כי היא תעודת כבודם של ישראל, היא ספר היוחסין שלהם, "ויתילדו על משפחותם לבית אבותם", היא המסמך המעיד ומכריז על כנסת ישראל וקודשא בריך הוא ואורייתא — חד איגון.

התורה איננה אלא של עם התורה, מדה זו של קדושה ופרישות הביאתנו להר סיני לקבלת התורה, ומדה זו היא אשר הביאתנו לכך שתהא התורה לנו למורשה מדור לדור, "כי עם קדוש אתה לה' אלהיך, ובך בחר ה' להיות לו לעם סגולה מכל העמים", היא היותה "כרטיס הכניסה" שלנו להיות "עם סגולה", והיא התנאי הראשון לכל גר־צדק הבא להסתפח אל נחלת ה', כאשר אמרה רות המואביה אל נעמי חמותה (רות א, טז): "כי אל אשר תלכי־אלך, ובאשר תליני־אלין, עמך־עמי, ואלהיך־אלהי"!

ועל כן יש לקרא את "כתב הייחוס" לפני "החתונה" שהוא תנאי ראשון לכל "השידוך" הזה שבין ישראל לאביהם שבשמים, להיות עם סגולתו, עם קדוש, עם התורה.

תורת חסד ערכין פסחים

הגאון ר' ישראל פייגנבוים הוא אחד מתלמידי החכמים המובהקים, תם בבני ברק, המלאה חכמים וסופרים הוא זוכה להערכה מיוחדת דווקא בזכות צניעותו ואין חולקין על גדולתו בכל חדרי תורה. זאת ועוד הוא משפיע מטובו גם לאברכי הכולל "תורת חסד", ולא זו בלבד אלא שראש הכולל הוא בבחינת מופת על מנת להטפיח, החידושים הכלולים בספר שלפנינו "תורת חסד" למסכתות ערכין פסחים סמל הוא לגדולתם של אותו קומץ אברכים, העולה ומתעלה בתורה ובמעלותיה.

ראש הכולל שליט"א קנה את עולמו בסדרת ספריו "יד ושם" ובכללם גם ספר מיוחד לעניני שביעית, אולם לעניננו נציין את פעלו בהרבצת תורה. כולל האברכים, שהוקם על ידו "תורת חסד" זכה להערכה מיוחדת ע"י מרן בעל "קהילות יעקב" זי"ע, שעמד לימינם של בני הכולל ונתנו ממנו עצה ותושיה. בקובץ הראשון של "תורת חסד" שהופיע כשנה ומחצה לפני פטירתו של מרן, פורסמו דברי תורתו שמסר להם להדפיס בראש הקובץ כאות עידוד וחיזוק, ומאז הקפתו של הכולל זכו לשאוב ממנו עצה ותושיה.

דמותו של בעל "קהילות יעקב" עומדת לנגד עיניהם והם ממשיכים בדרך אשר היתוה לפניהם. נוסף על שיעוריו של הגאון ראש הכולל ר"י פייגנבוים בסוגיות הנידונות במס' ערכין ופסחים, גם חידושי תורה מאברכי הכולל, הן בירורים עיוניים בעמלה של תורה, ובין הדברים גם בירורים שניתן להסיק מהם מסקנות להלכה כגון חיוב נשים בקריאת המגילה או קדושת ה' בשם שנכתב שלא בכוונה, או אותו נושא שנידון בשנים האחרונות הלכה למעשה בין גדולי הפוסקים בדורינו ענין ספק פיקוח נפש בעובר, שיסודו במס' ערכין ז ע"א אשה שישבה על המשבר ומתה בשבת וכו'.

נוסף על תשובתו להלכה של הגאון רבי יוסף שלום אלישיב שהשיב לחתנו הגאון רבי חיים קנייבסקי בענין הנודר לכתב ספרי נביאים בבית הכנסת, ולאחר מכן החליט להפנות את תרומתו לטהרת המשפחה וחשיבות לתשובתו לענין דעת הנודר ושנוי מצדקה לצדקה אחרת ואכמ"ל.

אברכי הכולל בן המצוינים בבני התורה ואין כאן לפרש את שמותיהם ומעמדם, אולם אין אנו יכולים להימנע מלציין אותו מאמר הבא בעילת החותבת בדבר נסכים הבאים בדבר הזבח, פרי עמלו וחזחו של הרב הגאון ר' מנחם הלס, ממופלגי אברכי לומדי בישיבות בירושלים, המברר את ההלכה ביסודיות. ביחוד זה כמו מרבית הבירורים בעניני פסחים הם בבחינת הלכתא למשיחא ואנו נושאים את עינינו לבנין ביהמ"ק לימים שבהם הקב"ה מוציא חמה מנרתיקה וצדיקים מתרפאים בו במהרה בימינו.

אין תחליף לעוצמת הפרסום ב"המודיע"

מיקסר "בוש" 5 חלקים
בלנדר, מטחנת בשר, מערבל, מקצפים, מסחטת מיצים
חוברת הוראות הפעלה בעברית

להשיג:
יאקב חשמל,
רח' יחזקאל 2, טל. 02-273675
בחנויות החשמל המובחרות
סלון סיני, שמאי 12
(ליד מוזיאת אביב),
טל' 227626 ירושלים

מפעלי השתלמות ורווחה של נשי אגודת ישראל
מפעל הקייטנות בשיתוף משרד העבודה והרווחה חיפה

הבראה לאמהות ברוכות ילדים

הננו שמחות להודיע לציבור האמהות בחיפה כי גם השנה תתקיים בס"ד הבראה לאמהות ברוכות ילדים
זכאיות להרשם:
★ אם ל־3 ילדים קטנים או יותר.
★ אם שאינה עובדת.
★ אם שלא השתתפה בהבראה אשתקד.
כמו"כ תתקיים קייטנת "יעודיות" לאמהות במשפחות חד הוריות, או אמהות לילד חריג ל"ע
הרישום להבראה ייערך ביום שלישי ג' בסיון בין השעות 8.00-6.00 בערב. בתיכון בית יעקב רח' ביתר 8 חיפה.
להתראות
המרכזות

שבועות באנג'ל

■ עוגות גבינה ■ בורקס גבינה
■ טורטים חלביים
■ טורטים גדולים: אגוזים, שמנת, פירות
■ עוגות מפתיעות לימי הולדת
■ וכמובן עוגות הפרווה הטובות והידועות

הכל בהכשר
הרבנות הראשית ירושלים
והעדה החרדית ירושלים

הלחם הטוב — לחם אנג'ל
העוגה הטובה — עוגות אנג'ל

ק. משה ירושלים

אגודת ע.ל.ה. — עזר לילד הנכה
הגן השיקומי
רח' עוזיאל 10 ב"ב
ALEH
מתקיימת הרשמה
לקראת שנת הלימודים הבאה תשמ"ז בגן השיקומי, לילדים בעלי פגיעה (C.P) בקבוצות לגילאים 3-5 ו־6-5
ההרשמה במשרדנו, הכרמל 53 ב"ב,
טל. 745094

למהירות החלטה!!!
קבלנו דגמים חדשים
של פאות וכובעים
ממיטב בתי החרושת
ז'קלין ★ פירסט ליידי ★ ג'ורג'י

ניתן להשיג פאות של
FIRST LADY

קצרות, החל מ־65, 72, 80, 100 ש"ח
ובינוניות 100 ש"ח
ערבוב וטבעי 120 ש"ח

כמו"כ ניתן להשיג
פאות ULTRA HAIR מביה"ר — JACQUELYM
במחיר מבצע לזמן מוגבל

בהנהלת: רבקה קלר
שעות קבלה: א. ב. ד. 9-1 - 4-7
ג. ה. 9-3
ערבי שבת וחג סגור
חיפה, ★ רחוב ארלוזורוב 9 ★ טל. 673549

מכון "זכר נפתלי" — ירושלים, ניו יורק
הופיע
כרם החסידות ח"ג
מאסף לעניני חסידות, משנתה, הליכותיה ותולדותיה בהנכן דומברובה, באבוב, גריצא, טשכנוב, ביאלא, צאנז, אלכסנדר, דזיקוב, דעעש, זוויעהל, גור, פראגא, בהוש, קרלין, תנטשין וסברן
להשיג בחנויות הספרים המובחרות

הופיעה מהדורה רביעית של הספר
דעת אלקים
ערוך ע"י הרב שלום אלמן
שכבר נתקבל באהבה בכל חוגי הלומדים כספר יסוד ללימוד חכמת אמת
הספר כולל שני חלקים:
חלק א' קיצור הקדמותיו של האריז"ל בסדר נאה בלשון קצרה ומבוארת
חלק ב' לקט מתורתו הבהירה של הרמח"ל זצ"ל והוא מיועד לפתוח שערי ההבנה האמיתית בסגנונו הסתום של האריז"ל
להשיג בחנויות הספרים המובחרות

ספרייתי בע"מ האחים גיטלר
תל־אביב רח' בילו 4, טל' 232392
הופיע ונמצא למכירה
קובץ לחג השבועות
הכולל בתוכו:
★ מגילת רות עם ליקוטי מדרש רבא ★ אקדמות מבואר
★ מאמרי חז"ל על לימוד התורה
★ תרי"ג מצוות בשיר וחרוז · להרב רבי יתנן אייבשיץ זצ"ל ★
להשיג בכל חנויות הספרים

מנחם גץ

איש אלוקים

שירת חייו של מרן הגאון מהורנוסטייפל זיע"א

פרקים נבחרים מתוך הספר שעומד להופיע לקראת יום השנה

מרן זיע"א יושב ממול הגרי"ז מבריסק בנשואי בנו הגר"ם שליט"א

כמו בפרק הקודם כך גם בפרק שלפנינו ממשיך מ. גץ בתיאור הרקע הסביבתי שקדם להולדתו של מרן הגרי"י קנייבסקי מסטייפלא, אך בעוד שהפרק הקודם הוקדש בעיקרו למצב היהודים בכלל תחת שלטון הצאר הרוסי בפרק זה מוערכת העיירה הורנוסטייפל גופא ומי ששימשו בהנהגתה הרוחנית בתקופה שקדמה להולדת מרן זי"ע

הרב והרבי

מי היה רבי מרדכי דב, הרב והרבי בהורנוסטייפל, זה שגם גאוני דורו וגם מנהגי החסידות שבדורו היו המומים מגאונותו וקדושתו?

רבי מרדכי דב טברסקי היה נכדם של צדיקים מפורסמים מתלמידי הבעל שם טוב וממלא מקומו המגיד ממעזריטש זיע"א. אביו הגאון רבי משולם זושא היה צדיק מופלא, ואמו שטרנה רחל היותה בתו של הגאון הקדוש רבי יעקב ישראל מטשרקס, אף היא בת קדושים ונכדת צדיקים מפורסמים.

מוצאו של רבי מרדכי דוב היה משלשה שושלות חסידים מפורסמות: מצד אביו דור ששי בין אחר בן לרבי הקדוש רבי זישא מאניפולי אחיו של בעל הנועם אלימלך". ומצד אמו היה נין ונכד לצדיקי טשרנוביל המפורסמים משפחת טברסקי. סבו אבי אמו הצדיק רבי יעקב ישראל מטשרקס היה בנו של הגאון הקדוש רבי מרדכי מטשרנוביל בנו של הגאון הקדוש רבי אהרן מטשרנוביל תבדו של בעל המאור עינים המגיד רבי נחום מטשרנוביל תלמידו של הבעש"ט ומן החבריה במעזריטש.

זקנתו, אם אמו של רבי מרדכי דוב, היתה בתו של האדמו"ר האמצעי לבית חב"ד רבי דוב בער בנו של בעל התניא והשו"ע.

רבי מרדכי דוב נקרא על שם שני זקניו רבי מרדכי מטשרנוביל ורבי דובער מליובאוויטש.

הוריו של רבי מרדכי דב גרו בהורנוסטייפל, סמוכים על שולחנו של הסב רבה הדגול של העיירה — רבי יעקב ישראל.

☆

רבי יעקב ישראל היה הרב והרבי בהורנוסטייפל לפני עברו לטשארקס, ואף המוני יהודים ממרחקים היו נוהרים להורנוסטייפל הקטנה כדי להתבשם מקרבת הצדיק, להתברך מפיו, ולהדבק בדרכיו.

כאשר נולד רבי מרדכי דב התחבב חיש מהר על סבו הצדיק, תמיד נמצא בקרבתו השתעשע בו חבבו, וכיון שגדל — היה הצדיק בעצמו מחנכו ומשפיע עליו מאישיותו.

אהבתו ומסירותו הגדולה של הסבא לנכדו עוררה לפעמים פליאה שכמעט לא ניתן להבינה. אך אחרי תקופה קצרה כאשר אמו הצעירה של הילד, בת הרבי רבי יעקב ישראל, נפטרה, היתום הקטן מרדכי דוב הועבר לבית הסבא. הבינו הכל כי הרבי חזה כל זאת ברוח קדשו וכי הגזירה נגזרה מזמן.

עוד מגיל רך, היה רבי מרדכי דוב מיוחד במינו. כבר בשנות ילדותו נמשך לכל דבר שבקדושה, הפליא את כל רואיו בהתמדה יוצאת מן הכלל ובכשרונות מופלגים.

בגיל תשע כבר נשא נפשו להציץ מפעם לפעם בתורת הסוד, עד שפעם נתפש ב"קלקלתו" זו על־ידי סבו ואז נאלץ להבטיח לו שלא יחזור על המעשה עד שהסבא ירשה לו.

— "אני בעצמי אלמד אותך בחלק תורה זה בבוא העת" הבטיח הרבי לאהוב נפשו, נכדו מרדכי דב.

בגיל עשר כבר עבר על רוב הש"ס ואף גילה בקיאות עצומה במפרשים. המלמד הרגיש את עצמו מיותר בהחלט, והודיע על כך לסבא־הרבי שנכדו אינו דרוש עוד ל"גבי העלף".

או אז הוליט רבי יעקב ישראל לחפש לנכדו חברותא מתאימה, עמו ילמד ויתרגלו. וההוא מצא את מבוקשו בנער בשם רפאל שהיה קשיש מעט מן הנכד אך מוכשר ומתמיד וירא שמים גדול. ואכן, השנים התידדו לכל ימי חייהם וברבות השנים כאשר מרדכי דב נעשה לרבי — היה לו חבר נעורים זה, לגבאי.

בתקופה בה לנו הנערים בבית אחד, הבחין הנער באחד הלילות כי מרדכי דב חברו יושב על הארץ ועורך תיקון חצות. הוא בזק את העניין תוכה כי הדבר חמור תשנה, הוליט להזהיר את חברו שיספר על כך לסב, שכן הרבי בקש ממנו להשגיח על בריאותו של נכדו, ועתה, היה חרד מזה שהנער מחסיר מעצמו שעות שינה בקביעות.

החזיר רפאל — הידיד את רעו ואמר לו כי ברעתו להודיע על־כך לרבי, אך מרדכי דב התחנן לפניו על נפשו ואף הבטיח לו שכר לאחר שנים על שמירת סודו. ואכן רק כאשר רבי מרדכי נתבקש לישיבה של מעלה והקשר הותר, נתגלה הסוד. אך מה היה שכרו לא גילה הגבאי גם אז.

באותם הימים כאשר נוכח הסבא כי מצא לנכדו חבר טוב, הוא התחיל לעזוב את הבית מתקופה לתקופה כדי לבקר בעיירות אצל חסידיו. והנה באחד הימים כאשר הרבי לא היה בביתו הופיע בבית אחד האיכרים היהודים בעיירה שנקלע לקשיים והפריץ בעל אחוזתו איים עליו שינשלו מפרנסתו וירצחוהו, מצוקתו היתה גדולה, ומשראה כי הצדיק איננו פנה לרבנית וספר לה את מועקת נפשו.

נכמרו רחמי הרבנית, וכמעט מבלי משים נענתה: "ספר הדברים לנכד, אולי הוא יוכל להושיע לך".

אך שמע האבר האומלל את עצתה פנה אל הילד ושפך לפניו שיחו.

הילד שתק, אך האיכר הפשוט שלבו עגם עליו הכריז:

"אם הרבי לא נמצא בבית צריך מי שהוא אחר כאן להושיענו! אם אינך יודע להושיעני — אני מוחל לך, אבל אם יש ביכולתך להצילני ואינך רוצה, אינני מוחל לך לא בעולם הזה ולא בעולם הבא"!...

הילד שהתחלחל לשמע הדברים התכנס לתוך עצמו וכולו נתמלא חרדה, אך שלבסוף התעשת, קם ויצא עם האבר לעבר המקוה.

האבר נשאר בחוץ והנער נכנס פנימה.

משהתארך הזמן חש האיכר נקיפות מצפון: מי יודע מה קרה לילד? מדוע איננו שב מטבילתו? לבו הלם בחזקה וכבר רצה לחוש פנימה להצילו, אך כאשר נטה לזוז ממקומו לא יכול, פחדו הלך וגבר, עד שסוף סוף זכה לראות את נכד הצדיק חוזר בריא ושלם.

"לך לשלום" — ברכו הילד — "הכל יהיה בסדר".

ואמנם, הפריץ האכזרי אשר איים על חייו של האיכר היהודי בא לביתו עם שחר, ובפיו ספור מסמר שיער:

"כל הלילה שעבר לפתה אותי בחלומי יד נעלמה, והרגשתי כי כל זה בא לי בגלל הצרות שעשיתי ליהודי"...

כמובן שמאז התיר הפריץ ליהודי את עול המיסים, ויותר לגמרי על חובו הגדול מלהציק לו. ויהי לפלא.

בין שחזר הסבא מטשרקס ושמע על מעשהו של נכדו, הגיב:

"מוקדם מדי (בן שתים עשרה שנה בלבד היה אז) הוא מתחיל לסכן את נפשו".

☆

תורתו וקדושתו של מרדכי דוב הלכו לשם, השם הגיע עד לצאנז, לחצר הקודש של הגאון הקדוש רבי חיים מצאנז בעל "הדברי חיים".

שמע הצדיק את שמע הצעיר והתברך בלבו לקחתו לחתן.

שלח הרבי מצאנז שליח אל רבי יעקב ישראל מטשרקס לגמור את השידוך, וכששאלהו אם אינו רוצה לראות מקודם את החתן ענה "הנני רואה אותו מרחוק והוא מאיר כשמש בצהריים"!

הצדדים סיכמו את הדברים ובסעודת הבר־מצוה של הנער רבי מרדכי דב, נכתבו התנאים בינו לבין בתו של רבי חיים מצאנז, וחק בחתונה שנערכה בעבור במה חדשים, ראה החותן את חתנו המופלא, והפליג בשבחו ואהבתו.

אחרי נישואיו שקע רבי מרדכי דב בעולמה של תורה יותר ויותר, רוב שעות היממה שקד על תורה ועבודה, ובהיותו בן שמונה עשרה כבר כתב את חבורו הגדול "חבור לטהרה" על הלכות מקואות — הספר שהתפרסם בעולם התורה, ונתן למחבר הצעיר שם עולם בין גאוני וגדולי הדור.

ואמנם מאז מעת פרסום הספר החלו גדולים וטובים מקצה ארץ וממרחקים פונים לגאון הצעיר בשאלות להלכה ולמעשה.

בשנת תרי"ח נסע רבי מרדכי דב בפעם הראשונה לבית חותנו בצאנז, וכבוד רב נהג בעל הדברי חיים בחתנו בן השמונה עשרה, הוא דבר אליו בלשון "אתם" (לשון נסתר ומביעה כבוד) והפנה אליו יהודי קשה־יום שהביא לו פתקא (קוויטל) וביקש את ברכתו.

בתחילה סירב רבי מרדכי דוב לקבל את הפתקה אך אחרי שחותנו בעל הדברי חיים הפציר בו נעתר על כך. ואמנם ישועתו של האיש לא אחרה לבוא.

רבי מרדכי דב לא האריך בשהותו בצאנז כי נאלץ לשוב לארצו ולבית סבו, בדרכו חזרה בקר בבית דודו הצדיק רבי דוד מטאלנא. כיון שראה רבי דוד את אחיינו הצעיר הכריז:

"אל האברך הזה צריכים לנסוע לא רק חסידים, אלא גם רביים, צעירים וזקנים! הישישים יתביישו ממנו, והצעירים ילמדו ממעשיו!

☆

באחד הימים בשנת תר"ך נפל דבר בהורנוסטייפל: הרבי עזב את העיירה.

מה? למה? מה קרה?

— אין יודע ואין עונה, רק העובדה ברורה וידועה:

האדמו"ר הזמין סבלים ופועלים, עגלות ועגלונים, ובקש מהם להעביר את כלי הבית ואת בני הבית לעיירה טשרקס.

תושבי הורנוסטייפל נזדעזעו. יציאת צדיק ממקומו עושה רושם. הורנוסטייפל כובשת פניה בקרקע.

— פנה זיוה, פנה הודה, פנה הדרה — מה יהיה על הורנוסטייפל?

טובי העיר נסו לשלוח משלחות שונות של אישים חשובים להשפיע על הצדיק, אך — לשוא, ובלית ברירה יצאו כל בני העיר, מנער ועד זקן טף ונשים ללוות את הצדיק.

בכי ודמעה על כל פנים הורנוסטייפל התייתמה! מי יורה דעה? מי יגיד שמועה? מי ינהל את העדה?

לוו בני העיר את הצדיק עד לנהר, כאן התייצב הצדיק בעגלה ואמר להמון המבויש: "הריני מבטיח לכם שהורנוסטייפל לא תבוש ולא תכלם!".

ואכן, לא ארכו השנים והסב קיים את הבטחתו. הוא שלח את נכדו האהוב רבי מרדכי דב להורנוסטייפל כדי שישב בה על כסא הרבנות להרים את קרנה ולהחזיר לה עטרת נעוריה — למלאות את מקומו.

לא ברצון עזב רבי מרדכי דב את שלחן סבו. כאן היה לו רבי גדול וחברים מופלאים — הלא הם נכדים אחרים, בני דודים אשר אף הם שקדו בבית הסב בהתמדה, ובמחיצתם עסק בתורה ה' תמימה.

אך רבי יעקב ישראל לא ויתר, הוא הסביר לנכד כי אין מלכות אחת נוגעת בחברתה כמלא נימה, "עתה הגיע תורך" — קבע הסב הצדיק — "אם רצונך שאאריך ימים. עליך להפרד מעלי ולצאת למקום המיועד לך"!.

☆

שבת נחמו תרכ"ג היתה שבת של נחמה ליהודי הורנוסטייפל. לשבת זו הגיע רבי מרדכי דב לעיירה לקבוע בה את ביתו ולכונן בה שנית חצר. השמחה שבה לעיירה השקטה.

שוב פסעו חסידים בנתיבות העיירה, שוב צעדו יהודים מבקשי ה' בין בתיה, לא עוד דרכי הורנוסטייפל אבילות.

ארבעים שנה שפט רבי מרדכי דב את ישראל בעיירת הולדתו הורנוסטייפל, והילה של סיפורי הוד, של קדושה וטהרה, גאונות אדירה ומנהיגות מופלאה, אפפה וקשרה את דמותו במשך ימי חייו בה.

המון סיפורים על ישועות ונפלאות שפעל מאז להצלת יהודים, התהלכו בקרב העם, תפילותיו שבקעו רקיעים היו לשם בתפוצות ישראל, אך עלתה על כל אלה צדקת פזרונו המופלאה.

שלשה כיסים היו לו בבגדו: האחד של הכנסת כלה, האחר של צרכי שבת ליהודים, והשלישי לשאר עניני צדקה.

מעשה ונכנס אליו חסיד עשיר, בקש מה שבקש, והשאיר על שולחנו חמש מאות רובל, נטל הרבי את הכסף והניח אותו בתוך הכיס של הכנסת כלה.

אך יצא החסיד נכנסה הרבנית, ובקשה בפיה: "כסף לצרכי שבת".

"אין לי" — השיב הצדיק.

יצאה הרבנית כלעומת שבאה, ואילו הגבאי תלה מבט שואל ברבי כאומר: "הלא בכיס בגדו מונחים עתה חמש מאות הרובלים?".

הבין הרבי את השאלה האלמת וענה:

"דע לך שכל כסף שאני מכניס לכיס זה אינו שייך יותר לי, ואיך יעלה על דעתך שאשתמש בו לצרכי שבת לביתי?"

כדרכו של חותנו בעל הדברי חיים מצאנז. אף הוא לא היה יכול לעלות על יצועו בטרם סיים לחלק לעניים עד הפרוטה האחרונה שהיתה בכיסו. ופעמים רבות נאלץ לחכות עד שעת לילה מאוחרת כדי שיזדמן לו עני, או עד שימצא דרך נאותה לשגר את הכסף לנצרך.

☆

בכל שהרבה לפזר ולחלק לכל נצרך ברחוב לב וביד רחבה — כן נהג בצמצום וללא מותרות כלפי עצמו וביתו.

וכך הסביר את הפסוק "קדש עצמך במותר לך" — "מנע את עצמך מן המותר — מן המותרות"...

כאשר באו מים עד נפש והרבנית הביעה פעם את כאבה על המחסור בבית בידעה כי סכומי עתק עוברים יום יום תחת ידי בעלה, השיב לה הצדיק:

"הן זאת למדתי מאביך. הרב הקדוש מצאנז ולא עלי תלונתך".

גם לאחותו שהביעה פעם את מורת רוחה מן העניות השוררת בבית אחיה הצדיק, נענה רבי מרדכי דוב: "מה חשבת, מה הוא רבי? — רבי אינו אלא גבאי צדקה, לוקח מזה ונותן לזה... ואם גם הוא עצמו נצרך, מותר לו לקחת מעט גם לעצמו. אבל לקחת הכל בשבילו?! — גבאים כאלה אין לו להקב"ה צורך בהם"!.

☆

כבר בהיותו בן שמונה עשרה שנה אחרי שפרסם את ספרו "חבור לטהרה" הריצו אליו שאלות הלכתיות קשות והוא השיב לשואליו, ומאז במשך כל ימי חייו ענה תשובות להלכה ולמעשה עד יומו האחרון.

במשך חמש עשרה שנים עמד בקשרי שאלות ותשובות עם חותנו הגאון הקדוש רבי חיים מצאנז, רבים מן המכתבים הללו נדפסו אחר כך בספר "דברי חיים" וכן בספרו שלו "עמק שאלה".

קשר מכתבים של שאלות ותשובות קיים רבי מרדכי דוב כמעט עם כל גדולי הדור: רבני ליטא, פולין וגליציה, ואף עד ירושלים עיר הקודש הגיעו. כמו שכותבים בניו בהקדמה לספרו "עמק שאלה":

"ומצודתו פרושה גם על ירושלים עיר קדשנו כי בית דינו הגדול של הגאון המנוח והמפורסם הרי"ל דיסקין ז"ל ותורה בקשו מפיהו בהסכם הגאון ז"ל". — רבי יהושע לייב דיסקין מבריסק.

בין גדולי התורה בליטא שנשאו ונתנו עמו בהלכה נמנים הגאון רבי רפאל שפירא, הגאון רבי חיים ברלין. וכך כותב אליו הגאון רבי אליעזר מטלז:

"אל כבוד אריה דבי עילאי בוצינא קדישא, חסידא ופרישא כבוד קדושת שם תפארתו מו"ה מרדכי דב שליט"א".

בין גדולי גליציה שעמדו עמו בקשר מכתבים הדוק, בולטים גדולי הדור הגאונים רבי יוסף שאול נתנזון בעל שו"ת "שואל ומשיב" והגאון רבי יצחק אהרן אטינגר מלבוב.

ואילו מפולין החליף עמו שאלות ותשובות הגה"ק בעל החידושי הרי"ם מגור.

אך עם כל זאת חש רבי מרדכי דוב את עצמו כקטן, ובכל אחד מתשובותיו בולטת ענות רוחו ובאחד ממכתביו הוא מתבטא:

"לא ידעתי למה מצא כבודו להשים עינו עלי שאנוכי אסיים בהיותר העגונה הזאת, הלא יש לו מקום רבחכמי"...

בספריו הוא אף נהג ללבן ענינים שונים שפוסקים אחרים לא

(המשך בעמוד ט)

בפרוס שנת העשרים לאיחוד ירושלים:

במערכה על שירותי הדת היהודיים בעיר הקודש

כל המסובב עיר־ציון ומקיפה מכל עבריה, נושא עין אל ההרים שסביבותיה והנה מלאו בתים, רחובות ושכונות חדשות.

יש בשכונות החדשות שירותי חינוך, מסחר מקומי, בריאות, ספורט ומגרשים, כל אשר תושב שכונתי זקוק להם לאורח חייו הגשמיים.

התושבים הדתיים — והם בכל שכונה ושכונה — זקוקים גם לשירותים דתיים, לבתי כנסת ומקוואות, לעירוב ולכשרות.

על נושא שירותי הדת היהודיים מופקדת המועצה הדתית מכוח החוק. היא הדואגת לביצוע ולבנייה על השטח.

יותר מדי גורמים מעורבים בנושא זה. התקציב ממנו ניזונת המועצה הדתית בא ממשרד הדתות ומהעיריה. תקציב הפיתוח — מועדה בין משרדית, מינהלת וועדת איתורים.

מה נעשה ומה לא נעשה בתחום שירותי הדת, בעיר שמלאו לה תשע עשרה שנה לשחרורה ולאיחודה, שוחחנו עם הרב יהושע פולק, סגן ומ"מ ראש המועצה הדתית בירושלים.

מאת — י.מ. ארז—ים

התפתחות רבת מעש בירושלים רבתי

— עם שחרור ירושלים המזרחית מידי השלטון הירדני בשנת תשכ"ז, התהוה מצב חדש בעיר שהמוה"ד לא היתה מוכנה לכך. פתאום גדל ההיקף. רבו הבעיות, ועם תנופת הבנייה האדירה ואיכלוס שכונות חדשות בפרברים — צצו בעיות חדשות שמקודם כמעט ולא עמדנו בפניהן.

לפני מלחמת ששת הימים התרכזה ירושלים במובלעת שמסביבה גבול. לא התרחבה, לא היה לאן להתפשט ולכן היו הבעיות בעיקרן שמירה על הקיים. כיום גדלה העיר פי שלושה באוכלוסיה ופי כמה בשכונות חדשות שנבנו סביב לעיר, רחוק מן המרכז, כגון: נוה יעקב, תלפיות מזרח, רמת אשכול והגבעה הצרפתית, רמות הגדולה, ארמון הנציב וגילה שהיא כמעט עיר. כעת הולכת תבנית שכונת הר נוף בעלת גוון מובהק של שומרי תורה ומצוות. בקצב הבנייה העצום היינו מוכרחים להשתדל ללכת עם הקצב, לספק תוך זמן לא ארוך שירותים דתיים, כגון בתי כנסת ומקואות. נפתחו חנויות ובתי מסחר, אזורי תעשייה ומפעלים, הזקוקים לפיקוח כשרות. העירוב גדל בהיקפו בעשרות רבות של קילומטרים נפתחו בתי מלון רבי מידות והתיירות פרצה לרחב — כל אלה הצריכו מפנה ודסקי בהיערכות של המוה"ד ושירותי הדת.

המירוץ עם ההתפתחות בכל תחומי החיים בעיר, דבר שחייב במקביל גידול עצום במשאבים ובכוח אדם. לא עבר תמיד יחד. לא היה דוגמה כזו בארץ ועדיין לא קיימת דוגמה לעיר שהוכפלה ושולשה בקצב כה מהיר.

הפיתוח נעצר — משרדי ממשלה מטילים זה על זה את העול התקציבי

בהסכם הקואליציוני בשנת תשל"ז, כשאגודת ישראל הצטרפה לקואליציה עם הליכוד, הוסכם כי יחד עם בניית שכונה חדשה יוקמו גם בתי כנסת ומקואות. הדבר נעשה מכורח המציאות.

מקוה הטהרה המפואר ביותר בירושלים הולך ומוקם בהר נוף. מעליו יבנו בתי הכנסת.

אחר שהשכונות שכבר נבנו סבלו ממחסור משווע במבני דת. הכל עמד על מכונו — מרכז מסחרי, בתי ספר, טיפת חלב ומתנ"ס — רק לא בתי כנסת ומקואות, לכאורה היה זה מחובתו של כל קבלן שכונתי לכלול בין מבני הציבור גם מבני דת, אלא שלא כן היה. את המעוות קשה היה לתקן. עם חתימת ההסכם התחיל הויכוח מתקציבו של מי ימומן הנושא.

משרד השיכון טען כי הוא מוכן לבצע את המשימה אך התקציב יבוא מהועדה הבין משרדית לעניני ירושלים. משרד הדתות טען שתקציבו מיועד לכל ערי הארץ ומכיון שהתקציב ממילא אינו גדול אין המשרד יכול לשאת במעמסה הזאת. בניגוד לדעה הרווחת בציבור, אין המועצה הדתית יכולה לעשות מאומה מבלי תקציבים משוריינים למשימה. מובן, שהויכוח גרם לסחבת נוראה. הנושא נפל בין הכסאות.

בהסכם הקואליציוני האחרון, לאחר הנסיון הקשה בקדנציה הקודמת, סוכם לאחר את הועדה הבין משרדית. הנושא עבר ממשרד הפנים למשרד הדתות דבר שיוצר בעייה מבחינה תקציבית. אפשר לומר כי כיום אין פיתוח, הוא נעצר לחלוטין, ומשרד הדתות טוען שהקיצוץ בתקציב אינו מותיר מאומה לבניית מבני דת בירושלים.

המוה"ד הוא גוף מבצע, הוא מקבל כספים לבנייה לפי הבנתו בדין קדימה, וכפי שקבעו רבני העיר שליט"א — מקווה קודמת לבית כנסת. האמנם היא הצליחה, למרות כל הקשיים והבעיות, לבנות ולהקים בכל שכונה חדשה מקווה טהרה. אין כיום שכונה בלי מקווה, בשכונת הר נוף הולכת ונבנית המקווה הגדולה והנאה בכל העיר ובכך סיימנו את מלאכת בניית המקוואות.

המועצה הדתית מעסיקה כיום בתחום הטהרה כמאה ושלושים איש ותקציב מחלקת המקוואות מגיע לקרוב למליון ש"ח, כ־25% מכלל תקציב המוה"ד, ללא תקציב פיתוח. זהו הישג גדול להחזיק עשרות מקוואות בכל רחבי העיר עם כל כך הרבה משאבים.

בניית ה"דמוקריט" — כשלון חרוץ שגרם לעיכוב בניית מבני דת כמה שנים

— בשעתו קיבלה המוה"ד הצעה לבנייה מהירה של מבני דת. קבלן ידוע הציע שיטה חדשנית הנקראת "דמוקריט", שלכאורה היתה אמורה להיות פתרון זול ובעיקר מהיר, אך הכשלון היה לבכייה. הוקמו ה"בלונים" בלא יכולת לסיים בנייתם. נגרמו

מבני ה"דימוקריט" — הבלון המנופח שנחל כשלון. אבל זכה להשתמש וקם בשכונות. בתי הכנסת ברמות.

הפסדים עצומים שגררו משפטים והפסקה של כמה שנים בפיתוח מבני הדת.

הקדנציה החדשה של המועצה הדתית, שנכנסה לפעולה לפני כארבע שנים. הצליחה לגמור עם הנושא, ולאחר סיוע של גורמים נוספים נשלמו כל אחד עשר המבנים, שעמדו כשלדים ערומים בשכונות, ונבנו שלושה מקוואות ושמונה בתי כנסת כפולים לעדות ספרד ואשכנז.

לפני כשנתיים הוקמה בהוראת שר הפנים דאז י. בורג, שהיה גם מרכז ועדת השרים לעניני ירושלים, מינהלת למבני דת. בתקופה זו החלה תנופת בנייה ענפה ועד היום הצלחנו לסיים את בנייתם של ארבעה בתי כנסת, שתים בגילה ושתים ברמות, ומבנים נוספים הם בשלבי בנייה — שלושה בתי כנסת בהר נוף וכן מקווה טהרה.

אם ציבור של עדה פלונית מבקש להקים בית כנסת לחוגו, נקבעה מדיניות של המינהלת, היא: שאם הקבוצה מוכיחה שאמנם יש לה ציבור כאורגן היכול לעמוד בהתחייבויות, המינהלת מבקשת מועדת האיתורים, גוף מורכב מנציגי הנוגעים בדבר, בראשות מ"מ ראש העיריה מר אברהם כחילה, איתור שטח לבנייה. על ה"מניין" לגייס שליש מתקציב הבנייה ושני שליש תורמת המינהלת. כך אותרו עשרות מגרשים לכל גווני הציבור ובכל רחבי ירושלים החדשה.

פעילות ברוכה של ח"כ הרב מנחם פרוש בגיוס תקציב מיוחד לקידום מבני הדת

ביוזמתו של חבר מועצת העיר הרב מאיר פרוש הוקמה הקרן לקדושת ירושלים, זאת לאחר, שנושא הקמת מבני דת בעיר שווע לעזרה רבה. אז עלה רעיון שח"כ הרב מנחם פרוש ידיד אגודת ישראל בירושלים, יפעל במישור הממלכתי להשגת אותם תקציבים שכה מקוו להם. ואמנם הוא הצליח להשיג הקצבה מיוחדת, שלא על חשבון תקציב הפיתוח השוטף, שלמעשה היה מועט וכמעט בלתי משמעותי לצורך תנופה מיוחדת. בסדרת פגישות הצליח הרב פרוש לגייס סכום של כמליון דולר שכבר הועבר לעירית ירושלים, במטרה מיוחדת לבניית בתי כנסת במקומות אליהן יכוונו על ידי המועצה הדתית. זה נותן לנו כעת את האפשרות להזיז פרויקטים שנתקעו מחוסר תקציב.

(המשך בעמוד י"ד)

ברובע המוסלמי מחזירים עטרה ליושנה

נוצרה מערכת יחסי שכנות טובה בין יהודים וערבים. — היהודים נכנסו לבתים שהם רכוש יהודי — ישיבות בליבו של הרובע המוסלמי — בית כנסת "חזון יחזקאל" בבית שהיה בית כנסת לפני יותר מיובל שנים — הרובע היהודי משנה תדמיתו לטובה

מאת מ. יוסיפון

לכאורה נראה האיזור כמקום מועד לפורענות. אירעו בו כמה התנקשויות בעוברי אורח יהודים. רבים מונעים את עצמם מלעשות דרכם משער שכם לכותל־המערבי. נוצר רושם, שבכל פינה ממתין לך ערבי עם פגיון או סכין בידו, ולכל הפחות עם אבן, כדי לפגוע בכל מי שחזותו מעידה עליו שהוא יהודי. מעטים יודעים כי ברובע זה, שהיה שנים רבות "מחוץ לתחום" עבור יהודים גם בתקופת המנדט הבריטי, מתגוררים היום כמה עשרות משפחות יהודיות והן מקיימות יחסי שלום עם השכנים הערביים באותה מתכונת שהיתה קיימת ביחסים בין יהודים וערבים לפני שהיהודים נאלצו לנטוש את הבתים שהיו רכושם.

וותיקי ירושלים שזוכרים את הימים ההם, מתקשים יותר להבין את תהפוכות הזמן, יהודים וערבים מתגוררים בקרבת מקום, לפעמים אף באותו חצר, דלת מול דלת ואין פרץ וצווחה ואין התנגשויות. אמנם יש ערבים לאומניים שקשה להם להשלים עם הנוכחות היהודית בלבו של הרובע המוסלמי, לא חסרים גם מבטים עויינים, אבל יש השלמה עם המציאות. הרכוש היה רכוש יהודי, הדיירים הערבים שפינו את דירותיהם לא נושלו. הם קיבלו פיצויים הוגנים עבור לדירות נאות יותר מן הדירות הסרוחות שבהן התגוררו.

לפני 19 שנה, כאשר נכבשה ירושלים המזרחית במלחמת ששת הימים, נמצא היכל התורה של ישיבת "תורת חיים" הוותיקה במרכז הרובע המוסלמי, שלם, על כל תכולתו, כולל הרהיטים, כולל הספרים וארון הקודש כפי שננטש לאחר הפרעות. שומר ערבי נאמן דאג לשמור לבל יבולע לו למקום הקודש, סגר אותו על מסגר כאילו ציפה ליום בו יחזרו היהודים. הסיפור המפתיע נתפרסם בזמנו, את מקומם של זקני וגדולי תלמידי החכמים שלמדו ב"תורת חיים" ישיבתו של הגאון הצדיק רבי יצחק ויננגרוד זצ"ל, שהיה ידוע בשם רבי יצחק מתמיד תפסו כמאה בחורים ואברכים מסוג שונה, תלמידי הישיבה החדשה "עטרת כהנים" שבחלקם מתגוררים בדירות בחצרות שבסביבה, שהיו רכוש יהודי. בתוך החצר הגדולה של "תורת חיים" מתגוררות עדיין כמה משפחות ערביות.

בית הכנסת שהוחזר לתעודתו

לא הרחק מבנין הישיבה מתנוסס בנין אחר. אף הוא רכוש יהודי, שבו מצא לעצמו מקום בית כנסת בשם "חזון יחזקאל" על שמו של הרב יחזקאל כהנא ז"ל רב שהתגורר שנים רבות בארצות הברית. אולם הוא עצמו יליד צפת מהמשפחות המכובדות שבעיר, בית הכנסת שעל שמו ברובע המוסלמי נמסר על ידי האפוטרופוס לנכסי נפקדים לבנו הרב נחמן כהנא, המתגורר ברובע היהודי שבין החומות. תלמיד חכם מחבר סדרת הספרים "מי מנוחות" שחיפש מקום עבור "המכון להסברת מפרשי התלמוד" שנוסד אז בשנת תשל"ד ומאז עוסק בהכנה והוצאה לאור של הסידרה "מי מנוחות", ספרים שזכו להמלצתם והערכתם של גדולי הדור.

כאשר קיבל את המפתחות למבנה שפונה בחלקו מדייריו כחוק, מצאו במצב רעוע, כמעט ללא תקנה. סיור קצר בקומה העליונה גילה, שהמקום שימש כבית כנסת, כמה סימנים מובהקים בלטו לעין; ארון הקודש שהפך לארון בגדים לא השאיר ספק כי אכן היה כאן בית כנסת, סימן שני ניכר, היתה המחיצה המסורתית, שהסתירה את עזרת הנשים בפינת האולם, אולם זה היה חצוי לשנים על ידי מחיצת עץ שהוקמה על ידי הדיירים שתי משפחות קרובות שהתגוררו יחד. מטבח קטן בחצר שימש בעת ובעונה אחת גם לפינת אוכל עלובה, שבסמוך לה היו גם שרותים פרימיטיביים, שמהם נדף ריח רע.

כמעט שעמד לוותר על "מציאה" זו. הדירה היחידה שהיתה, אולי, ראויה לשמה, נמצאה בקומת קרקע שחלונותיה פונים אל השוק, דירה זו שימשה מרפאה לרופא מוסלמי. ההצעה נראתה מטורפת, מה ייעשה במקום שהיה שנים רבות בית כנסת, מי זה יבא להתפלל כאן, כאשר הדרך אל הכותל־המערבי קצרה, אלא, שגבר הרצון להחזרת עטרה ליושנה זה הדליק את ההתלהבות לא להחמיץ את ההזדמנות.

שלב אחרי שלב עבר המבנה שיפוץ ושיקום יסודי, תחילה בבית הכנסת, ארון הקודש שופץ

בית הכנסת חזון יחזקאל ברחוב הגיא

ונתחדש, והרהיטים נרכשו באשראי, גורמים ציבוריים שהבטיחו סיוע נרתעו ולא קיימו הבטחתם. אולם סוף הכבוד לבוא חברים וידידים מנוער בארצות הברית, מתגייסים בהתלהבות. והחצר הקטנה עוברת מהפכה פיזית, המשווה למקום מראה נאה. העזובה נעלמת והמקום הופך להיות מקום תפילה ותורה, בשבתות מתפללים כאן חמשה עד שמונה מניינים. ובימות החול מצא כאן מקומו גם כולל מקורי שחבריו עוסקים כל אחד בפרוייקט תורני־ספרותי.

המקוה במרתף שהפך למקום תורה

בינתיים מתגלה בתחתית הבית, מרתף גדול, שבמשך השנים היה למזבלה גדושה כמעט עד התיקרה. קבלן שיפוצים יוצא ארצות הברית, שלמד תורה בישיבת "יעקב יוסף" שנטל על עצמו את המשימה, מוציא מכאן עשרות משאיות עם אשפה ופסולת בנין, בקנה מידה גדול. הפתעה שמורה לו, במרתף זה מתגלה מקוה טהרה על כל פרטיו ודקדוקיו, אוצר המים אינו משאיר ספק על תפקידו של המקום. שנים רבות עברו מאז שיהודים נטשו את המקום ואין איש שיזכור את דבר קיומו של בית הכנסת שבמרתפו היה גם מקוה טהרה.

אין תכלית לחידוש המקוה, המרתף המוארך הופך עד מהרה לאולם שיעורים, שבו משתמשים יום יום תלמידי ישיבת "עטרת כהנים". בשעה שסיירנו במקום השבוע, מצאנו את האולם מלא ומרוש בחורים ואברכים שהקשיבו לשיעור בפרק "חזקת הבתים" מפיו של ר"ם, הוא בנו של שופט בית המשפט העליון מנחם אלון, שהעדיף לשבת באהלה של תורה מאשר ללמוד באוניברסיטה העברית, גם זה מסימני התקופה.

כאמור, נוצרו יחסי שכנות טובה עם הערבים, לא מזמן השתתפו כמה מהם במסיבת מלוה מלכה שנערכה בבית הכנסת.

על מדת ההתעניינות הציבורית בבית הכנסת, שעומד על פרשת הדרכים בין הרובע המוסלמי לבין הרובע הנוצרי העולה מן הרחוב "ויא דלרוזה" המפורסם, אנו לומדים גם ממספר ספרי התורה שאנשים שונים נידבו לו. ביניהם נמצא ספר תורה שנתרם על ידי פקיד בכיר במשרד הפנים, את ספר התורה גילה האיש בדרך מקרה, באחד מן הכפרים בהונגריה, לשם הגיע לאחר השואה לחפש שרידים מבני משפחתו. ספר התורה, היה זרוק ועטוף באחת הפינות והיה צורך במאמץ גדול כדי לתקן אותו מפגעי הזמן.

הרב נחמן כהנא, המשמש כרב בית הכנסת, מציין שהנהיג כמה מנהגים טובים, לפי מסורת של ירושלים, בין היתר מציין, כי מקפידים מאד שלא לדבר בתפילה ובקריאת התורה. אף על פי כן מרבים האנשים לבוא לתפילה גם ממקומות מרוחקים שכן המקום מושך אותם. את כל ההכנסות מקדיש להחזקת המקום ומוסדותיו.

ברובע המוסלמי קנו לעצמם מקום גם עוד שתי ישיבות, הגדולה שבהן היא ישיבת "שובו בנים" שבראשה עומד הרה"ג ר' אליעזר ברלנד שליט"א מחסידי ברסלב. ישיבה זו מאוכלסת בעיקרה מקבוצה של חוזרים בתשובה, מכל העדות. ישיבה זו, שנתפרסמה בגין התנגשויות שהיו בין כמה מתלמידיה לבין השכנים הערבים, נמצאת בבנין של ישיבת "חיי־עולם". אולמות הלימודים וחדרי הפנימיות נראים מקולפים מן הטיח והם זקוקים לשיפוץ גדול. לאחרונה עומדים להשלים את קומת בית המדרש המשקיף אל הר־הבית. המריבות סביב הישיבה שככו לאחרונה ונוכחותם של התלמידים ברובע המוסלמי משרה מדה רבה של בטחון.

ישיבה אחרת שנמצאת ברובע, היא ישיבת "תורת כהנים" שבה עוסקים בעיקר בלימוד הלכות הקשורות בעבודת הכהנים כשייבנה בית המקדש.

בקצה הרובע המוסלמי נמצאת חנות הספרים של ר' חנוך בר־אהרן שקבע את מקומו בבית השייך לכולל "שומרי החומות", מיד לאחר מלחמת ששת הימים. הבית העומד סמוך למנהרה המובילה אל רחבת הכותל־המערבי, זקוק לשיקום יסודי ובמיוחד בית הכנסת שהיה במקום ונהרס, אולם כולל

(המשך בעמוד ט)

שער שכם מן הצד המזרחי

המודיע השבוע לפני 30 שנה

קרוב ל־100.000 בהפגנות המחאה נגד חילולי־השבת

רבבות בתפלות המוניות תחת כפת השמים בערים הגדולות — עצרות מחאה ברחבי הארץ קריאה נרגשת לאחראים לתערוכת התעשיה בחיפה לסגור את שעריה בשבתות

קרוב למאה אלף איש, בשלש הערים הראשיות וביתר ערי ומושבות הארץ השתתפו בעצרות המחאה ההמוניות, והביעו את מחאתם נגד חילול השבת הזדוני ע"י תערוכת התעשיה בחיפה וצירפו את קר־לותיהם לזעקת השבת המת־חללת.

בהתאם לסידורים שנקבעו מראש נסגרו כל בתי הכנסת, בתי המדרש, ובתי החסידים ומתפלליהם יצאו כמאורגן ובמלוכד. עטופי טליתות כשבראשם האדמו"רים הרבנים הראשיים, וגדולי התורה, ראשי המפלגות הדתיות, למקומות הריכוז. מקום שם נערכו תפלות שחרית ברוב עם. לאחר התפלה השמיעו הרבנים וראשי הצבור את הכרזת השבת הכוללת פניה נרגשת לממשלה, לראש עירית חיפה, להתאחדות בעלי התעשיה, לסגור את שערי תערוכת התעשיה בשבתות.

30.000 בעצרות המחאה בירושלים

היה זה מחזה של הוד והדר שכל כולו קידוש שם שמים ברבים. ירושלים החרדית נהרה בהמוניה, החל משעה שבע בבוקר מכל פינות העיר, מלבד השכונות המרוחקות ביותר, אל מקום הריכוז שנקבע מראש. כשלש רבבות אנשים עטופי טליתות חלפו בין השעות שבע ו־10 בבוקר על פני רחובות העיר הראשיים — מ"כבר השבת" על פני רחובות שטר־אוס, המלך ג'ורג', יפו ובן יהו־דה עד לבית נשיא המדינה.

הפגנה כה רבתי של תושבי ירושלים, לא ראתה העיר מאז ההפגנה הגדולה נגד גיוס בנות לשרות לאומי. ולמעשה עלו אף ממדיה של הפגנה זו במספר המשתתפים בה, לאור העובדה כי בהפגנה זו, שהיתה אמנם שונה באופייה, השתתפו גברים בלבד.

בין ההמונים הרבים בלטו הרבנים הראשיים הגרי"א הרצוג והגר"י ניסים, חברי מועצת גדולי התורה הגרי"ז סורוצקין גאב"ד לוצק — יו"ר המועצה הגרא"י פינקל, ראש ישיבת מיר, הגרי"י סרנא, ראש ישיבת חברון, הגר"י אדלר גאב"ד טורדא והגרי"ח סנקבץ ראש ישיבת שפת אמת, חברי כנסת וחברי הועד הפועל העולמי של אגודת ישראל ובראשם הרב י. מ. לוין, סגן ראש העיר הרב מ. פרוש וחברי העיריה הדתיים, שרי הממשלה הדתיים מר מ. שפירא ומר י. בורג.

אלפים בהפגנה בפ"ת

למרות הגשם השוטף שירד בפתח תקוה, בשעות הבוקר השתתפו כ־5,000 מתפללים בתפלת השחרית ההמונית תחת כיפת השמים שנתקיימה ברחו־בת כפר פינסקר בשעה 8 בבו־קר.

לפני התפילה הופיעו מפקד המשטרה וקציני מטה נפת פתח תקוה וביחד עם הרב שמעון כץ שעל שמו הוצא הרשיון לקיום התפלה. ושמונה ע"י ועדת הפעולה כאחראי על הסדר. סקרו את כל משמרות המשטרה שהועמדו לאורך הכביש הראשי ובפינות הרחו־בות בכדי למנוע כל הפרעה בתפילה ע"י כלי הרכב.

עם גמר התפילה שהסתיימה ב־9.15 הביע הרב הראשי הגרי"ר כ"ץ בשם כל המתפללים את מחאתם נגד פתיחת התע־רוכה הארצית של תעשיית ישראל בחיפה בשבתות ודרש מאת כל מי שזיק האמונה לא כבה בלבו שיעזור לגדור את הפרצה הזאת.

הקהל ענה לדברי הרב בשירה אדירה של "ישמחו במלכותך שומרי שבת וקוראי עונג" וחזר לבתי הכנסת שנ־פתחו לקריאת התורה ולתפילת מוסף.

רבבה בתפלה הצבורית בבני־ברק

זעם הקהל החרדי, תושבי בני ברק, על כל שכבותיו ואר־גוניו נגד רמיסת השבת ברש־גלי ע"י פתיחת התערוכה הת־עשייתית בחיפה, הובע היום בהפגנת עם אדירה שבני ברק טרם ראתה כמותה בה לקחו חלק למעלה מ־8000 תושבי בני ברק בראשם רבני העיר ראשי הישיבות חבר הכנסת, הרב ז. בן יעקב, ראש העיר מר ראובן אהרהנבריק, וסגנו וחברי העיריה הדתיים בני הישיבות וארגוני הנוער.

בהתאם להוראת מארגני ההפגנה נסגרו הבוקר כל בתי הכנסת ומתפלליהם זרמו בהי־מוניהם עטופים בטליתות למ־קום התפלה ברחוב ר' עקיבא ע"י בית הכנסת הגדול.

תושבי השכונות שכון ויז־ניץ ונוה אחיעזר צעדו בסך בראשם של הרבנים עם תלמידי ישיבת ויז'ניץ, התושבי השכונות בסביבה, ושירת "ישמרו בני ישראל את השבת" בפיהם, ע"י זכרון מאיר הצטרפו אליהם מתפללי בתי הכנסת בזכרון מאיר ובראשם הרב ז. בן־יעקב חבר הכנסת שצעדו יחד לכיוון מרכז העיר להצטרף לתפלה, ההמונית.

תושבי בני ברק מכל החוגים לא יכלו לעצור בעדם מלהביע את התפעלותם למראה המחזה המרהיב עין הבלתי רגיל בבני ברק.

במרכז הרחוב הועמדה במה שעליה עמדו רבני המקום והשכונות הרב בן יעקב ראש העיר מר ר. אהרהנבריק סגנו חברי העיריה ומאחוריהם המוני המתפללים, לפני התיבה הופיע החזן ר' יחזקאל קלג־סבלד בלווית מקהלה.

על חלול שבת קדשנו
בתערוכת התעשיה בחיפה

תעוכב קריאת התורה

השבת קודש פרשת במדבר תשט"ז

בכל בתי הכנסת, בתי המדרש ובתי החסידים בכל ערי ומושבות ארצנו הקדושה והרבנים וראשי הצבור ישאו דברי מחאה נגד הנהלת התערוכה ראש עירית חיפה וכל הגורמים הקשורים בזה אשר הקשו ערפם כלפי קדושת השבת וכלפי פניות והתמרמרות המוני בית ישראל בכל רחבי הארץ אשר הביעו מחאה נמרצת ובקשה לא לדרוס בצורה איומה כזו את צפור נפשנו.

לצערנו העמוק לא הועילה הפגנת הזעם של חרדי חיפה בש"ק פרשת אמור והפגנות הרבבות של מתפללי ירושלים ותל אביב ויתר הערים והמושבות.

הוכח תוכיח, מחובתנו לחזור ולמחות ולזאת תתקיים הש"ק מחאה בכל בתי התפלה לפני קריאת התורה.

ומובטחנו בע"ה כי אם נעמוד על המשמר נצליח לבלום את הפרצות בחומת שבת קדשנו אשר בזכותה נזכה מהרה לגאולה שלמה.

מרכז אגודת ישראל בא"י — הסתדרות המזרחי בא"י
הסתדרות פא"י בא"י — הסתדרות הפועהמ"ז בא"י

אגודת ישראל הציעה אי־אמון בממשלה

ירושלים יום ד' — (מאת סופרנו בכנסת) "אנו פונים עד עכשיו, ברגע האחרון, לראש הממשלה ולממשלה כולה: קחו את פניותינו באותה כנות ואמת, כפי שהיהדות החרדית מתכוונת כאשר המדובר הוא בענין השבת. תבטיחו לנו לפ־חות שמכאן ולהבא תכובד השבת כראוי. תסגרו את הת־ערוכה בשבתות מיד ואנו ניקח ברצון רב בחזרה הצעת אי־האמון שלנו, אחרת נתכחש למצפוננו אם לא נדרוש אי אי־מון לממשלה הזאת" — במי־לים אלו סיים היום הרב ש. לורנץ את הנמקתו להצעת אי האמון לממשלה שהוגשה על ידי סיעת אגודת ישראל.

הצעת אי האמון של אגודת ישראל, נפלה ב־52 קולות סי־עות מפא"י אחה"ע, מפ"ם והפרוגרסיבים ובהמנעות 33 חברי סיעות חרות, הצהכ"ל הפועל המזרחי חברי פועלי אגודת ישראל ומק"י.

יחד עם זאת נפלה הצעת אי האמון שהוגשה על ידי סיעת חרות באותו ענין, ב־55 קולות סיעות מפא"י, אחה"ע, מפ"ם חברי סיעת הפוהמ"ז הד"ר בורג ומר מ. חזני ובהמנעות 28 חברי סיעות אגודת ישראל פא"י הצהכ"ל, מק"י וחלק מסיעת הפוהמ"ז.

י. כץ התפטר מתפקידו כסגן ראש עירית חיפה

חיפה יום ה' — (מאת סר־פרנו) מר יעקב כץ חבר הכנסת הגיש הערב את התפטרותו מסגנות ראש עירית חיפה ומ־חברותו בהנהלתה כמחאה נגד סירובה של הנהלת העיריה להענות לתביעת היהדות הד־תית ולסגור את תערוכת התע־שיה בשבת.

משנתכנסה הנהלת עירית חיפה לישיבתה הבוקר נתברר כי לא נמצאה אוזן קשבת לת־ביעותיה של היהדות הדתית.

בהתאם להחלטת מזכירות הועה"פ של פא"י הגיש מר יעקב כץ חבר הכנסת המשמש גם כסגן ראש עירית חיפה את התפטרותו מתפקידו כסגן ראש העיר וכן מחברותו בהנהלת העיריה.

התפטרותו של מר יעקב כץ מהנהלת עירית חיפה נתקבל בקורת רוח בחוגים הדתיים כביטוי נמרץ לזעם היהדות הדתית נגד האחראים הישירים לחילול השבת בחיפה.

התערוכה תיסגר בשבת?

כתבנו בחיפה מוסר כי בשעה מאוחרת לאחר חצות הלילה, הזמין אליו ראש עירית חיפה מר מ. חושי את מר י. כץ, והצהיר בפניו כי התערוכה תהיה סגורה בשבת.

יותר מאוחר פורסמה מטעם הנהלת התערוכה ההודעה הבאה:

"עם היותנו נאמנים למאבק נגד כפיה מצפונית אולם בהתחשב עם מצב החרום בו נמצאת המדינה ובכדי למנוע התפתחויות שמגמתם לנצל שעה חמורה זו תיפתח התערוכה בשבת האחרונה לקיומה רק בשעות לפנות ערב".

שר הפנים מסרב לאשר הקמת בנין לבית־יעקב בי־ם

ירושלים יום ג' — בטענת סרק שאין תאום בין משרד הפ־נים לבין משרד החנוך, דחה השבוע שר הפנים מר בר יהודה את אשור החוזה שנחתם בין קבלן ירושלמי, לבין עירית ירושלים על בנין ביה"ס "בית יעקב" בירושלים.

משרד החנוך הקציב בשעתו לירושלים סכום של 365.000 ל"י להקמת בתי"ס חדשים כדי לצמצם את מספר הכתות הקטנות הקיימות רק בגלל חוסר שכון מתאים, ולחסוך על ידי כך בהוצאות מיותרות.

מועצת העיריה החליטה על הקמת בנין לביי"ס בית יעקב הנאבק קשות עם קשיי שיכון והוא ביה"ס היחידי בירושלים שחציו (שמנה כתות) מתקיים במשמרות שניה יחד עם זה החליטה העיריה על הקמתם של עוד מספר בתי"ס ממלכתי־ים וממלכתיים־דתיים ההחלטה עברה את אשורם של כל המוסדות המוסמכים של העי־ריה.

הממונה על המחוז מר יש־עיה העביר את החוזה לאשור שר הפנים והמליץ מצדו על אשורו, אך כאמור דחה השר את האשור בטענה, של חוסר תאום בין משרדו למשרד החי־נוך.

מתוך הדבר כי חוסר תאום זה נתגלה דוקא כעת בקשר עם בנין "בית יעקב" בה בשעה שמעולם לא עורר שר הפנים את הטענה הזאת כאשר אושרו והוקמו הבנינים המפוארים של ביה"ס הממלכתי אוסישקין וביה"ס הממלכתי כצנלסון וכן ביה"ס הממלכתי דתי בנחלת אחים שהצורך בשכון לא הגיע בהם מעולם למדת הצורך של השכון בביה"ס "בית יעקב".

מצויים אנו כיום, קיץ תשמ"ו, במערכה קשה ומרה על כבוד השבת. מסתבר, שגם בעבר לא היתה דרכה של היהדות הנאמנה סוגה בשושנים.

השבוע לפני 30 שנה, יצאו המוני בני היהדות הדתית בכל אתר להפגין ברחובה של עיר.

השבוע לפני 30 שנה, הגישה אגו"י — (סיעה באופוזיציה) — הצעת אי אמון בממשלה.

השבוע לפני 30 שנה, התאחדה כל היהדות הדתית במערכה.

השבוע לפני 30 שנה, פרשה החזית הדתית מהנהלת עירית חיפה.

בגלל כל אלו האחדות בראשם — ניצחנו במערכה.

היום, עלינו להסיק מסקנות.

ש.א. אשל

לוח זמני השבוע: במדבר — נשא א׳—ו׳ סיון תשמ"ו

יום החודש	יום השבוע	עלות השחר	[illegible]	הנץ החמה	סוף ק"ש למג"א	סוף ק"ש להגר"א	סוף תפלה למג"א	סוף תפלה להגר"א	חצות היום והלילה	מנחה גדולה	מנחה קטנה	פלג המנחה	שקיעת החמה
כט	ז	2.36	3.37	4.30	7.08	8.00	8.36	9.12	11.36	12.12	3.44	5.15	6.45
א	א	2.38	3.37	4.29	7.08	8.00	8.36	9.13	11.36	12.12	3.45	5.16	6.45
ב	ב	2.37	3.37	4.29	7.07	8.00	8.36	9.13	11.36	12.12	3.45	5.16	6.46
ג	ג	2.37	3.37	4.29	7.07	8.00	8.36	9.13	11.36	12.12	3.45	5.16	6.46
ד	ד	2.37	3.37	4.29	7.07	8.00	8.36	9.13	11.37	12.13	3.46	5.17	6.47
ה	ה	2.37	3.37	4.29	7.07	8.00	8.36	9.13	11.37	12.13	3.46	5.07	6.47
ו	ו	2.37	3.37	4.29	7.08	8.00	8.36	9.13	11.37	12.13	3.46	5.17	6.47

לפי אופק ירושלים. הזמנים המודפסים הם לפי השעון הרגיל ויש לאחר בשעה עם הפעלת שעון הקייץ
מתוך לוח דבר יום ביומו

הישוב היהודי ברובע

(המשך מעמוד ו')

שמו ל"מעלה חאלדיה", וברחוב זה שוכנים בניני ישיבת חיי עולם כיום ישיבת "שובו בנים" לחסידי ברסלאב, ישיבת ות"ת המערביים כיום עטרת כהנים, ובראשיתו חצר גליציה בית המדרש "ציון המצוינת" ולידו חצר כולל ווי־סין, ולא הזכרנו אלא את הבול־טים בין המוסדות התורניים שהיו ברחוב זה. פירוט המוסדות מצוי בספרו של עו"ד ש. זכריה, הפעיל להחזרת המוסדות היהודיים לבעליהם.

התפשטות האזור היהודי באותה תקופה לרובע המוסלמי מתאשרת גם ע"י החוקר א"מ לונץ המספר "בעשור השני של המאה האחרונה (תרי"י־תר"ך), כאשר רבו העולים מארץ רוסיה ופולין להתאחז בארץ הקודש, והרובע היהודי לא יכלו עוד לשאת את כל העולים, הרהיבו אחדים מהאשכנזים עוז בנפשם להעתיק את מעונם מרחובות הרובע הזה, לצפון רובע היהו־דים, לרחובות אשר משמאל לשוק הידק" היא אזור הרובע המוסלמי.

ברובע הנוצרים, שמאלה מרחוב הבאסטאק, לא ההין שום יהודי ללכת יחידי, מפחד פן יתעה מדרכו ויכנס ל"רחוב הטריפה" (כך נקרא בפי היהודים הרחוב אשר לפני קבר "אחתו האיש"), ויהודי שנתפס שם אחת היתה דתו להלקות מכות אכז־ריות, עד אשר ימלט כל עוד נפשו בו.

מוסדות התורה לאורך רחוב הגיא

היו שהתישבו בסביבות רחוב "חאן אל זית", סמוך לרובע הנוצרים, ומהם שהתישבו גם ברחוב "ויא דולורוזה", הוא "נתיב היסורים", וביחוד ברחוב אלוואדי הוא רחוב הגיא. אנו מפרטים את בתי הכנסת ומוסדות התורה לפי הסדר: חצר רבי משה ויטנברג וביהכ"נ תפילה למשה, ישיבת תורת חיים, תלמוד תורה, חצרו של רבי מגדל ראנד ובמ־רחבו יקב שוד, ממול ביהמ"ד דחסידי ויזניץ שחרב, וליד חמאם אל עין. הבנין בן שלש הקומות של כולל שומרי החומות, ובו שני בתי מדרש לפרושים ולחסידים, בקומה הראשונה מקוה טהרה, ולמרבה הצער מתנגדים השלטו־נות לשיקומו ולהחזרת עטרה ליושנה.

היו שהתקדמו הרבה יותר בכיוון להר הבית, וממש בקיר הגובל עם החומה המערבית, סמוך לשער המשגיח, הוא "באב אל חבס", החזיק הגביר ר' פישל לאפין בחצר גדולה בעלת בתים רבים ויכונן בה גם בית מדרש, שבו למדו בשעתו בני ישיבת "דגל תורה" וכן בני ישיבת "תורת חיים" בראשית יסודה. רבי פישל לאפין הוא שבנה גם את הבנין הנ"ל בהצטלבות הרחובות רחו' הגיא ונתיב היסו־רים, מול ישיבת תורת חיים והק־דישו לת"ת הגורנים.

ארכו הדברים, אם כי בידינו להוסיף ולספר על מאמציו של רבי חיים אלעזר ואקס בעל "נפש חיה" לרכוש חצרות למען כולל ואר־שה דוקא באזור זה. חצר אחת באזור באב אל חוטה רשומה עדיין על שמו של הכולל וכן שייכת חצר אחת לכולל גליציה ועוד חזון למועד אי"ה, אולם כותב הטורים אינו יכול להימנע מהזכרת בתי המדרש לכולל שומרי החומות, והנימוק הוא אישי טהור: בבית מדרש זה למד ולימד זקני, אבי אבי אמי רבי יונה ליב מנדלזון (לאבל) מתלמידיו של ה"חתם סופר" ועל מצבתו חרות שעלה בן עשרים במסי"נ, בשנת תקצ"ו, לפני כמאה וחמישים שנה.

במפקד מונטפיורי משנת תרכ"ט (נזכר גם בספרו של הרי"מ גליק "הבאוך שנשכח") רשום "בית הכנסת "יורש ציון" בשוק חמאם אל עין. אב"ד ר' אשר אנשיל נוימן וגבאי ר' שלמה ראב, ובהערה כתוב "מה גדול שבר בת כוללנו, כי אין לנו בית הכנסת, כצפור תנוד מקנה כן הננו נאים נדים, שוכרים בית לה' מאת גויי הארץ שנה שנה, מי ירפא לנו":

כן מופיע ברשימה שמו של זקני רבי יונה ליב בציון משלח ידו "לומד עם בנין המופלגים". ראשי הישיבות הללו לומדים עם כמה בחורים ובעלי בתים בלי קבלת פרס, מי יתן והיה לתלמידים עזר על פרנסת ביתם אז ירבו בעזה"י".

כותב הטורים יכול להרחיב את הדיבור על מפעל חייו בחומישים שנות מגוריו בירושלים, אך לפי שעה נסתפק בציון שלפני כחודש, ביום ר"ח אייר תשמ"ו, מלאו מאה שנה לפטירתו, זכרו לברכה.

בתקופה הזאת גדל הדוחק ברובע היהודים. שכירות בתי המעון התייקרו מאד, והיה זה בין הסיבות שהניעו את יהו־די ירושלים בשנים הבאות להתארגן ולצאת למרחב אל מחוץ לעיר, ומאז מתחילה תקופת הרחבת גבולות ירושלים והפריצה אל מחוץ לחומות, וזוהי פרשה הראויה לתיאור נפרד בס"ד.

אלה אז׳

(המשך מעמוד ו)

ונסתפק בציון הפיסקה האחרונה "ויגדרו פירצות חומות בית המק־דש ויבנו בנין בהיכל" ומי למבנים המפוארים שהוקמו ע"י המוסל־מים הכובשים בשטח הר הבית, לאחר פינוי האשפה שהופנתה לשם, לפי הוראה מפורשת של השלטונות הרומאיים.

לעומת הנקודות החיוביות מרובות יותר הנקודות השליליות. המפנה, שציפו לו עם חילופי השלטון, לא בא, ביחוד אלה שתלו בהם תקוות מוגזמות. במאות השנים הבאות עדים אנו לרדיפות שמד בממדים גדלים והולכים, ולעומת זאת גדל הלחץ על היהו־דים שהוסיפו לשמור אמונים, והוטלו עליהם גזירות והגבלות חמורות ביותר, ובכללם טלאי צהוב, הגבלות תנועה ומסי אפליה נוספים אולם פרשה בלתי נוד־עת זו הטעונה הדרכה — בהזדמנות מתאימה.

המודיע הצעיר

מראיינת שולמית

הפעם זה סיור פשוט ונחמד שכדאי לכל אחד מאיתנו לעשות אותו.
נעלה על הקוים הירושלמיים 4, 9, 28 או 26 ונבקש מן הנהג להוריד אותנו בתחנה הקרובה ביותר לגן הבוטני הנמצא בהמשך הכביש של בית החולים.
הגן מוקף גדר, נחפש את השער ונכנס אליו.
מה אפשר לראות בגן הבוטני? למעשה בא הגן כדי ללמד אותנו על צמחית הבר של ארץ ישראל.
אין כאן צמחים גדולים ומרשימים אלא עצים ושיחים אופיניים לנוף הארץ.
למתחילים — כאן המקום ללמד את שמותם כיון שישנו שלוט על יד כל צמח.
למי שלא מתענין כל־כך בצמחים ישנה מערת קבורה באמצע הגן אפשר להכנס עם נרות או פנסים ולבדוק אותה.
נצא מן הגן הבוטני באותה דרך שבה נכנסנו, ונתקדם לעבר האמפיתיאטרון.
המגמה הכללית היא מזרחה. אפשר להקיף את ההר, ואפשר לחצות את בניני האוניברסיטה.
כשנגיע למקום שבו מדריגות רחבות וגדולות צופות על במה ענקית נדע שזהו האמפיתאטרון, זהו מן אולם הופעות פתוח לד' רוחות השמים.

מה שמענין יותר זה. הנוף הנשקף לעומתנו, נוף מדברי שומם וכמעט צחיח — אדמה, שמים ושקט... ביום של ראות טובה אפשר לראות אפילו את ים המלח והרי מואב.
ממקום התצפית שלנו נראה אוהל בדואי, הוא אינו רחוק ואפשר לרדת ולעקב אחר החיים בו מקרוב:
איך מבשלים, איך מכבסים, מה עושים כשיורד גשם, ממה עשוי האוהל וכיצד ישנים בו.

תושבי האהל רגילים לאורחים ואפילו מדברים מעט עברית.
אם יזדמן לנו נוכל לראות כאן עדרי צאן גולשים במדרון — זהו מראה מאד מאד יפה.
נעלה חזרה להר והפעם נפנה לכוון דרום, תצפית מרשימה ביותר של ירושלים תתגלה לעינינו. נוכל לראות מפה את הר־הבית, את כל ירושלים העתיקה ואת החומה המקיפה אותה.
אפשר לזהות רחובות שכונות ובניינים — כיד הידיעות הטובה עלינו.
בגמר התצפית אנחנו חוזרים לכביש ומחפשים אוטובוס לחזור אותו הביתה — טיול מהנה לכולנו!

סוריה שכנתנו שמצפון (שעליה יאמר "טוב אח רחוק משכן קרוב"...) היא אחת המדינות הגובלות עם מדינת ישראל. לא אחת וגם לאחרונה אנחנו שומעים על מתיחות בגבול הסורי, כדי להבין מה בדיוק קורה שם, יש לחזור קצת אחורה ולשחזר את ההסטוריה של האזור. עד לפני 19 שנה היתה רמת הגולן בידי הסורים, כלומר הגבול עבר ממש בסמוך לירדן. ישובינו שהיו זרועים בעמק הירדן, לחוף הכנרת ובעמק החולה סבלו קשות מן ההפגזות. במשך 19 שנה לא דלקו אורות הישובים בלילות. הסבל הגיע לקצו לפני 19 שנה במלחמת ששת הימים.

הסורים נכנסו למלחמה כשהם כמעט בטוחים בנצחונם, אך הקב"ה — שומר עמו ישראל לעד, חשב "קצת" אחרת, והצבא הסורי ניגף כשהוא מותיר אחריו את רמת הגולן מלאה בעמדות תותחים מבוצרות בידי הצבא הישראלי. סוריה לא השלימה עם המפלה וביום הכיפורים לפני 12 שנה היא נסתה את כוחה שוב, הפעם היתה המלחמה הרבה יותר קשה יחסי הכוחות היו, עם פרוץ המלחמה 1 כנגד 9 לטובתם, סוריה פתחה את המלחמה עם 2000 טנקים כנגד 200 בצד הישראלי. השריון הסורי הגיע כמעט עד לגשר בנות יעקב (הנטוי מעל לירדן, צפונית לכנרת) ודרומה יותר כמעט עד לכנרת! ושוב בניסי ניסים נצלנו. הצבא הישראלי הדף את ההתקפות ושב לשלוט על הרמה. סוריה עדין לא השלימה עם הכשלון ובמשך כל השנים מכרידים מנהיגיה על רצונם לבנות צבא חזק, חמוש, מאומן, שיהיה שוה כח לצבא הישראלי. בריה"מ עומדת מאחורי מאמציה של סוריה ומספקת לה מערכות טילים משוכללות נשק חדיש ויועצים כדי ללמד את הקצינים והחילים להשתמש בנשק החדיש. אם סוריה אינה יוצאת למלחמה כעת הרי זה רק משום שהיא אינה מרגישה את עצמה די חזקה עדין. (ובעיקר משום שהקב"ה שומר עלינו כמו תמיד).

כאשר אנחנו שומעים היום על מתיחות בצפון פרושו של דבר שבצבא הסורי הניצב על הגבול נכרת תנועה, כלי נשק חדשים, עוד חילים, עוד מערכות טילים ו...סדרות צבאיים! הבעיה היא שלא תמיד ברור למה בעצם מתכוונת סוריה הפעם. מכיון שהסורים עסוקים כבר 20 שנה בבנין הצבא, אין להם את המשאבים לפתח את המדינה, ולדאג למצב המדיני הפנימי. חלק גדול מן העם מתנגד לפעולות המנהיגים, ולא מזמן שמענו על פצצות באוטובוסים מלאי חילים — בסוריה ישנו טרור פנימי, מצב כלכלי קשה ואוכלוסיה ממורמרת, כדי להסיח את דעת התושבים יוצרת סוריה אי שקט בגבול ובכך מוסבת תשומת הלב אל "האויב הציוני".

ישראל מצידה משתדלת מאד לא לתת לסורים תרוץ לפתוח במלחמה, לא להצהיר הצהרות מיותרות ולא לעשות מעשים חריגים אלא שבקדרה זו בוחשים. גם גורמים בינלאומיים, ולא פעם אנחנו שומעים על הזהרות והצהרות של בריה"מ וארה"ב בענין הגבול הסורי, הצהרות אלו מכוונות בעיקר כדי להשיג איזשהוא אנטרס פוליטי באזור. כך או אחרת, להתפלל שה' עז לעמו יתן — ה' יברך את עמו בשלום!"

הגרפיקאים הצעירים

הפעם אנו מקדישים את "רגע, חושבים" ליצירותיכם. משפע היצירות שהתקבלו במערכת, בחרנו את המוצלחות ביותר־לטעמנו, ואנו מפרסמים אותן להנאתכם.

משפחת שיינר רחוב פרל 4, בני ברק

רבקה חלפרין דסלר 14 בני ברק

רבקה הלפרין דסלר 14 בני ברק

ילדי משפחת רוטמן מימון 4 בני ברק

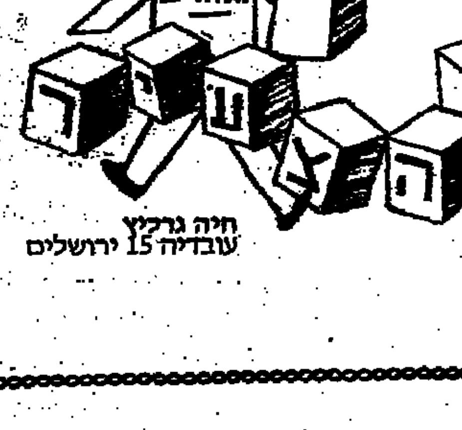

חיה גרליץ עובדיה 15 ירושלים

להבא, במשימות דומות כתבו בעט או בלורד דק, על גבי ניר לבן בלבד.

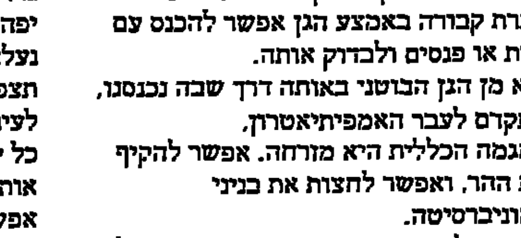

פְּעָמִים רַבּוֹת הִבְחִינוּ אֲנָשִׁים, שֶׁכַּאֲשֶׁר פּוֹתֵחַ ר' יוֹסֵף־בֶּר סוֹלוֹבֵיצִ'יק בַּעַל "בֵּית הַלֵּוִי", אֶת קֻפְסַת הַטַּבַּק שֶׁלּוֹ — הוּא נוֹתֵן עֵינָיו בַּמִּכְסֶה וּמְנַעֲנֵעַ בְּרֹאשׁוֹ.

פַּעַם, הָיְתָה הִזְדַּמְּנוּת לְאֶחָד מִמְּקֹרָבָיו לְהִסְתַּכֵּל בַּקֻּפְסָה, וְרָאָה שֶׁעַל הַמִּכְסֶה חֲרוּטוֹת הָאוֹתִיּוֹת: ש.פ.ו.ש.מ.נ. תָּמַהּ מְאֹד — הַאִם ר' יוֹסֵף בֶּר חָבֵר בְּאֵיזוֹ אֲגֻדַּת סְתָרִים?

שָׁאֲלוּ לְפֵשֶׁר הָאוֹתִיּוֹת, וְשָׁמַע תְּשׁוּבָה פְּשׁוּטָה: (אוֹ לֹא כָּל־כָּךְ פְּשׁוּטָה) רָאשֵׁי הַתֵּיבוֹת הֵן שֶׁל הַפָּסוּק "שֹׁמֵר פִּיו וּלְשׁוֹנוֹ — שֹׁמֵר מִצָּרוֹת נַפְשׁוֹ", וְהֵן מַזְכִּירוֹת לִי לִהְיוֹת זָהִיר בִּדְבָרַי!

פתרונות לרגע חושבים 13

השתלת לב שלבים־שים, בלבול־בול, גלבוע־גוע, מלכה־מה, לבבי־בי, לבדוק־דוק.
הסוהרים, הבבנות, הזקוף
המספר הקטן ביותר המתאים הוא 79.

בפרסים זכו

פרס ראשון חנה ויינשטין ברנרשטטר 8 בני ברק.
הספר, "קדוש השם" מאת א.א. גרשוני מתנת הוצאת "משאבים"
פרס שני ילדי משפחת קופרברג רחוב ישעיהו 11 ירושלים מיקוד 94703 "זכרונות" מאת הרב משה אוירבך
פרס שלישי יוסף ויינברג רחוב רשב"ם 20 בני ברק מיקוד 51602
הקסטה בזכותה של אמונה תמימה, מתנת נשמה. מכון להפקת אמצעי הוראה

הסבא־קדישא בעל "אהבת ישראל" מויז'ניץ זצוק"ל - חמישים שנה להסתלקותו

ב' סיון תרצ"ו — ב' סיון תשמ"ו

הרב מרדכי שלמה שטינמץ
ראש כולל ויזניץ ב"ב — ירושלים

דרך ארץ קדמה לתורה

דא"ר ישמעאל בר רב נחמן כ"ו דורות קדמה דרך ארץ את התורה הה"ד לשמור את דרך עץ החיים [בראשית ג] דרך זו דרך ארץ ואח"כ עץ החיים זו תורה.
[מד"ר ויקרא ט, ג]

ובמשנת רבינו הקדוש תנינן "רבי אלעזר בן עזריא אומר אם אין תורה אין דרך ארץ, אם אין דר"א אין תורה" ופירשה רבינו יונה ז"ל בלשונו הק' "אם אין תורה וכו' כלומר כי שאינו יודע תורה אין שלם במדות של דרך ארץ, כי רוב המדות הטובות בדרכי העולם בתורה הם כמו כו', א"כ בלא תורה לא יהיו דעותיו שלמות בדרך ארץ. אם אין דר"א אין תורה, ר"ל שצריך תחלה לתקן את עצמו במדות, ובזה תשכון התורה עליו, שאינה שוכנת לעולם בגוף שאינו בעל מדות טובות כו'". ללמדנו בא התנא כי מנה ר־השנהו ענינים שאי אפשר לאחד מבלעדי רעהו. אבל מ"מ לא ידענו עוד כי משניהם יש להקדים בהשתדלות לקנותם, וגלה לנו החסיד מגירונדי ז"ל כי בודאי אין לנו השגה ואין לסמוך על דעת עצמנו אלו הן מדות הדרך ארץ להתנהג בהן כפי אשר נתבע מיצור כפיו של הקב"ה ורק יחידי סגולה — בכ"ו דורות שלפני מ"ת — אבות העולם זכו שנעשו כי כליותיהם כמעיין המתגבר ללמדם בינה בדרך עץ החיים לפני שנתנה התורה לישראל, אבל אנן אזובי קיר בעלי נטיות ופניות להנאות ורגשות פרטיים אין לנו לקבוע הלכות דר"א שאין להם יסוד בתורת עץ החיים, ורק התורה הנתנה לנו מבורא עולם ויוצר אדם אשר הכן את רוחו ויודע את תכונתו במדויק על תולשותיו ויתרונותיו, היא ורק היא יכולה להתאים לקורצי חומר הלכות דרך ארץ ומדות טובות כלשון חז"ל בהרבה מקומות "למדך תורה דרך ארץ כו'" (ע' ברכות ס"א כ', שבת קי"ד א', יומא ע"ה כ', ביצה כ"ה א', ועוד), עד שעמדו ובדקו "ברוך המקום ברוך הוא שנתן תורה לישראל שילמדו ממנה דרך ארץ" (תנא דבי"א זוטא).

ומאידך גיסא נתוודע לנו עוד מדבריו הק' כי כדי שנזכה שהתוה"ק תשכון בינינו ותתישב בנו יש לו לאדם "תחלה לתקן את עצמו במדות" ולהתעסק בלי הרף תמידין כסדרן בלימוד שורשי מדותיו תכונתו במדויק על תולשותיו דעותיו הדמיונים שלא לנטות בהן מהלכות דר"א הנקבעים ויוצאים מדיני התורה שבאורם נראה אור זיו נעימות תוה"ק. וכלשונו הק' של המקובל האלקי רבינו חיים ויטאל זצלה"ה, "והנה ענין המדות — הן מטבעות באדם, בנפש השפלה הנקראת "יסודיות" כו', בנפש הזה תלוית המדות הטובות והרעות, והן כסא ויסוד ושורש אל הנפש העליונה השכלית, אשר בה תלויין תרי"ג מצות התורה כו', ולפיכך אין המדות מכלל התרי"ג מצות, ואמנם הן הכנות עיקריות אל תרי"ג המצוות בקיומם או בביטולם, יען כי אין כח בנפש השכלית לקיים המצוות ע"י תרי"ג איברי הגוף אלא באמצעות נפש היסודית המחוברת אל הגוף עצמו כו' ולפיכך ענין המדות הרעות קשים מן העבירות עצמן מאד מאד, ובזה תבין ענין מה שאמרו רז"ל כל הכועס כעו"ז ממש, שהוא היותר שקולה ככל תרי"ג המצוות, וכן אמרו מי שיש בו גסות הרוח הוא ככופר בעיקר וראוי לגדעו כאשירה כו', והבן זה מאד כי להיותם עיקרים ויסודות לא נמנו בכלל תרי"ג מצוות התלויות בנפש השכלית" (שערי קדושה ח"א שע"ב, כ' בספה"ק לזקיני בעל באמ"ח ריש פ' מצורע ביאור דבריו בארוכה).

אשר על כן שפיר מובן מאמרו של ר"י בר רב נחמן המוצג בריש דברינו שכ"ו דורות קדמה דר"א את התורה", והיינו כי רק ע"י עבודת המדות ובירורן ע"י כ"ו דורות — מאדם הראשון דרך צדיקי דור ודור אבות העולם אברהם יצחק יעקב ושבטי י־ה — שתורת המדות ובירורן היתה לחם חוקם ותורת הבע"פ בכל גילגולי מסעותיהם וישובי עסקיהם, הן הן היזו ויצרו קרקע הפוריה שהוכשרה להצמיח אומה שלימה כלל ישראל — בראשות משה רבם הנצחי — המוכן להתייצב בתחתית ההר לקבל התורה באופן שתשכון בקרבו ובעצם פנימיותו בל יפרדו לעולם. ומצד שני גם עצם התנהגות האדם בדר"א ובמדות תרומיות הן הן מעידות על תורתו של האיש שבהתעסקותה בה לשמה זכה שתזכך אותו ותלמדנו דרך עץ החיים, וכפי מה שהמליצו צדיקים זצ"ל שמחברים עושים הקדמה לספריהם שע"י ההקדמה אנו יכולים לעמוד על טיבו ומטרת הספר, כמו"כ ה"דרך ארץ" הקדמה הוא לתורה, שמתוך מידת הדר"א של הבן תורה הת"ח אתה יכול לעמוד על טיבו ומעלתו.

ישראל אשר בך יתפאר

נאה ויאה היא הקדמה זו כפתחא זעירתא לפני שאנו מנסים לפתוח אשנב לאחת מפינות היסודות מאוהלות חיים קדושים וטהורים של מרן הקה"ט בעל "אהבת ישראל" מויזניצא זי"ע ועכי"י, הוא רבן ומאורן של ישראל אשר הוקם עול להאיר לבני דורו ולדורות אחריו עד איזה מדרגה רמה ונשגבה יוכל ילוד אשה להתרומם לשמור דרך עץ החיים בחיי גן־עדן לעבדה ולשמרה בעודו בחיים חיותו בעלמא הדין. ע"י עבודה תמה מפרכת כל שיור של עצמיות וישות טבעית, ושמירה במשמרת למשמרת מכל סיג ופגם שלא תתקרב לגופו ונשמתו הטהורה אשר חוצבה ע"י אבותיו הקדושים מהיכלי חסידים הראשונים. בתורת המדות מבורר הכלל כי בחלקן הן תוצאות מכרחות תורשתיות המסורות מאבות לבנים מדור לדור, ומרן זצ"ל נולד לאבוה"ק אחרי כמה וכמה דורות שהקדימו לכבוש לו דרך סלולה בתיקון ובירור המדות החל מהרה"ק בעל "אהבת שלום" מקאסוב זי"ע ועכי"י (שהתבטא עוד בתחלת נשיאותו עפ"י צוואת רבותיה"ק — כלפי כמה ממתנגדיו בעירו לדרכו החסידית, עד שהלשינוהו לשלטונות על אי גיוסו לצבא האוסטרי — "שכל זמן שהייתי מרגיש עדיין אבר שלם הייתי ירא מעט מפניהם כי רודפים גדולים הם לי, אבל עכשיו אשר ת"ל שברותי כל עצמותי לשמו ית' אינני ירא מפניהם", ע' אבן שתיה בקרשבוזי חכמים פ"ג אות א'), ובנו אחריו הרה"ק בעל תורת חיים מקאסוב, ונכדו הרה"ק בעל צמח צדק מוידניצא חתן הרה"ק ר' מרדכי זי"ע ועכי"י שעל שמו נקרא מרן זצ"ל, ואבי רבינו הרה"ק בעל אמרי ברוך זת"ע, שכולם כאחד וכ"א בפ"ע היו מגדולי עולם מענקי החסידות שהעיקר חמה בגדלות תורתם ועבודתם הק', ובפרטיות בעלייתם המתמדת בסולם תיקון המדות ובירורן עד שזכו להגיע לגבהים בל ישוערון ע"י קטני דעת בדור יתום כשלנו.

עוד משנות הילדות החל במרן זצ"ל לפעום לב רגיש ונפש צמאה להתעלות תמידית ובלתי פוסקת לשבירת המדות ותיקונן וצבירת קניני צאן ברזל, אלו מ"ח דברים שהתורה נקנית בהן, בהתחנכו תחת עין פיקוחו של זקנו הרה"ק בעל צמח צדיק מוידניצא זי"ע ועכי"י (כי נולד לאביו הרה"ק בעל אמ"ב זצ"ל בצעירותו כבר חמיסר, כך שעיקר חינוכו היה עוד על כתפי זקנו זצ"ל שהביע כ"פ לפני גדולים את זכותו הגדולה שנפלה חלקו בנעימים לטפל בגידולם וחינוכם של נכדיו היקרים). לעבודה בלי הפוגה בלימוד תוה"ק אשר בה שקע כל כחותיו משך ימים ולילות ארוכים. כמו שזכינו לשמוע מפי מגידי אמת שקבלו מזקני דור ההוא דברים נפלאים מאותה תקופה. ביניהם שמענו כי סבתם הרבנית בת הרה"ק מרוזין באה להתלונן בימי בחורתם על יגיעתם והתאמצותם בלימוד תוה"ק ועבודת ד' במשך לילות ארוכים למעלה מכחם בחששה לבריאותם הרופפת, ואף ביקשה, מבעלה הרה"ק הצ"צ שיקבע להם זמן מדויק לגמר סדר יומם בלילה, והוא זצ"ל התבטא אז "פאן ווערטיקעס איך יאך קעמען נישט קיין ת"ח ווערין" (מאכילת כופתאות במרק אי אפשר להיות ת"ח), ופעם כשבא לבדוק מאוחר בלילה ומצא את רבינו זצ"ל ואחיו הצעיר בעל "נימוקי חיים" מאטניע "בקלקלתם" כשמתמידים בלימודם, הרגיעם באמרו "טעמה כי טוב סחרה" כאשר מרגישים טוב טעמה של תוה"ק, אזי "לא יכבה בלילה נרה" אין מכבים את הנר אף בזמן מאוחר בלילה (ע' קדוש ישראל ח"א פ"א).

אכן מימי חורפו היה מרן זצ"ל מלא ברכת ד' ביגיעה וידיעה מקיפה בתוה"ק עד כי בגיל בן י"ד כבר עמד ביחד עם אחיו הצעיר הנ"ל להבחן לפני הגאון האדיר רבי יוסף שאול נטנזהאן בעל שו"מ מלעמבערג זצ"ל בהתייצבם לפניו בעילום שמם בלי להודיע מי ומאיפה באו, וכראותו לפניו שני נערים מלאים כל טוב מדבשה של תורה הביע התרגשותו באמרו "בחורי עליכם שתגלו לי מי אתם" ורק בשמעו מי הם כבר נחה דעתו בהפטירו "אם כן אני כבר מבין", עד שברוב התפעלות על ידיעותיו המקיפות של רבינו זצ"ל נתן לו הגאון נשיקה ומסר להם כתב הרדמנה באריה, ובאותו זמן הוסמך להוראה גם ע"י הגאון האמיתי בעל "בית שלמה" אבד"ק סקאלה שהיה הפוסק בה"א הידיעה לכל יהדות גליציה.

כידוע שגאון דורנו הרב מטשבין בעל דובב מישרים זצ"ל סיפר מה ששמע מאביו הגאון בעל "כוכב מיעקב" זצ"ל, איך שמרן זצ"ל ביחד עם אחיו באו בימי בחורתם להבחן לפניו בלי שיגלו לו מי הם, ואחרי אשר הרעים עליהם ושאל מי מהם המבוגר, ענה מהר"ח מאטניע "אחי, ישראל" עמד כבר על שורש מדבתם (שנקרא על שם זקינו הרה"ק מרדכי זצ"ל), וכעבור זמן כשנפגש עם זקנו בעל הצ"צ הפליא בקיאותם והבנתם העמוקה במכמני תוה"ק, ומאותן השנים לא פסיק פומיה מגירסא כמו שזכיתי לשמוע כ"פ מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א בהפליאו שאף בשנות העמידה והזקנה כשכבר היה מנהיג לרבבות ישראל הקפיד מאד על סדרי שעוריו ולימודיו, ואף רגעים ספורים היו יקרים לו מפז לנצלם ללימוד תורתו ועבודתו, ביניהם מספר עליו כי פעם בהמתינו בתחנת רכבת הודיעו כי הרכבת תאחר בכמה דקות עמד מרן זצ"ל לבקש ממשמשו בקודש רבי משולם — בהבטיחו לו מה שישאל — כי יאות להטריח ולפתוח המזוודה ולהוציא לו הגמרא שלמד בה לפני כן, ואכן כשנתמלאה בקשתו ולמד בגמ' כחמש דקות לפני בוא הרכבת — הפטיר בעלותו במדרגות הקרון — "כי הרגעים האלו (שלמד בהם) הם כבר שלי ואף אחד לא יוכל לשלול אותן ממני".

וכך עלה ונתעלה אף בהיותו אברך צעיר בן ט"ו — י"ח סמוך על שלחן חותנו הרה"ק בעל "אמרי נועם" מדזיקוב זי"ע ועכי"י, ורק בשנים מאוחרות נתוודע ממשמשו בימים ההם כי בשנה הראשונה אחרי חתונתו כמעט שלא ישן רבינו במטה כלל מאהבת התורה שבה הגה יומם ולילה. אופייני לזמן ההוא היה שמנהגו ללמוד עד השעות המאוחרות של הלילה כהרגלו בימי הבחורות בבית זקינו בויזניצא לא שינה אח"כ כלל. אף שבדזיקוב היה מנהג הרה"ק בעל אמ"נ זצ"ל להעיר בעצמו את בניו לעבודת הבורא ושיעורי תורה השכם בבוקר ובכללם גם את חתנו הצעיר שרק לפני שעתיים או שעה ומחצה לפני כן הלך לישון בלי להיודע לאיש חוץ מאשתו הרבנית בת האמ"נ, ועל אותן השנים התבטא רבינו באחרית ימיו "דעמאלסט האב איך אים זיינען געהאט נאר די גמרא" או "כהיותי צעיר חשבתי רק על דף גמרא ובגין כך לא הכרתי את האנשים כו'". ואף שמרן זצ"ל השכיל להסתיר ידיעותיו המקיפות ומעמיקות בתוה"ק מ"מ ע"י סיבות שונות נתוודע לחותנו רב כחו וחילו באורייתא אחרי שהפצירו לחוות דעתו בענינים שפלפל עם בניו הגאונים הק' זצ"ל, ומאותו זמן גילה פעם רבינו זצ"ל כי "פעם חויתי את דעתי בתורה וגרמתי לעגמ"נ, ע"כ החלטתי בלבי כי אם אפשר לגרום צער לזולת ע"י התוכחות בפלפולא דאורייתא, מוטב לשתוק" (קד"י ח"א, פ"ב).

ורק במקרים מסוימים כיוצא מן הכלל זכו גדולי עולם וגאוני ארץ לעמוד על גדולתו בעמקות תורתו, כידוע התבטאות הגה"ק ממונקאטש בעל "מנחת אלעזר" זצ"ל שאמר "העולם סובר שהרבי מויזניץ הוא רבי גדול ואחיו הרבי מאטניע הוא גאון גדול, ברם האמת היא כי הרה"ק מויזניץ נוסף לזה שהוא רבי גדול הוא גם גאון עצום". ופעם כשהזדמנו גדולי תורה במקום מרפא קרלסבאד וסבבה שיחתם ב"צע"ג" שהשאירו הגרעק"א בתוספותיו על המשניות, בראות מרן זצ"ל שהויכוח נמשך בלי מוצא מן הסבך העיר כבדרך אגב דלפי מה דאיתא בירושלמי פלוני ופלוני מתורץ כל הענין, ואחרי שהגאון האדיר רבי חיים מרדכי ראלער בעל שו"ת "באר חיים מרדכי" שהיה בין המתווכחים, ניסה לעורר כי בירושלמי איתא באופן אחר, והביאו ירושלמי לבקשתו לעיין בו ותוכח לדעת כי צדק מרן הסבי"ק זצ"ל ואמנם מתורצת היא הקושיא לפי דבריו, הכריז מתוך התפעלות "רבותי יש לנו כאן לא רק רבי כי אם גאון הגאונים" (ע' קד"י ח"א פי"ד עובדות בענין זה), ובעוד שלגבי אחרים היה בגילויים אלו כחידוש בעיניהם, הרי לבני ביתו והמקורבים אליו שידעו סדר יומו ועסקו בתורת ד' בגמ' ופוסקים מתוך עיון רב באחרונים כהמהרש"א והפנ"י ר"ש אלגזי ומנ"ח וכו' לא היה בעיניהם כל פלא על ידיעותיו, ועיקר התפעלותם נבעה יותר מגבורת רבינו זצ"ל שהיה יכול להבליג ולהסתיר את חילו הרב במקום שהיה לו מה לומר ולהאיר עיני גאונים בהלכתא רבתא.

למדה תורה דרך ארץ

תורה זו שנקנתה מתוך יגיעה עצומה היא היא שלמדה אותו "לשמור את דרך" זו "דרך ארץ" בבירור מדותיו ותיקונן כחד מקמאי ממש, וחרף מה שירש מאבותיו הק' דרך סלולה שהיו למעלה בקודש אביר כחם בתיקון ושבירת המדות, לא סמך רבינו זצ"ל על זכות אבות לבד, כאמרו כי אמנם נכון הוא שבכן של קדושים דרכם סלולה בנתיב שכבשו אבותיהם, ועבודתם תהיה קלה ובאפשרותם להגיע יותר מהר למחוז חפצם מאלו הנוסעים על דרך סלולה, כ"ז רק כשהולכים ונוסעים בדרכם ומשתדלים להתקדם, אבל כשדורכים על מקומם אף הכביש הסלול ביותר אין בו שום מעלה, ולכן אם לא יעבדו עבוה"ק עבודת תום לא יגיעו למחוז חפצם ויעדם. מרן זצ"ל אשר קבע הוראה — להמוני חסידיו ומקושריו אליו — בלשונו הק', כי "א איד וואס האט נישט קיין שבירת המדות, איז א שבר כלי" (יהודי שאינו מתעסק בשבירת המדות הוא כלי־שבר). — שמעתי מכ"ק אדמו"ר בעל "אמרי חיים" זצוקללה"ה), הלך בעקבות ראשוני מייסדי החסידות שקבעו "דשמעתי ממורי (הבעש"ט הק') זלה"ה בשם רבינו סעדיה גאון כי עיקר בריאת האדם בעוה"ז לשבר מדות רעות הטבעיות שלו כו'" (פורת יוסף פ' לך לך ע' כ"ז), ונכפלה האזהרה ע"י הרה"ק הרר"א מליזענסק זי"ע ועכי"י "האדם לא נברא בעולם רק לשבר את הטבע, לכן יזרז א"ע לתקן מדותיו כו'" (צעטיל קטן סט"ז).

ואולם מה שקבע ולימד לאחרים תבע קודם מעצמו ומימי חורפו נודע לחותנו הרה"ק בעל אמ"נ זצ"ל את גודל מדרגתו ומדותיו המצוינות בעובדא שנוכח בה כאשר א' המסובין פגע בכבודו בחשבו כי את האברך הצעיר צריך ללמד מנהגי דזיקוב, והעיד אח"כ בעל אמ"נ זצ"ל איך שעל חתנו הצעיר לא עשתה העובדא שום רושם של טינא וחלישת הדעת כשלא איכפת לו כלל מעצמו. ופעם כשרבינו היה כבן שיבסר אחרי התוכחות חותנו האמ"נ עם בניו הק' בסוגיא קשה — כשרבינו זצ"ל לא התערב בה כלל כדרכו בק' — נשאל בסיום הויכוח ע"י חותנו אם הבין מה שדיברו כאן, השיב מרן זצ"ל כי לדעתו לפי דברי הר"ן במקום פלוני כל הבנין נסתר, וכאשר עיינו בר"ן והתברר להם שנכונים דבריו וכל פלפולם מופרך, ענה האמ"נ זצ"ל בהתפעלות "מילא שאתה יודע חוכר את דברי הר"ן אין בזה חידוש — ברם להיות בעל כח המעצר כזה לשתוק ולא להעיר על כך, זה פלא". ומיום ליום משנה לשנה עלה ונתעלה מרן זצ"ל כשהוא מעביר תחת שבט ביקורת של ה"חובות הלבבות" ה"ראשית חכמה" ושאר ספרי מוסר — שלא משו אף לעת זקנתו מתוך שיעוריו הקבועים — כל כחותיו ומדותיו אחת לאחת, כפי שהתאונן פעם "איך טו אלץ אין א מדה, דאס יאהר האב איך נאך גאר נישט געטוהן" (תמיד אני עוסק בתיקון איזה מדה, השנה טרם עשיתי מאומה) או כפי שהתבטא "צריך יודע ומבין איך יכולים לעבור ימים נוראים על יהודי בלי שיקבל על עצמו איזה תיקון מדה כל שהיא" (בסוד שיח מפי כ"ק אדמו"ר שליט"א).

ואכן כששמו נתפרסם לתהלה כמנהיג לאלפים ורבבות נתפעמו גדולי ישראל — שהכירוהו בהזדמנויות שונות — מגודל ערכו בעבודת זיכוך המדות שנתעלה לפסגות רמות שילוד אשה יכול להגיע, אף בהתהלכו עלי ארץ הוא פילס אורחותיו להידמות לבוראו כבחי' אומרים בכל מדה ומדה הוי דומה לו (ע' שבת קל"ג ב'), וכפי שהתבטא הגה"ק בעל "אמרי אמת" מגור זצוקללה"ה בטיילו עם א' מחסידיו בסק"ב, הצביע על רבינו זצ"ל שעבר עם קבוצת יהודים באמרו עליו "הוא לא ויזניצער רבי משום שגר בויזניץ, אלא בגלל שהוא "ויזניצער רבי", בדומה לך כי הולך על הארץ ברם ראשו מגיע השמימה". וזאת לא רק במדת אהבת ישראל באמת — שהיא המודד לאהבת השי"ת שבלבו כמבר בספה"ק — שהיה מפורסם עד שכל בני דורו מעצמם כנוהו בשם אוהב ישראל, וע"כ הקדימו בניו הק' "מצאנו לנכון לקרוא את ספרו בשם "אהבת ישראל" כי הוא מתאים לבחינתו של האי סבא קדישא שהיה אוהב כ"א מישראל בכל לבו ונפשו כו'" (מתוך הקדמת בניו הק' לספרו הנ"ל), ולא רק במדת ענוה — שהיא יסוד כל המדות טובות כמבר בספה"ק — שהיתה תכונתו הטבעית של מרן זצ"ל ומהות חייו כפי אשר העיד עליו הגאון הצדיק בעל שו"ת מהרי"ץ דושינסקי זצ"ל גאב"ד חוסט ואח"כ גאב"ד ירושלים ציה"ק ת"ו באחד משעוריו לפני תלמידיו בביאור פרק כ"ב בתהלים לפסוק "ואנכי תולעת ולא איש". באמרו "גם אנו הכרנו שפל ברך ועניו אמיתי, הכרנו את הרבי מויזניץ, אין אנו משיגים את המרוגש "רבי" אך הכותנה הוא בודאי עליו". אלא שבכל מדה ומדה השלים עצמו בשלימות עילאית כפי אשר מובא בספר "עובדא דאהרן" מתולדות חייו ועובדות מהר"א מהר"ר רבי אהרן ראטה זצוקלה"ה בעמח"ס "שומרי אמונים" "שלחן הטהור" בתוך שיחתו אודות גדולי הדור שהכיר והסתופף בצלם, כי אף שגם אצל צדיקים מתעוררות לפעמים מדת הקנאה בענינים רוחניים בבחינה דקה מאד, הרי שאחד המיוחד שבדור היה מרן הגה"ק מויזניצא שאצלו לא היה שייך דבר כזה כלל, ופעם העיד לאחד מאנשיו באמרו "דע לך כי יהודי שעיבד מדה אחת חשוב ממי שיודע כל הש"ס, כש"כ יהודי שעיבד את כל מדותיו ולא עוד אלא שכל הש"ס שגור על פיו, ערכו עצום מאד. וכזהו הצדיק הק' מויזניץ". בהוסיפו פעם על מרן זצ"ל "בעל מדות כזה היה חידוש גם בתקופת מרן הבעש"ט הק'".

עם בנו ממלא־מקומו כ"ק מרן אדמו"ר בעל "אמרי חיים" זצוקל"ל

שמואל אבישי שטוקהמר

ממרחק שנות־אור

לא היתה לנו הזכות, לנו, בני הדור הזה, להכיר — ולו במידת־מה — את הרבי־הסבא הק' והטהור, הסבא־קדישא בעל "אהבת ישראל" זי"ע, שעתה, ביום ב' בסיון נמלאות חמשים שנה להסתלקותו מהאי עלמא לשמי מרומים. אולם בכל זאת זכינו ליהנות מזיו משק כנפי קדושתו, בהסתופפנו בצל קדשו של בנו הגדול, ממלא מקומו וממשיך דרכו, כ"ק מרן אדמו"ר, אבינו רוענו, בעל "אמרי חיים" זי"ע.

כאשר היה רבינו ה"אמרי חיים" מזכיר את אביו הקדוש, שבימי חייו לא משה ידו מתוך ידו בכל הענ־ינים — היה כולו מלא יראת הרוממות. והוא היה מזכירו פעמים אינספור בכל הזדמנות שהיא. הוא היה מזכירו ביום ובלילה, בחול וביום־דפגרא, בשבתות ובמועדים. הוא לא שכחו לעולם עד ימיו האחרונים עלי אדמות. "מיין אומפארגעסליכער הייליגער טאטע" (-אבי הקדוש הבלתי־נשכח) — כך כינהו בכל אתר ואתר. נפשו היתה קשורה בנפשו בהתקשרות עילאית בתי־מושגת.

אין תימה איפוא שתלמידיו וחסידיו של ה"אמרי חיים" הגדול, גם אלו שלא ידעו את הסבא־קדישא פנים אל פנים, הרגישו — ומרגישים — תחושת קירבה מיוחדת אל אותו ענק־בענקים, תחושה שריחוק השנים אך מגבירה את הגעגועים הרוחניים העזים לשאוב מרוח קדשו ולהתבשם מתוהו ומסידותיו התרוממות, מידות קדושות ונשגבות שבהן הצטיין באורח ייחודי — כפי שציינו צדיקי הדור, אשר השוהו לחד מקדמאי. ואמרו כי גם בדורו הימים, היה הוא זצ"ל בגדר חידוש.
הימים, היה או זצ"ל בגדר חידוש.

* * *

תפארת המידות שהתגלמה במיטב כל־מותיו היתה הענוה. ענוה טהורה בדרגות שלא כל שכן של הצטמצמות מלאכותית. הוא האמין בכל נימי לבו כי הוא אכן לא מגיע לקרסוליו של כל אדם אשר על פני האדמה. תום ענותו — כתום ענות הרעיא מהימנא הראשון של כלל ישראל, משה רבנו עליו השלום.

לפיכך חש בקרבו את האחריות הגדולה לכל אחד ואחד מישראל מזה, ולכלל־ישראל כיישות אחת מאוחדת מזה, ואחריות קדושה זו היא שהבליטה כלפי חוץ את אהבת־ישראל הגדולה והנפלאה שלו, אשר על שמה נקראו ספריו על התורה ועל המועדים, וזה שמו וזה זכרו לדור־דורים בפי אלפים ורבבות.

מכוח אחריותו זו לכלל־ישראל ראה את עצמו חייב להיות חבר בתנועת אגודת ישראל שנוסדה בשעתו. הוא בירך על הקמתה ועודד פעילותה. אך אופייני לאישיותו הענותנית, סירב בכל תוקף לקבל על עצמו כל מינוי מנהיגותי בשורות אגודת ישראל, אלא העמיד את עצמו כחבר־מן־השורה לשירותה, ופקד על בניו הקדושים, הארזים בישראל אשר נטע, לעשות נפשות לרעיונה הקדוש בכל השטחים ובכל המאמצים.

בהקשר זה יהיה מענין לצטט בזה קטע ממאמר שהתפרסם עליו בבטאונה של אגודת ישראל בפולין, "דאס אידישע טאגבלאט", למלאת השלשים לפטירתו, המאמר נכתב בידי אחד מעורכי ה"טאגבלאט", ש. ניסנזון (שמואל רוטשטיין), ובין היתר נאמר בו (באידיש, כשהתרגום המובא כאן נעשה בידי כותב הטורים):

"הדבקות הלבבית ביותר וגעגועים לאין־סוף עד כלות, אהבת ישראל עד כדי מסירות־נפש, ענוה עד דרגה של "נחות־דרגא". וצדקה וגמילות־חסדים עד העינקת החוט האחרון — אלו הן המידות היפות בהן מצטיינת חסידות ויז'ניץ, ואשר ייצג כה־בכבוד האדמו"ר רבי ישראלצ'י מויז'ניץ שזה־עתה נפטר.

הוא היה נצר לשלשלת־יוחסין נהדרת, כשהיה לו יחוס עצמי כביר: הוא היה עובד־ה' בכל כחו, מתמיד עצום משחר נעוריו ועד יומו האחרון, חי כל העת בקדושה ובטהרה, מוקף ברבבות חסידים אוהדים ומעריצים, שנפשם התרוממה ממבטו בלבד — ובעצמו עמד בצידי השבילים הרחבים של הצבוריות היהודית. הוא לא הניח לעצמו להיסחף עם זרם הזמן, שהוציא מגדרם צדיקים אחרים ואילצם לעמוד בשורות הראשונות על משמר ענייני הכלל של אותה "שה פזורה ישראל" שהיא כל כך נרדפת ונלחצת כיום הזה.

ולא מפני שצרות ישראל לא נגעו את מצפונו של אותו צדיק. לא פגעו בו במיכוות־אש, לא פגעו בפנימיותו, לא שפכו את דם־לבו — אדרבה; אלא בגלל ענותנותו הגדולה, בגלל מידת־ההכנעה שלו, בגלל שהעריך עצמו כקטן ערך, כשפל־ברך. לכן העמיד עצמו "מן הצד". באשר הביט על עצמו כבלתי־ראוי להתייצב בשורות הקדמיות, בהסתפקו "רק" באמירת מזמורי־תהלים ספוגי אנחות־כאב, בתפילות ותחנונים לאבינו שבשמים, כבן המתחטא לפני אביו ומבקשו רחמים כאשר הצרות דוחקות בו כל־כך וכבר אין לו כח להחזיק מעמד...

כך היה הצדיק מויז'ניץ לוחם ב"אמצעים" שלו למען כלל ישראל, ובודאי זו ביטל כמה וכמה גזירות.

ועתה, ועתה, הלך גם הוא מאתנו, הסתלק לו להיכלות הגבוהים של אבותיו הקדושים, ואל ההיכלות שהוא עצמו בנה בעבודת־ה' הנפלאה שלו — אותנו הוא הותיר כאן, בעת־צרה שכזאת, בתוככי עמק־הבכא — — —

מנקודת־מבט כזאת הביטו עליו בני אותו דור־דעה. לא בכדי נתנו דורשי־רשומות סימן בשנת הסתלקותו: תרצ"ו, שאותיותיה דומות למלה צרות.

* * *

שבהתו של אותו קדוש רם המעלה היתה כה מוחשית, עד שלעתים צרמה לאזני חסידיו אוהביו.

סיפר לי הגאון רבי יהושע דייטש שליט"א, רבה של קטמון, סיפור ש"בדידיה הוה עובדא":

באחד הימים ביקר הסבא־קדישא בעיר בראשוב, ורב העיר, הלא הוא הגאון הצדיק רבי דוד שפרבר זצוק"ל, בעל הספרים "מכתם לדוד" ושו"ת "אפרקסתא דעניא", ביקש שהרבי יבוא לביתו, לסעודה שערך לכבודו. ה"אהבת ישראל", שכיבד כל מרא־דאתרא, ובוודאי את הרב מבראשוב, שהיה גדול וחסיד מורם־מעם — נענה לבקשה.

ליד ביתו של הרב המתינו לסבא־קדישא גאב"ד בראשוב זצ"ל עצמו, וחתנו — רבה הצעיר של העיר — הגרי"י דייטש שליט"א, יבלחט"א, והם סייעו בידיו, הרב מימינו והרב־הצעיר משמאלו, לעלות לקומה הגבוהה, בה התגורר הרב. בעלותם כך במדרגות התבטא ה"אהבת ישראל" כלשון־קודש, ובמרחק השנים מבקש הגרי"י דייטש לדייק באמירה דייק־היטב, היינו להעביר את המלים דלהלן כפי שהצדיק אמרן, "לא פחות ולא יותר"):

— דעם "יונגאטש" מוז מען שלעפען אויך...

כותב־הטורים איננו מהין לתרגם תרגום מילולי התבטאות זאת, אך רוח הדברים היא: לא די שאין אני ולא כלום, עוד נושאים אותי על כפיים...

למשמע הדברים נעצר הרב מבראשוב ופנה אל הסבא־קדישא באמרו:

— האדמו"ר מויז'ניץ! לשם מה־הדיבורים הללו?! הלא יודע הרבי כי אין מאמינים לו...

נאנח ה"אהבת ישראל" ואמר:

— אבל לי נעשה קל כאשר אני משיח את לבי...

הרי זה סיפור נפלא, פרט המלמד על הכלל, כיצד אותו גדול וקדוש אכן הביט על עצמו, בענוות־חן מידה בדורות רבים, ולא רק בדור־ההוא.

והה רבנו הקדוש בעל "אמרי חיים" זי"ע:

— אבי הקדוש זי"ע היה שפל־ברך לאין־ערוך, והרבה פעמים היה אומר: "יונגע־לייט (-אברכים), מה יודעים אתם בכלל? הרי לא הכרתם את זקני הק' בעל 'צמח צדיק' ואת אבי הק' בעל 'אמרי ברוך'. לפיכך אתם כה נדחפים אלי... כשתולעת משתרשת בחזרת נדמה לה שאין מקום מתוק מזה...

והוסיף ה"אמרי חיים":

— והיה אבי הק' נוהג לכנות עצמו לעתים בשמות גנאי. אמרתי לו פעם — התייפח "אמרי חיים", כדרך שהיה מתרגש כמעט כל אימת שדיבר מאביו הק' — אמרתי לו פעם... כאן הפסיק ה"אמרי חיים", והעיר:

— וכי ראוי הייתי לומר לו?... אלא היה זה בבחינת "ויפתח ה' את פי..."

כך הביע ה"אמרי חיים" את רגשותיו כלפי אביו הק', והמשיך בשיחו:

אמרתי לו פעם: הרי אני מכיר יהודי שהיה עוד אצל ה'צמח', ואומר כי מה שהוא רואה כאן, אצל אבא, לא ראה אצל ה'צמח'!"... השיב לי אבי הק':

— כוונתך בוודאי לר' יודל־עיבר (הלה היה מזקני החסידים): ר' יודל־עיבר הוא יהודי המקושר מאד לגזע ויז'ניץ, ויודע הוא שהוא ראש החסידים, ואם הוא יעזוב אותי — יילכו בעקבותיו כל החסידים, ואף הם יעזבוני... הוא פשוט מרחם עלי — יודע הוא שיש לי ב"ה אחד־עשר צאצאים שפרנסתם עלי, ההוצאות מרובות, לפיכך הוא אומר דברים כאלה, כדי "להחזיק את היהודי"... אך בעצם הוא יודע היטב את האמת! — — —

* * *

הו, כמה שנות־אור רחוקים אנו מאותו צדיק תמים־דרך! זכותו תגן עלינו ועל כל ישראל.

הסבא־קדישא מוקף רבנים וחסידים מאות־הקיץ

ברובע המוסלמי

(המשך מעמוד ז)

שומרי החומות נתקל במיכשולים ההתנגדותה של העידה. ראש העיריה טדי קולק נרתע מן הנסיון להרחיב את הנוכחות היהודית ברובע המוסלמי. התנגדות זו אופיינית דוקא מפני שהוא מצדד במיפגשים בין בני נוער יהודי וערבי. המיפגש בין בני ישיבות לציבור הערבי, יש בו יותר לקרב הבנה בין שני העמים מאשר אותם מיפגשים. אומר לנו אחד מראשי הישיבות ברובע.

הרובע היהודי משנה פרצופו

אגב כך, מתברר לנו, כי הרובע היהודי בעיר העתיקה משנה דמותו, רבים מן הדיירים החילוניים מפנים מקומם ליהודים דתיים המחפשים את קרבת הכותל־המערבי.

ברובע השתכנו כמה ישיבות גדולות, כמו "פורת־יוסף" שבנתה מחדש הריסותיה. ישיבת "הכותל", ישיבת "אש־התורה" ישיבת "חיי־עולם" ושורה ארוכה של כוללים לאברכים, ביניהם הכולל שמחזק על ידי כולל פולין־ורשא. הכולל לכהנים שבראשו עומד הרה"ג ר' שמואל רוזובסקי, הכולל של עדת המערביים "צוף דבש", הכולל שבראשו עומדים הרב אורי זוהר והרב שלום וילנסקי כולל חב"ד בביהמ"ד ע"ש הצמח צדק, הכולל של הרה"ג ר' שמואל יצחק זילברמן, שנמצא בבית המדרש "מנחם־ציון" שבחצר חורבת רבי יהודה החסיד.

ברובע התפתח גם בית הספר של החינוך העצמאי שהוא הגדול בין בתי הספר ברובע. אופייני לציין שבית הספר הממלכתי שקיבל מיטב התנאים והדיור, בשעה שבית הספר של החינוך העצמאי התיסר וסבל מתת־דיור, עומד להתחסל בשנה הבאה, מספר התלמידים בממלכתי אינו עולה על שבעה־שמונה תלמידים, ואין הצדקה לקיומו.

בניגוד לעבר פחתו חילולי השבת ברובע, ה"קרדו" סגור על מסגר במשך כל השבת. וזה מוסיף לכח המשיכה של הרובע ליהודים דתיים החפצים לגור בקרבת מקום לכותל־המערבי.

איש אלוקים

(המשך מעמוד ז)

דנו בהם. בהקדמת ספרו שו"ת "עמק שאלה" הוא דן בשאלה האם ראוי לפרסם חידו"ת ותשובות? ולאחר שהוא מביא צדדים של חכמי עולם ראשונים כמלאכים אשר דעתם היתה לכאן או לכאן. בעד ונגד העלאת דברי תורה וחדושים על הכתב. הוא מסביר את התועלת הגדולה בפרסום דברי תורה לצד החרדה שמא יכשלו בדבר הלכה ומביא גם את הצד השלישי: גודל ההנאה שיש לאדם לפרסם את דבריו וחידושיו כבתוב (משלי טו, כג) "שמחה לאיש במענה פיו" וכאן החשש הגדול "שמא יהנה ח"ו מדברי תורה ויעשה אותם עטרה להתגדל בהו"...

ואחרי אריכות דברים הוא מסיים:

"ומעתה נקל להבין גם טעם של הגאונים שלא רצו להדפיס ספריהם בחיים חיותן רק צוו לבניהם אחריהם כי מחמת גודל יראת חטאם, וגם לאשר ידעו גודל עמקות דעתם אשר יהיו נפלאים דבריהם בעיני כל רואם, יראו לנפשם: אולי חס וחלילה יערב זר לנגוע בכוונתם עם איזה שמץ הנאת עצמו, ובזה יהיו בכלל הנהנה מדברי תורה חייו. ואשר עמדו על נפשם להדפיס ספריהם בחיים חיותם עמדו על גודל טהרת לבבם אשר כל מעשיהם לשם שמים ולזכות רבים עמם, וידעו מנתם הטהורה גם בזה כי הוא כלו קודש.

אבל אנוכי ידעתי גם ידעתי ערכי ומיעוט דעתי, וכל דבר אשר השבתי לא החלטתי להלכה למעשה עד אשר יסכימו בעלי הוראה, ויודע אני בנפשי כי אפשר ילעיגו על דברי צעירים ומכל שכן חכמים הגדולים, אך לא ידברו עלי עתק, אחרי ראותם כי בכל דבר כתבתי שיסכימו עמודי בעלי הוראה, ודברי לא יהיו רק כתלמיד... ואנוכי מזהיר ומשביע מי שיביט בספרי אל יורה מתוך זה הספר עד אשר ידקדק בעצמו או בהצטרפות בעלי הוראה לראות אם כנים הדברים, ובזה הצלתי נפשי אחר אזהרתי, מגודל הענש אשר אמרו חז"ל בתלמיד שלא הגיע להוראה ומורה"...

כזו היתה קדושתו וכך הרקיעה גאונותו שחקים של הרב הרבי רבי מרדכי דוב מהורנסטייפל. ולכן לא היה כל פלא בכך שגאוותה של עיירה זו היתה עליו — שכן הכל. כל קהלות ישראל בגלילות מסביב היו צריכים לה, ותהי לנס.

(המשך מעמוד ז)

העני המקבל כי יברך את בנו שיהיה ויהיה בריא, עד שהלה מרגיש כאילו הוא הנותן לא המקבל...

איזוהי עבודה שבלב

גדול היה כוחו בעבודה שבלב, זו תפלה, זו נגינה. התפלות בויז'ניץ לא נתחמו במלים הכתובות ב"סידור" גרידא. אף הזמירות, הניגונים, דיבורי הנשמה נכללו במושג תפלה. הנגינה תופסת כידוע מקום מרכזי בדרך העבודה הויזניצאית. בעיקר לא כ"כ החלק המוסיקאלי אלא אופן השירה, הביטויים הענוגים של הרגש המשתפך ממעמקי הלב, הכיסופים לאינסוף. השירות וההשתפכות בליל שבת קודש, תוך ריקודים נלהבים עד אשמורת השלישית "ברוך יחד כוכבי בוקר", היו מעבדות הנשגבות שבמקדש. היתה זו שמחה עילאית שהגיסה את כל צללי יגון ואנחה. מקורבי האדמו"ר ידעו לספר על מקרים מיוחדים במינם, לעת פחד או אסון במשפחה, רחמנא ליצלן. כאשר כל פנים קבצו פארור, אולם הנה אתא שבת ונשמע קולו בבואו אל הקודש: "שבת, שבת, שבת", מתחיל בפרק של התלהבות, וממשיך בניגון לבבי עד שפני הצבא הקודרים נמוגו לחלוטין, ושמחת השבת זרחה סביבו כצאת השמש בגבורתו. הזמר הויזניצאי כבש בכשרונו. אלפי נשמות יהודים נתבססו למשמי בבורית זו.

עם שהיה נעים זמירות ישראל, הרי כמובן מאליו היתה עבודתו העיקרית של הרבי בתפלות עצמן. על־פי הנוסח הויזניצאי המתוק, נוסח בעל שורשים מרובים. כלבת־אש צוורה. השרידים בתוכנו שעוד זכו להתפלל במחיצתו אינם מוצאים את הניב המתאים לבטא בשפתיים את שגב ההשראה שחשו בקירבתו. כאשר שפך את שיחו לפני רבון העולמים, כבן המתחטא על אביו ועושה רצונו. התפלות בכל שבת ומועד היו בבחינת "אתיתי לחננך..." וכותב אחיינו הרמ"ם כודדוב זצ"ל: "מה ששורד בלבי זה דוקא זכר תפלה אחת שבדרך כלל היא תרישית, עצובה, בלא בגדי שבת, אף בלא טלית ותפילין... זו תפילת שחרית בתשעה באב... האזנתי לפסוקי דזמרה, לברכת יוצר. אש להבה... אולי כשיבנה בית המקדש במהרה בימינו מכה בית המקדש במהרה בימינו מכה כיום זה..."

כשהיה אומר תהילים במודה, דבר יום ביומו, עמדו הרבה חסידים בחדר הסמוך וגמעו בשקיקה כל מלה, כל תנועה. השתפכותו הנפשית באמירת תהילים, בנעימה צובטת ונוגעת ללב, גרמה כ"כ הרבה געגועים והתעוררות עד שבלי־משים ירדו עיני האנשים בחדר פלגי דמעה. הרבי בחדרו התהלך ופסע הלוך ושוב, התהלים"ל ביד, העינים עצומות, והפנינים הנוצצות מתגלגלות על לחייו... הריצפה נתרטבה מדמעותיו... המקורבים בחדר הסמוך חשו בבירור, הנה פה כלל ישראל אומר עכשיו תהילים, ולא איש יחיד...

אף מעמד השולחנות בש"ק וכדומה, גם הוא היה בויז'ניץ נתח מעבודה שבלב. הן לרבי הן לחסידים. שפת הנפש הדוהה כאן ברמה בשעות נשגבות כאלו. ההכנה החרישית לפני אמירת התורה, רגעים של התרוממות הנפש, כשעיני כל המוני החסידים נשואות אל קלסתרו הזורח של הרבי, השפוך נוגה יקרות של נשמה יתירה, וממעמקי הדומיה בוקע פתאום קולו החוצב להבות אש דת. רק יחידי סגולה, אולי, הצליחו לקלוט חלק מהרעיונות המופלאים שהשמיע, אבל כולם כאחד נסחפו בשלהבת שהתלקחה מדיבוריו. לב ללב דיבר. אוזני הנפש היו כרויות כאפרכסת וקלטו.

מאור התורה

עשייתו השקדנית המרובה להפיץ ולהאדיר את לימוד התורה, בעיקר בין כתלי ישיבתו המהוללה, צמחה. בד־בבד עם גדילתו גדולתו העצמית בתורה. מקורביו סיפרו על גאונותו בנגלה ובנסתר שהיתה בבחינת אור מוצנע. היה בקי בכל חדרי תורה, חורף־שכל בחידושיו ובסברותיו, כאחד המעטים שבדור — אולם כל ימיו ביקש, תוקכלה במקום תפילתו, לא תרונה בחוץ חכמותיו.

שקידתו הפליאה. כל רגע מחושב ומנוצל עד תום. פיו לא חדל מגירסא. אפילו כשקיבל אנשים, הרי בין גברא לגברא צלל בגמרא ובתוספות כדג במים. את שיעורו העיוני בגפ"ת ופוסקים למד לפנות בוקר. כשאנשים לא העסיקו אותו, אף בנסתרות עסק אז. דרך לימודו לבש למראית־עין אופי של פשטות, כלומד מספר הפתוח, אבל העמקתו חדרה עד לנבכי האמת הצרופה. כל השומע אותו לומד, אם נהירין לו שבילי לומדות, הבחין מיד שהוא צופה ומביא נפלאות לאמיתה של תורה בעינים בהירות של נשמה גדולה.

מספר אחד מתלמידיו: "מהרונא, כשהוא פעם לפניו בשאלה מעשית, שאלה מורכבת ומסובכת מדיני מקוואות. המרי"ץ בחצרו, ורבנים אורחים שנוכחו אז בביתו, התפלפלו ביניהם כדרך בעלי תריסין, זה בונה וזה סותר. הוא זצ"ל ישב מן הצד והחריש, האזין. לבסוף כשהויכוח השתלהב ללא מוצא, קם הוא בגיחותא מן הכסא, ניגש אל ארון הספרים הוציא ממנו את ספר ה"טור", הביאו אל השולחן ופתח והצביע בפנים על קטע מדברי הב"ח שעשו את הענין שדנו בו כ"כ פשוט וברור ללא שום ספיקות. המתווכחים החליפו ביניהם מבטי התפעלות. לאחר מכן שמעתי אותם בחוץ אומרים איש לרעהו: פלאי פלאים, כ"כ פשוט, כ"כ ברור ואמיתי, רק מי שיש לו עינים זכות מסוגל לראות ככה בפנים הספר".

ועוד סיפר הלה: מנהג קבוע היה לבחון את התלמידים בישיבת "בית ישראל" בסוף כל שבוע לקראת שבת. בשנים הראשונות היה האדמו"ר רבי ישראל זצ"ל בוחן אותם בעצמו בליל ששי (את השיעורים בישיבה לימדו בניו המופלגים הרמ"ם מישובה זצ"ל, והרה"מ זצ"ל בעל "אמרי־חיים", ועוד רמ"ים מגאוני התקופה). בשנים מאוחרות נהג לערוך את בחינתו רק פעם בחודש, בערב ראש חודש ואת הבחינה השבועית, ערכו בניו ראשי הישיבה. פעם ביקר בישיבה אחד מגדולי התורה והרבי זצ"ל כיבד אותו לנצח על הבחינה השבועית שהתקיימה הפעם בנוכחותו. במהלך הבחינה התפתחה שקלא וטריא מענינת בין הרמ"ים והרב האורח ובין התלמידים, הרבי זצ"ל שילב מפעם לפעם הערה קצרה שנראית לכאורה כפשוטה ומובנת. אולם בהמשך המשא־ומתן השכילו הנוכחים להיווכח איזו עמקות היתה ספונה בכל דיבור ודיבור, אשר חבקו את כל מקצועות התורה.

מן ההר אל העם

בד־בבד עם פעליו המבורכים לקרב לבבות ישראל לאבשב"ש, התייצב הרבי ר' ישראל זצוק"ל בשורה הראשונה של לוחמי היהדות הנאמנה, להצלת הדור מנגיפי הזמן ה"השכלה" וה"לאומיות" הציונית. כשיסד האדמו"ר מצ'ורטקוב רבי ישראל זצ"ל את "אגודת החרדים" בגאליציה ובוקובינא, מצא בבעל "אהבת ישראל" עוזר ראשי ותומך בכל מאודו, ומאז השתתף באספת היסוד בטשרנוביץ לא פסק מפעילות. כנושא. אח"כ כשקמה אגו"י העולמית, נמנה עם ראשוני מייסדיה ותומכיה, ובהנהייתו הצטרפו אליה בניו הקדושים שברבות הימים נעשו עמודי־התווך של התנועה הקדושה.

כשפרצה מלחמת העולם א', שלהי שנת תרע"ד, חרבה ויז'ניץ מידי האויבים והרבי זצ"ל יצא בדרכי־נוד וסבל הרבה. אחרי המלחמה התאזר עוז ושיקם מחדש את הממלכה החסידית בעיר גרוסווארדיין, רומניה, שם פתח בנו מהרה"ם זצ"ל ישיבה חדשה, בעוד אחיו הבכור רבי מנדלי זצ"ל מייסד ישיבה רבתי בוישיבה, האח רבי אליעזר זצ"ל בוויז'ניץ גופא, והאח הצעיר רבי ברוכל זצ"ל מקים אף הוא ישיבה מפוארת בעיר סרט. שוב היו הרבי ר' ישראל ובניו הקדושים, על הישיבות הגדולות שעמדו בראשן, מעיין רוחני לא־אכזב עבור רבבות יהודים. מאות בחורים תועים עזבו בתי הודים, פנו עורף לבתי ספר וסדנאות הלכו ללמוד תורה בישיבות הויז'ניצאיות. משכה־קסמה להם הדמות המאירה של האדמו"ר הגדול, או אחד מבניו, שהיה כדמותו בצלמו: צירוף של למדנות ממש, ידיעת התורה בעמקות ובחריפות, ש"ס ופוסקים, עם חדוה חסידית, להט עילאי בעבודת השם, ואהבת ישראל. סחפה את הנפש האוירה ההיא, בהיכלא קדישא, ובישיבות של הבנים. בויז'ניץ נפלו המחיצות בין איש לרעהו. הפרט נמזג בכלל ישראל. לשבתות נהרו אל האדמו"ר ובניו חסידים מקרוב ומרחוק. ויז'ניץ היתה כמקדש בית־היוצר של כשרי ישראל ותלמידי־חכמים.

כשמלאו חיי שנה לישיבתו בגרוסווארדיין מלאו ימיו של ה"אהבת ישראל". הוא חלה במשך שבועות אחדים, ובליל שבת קודש פרשת במדבר, ב' לחודש סיון — שנקרא בפי דורשי רשומות "יום המיוחס" — כשהתפלל עם הציבור ועמד בספירת העומר, השיב נשמתו באהבה לבוראו. ארונו נטמן באחוזת קבר זמנית בגרוסווארדיין, ורק כעבור י"ג שנה, ביום י"ג באדר תש"ט, העלוהו לארץ־ישראל ונגנז בבית החיים "שומרי שבת" בזכרון מאיר — ב"אהל" שעולים אליו חסידי ויז'ניץ באלפיהם וכל אחב"י לשפוך שיחם בכל עת מצוא ובמיוחד ביום הזכרון ב' סיון.

השנה, כשיתמלא יובל שנים מאז נתבקש למתיבתא דרקיעא, יתחדשו בלבבות הגעגועים לאותם ימי זוהר בהלו נרו על ראשנו. חסידים ישישים יעלו בהמיית נפש זכר דמותו האשכולית של בעל "אהבת ישראל", ויוסיפו תחינה ובקשה, שזכותו הגדולה תעמוד לכל ישראל, והיכלו שחזר והוקם בידי ממשיכיו יוסיף לשמש פלס־דרך של חסידות ומעין של נחמות וישועות לישראל עד ביאת ינון.

במערכה על שירותי הדת היהודיים

(המשך מעמוד ז)

עדיין מחסור חמור של מבני דת בשכונות חדשות

— שכונת גילה היא אופיינית למחסור חמור במבני דת. כעשרה שטחים אותרו לבניית בתי כנסת לכל העדות. כיום עומדים בגילה הבנקיה רק ארבעה בתי כנסת. וכעשרים מניינים. בינידום של רב השכונה הרה"ג ר' אליהו שלזינגר שליט"א, המקיימים תפילות במ־קומות מאולתרים כמקלטים וכ־דומה.

גם בשכונת רמות המתפשטת לכל העברים יש בעייה, שכונה זו נועדה לאיכלוס לא דתי. אך המ־ציאות טפחה על פני המתכננים, ודוקא שכונה זו הולכת ומתאכלסת עם ציבור הזקוק למבני דת בכל יום ויום, ומכל גווני היהדות שומרי התורה והמצוות. המחסור הוא ברובעים החדשים שמאוכלסים בדתיים.

בהר נוף שהיא שכונה שתוכננה לציבור דתי, נבנו כבר עם הקמת המגורים גם בתי כנסת, אך לאור האיכלוס הרב כ"י ביהודים הדורשים בתי כנסת, יש הכרח לבנות עוד בתי כנסת הרבה מעבר לתכנון המקורי של ארבעה בתי כנסת ציבוריים בלבד.

בפסגת זאב וגבעת זאב — שכונות חדשות בצפון העיר ובמערבה. אין עדיין אף בית כנסת. גם בנוה יעקב ובארמון הנציב מן הראוי להוסיף על הקיים כהנה וכהנה.

האוכלוסיה המעורבת של ירושלים — בעייה לכשרות

— ודאי שזאת בעייה. כיום מונים הלא יהודים בבתי הארחה, במסעדות ובבתי מלון כמעט רוב מחולט של אנשי שירותים. זה גורם לצורך של פיקוח יתר על הבישולים והמאכלים. אנו חייבים להתמודד עם בעייה זאת יותר מבעבר אחרות. בשעתו הצליח הגאון רבי בצלאל זולטי זצ"ל, אחר מאבק קשה ורצוף, להכניס את בתי המלון בעיר תחת פיקוחה של הרבנות הראשית לירושלים. בכוחו הרב ובכושר מנהיגותו וכשרונו לשכנע, הביא את מערכת הכשרות לשיאים לא מוכרים מבעבר. ואמנם כיום אנו חולשים על שלושים וכמה בתי מלון שהם כמעט כל בתי המלון ליהודים.

השחיטה בירושלים היא מ־הודרות מאד. לבית המטבחים המ־קומי שם טוב בכל הארץ. כאשר היא מקיימת שחיטה גם לפי הבית יוסף וגם לפי הרמ"א. הצלחנו בעשור האחרון ללמד ולהכניס לעבודה דור חדש של מנקרים. הבאנו למניעת אכילת איסורים חמורים כאשר בהוראת הגאון רבי יצחק קוליץ שליט"א והגאון הרב שלום משאש שליט"א. משמידים את חלק הכרס שמכיל חלב דאורי־יתא בכבוריות, ועדיין הנושא נידון בבג"ץ, לאחר שקצבי העיר עתרו נגד הרבנים המועצה הדתית על השמדת חלק זה.

העובדה שהעיר מעורבת מיהודים ולא יהודים יש בה להקל בנושא טריפה כאשר יש שוק לשי־יווק הטריפות, אך מאידך, מחייב פיקוח חמור וצמוד. אין ספק כי זו מעמסה מכבידה. גם הפצת מוצרי מאכל מן איזורי יהודה ושומרון ועזה, מוסיפה כאב ראש למפקחי־בשווקים.

הקיצוצים פגעו במינוי רבני שכונות חדשים

— לפני כארבע עשרה שנה מונו רבנים לשתי העדות בכל השכונות. במשך הזמן קודמו רב־ים לעמדות רבניות בבתי דין בארץ, וכמה גם עזבו את משרד־יהם מטעמים אישיים. נוצר פער בין הרצוי והמצוי. אך גזירות הקי־צוצים לא פסחה גם על המועצה הדתית. אין במצב הנתון להתגבר על כך. יש שכונות גדולות כלא רב מקומי, כבנוה יעקב שאין שם רב כלל. ברמות אין רב ספרדי. כך גם בארמון הנציב ובקטמונים וכעת בהר נוף.

כיום מכהנים כשלושים וחמ־שה רבנים בשכונות. אך סדר הע־דיפויות, כפי שהורו לנו גדולי הפסקים, מחייב הקדשת מירב המאמצים והמאמצים לנושא המקוואות, ואמנם בשטח זה אנו הולכים ומשלימים, כאמור, את מפת העיר.

יש נושאים נוספים שאנו נאל־צים להתמודד עליהם ואף רואים ברכה בעמל הרב הרושקע בהם. בנושא גניזת "שמות" נעשים דב־רים ראוים לציון. כאיתור מערות קבורה והכשרתם לגניזת שמות. התרחבות העיר נתנה לנו אפשרות למצוא מקומות רבים לנושא זה.

בעייה נוספת המטרידה אותנו היא, הקברים בהר הזיתים ובס־ביבתו. מהם קברים שעדיין טמר־נים תחת הכביש או שאינם מוצגים ושמורים היטב. לאחרונה מונה שומר מיוחד לאתר הקבורה הענק העתיק בהר הזיתים. אנחנו פוע־לים לבניית גדר חדשה וחשיפת הקברים.

העירוב המקיף את העיר בקרוב ל־130 קילומטר, גם הוא נושא בעייתי ומסובך. העירוב נעשה לפי פסיקת גדולי הפוסקים בירושלים והוא הולך ומתרחב יחד עם הרחבת העיר ואיכלוס שכונות ורובעים חדשים. נתקלנו גם בה־תנכלויות של ערבים לעירוב בעיקר בתקופה של חוסר רגיעה בטחונית.

כיום מקיף העירוב את כל העיר, כל השכונות החדשות ללא יוצא מן הכלל.

לקראת שנת השמיטה נערכה המועצה הדתית לספק פירות ויר־קות ללא חשש שביעית. נוצרה בעייה עם החזרת העיר "ימית". שבסמיטה שעברה סיפקה אחוז גדול של פירות וירקות. הנושא מחייב הערכות מקיפה. הגר"י קוליץ נפגש בנושא עם גורמים שיקדמו הספקה שוטפת למהדרין.

למרות הבעיות — לקראת תנופת פיתוח

— אני רואה בברכה את שי־תוף הפעולה בהנהלה המועצה הדתית, בכיוחד עם כבוד הרבנים הראשיים הגר"ש משאש והגר"י קוליץ שליט"א, ככן עם יו"ר המועצה"ד הרב יצחק רלבג, וסגניו הרב יעקב לוי ומר אהרן גרגאון. שורות כבית זה אוירה טובה המ־ביאה לידי עשייה גדולה תוך הדורות יצירה.

אנו עומדים לקראת תנופת פיתוח בכל השטחים למרות הקיצוצים. העתיד לפנינו מתוך ראייה מפוכחת להביא ברכה לכל תושבי העיר ובכל השירותים הדתיים. אנו עובדים תוך שיתוף פעולה עם כל בתי הדין והרבנויות בעיר במאמץ לכנוע פרצות בתחו מה הדת. ויש ברכה בגישה זו הראויה לשבח.

אי אפשר לפסוח על הבעייה המיוחדת של ירושלים ביחסים בין דתיים וחילוניים. לאחרונה ישנה הקצנה בנושא. אנו מצידנו עושים כל מאמץ להרגעת הרוחות ולא תמיד — או אפילו לרוב — ניתן לדבר על כך בפומבי.

ישנן בעיות, אך בחלקן ניתן להתגבר עליהן בדרכים שלא תמיד מקובלות. עשינו מאמץ בשנים האחרונות להדביק את הפיגור בבניית מבני הדת ובעזיה לקראת שנת העשרים לאיחוד העיר — נראה ברכה במעשי ידינו להרחיב את המסגרות, לבסס את תודעת הדת בעיר ונזכה לראות בבניין ירושלים במלוא תפארתה והדרה ימינו כקדם.

וושינגטון פוסט:

פרשת פולארד איננה מקרה הריגול הראשון

וושינגטון — בידי ארה"ב יש הוכחות, כי פרשת הריגול שבה מעורב איש הצי האמריקני ג'ונתן פולארד, "האיש במסירת סודות צבאיים לישראל", איננה מקרה יחיד כפי שמוצגים השלטונות הישראליים — כתב ביום ה' השבועון האמריקני "וושינגטון פוסט".

בצטטו את דבריו של אדם אחראי לשעבר במשרד המשפ־טים האמריקני, מר ג'ין דוויס טוען הכהן כי ישראל ערכה כמה וכמה מבצעי ריגול ב־30 השנים האחרונות, ובעקבות זאת היו מקרים שדפלומטים נדרשו לעזוב את המדינה "השירותים החשאיים הישראליים היו יותר פעילים מכל האחרים, פרט לק.ג.ב.". אמר דוו־יס.

ה"וושינגטון פוסט" כותב להלן, כי אחד האחראים הראשיים של הרשת שסייעה בידי פולארד להשיג סודות צבאיים הנוגעים למדינות ערב, היה מעורב גם בפרשה של גניבת מטען אורניום בשביל ישראל. בהסתמך על "מקורות יודעי דבר" מציין העתון, כי תאריך הלידה של רפאל איתן, לשעבר כראשי השירות החשאי הישראלי, מתאים לזה של אחד מבין ארבעת מודענים ישראליים שנחשדו בגניבת 100 ק"ג אורניום מועשר, לאחר ביקור שערכו במרכז גרעיני בפנסילבניה בספ־טמבר 1968.

בתום היום הראשון של משפט פולארד טען התובע הכללי, מר די גינובה, כי רפאל איתן, וכן אלוף משנה בחיל האויר הישראלי ושני דיפלומטים ישראליים היו כמעורבים בפעולת ריגול, המהווה עתה נושא לחקירה פלילית.

דובר שגרירות ישראל בוושי־נגטון, יוסי גל, חזר ביום ד' על עמדתה הרשמית של ממשלת ישראל: "פרשת פולארד היא סטיה חריגה מן המדיניות המ־פורשת של ישראל, המבוססת על אי ניהול פעולות ריגול בארה"ב.

אולם דובר הבית הלבן, מר פיט רוסל, אמר כי השלטונות האמריקניים החליטו להמשיך את חקירתם בפרשת פולארד, לאחר שהוא הודה באשמה ביום ד' בפני ביה"מ פדרלי בוושינגטון. על ידי הודאתו זו מנע פולארד את הצורך במשפט פומבי המושך, שעלול היה לפגוע ביחסים האמריקניים־ישראליים.

מקורות המקורבים לשירותי המודיעין מסרו, כי מקרי הריגול האחרים לטובת ישראל נעשו בשנים האחרונות, אולם המעור־בים בהם לא היו ישראלים אלא אמריקנים או ישראליים אשר עשו את הדבר מתוך תמיכה בישראל ולא תמורת בצע כסף.

בתוך כך נמסר, כי התובע הפ־דרלי בפרשת פולארד, ג'וזף די ג'נובה, אמר כי ממשלת ארה"ב שומרת לעצמה את הזכות לדרוש עונש מאסר כבד לנאשם.

פרקליטו של פולארד אמר באותו ענין, כי הוסכם עם התביעה שהיא לא תדרוש להטיל על שולחו מאסר עולם. אולם היא לא ויתרה על האפשרות לדרוש מאסר ממושך.

השופט, מר אברי רובינסון, לא גילה לפי שעה מתי הוא עומד לתת את פסק הדין במשפטו של פולארד. (ע"צ)

250 נעצרו בטהרן על לבוש "בלתי מוסרי"

טהרן. — יותר מ־250 איש נעצרו בטהרן על לבישת בג־דים "מגונים", נאמר בהודעה של המשטרה המהפכנית "קומיטה".

בהודעה נאמר כי 225 גב־רים ו־29 נשים נמסרו לידי בתי משפט איסלמיים מאז החלו סוכני "קומיטה" לעצור אנשים "שאינם לובשים די הצורך או לובשים בגדים בצבעים ובדגמים מערביים מגונים או שעליהם מופיעות כתובות תועבה". המעצרים החלו ביום שלישי אחה"צ.

רבין והרמטכ"ל הכחישו רוגז על שמיר

— מאת סופר "המודיע" —

שר הבטחון, יצחק רבין, והרמטכ"ל, רב אלוף משה לוי, הכחישו אתמול בפני שר החוץ, יצחק שמיר, כאילו יש רוגז נגדו בצבא בעקבות עמדתו ומעשיו בפרשת ראש השב"כ.

בידיעות שפורסמו אתמול בעתונות נאמר, כי בצבא יש רוגז על שמיר, בגלל שחיפה בשעתו על מעשיו של ראש השב"כ, אך לא התערב למניעת משפטו של תת־אלוף יצחק מרדכי באותו ענין.

רבין ולוי אמרו שלידיעות בנושא זה אין כל שחר.

"מיג" הודי התרסק בכפר

ניו דלהי — מטוס קרב מדגם מיג של חיל האויר ההודי התרסק אתמול בכפר ליד העיר סירסה, במדינת הריאנה שבצפון הודו, ובתקרית נפצעו 5 ילדים.

הטייס צנח בשלום. (ע"ר)

לוח המודיע

דירות ובתים

ירושלים | בני ברק

ירושלים — למכירה

★ 2½ + תוספות, מרפסות, דוד"ש, מחסן, גינה ברחוב אלקנה. ק"א 813029

★ בהר־נוף 4-5 חדרים פנטהאוז חדש, תצפה (02)247839

★ בסנהדריה 5 חדרים, מרפסות, ק"ד, כדאי לראות. (02)811801 (בעבודה).

★ ברוממה 3 חדרים כיוונים, הסקה ביתית, שכלולים, קומה 2½. 537382

★ 2½ כסלנס, ק"ד + ארון + דוד"ש, מרפסות סגורות, צדדים טובים. 286650

בדמי מפתח

★ 2½ חדרים, 2 מרפסות ק"א, אפשרות לתוספת במחיר מציאה. (02)816983

★ במרכז, בזכרון משה, 2 גדולים + מרפסות לסוכה + מחסן + דוד"ש. (02)223495

להשכרה

★ ברוממה קרוב מטרסדורף. דירה נחמדה 3 חדרים (02)528727

★ לרציניים! במושבה הגרמנית 7½ חדרים + הסקה וטלפון (אפשרות למוסד). מיידי! (02)667753

★ מבצע לבעלי דירות בהר נוף. דירתכם תושכר הינם ע"י מחלקת השכרה ב"ידור נוף". 243557-8. המבצע בתוקף עד 15.6.86.

ביקוש דירות

★ בחורה חרדית מחפשת מקום מגורים בדירת בחורות חרדיות / משפחה חרדית, בירושלים. (02)422047

★ דרושה דירה לשישה שבועות מ־1.7.86 בסביבות בית־ישראל. (02)287337, (02)865605.

★ מעונינים בדירת 3-4 ברמות החרדית עד ק"ב $60,000 ללא תווך. (02)822140

בהר נוף דירה יפה ומוכנה למגורים מיידים 120 מ"ר 4 חדרים + חדר אוכל. שטיחים מקיר אל קיר, ארונות קיר, ארונות מטבח 1½ חדרי אמבטיה, גינה מסביב 80 מ"ר, סורגים, מחסן, טלפון, מחיר $120.000, פרטים 02-532976

בני ברק — למכירה

★ בקרית הרצוג, שכון חסידי גור 3 חדרים ק"א ע"ע דרום מערב צפון (03)702674

★ דירת 2 מטופחת במרכז בני ברק ק"ב + דוד"ש + מזגן, סורגים, מצויינים. (03)706021

בערי הארץ

צפת

★ בהזדמנות בצפת 4, כתנים מצוינים, ק"ב + דוד"ש, באזור חרדי. (069)74515

חיפה

★ בהזדמנות באולה 4 + הול גדול, ק"א, (055)93075

קייט

★ לתיירים! באולה 3 ק"ב קר מפלס, מיידית עד י"ט סיון (02)824876

★ להשכרה לחג השבועות דירת 3 בזכרון משה ליד בית מדרש גור (02)244829 להתקשר עד 9:00 בבוקר ומ־1:00 בצהריים.

עבודה

★ דרושה אשה מסורתית אחר־אית בערב + לינה עד 9:00 בבוקר. (03)789823

★ לאולם שמחות דרוש טבח חרדי בעל המלצות לעבודה קבועה. (02)342480

★ באמטרוזוף, דרושה עוזרת בית בשעות לפנה"צ, 3-4 פעמים בש־בוע. טל. (02)812158

★ דחוף!!! דרושה מטפלת אחראית ומסורה ל־5 ימים בשבוע אחה"צ. (02)810252

קורסים

★ נפתח קורס נוסף לציור, גילאי 10-16 בצבעי שמן, גואש, פחם ועוד. (02)232029

שיעורים

★ שעורים באקורדיון למתחילים, מחירים נוחים, דוברת גם אידיש. טלפון: (02)827373

מכירות וקניות

★ ארונות קיר סנדויץ' $120 למטר. חדרי שינה, פינות אוכל במבצע ב"מחסן הרהיטים" מאה שערים 11. פתוח מ־5.30 אחה"צ עד 8.30 בערב (יום שלישי סגור).

★ אורגן בליאני דו קומתי, 4 אוקטבות בקומה, מצב חדש. 816399

מחסנים

★ מחסנים עם מטבחון ושרותים למכירה בהזדמנות בירושלים. (02)824136

שידוכים

★ משרד לשדכנות לשם מצוה, עם השתתפות בהוצאות. לכל העדות והגילים. וייס אברהם (03)794719

מבצע מיוחד לשבועות!

בבית האופנה "בתיה" רח' ירושלים 52 בני ברק

מבחר גדול בהנחות ענקיות

★ שמלות לילדות החל מ־35

★ חצאיות לנשים החל מ־27

★ מכנסי ברמודה החל מ־11

★ חולצות דיאולן לילדים החל מ־12

★ חלוקי נשים וילדות — 40-60

בגדים בודדים בהזדמנות החל מ־10

להתראות אצל **בתיה**

הורים יקרים!

בטרם תביאו את בניכם בברית האחרונה

פנו לאגודת דור ישרים

בבדיקות דם ניתן למנוע מחלות גנטיות ח"ו

האגודה פועלת ע"פ ברכתם של גדולי הדור באה"ב ובארץ ביניהם: הגרש"ז אוירבך שליט"א הגרי"ש אלישיב שליט"א הגר"ש וואזנר שליט"א והגר"נ קרליץ שליט"א

טל. 02-864274 ,02-520369 ,03-792352.

מגורים הינם לאשה/בחורה אחראית אצל אישה קשישה

טל. 02-534890 בשעות 8.00-10.00 בערב

גן־זהבה

לאמהות העובדות

קרית קאמניץ * ירושלים

הקהילה התורנית הפורחת * נוה יעקב

הצטרפו גם אתם

לעשרות הקונים המרוצים!

הדירות היפות ביותר במחיר הנמוך ביותר בירושלים

החלה המכירה בבנין חדש (שלב ג')

3½ חדרים החל מ־47,850 $

4½ חדרים החל מ־56,580 $

5½ חדרים החל מ־64,850 $

וילות דו קומתיים 8½ חדרים החל מ־111,000$

אוירה חרדית מובהקת.

בתי כנסת, מקוה,

גני ילדים וכל

השרותים הציבוריים

פרטים: "על חומותיך ירושלים", טל. 02-859090

לאנשים שמבינים בבשר!

נסו והוכחו!!

חפש תלוש הנחה של ספקו בעיתון

ספקו מלכי ישראל 43 טל: 242877

בשורה משמחת

בעזה החל מערש"ק במדבר תתקיים הסעה באוטובוס בכל יום שישי

מב"ב לרכסים, וחזור במוצש"ק

להתקשר 04-952494

מכירה

של שמלות יפהפיות מגיל 12-4 וגם לנשים

הכל תוצרת חוץ

במחירי מבצע

הקודמת זוכה

חסידי גור

המעונינים לשכור חדרים

לשבועות בירושלים

יפנו לטל' 02-285815

מיום ראשון א' סיון בשעות 8.00-9.30 בערב

בברכה

המארגנים

קרבה שנת השבע שנת השמיטה

הופיע ויצא לאור עוד פעם הספר

"שמיטה כהלכתה"

מאת

הגאון רבי משה שטרנבוך שליט"א

עם כל הלכות למעשה בלשון צח וקל עם ביאור לאנשים, ונשים

עם הזמנים לקדימה האסור בשנת תשמ"ז

מחיר סמלי

ב"ה

הספרית אתי

בעלת נסיון רב בחוג לקהותיה הדתיות תשמח לשרת אתכן בבעבר

במספרת ארנון

רחוב לונץ 5 ירושלים, טל. 234888

המקום צנוע — האוירה ביתית

המחירים עממיים

להתראות!

חדש!!

ב. אגרנט

אורטופד נעלים מוסמך

פותח את שעריו לציבור הירושלמי

ברחוב שטראוס 13, 02-224668 וברחוב דוד ילין 9, 02-22467

★ מוסמך מטעם משרד הביטחון והבריאות!

★ מוסמך לנעליים אורטופדיות לפי הזמנה!!

תורה — אנו בנים לך

(המשך מעמוד י"א)

מצרים בעולם, וזה נורא־נוראות למתבונן בקדושת התורה.

★ עץ חיים — כפשו־טו וללא מרכאות

אם כן הדרך הפשוטה ביותר להגיע לחשקת התורה, היא ע"י התבוננות בגדולתה וברוממותה המעלות שיש בכוחה להעניק לאדם העמל בה. לצערנו ולכשתנו, אפשר היום להתחזק גם בדרך ההפוכה.

כשרואים איך אדם מסתאב הופך לחיית־בר, בלי הגזמות כשהוא מנתק עצמו מן התורה. מבט קליל על אלה הנמצאים מחוץ לגבולה במבחנם על אורח חייהם, הנהגותיהם והרג־שותיהם — מראה לנו עד כמה נצרכת היא התורה לאדם כאויר לנשימה, כמו שכתוב "עץ חיים היא למחזיקים בה ותומכיה מאושר", פסוק שכלנו מכירים אך ספק אם חיים לפיו. משל לאדם שנטרפה ספינתו בים, והוא תותר לאחוז בערגון הצלה, עד שמגיע לעץ תאחז בו בשארית כוחותיו היה אם יסמוך עליו בכל כוחו ולא ירפה ממנו אף לרגע, ייתנו לו חייו לשלל. אך אם יטשהו, הרי שגלי הים הזועפים ישאוהו הרחק־הרחק ללב"ים ממנו לא ישוב עוד.

כך המצב היום. ודאים אנשים עמלי־כפיים, הטורחים במשך כל שעות היום להרויח את פת לחמם וכשבאים לביתם בשעות הערב, סרים לבית המדרש ללמוד אפילו לשעה קלה, הרי שכל היום יונק מאותה שעה. כל 24 שעות היממה הם נאחזים באותו עץ חיים. אך אלה שלא השכילו לכך, ומבלים כל ימיהם בהבלי שוא ותענוגות שאין בהם מאומה, אין מרגוע לנפשם. יורדים הם מטה מטה עד שאול תחתית. מסוגלים להרוס הכל ומלואה באם יהין אי־מי להתייצב נגדם ונגד מסורתם שה־ציבו לעצמם. ממש בלתי ניתן לתיאור לאיזו שפלות נתעבת אפשר להגיע בלי התורה. לבד מההפסד הגדול של התענוג הא־מיתי והעידון הגדול שבכבל הער־דונים הקיים עלי אדמות, עוד הוא סובל כל ימי חייו מאי שקט נפשי באופן מופלג, כל ימיו רודף ורודף, ואינו יודע לאיזו באר שחת הוא מתדרדר.

★ דמות דיוקננו בכל הדורות

התורה מחזיקה את האדם לבל ימוט במכשולות החיים, מעניקה לו שפע של כח ועוז לעמוד בהם, ואם הוא נוטשה, כלה או מקצתה, מיד הוא נופל. הזקוקים אנו לראיה נכונה לכך יותר מהשפל האדיר אליו הגיעה המדינה היהודית שפרקה מעל עצמה עול תורה, במשך עשרות שנות קיומה?

אלפי שנה הרגשנו היטב, בתוך לשד־חיותו, כיקוד־נפש, את ה"אתה בחרתנו". היה לנו ייחוד מכל העמים באופן כה בולט, והכל העריכו את זאת. ידענו שאנו זכי־הנפש מכל העמים על פני האדמה, שנשמתנו מטוהרה מכל דיק של חטא ופשע. היום דברים כאלה, יכללו בחוק נגד גזענות...

מי לא קינא במשפחה היהודית על התחדשותה התמידית, על רעננותה המאפשרת לה קיום חיים שלווים ומאושרים, כעל טס של כסף, מי לא העריך והעריץ את צניעותנו הצנעות, שנשמרו מכל שמץ של זוהמה וחולאה שהיו מנת חלקם של בני הניכר שמסביב? איזה מנוחת נפש שכנה בלב כל יהודי באשר הוא, למרות היותו נתון בלחץ איום של גישות ור־דיפות. כמה סיפק של אושר ושי־לווה. זכות מחזיק וצלילות דעת שאב כל יהודי במקומו השכם, ברן יחד כוכבי בוקר, לעבוד את בוראו ולשפוך לפניו את צקון לחשו.

ובשובו בערב אל מעונו, וה־עוני שורר בכל פינה. הכסף שאלו ללחם ומושיע אין, במקום לתנות על מר גורלו, לבשו פניו ארשה של שמחה, שמחת אמת, נהרה מתפשטת היתה נסוכה עליו כל העת. וכהצדיקו עליו את גזר הדין, פנה לתלמודו ושכח בין רגע כל יסוריו ותלאותיו. כל עמי הארץ ראו את שם השם נקרא עלינו ובכסתר לבם בערה בהם אש קנאה על מעלותינו בהן נתברכנו.

והאיך החזקנו מעמד כצור איתן למרות כל הצרות אשר רד־פונו — אם לא עקב התורה שהיתה במרכז הויינו, אותה אוירנו ובה חשקנו מכל תענוגות תבל. חיזרנו אחריה יותר מכל הון, ולא רק שלא כרשנו בה אלא נשאנו את דגלה בגאון. סבלנו שאתה, טרחה ועמלה ברצון ובתשוקה עזה. הכסנו ברחמים מרובים על אלו ששנו ופירשו ולא שתנו אל לבנו כאוזה לבד מאמרותיה ונופת נוספו שפתותינו כל עת שהיינו שוקעים בה.

וגם היא, תורת קל משמים, לא נשארה כפויית טובה. לא נותרה חייבת. הלבישתנו מחלצות עוז, תיקה ורוממה את נפשותינו הת־לושות והנכאות, הפיחה רוח חיים בכל מי שהתדפק בשעריה. אנו נשענו עליה בכל לבנו ולא נטש־נה בכל יגונותינו ומר לבנו, והיא השפיעה לנו שבע שבעתיים של חסד ורחמים, קידבתנו אל אבינו שבשמים, ניסקה אותנו אל על וחזקה אותנו לבל ניפול במצוקות העיתים.

גם רבי הטבחים עמדו מזהמים ופעורי פה, כשעמדנו בבה צחוק נלבבת אל מול עמוד התליה כלועגים בבה רב: "יוכי יראים אנו מכם? הרי את נשמתנו לא תוכלו ליטול, ואתם תשארו השפלים הנבזים ואת ייחודנו כבנים למקום לא תצליחו לגזול ממנו. אדרבה קחו את הגוף השפל"! כך היו נראים בני אברהם יצחק ויעקב במשך כל שנות גלו־תם.

★ עולם הפוך ראיתי

תוך שנים ספורות התהפך הגלגל מקצה אל קצה. כל המצוות שהקפדנו עליהם בכסידות נפש של ממש, ששמרנו על כל תג ותג בהן, מזדלזלות באופן כה מחפיר ומתועב. היכן נשמע פעם שיהודי רצח את חבירו או ששדדו, וכיום נעשו חיי אדם הפקר לכל המרצ־חים. מעשים שפלים שלא נעשו מעולם ע"י העם הנבחר, נעשים כאן במדינה היהודית. השבת שכ"כ מסרנו עליה את נפשנו ושכ"כ הרבה יסורים התייסרנו עליה ועל כל דין והלכה שלה, מתחללת כעת בראש כל חוצות ואנו מרגישים הרי שאין עמנו כח להלחם בכל החזיתות הללו, ולא חשוב כמובן מי האשם, אם נציגים דתיים בכנסת או הציבור כולו. העיקר הוא, שהשבת מחוללת ואנו כאובים את כאבה ולא יכולים לעצור בעד הנגף.

הוא שאמרנו, שהדרך השניה להתחזק בשאיפה כנה לתורתנו הקדושה, היא בראותנו מה גורם רפיון בתורה ולאיזה דרכים עק־לקלות הוא מוביל, כי מי שעוסק בתורה מקבל שכל אחר לגמרי, על טבעי, הוא דבק בשכלו של הקב"ה ואדם מבחוץ אינו יכול לירד כלל לעומק דעתו של העמל האמיתי בתורה.

★ עדות החזו"א על עצמו

וזאת ראינו אצל כל גדולי הדורות עד דורנו שלנו כמו שכותב החזון איש זצ"ל, בתשובה לאדם אחר שמי שעמל בתורה מתוך יסורים ועמל אמיתי מגיע עי"ז להבנות והרגשות מיוחדות שלא שייך לפרסם סתם לאדם פשוט, ולכן הוא מצטער שהביאו לידי קושיות ותמיהות אך א"א לו לפרש את מניעיו. כך העיד על עצמו גדול הדור שעבר, וגם היום יש מאורעות שהגדולים מבליגים עליהם בשקט, ויש דברים פעוטים לכאורה ומרעישים עליהם עול־מות. אנו אין בכוחנו למדוד את הדברים בקנה מידה אמיתי. רק מי שעמל בתורה מתוך יסורים כל ימי חייו ולא מש הימנה יורש ב־רושת נצח את שכל התורה הא־מיתי.

★ על מי מנוחות

כשאדם רואה את כל זה, כמה חשק זה צריך להכניס לו לחשקת התורה ולפרוש מהבלי העולם, וביסים אלה זה ממש מעייני־דימא כמו שכתוב ה"חינוך", בכל יום שאנו מתקרבים לקבלת התורה חובה להגביר בתוכנו את החמדה והתאוה לתורת אמת ולהתמסר לעבלה מתוך ביטול עצמי מוחלט ובאהבה גמורה. די להזכר במאמר חז"ל שכל העולם כולו אינו שוה לדבר אחד מן התורה, כדי לקבל עלינו באמת עול תורה; נצייר לע־צמנו שנמצאים לפנינו בהישג יד כל הכסף והזהב שבעולם, כל תע־נוגות הגוף ותאוותיו, וכל הדברים הגורמים הנאה לאדם בעוה"ז ול־עומת כל הנאות אלה אם נמצא מפינו מילה אחת של דברי תורה, כבר אפסנו באפס גמור ומחולט את כל החמדות המדומות הללו.

מי שמכנס עצמו באהלי תורה מכסה הוא מלעילא שגם חייו כאן בעולם הזה יהיו שלווים ורוגעים. יהודי אשר ישכיל דרכיו ויכינו מדעי להסתופף בחצרות בית ד' אזי כל ביתו מוצף באור יקרות עקב כך, ומתוך זווית מבטו אפשר להווכח שהוא מקדיש עצמו לתו־רה בשעותיו הפנויות. שלום בית אמיתי יקנן בהיכלו, מתוך שבני ביתו יעריכוהו ויגביהו קומתו, בראותם שהוא עוסק בדברי ערך ואינו מהבל עצמו בהבלי שוא. תורה אנו בנים לך.

הפרלמנט האיטלקי אישר החלטה להכיר באש"ף

רומא — הבית התחתון של הפרלמנט האיטלקי אישר ביום ד' בערב החלטה שנויה במחלוקת, המכירה באש"ף כנציגו הבלעדי של העם הפלשתיני.

ההחלטה אושרה בשעה מאוחרת ברוב של 13 קולות, בעת שרבים מצירי 5 מפלגות הקואלי־ציה הממשלתית נעדרו מן הבית.

לרגל קבלת פנים מטעם הנשיא לכבוד יום השנה ה־40 ליסוד הרפובליקה האיטלקית.

בהחלטה נאמר כי אש"ף מוכר בתור "הנציג היחיד והלגיטימי של העם הפלשתיני".

פרשנים מדיניים אמרו, כי ההחלטה מביכה את הממשלה, והיא לא היתה עוברת אילו היתה נוכחות מלאה בבית הנבחרים בשעת ההצבעה. אולם להערכתם עתידה ההחלטה להיכשל כאשר תובא להצבעה בסנט, הוא הבית העליון של הפרלמנט האיטלקי.

ההחלטה הועלתה להצבעה על ידי המפלגה הדמוקרטית הפרו־לטרית מן השמאל הקיצוני ונתמ־כה ע"י הקומוניסטים, המהווים את סיעת האופוזיציה הגדולה ביותר, ועל ידי כמה שמאלנים בלתי תלויים.

שר החוץ האיטלקי ג'וליו אנ־דראוטי אמר קודם לכן בנאום שנשא בפרלמנט, כי איטליה מכירה בזכותם של הפלשתינים להגדרה עצמית אך היא תומכת בפתרון כולל לבעיית המזרח התי־כון, אשר יבטיח גם את זכויותיה של ישראל.

מפלגות הקואליציה הממשל־תית באיטליה, ובכלל זה הרפוב־ליקנים הפרו־ישראלים, מתחו ביקורת על ראש הממשלה בטינו קראקסי בשל פגישתו עם מנהיג אש"ף יאסר ערפאת בטוניס לפני 18 חודשים.

נשיא ועדת החוץ של הפרלמנט האיטלקי, ג'ורג'יו לה מאלפה, יצא בהתקפה על צירי הפרלמנט שנ־עדרו מן הבית בעת ההצבעה ביום ד' בערב.

"האפיזודה הזאת עלולה לגרום לכך שאיטליה תיראה מגוחכת", אמר לה מאלפה, חבר המפלגה הרפובליקנית המשתתפת בקוא־ליציה הממשלתית יחד עם הנוצרים־דמוקרטים, הסוציא־ליסטים, הסוציאל דמוקרטים וה־ליברלים. "במדינות רציניות נשארים הצירים בפרלמנט ומ־שתתפים בהצבעה כאשר שאלות רציניות עומדות על הפרק. אין הם נוהגים לסמוך על הנס".

צירי הפרלמנט הסוציאליסטי פרנקו פירו, אשר הצביע נגד הה־חלטה יחד עם שאר חברי סיעת הממשלה, אמר לכתבים: "אם חברי הפרלמנט לא יקפידו לבוא כל אימת שמתקיימת הצבעה, הם עלולים להגיע באחד הימים אל הבית ולהיוכח להפתעתם כי הו־כרזה מלחמה". (ודיטר-עתי"ם ע"צ)

ביהכנ"ס חניכי הישיבות — צעירי אגודת־ישראל

"חזון יוסף"

ע"ש מרן ר' שלמה יוסף כהנמן זצ"ל גאב"ד פוניבז'

קרית הרב אברמסקי — אשדוד

ביום ראשון ר"ח סיון תשמ"ו בשעה 9 בערב

בביהכנ"ס קרית הרב אברמסקי אשדוד

כנס בני־תורה

בהשתתפות:

הגאון רבי פנחס שרייבר שליט"א

מרא דאתרא

הגאון רבי דב צבי קרלנשטיין שליט"א

ראש ישיבת גרודנא

הגאון רבי משה מרדכי שולזינגר שליט"א

הגאון רבי יצחק אברז'ל שליט"א

ר"מ ישיבת "עטרת צבי"

ר' חיים ברילנט הי"ו

כוכ"ל התנועה

בערב זה הבעת הוקרה לעסקן החשוב, רב הפעלים במקומי ובציבור

הישוב החרדי באשדוד הרב משה ברנשטיין הי"ו

לרגל סיימו תפקידו בעיריה

שמואל קליינהנדלר

הרה"ק ר' יר"י מאיר קאליש זצוקלל"ה מאמשינוב

עשור להסתלקותו - כ"ז אייר תשל"ו — כ"ז אייר תשמ"ו

איתא בברכות דף י"ג ע"ב א"ר האי דמהדרנא מחבראי דחזיתי' לר"מ מאחורי' ואילו חזיתי' מקמי' הוה מחדדנא טפי שנא' והיו עיניך רואות את מוריך. עשר שנים חלפו להן מעת אתקטר בקטירא עילאה האי אור המאיר להדורות הרה"ק מרן ירחמיאל יהודה מאיר'ל מאמשינוב זי"ע כאשר עדיין מרצדת לנגד עינינו דמותו הזוהרת אפופת הוד קדמים שהכתן לא יכל לה כי הרשה עצמה כספירת הנצח ואילו חלוף הזמנים רק מוסיף לחדד את תחושת היותר בחסרון שלהבת קדש זו שיקדה בינותינו. האירה עינינו ותמכה לבותינו בבחינת האש שבסנה. כי זה כחה של אש הקודש אף אם תיקד בינות לקוצים תצמצם עצמה לבל יכוו ויכלו בגינה ותקרין חם ואורה סביבותי' כי [illegible] הסנה ואיננו אוכל. וכל שכן אילו נוסף להתבתנות זה הי' עדיין חי בתוכינו בבחינת והיו עיניך רואות את מוריך דהוה מהדרנא טפי.

· ושוב נאמר האי דמהדרנא דחזינן לר"מ מאחורי' כי בעומק תבונתו השכיל להצניע מדרגותיו מן הבריות באופן שאפילו לא יחשיד בהצנעה זו גופה, וכפי שכנהו מרן ה"בית ישראל" זי"ע "גאון בפשטות". דרוש הי' חידוד החושים להשיג בחינת אחורית, כדי להבחין שמבעד לעממיותו הקורנת ניצב מלאך בדמות אנוש שביסוריו הרבים ובעבודת הקודש שלו שנתמשכה מעבר למחיצות יום וליל זכה וצרף החומר ועשאו מרכבה לשכינתו ית' כאשר עוד פניו קורן מאור של מעלה, תוך שהוא מגלם באישיותו שלמות אנושית נדירה מליאת חכמה ותבונה, יוקדת אורה ושמחה, שופעת אהבת ישראל והתבטלות בפני כל שלא ידעה מעולם כעס הקפדה מהם. מעורב עם הכלל תוך פרישות מופלאה מעלמא הדין כשאינו מסיח דעת אף לרגע קט מקונו ית' ומתורתו הקדושה ואשר לו בקיאות מדהימה בכל מכמני בנגלה ובנסתר כל אלו סך ענוותנותו המופלגת בחינת תחתו מה שבאה כהמשך טבעו לכל הדבק באמת וללא סייג בחי' העולמים ובמידותיו.

הורתו ולידתו בקדושה לאביו הרה"ק רש"ש זי"ע מאמשינוב ולאמו הצדקת המפורסמת מרת פייגא ברכה ע"ה צאצאי בית ורקא ולמעלה בקדש. ביום ב' לחדש שבו מרבין בשמחה שנת תרס"א ירדה משמים לעלמא הדין נשמה גבוהה זו שהיתה מלכה שמחה לדורות בלבבות אחב"י שהיו קשורים אליו לאלפיהם.

עוד בנעוריו שם באוטצק של לפני המלחמה כבר יצא שמו ברחבי פולין בשקידתו העצומה ובשנינותו המופלגת כשבהגיעו לפרקו נתמזגו באופן טבעי בבית קאצק עת נשא לאשה את בת דודו הרבנית הצ' יוטא טאבא בת הרה"ק ר"י"א מראדזימין נכד הקוצקאי (אשר בימים אלו נסתלקה לבי"ע) מוסיפה עליהם התערותו בין הבאים בשערי בית אביו הגדול שנהל עדתו משם, אשר הערצתהו והכבדתו עד למאד היו נהנים אף הימנו עצה ותושי' בכל ענין. והוא בחזיתותו האופיינית סובב בינותם כאחד מהם מחזק ומעודד. כנסיך בשושלת הדורות הזוהרקאית אשר חינה המלאכי נסוך על פניו [illegible] מפוזמות להן מדבותותי' והכל חשים כי שכינה מדברת מגרונו.

גם בשנות האימים כאשר נאלץ יחד עם בית אביו הצדיק לינטול מקל הנדודים דרך וילנא עד שנחאי הרחוקה שם נפגשו הם עם גולי ישיבת מיר וראשי', נתפרסמו בקרבם לבבות. נשברים ובעודדם נכאי רוח אשר אבדו כל אשר להם, והם אשר הפיחו בם רצון החיים וקודשתם מתוך אהבה ומסירות אין קץ. ואכן ברית אהבה ואחוה נכרתה בין ראשי ישיבת מיר ותלמידי' לבית אמשינוב שנמשכה אף שנים לאחר מכן כאן באה"ק עם ר' מאיר'ל זצוק"ל. וכמה מרטיט היה לראות את מדת ההכנעה ויראת הרוממות שנהג כלפיו מרן הגר"ח שמואלביץ זצ"ל כל עת שהי' מבקר אצלו.

משנחאי גלתה שכינה לארה"ב וגם שם נתחבבו עד מהרה על אחב"י כאשר שם שמים מתאהב על ידם בכל עת ובכל מקום והללו שומרים אימתם לבית הגדול הזה אף שנים לאחר מכן כאן בארה"ק ובכל עת עלותם ארצה פוקדים הם שעריו ליהנות לאורו.

בשלהי שנת תשי"ד כבו המאורות בהסתלקות מר אביו הרה"ק רש"ש לבני מרומים ראוהו וזקני החסידים כממשיך הטבעי ביותר והכתירוהו עליהם. הוא עולה ארצה ומתיישב בת"א של הימים ההם שהיתה אז אכסני' לגדולי האדמו"רים ומשופעת חסידים ואנשי מעשה. והוא מוסיף על ההוד ועל הזיו בדרכו שלו ומקרב ישראל לאביהם שבשמים ודלתו פתוחה לפניהם בכל עת [illegible] ליל. קובע הי' שעורי תורה עם הרחוקים ובחלקם אף באישון לילה תוך שהוא מטריח עצמו להעירם משנתם כ"עיסקה" שעשה עמהם. ידעו אז חרדי ת"א, כתובת עילאית תבונה לבעיותיהם.

מספרים חסידים כי באחד הימים ההם שלח לפניו להודיע לכ"ק מרן מבעלז זיע"א שהתעורר גם הוא בת"א כי עומד הוא לבקרו. משמשע זאת הרבי מבעלז צוה מיד למשמשו לערוך השולחן במפת השבת ובפמוטי' ולהעלות בהם הנרות לכב' הרבי מאמשינוב שעומד להגיע. אכן, הוא בעיני הבדולח שלו השכיל להבחין מיהו אותו "פשטן" הבורח מכל כיבוד כמן הדליקה, הוא ראה את השכינה המופיעה עמו בכל עת ובכל מקום.

שנים מספר לאחר מכן רכש השטח בירכתי שכונת בית וגן הירושלמית, בודד על ההר הקים לו שם מיגדלור לתורה וחסידות את ישיבת "שם עולם" ע"ש אביו הק' זצ"ל ושם איווה למושב לו. תוך זמן קצר חשו אנשי ירושלים באוצר הנפלא שנפל בחלקם, מרסיפים עליהם בני הישיבות שזכתה שכונה זו להיות להם לאכסניה ואשר עליהם נמנה כותב השורות הללו שברבות הימים זכה להתקרב אליו.

באחת ההזדמנויות שמענו האיך התבטא פעם ידידו הקרוב הרה"ק מלעלוב שליט"א כי להלך בד' אמותיו של הרבי מאמשינוב לא מילתא זוטרתא היא. ואכן כשהלכנו לצדו מה נפלא הי' לראותו איך קידש אבריו וכל הנהגתו מכוונת לש"ש, ובפרט בעת התפילה איך ממתיק כל מילה היוצאת מפיו בשפכו לב כמים לפני הי"ת כשגווני פניו משתנים בכל עת. יוכל לשכח את ליל ר"ה לאחר תפילת ערבית כאשר פניו מפיקות אור נגוהות שלא מעלמא הדין ועיניו רכות מדמעה באיזו דחילו ורחימו אבהי מברך לכל העוברים על פניו לשנה טובה תכתבו ותחתמו, מי שלא נכח בזאת לא יבין לשם מה הדברים מועלים על הכתב יקשה לו להשיג במחוש שמחה מהולה בחרדת קדש בבחינת וגילו ברעדה מהי. וכן לאורך כל הימים הנוראים עד הי"ט"ש שערך במוצאי יוה"כ מי ישכח את הדבקות העצומה של זמרת אין כאלקינו שם, והתרוממות הרוח שסחף עמו.

זכורנו הימים הטובים ההם עת היו נכנסים תלמידי הישיבות הסמוכות בלילות ש"ק לבית מדרשו לברכו בברכת שבתא טבא והוא הי' בוחנם בחומש רש"י. באיזה נועם עליון הי' נוסך בם [illegible] למוד התורה"ק. האיך שינן באזניהם ב"י הפס' טוב סחורה מכל סחורה לאמר שחייב כל בן תורה מידי פעם בפעם לעשות מאזן רווח והפסד בעסקי תורתו וליתן לעצמו דו"ח לצורך ההמשך. האיך הי' מורה לנו דרכי הלמוד וסדריו תוך שהוא משנן כי בדברי תורה נא' וחי בהם דבראי' בעלמא לא קני. האיך הי' מזהיר מן הבטלה וגוזרותי' באשר ראה בהשקעת כל המעיינות בתורה"ק לא רק מטרה כשלעצמה אלא עוגן הצלה מתעתועי הדור. תובע הי' התעלות ללא שעור בעבודתו ית' ללא שום היסח הדעת אף בעניני אכילה ושינה כשהוא מצטט תדיר לשון הרמב"ם בהל' דעות פ"ג נמצא המהלך בדרך זו כל ימיו עובד את ה' תמיד.

מי יוכל לשכח גן עדן התחתון שהמשיך בלילות שבת אלי בית מדרשו כששפתותיו נוטפות מור במתק אמירת שיר השירים קודם תפילת ערבית והוא כמעט לבדו בביהמ"ד באישון ליל בעת היקום כולו נם את שנתו כאשר שער זקנו ופיאותיו מנטפים מימי הטהרה שעלו עמו מהמקוה, כמנהג חסידים, באופן המבואר בהל' שבת. ולאחר מכן תפילת ערבית המתונה ולאחר התפילה בסעודה בביתו בחדרו הצר שנתמשכה על פני ליל השבת כשדממת קדש שולטת בחדר, וכשהנך מתעם מתורתו וקדושתו ומרומם מעולם והבליו ישב מולו ותוהה בדבקות העצומה בה הוא מזמר י"ה רבון עלם ועלמיא בנעימה הדורקאית חשת כי כל הפמליא של מעלה מתענגת על היהודי המתוק הלזה.

מקוריותו המיוחדת בקיום המצוות והבקיאות העצומה בפוסקים שגלה בדקדוקו בכל פרטי הילכותיהן, מוסיפה עליהם החיות דקדושה שהיה יוצק לכל ענין בעבודת ה' בבחינת טופח ע"מ להטפיח, היו פרשה מיוחדת במינה. די לך אם נצטופפת פעם בחדרו עם הרבים שבאו לחזות בהדלקתו נרות חנוכה, איך תוך שהוא עסוק בהטבת נרותיו הי' מברר על פה עם הסובבים אותו פרטי הלכותי' וטעמיהן כשהוא מטעימן בפועל ממש, כביכול למד תמצא מלמד, והם מתבונים בהפלאתו נרותי' אל מול פניו הזוהרות עד שהשלהבת עולה מאליו אף בהם באור שהמשיך אליהם מהאור הגנוז לצדיקים ופיהם פרצה רינה לקל חי וידיהם משולבות ברקוד של מצוה לנשאם מן האדמה אשר הם עלי'. וכך הוא שב ומזכיר שלהעלות נר תמיד היינו שצריך נר הנשמה ליקד תמיד בתחושת הנס, שאין טבע בעולם. כי הרי רוקע הארץ על המים והיא מתקיימת, אך אין בעל הנס מכיר בניסו. נתת ליראיך נס להתנוסס הוא מסביר. פירושו, להגביה עצמו ולהתעלות ואף לחיות עם הנס, כלשונו: צ'אצ'קעווען מיטן נס.

ואכן כזה היה ר' מאיר'ל בכל הליכותיו. שיגרא היה על לישני' כי היהודי חייב תמיד להתעלות בבחינת "הולך" כנגד בחינת המלאכים שהיא "עומד". כי אם ייעצר לבחינת "עומד" אזי לא רק שאינו "הולך" אלא ח"ו נופל הוא.

מה נמלץ להזכיר את אשר השיב לחסידו הנאמן זקן שקנה חכמה הר"ר משה ברים זצ"ל שספר לו מהתבטאות מרן הבית ישראל זצ"ל אודותיו לאמר: כי את הרבי מאמשינוב אי אפשר אף פעם להשיג. תמיד הוא רץ, או שמגיעים מידי מוקדם או מידי מאוחר. האף הוא השיב כנגדו: נו בדאי, הרי יהודי חייב תמיד לרוץ או שבורח מדבר עבירה או שרץ לדבר מצוה.

בדרך אגב ראוי לציין את ידידות הנפש שרורה בינו לבין ידידו בכתל המזרח של צדיקי פולין הוא ניהו מרן הבית ישראל זצ"ל שהי' מבקרו לעתים תכופות ולא חס על זמנו המחושב בכל הנוגע להפגש עם הרבי מאמשינוב. באחד האמשים כשר' מאיר'ל השיב לו בקור בשעות לא מקובלות בגור, אף הוא יוצא לאחר מכן ללוותו כברת דרך. משםב מרן מגור לביתו מספר הוא לפני משמשיו כי אינו יכל להבין כיצד גוף קטן כשל הרבי מאמשינוב יכל לשאת נשמה כה גדולה.

כל לילותיו היו קדש להיית מתקיים בו מאמר הזוה"ק כל העוסק בתורה בלילה חוט של חסד משוך עליו כאשר כל הגיגיו בתורה"ק. עם עלות השחר הניח עצמו על יצועו לשעה קלה. ומשהקיש הבחור הממונה על ידו על דלת חדרו להעירו לקריאת שמע בזמנה כשיטת המג"א הי' מתגבר כארי בעירנות וחיות כאדם ששבע כל לילו בשינה לבלתי הכיר. וכשם שהמית עצמו עלי' נתקיימה בו וכארי ז"ל מתוך שחסידים היו תורתו משתמרת. מרטיט הי' לראות באיזו יראת הרוממות, גאוני תורה ופוסקי הלכה מפורסמים היו עומדים לפניו.

ענוותנותו ואהבת ישראל ששפע מן המפורסמות הן ולרבים ספורם האישי באכתתם כיצד הקריב עצמו וזמנו ללא שעור עבור כל יהודי אם כלמוד עם פשוטי עם או בעלי תשובה, או בענין של חסד לזולת בלי לחוס על גופו הדל ועל כבודו. סוף סוף בבניו של הקב"ה עסקינן. כאותו מעשה שנתבקש להשכין שלום בית כאשר אחד הצדדים לא נמנה על אנשי שלומו. כששלח לאותו צד להזמינו ענה הלה בעזות: אם הרבי מאמשינוב רוצה לשוחח עמי שיבא אלי. משמשע זאת קם מיד, חבש מגבעתו, נתעטף במעילו ויצא לבית אותו אדם. משהגיע שם התנצל לפניו כי לא לכבודו הוא, הזמינו. אלא פשוט משום שאליו יותר קל להגיע בכל עת משא"כ אם יחכו עד שהוא יתפנה פעמים לא יהי' זה אלא בשעות מאוחרות ולא חפץ להוגיעו...

אישיותו הרוממה זו אשר בטוהר פסגותי' סלדה מכל קורטוב מתירנות כפי שיעידו קרנות כיתו והנהגותיו ואף בצוק העיתים כשנדיבי לב שלחו תרומתם לצורך בניית קומה נוספת לישיבתו נדהמנו מזהירותו מליטול ממקורות שאינן טהורין לחלוטין, אישיות זו שנקי' היתה בכל עיני מכל פני' ונגיעה עצמית אין לה כמעט את ורע בדורנו השפל. וכשם שהי' חכימא דיהודאי הי' בטלן מופלג בכל הנוגע לעניניו החמריים. די הי' להציץ לשולחנו הדל עת הי' סועד לבו לעתות ערב לאחר עבודת היום, כיצד מתקיימת המשנה פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה, ולא שהי' סגפן. הרבי מאמשינוב מעולם לא הטיף לתעניות אלא שהוא גופו כמעט לא אכל ולא ישן בהיות שתורה ותפילה מילאו רוב זמנו ומה לו עם כל אלו — המתקדש בסילודין.

בחורף שנת תשל"ו נפל למשכב במחלה קשה כשהוא מתייסר ביסורין איומים והשמחה לא משה מעל פניו. כאשר נכנס לביה"ח הדסה והרופאים עורכים בדיקות כימיות ראשונות בדמו עומדים הם נדהמים ומשתאים הכיצד יכול הי' ילוד אישה להתקיים בחיים עד עתה עם מאזן מינרלים ומלחים כה זעום, לית דין בר איניש.

חדשים אחדים עוברים ורבים המתפללים לשלומו אחרים תקווה לה' כי אכן ישוב לבריאותו אך בצהרי יום כ"ז אייר תשל"ו כבה האור המאיר, נצחו אראלים את המצוקים ואחזו בארון הקודש והוא נתעלה לאור באור החיים כשיותר מרבבה מלווים אותו אבלים ודוויים לאחר חצות לילה לבי"ע. תמה מסכת יסורין וביום מלכות שבי' סוד נסתלק מעמנו אותו ציס"ע שהי' לנו לעיניים.

וכדמהדרנא לחזות לר' מאיר'ל מאחורי' חשים אנו בדור יתום זה את אבדן אנשי אמנה הבאים בכח מעשיהם אותם הגודרים את הגדרות שהיו לנו למחסה ביום זעם ושידעו לזעק אף בלחשם המה אשר חימה עצרו בשועם ואשר כאב ריחם ה' למענם ולא השיבם ריקם אבדנום ברב עוונינו. כמה חסר בכחמינו אותו אדם שלרבים רבים מעמנו היה סמל של אהבת ה' תורתו ועמו, כשלימות אמיתית וללא שום סתירות. אותו אדם שהשפיל עצמו עד עפר לרומם קטני ב"י להשיבם לאביהם שבשמים כשיגרת לישונו הי' עמך עד דרוש אחיך אותו עד שידרוש את הי"ת מעצמו, ואכן רבים רבים השיב מעוון.

שומה על כל הנהנים לאורו להמשיך ולסייע ליקוד אש התמיד בבית מדרשו ובמוסדותיו הקדושים המתנהלים לתפארת בהנהגת נכדו הקדוש הגאון הצדיק ר' יעקב ארי' ישעי' שליט"א ומה זרעו בחיים אף הוא בחיים ויהא מליץ ישר במרומים עבורם ועבור כל ישראל שעליהן מסר נפשו ומיצה דמו ותכותו הק' תגן עלינו ועל כ"י אמן.

משה מיכאל צורן

תורה — אנו בנים לך

ידוע ומפורסמים דברי חוצבי הלהבות של ספר "החינוך" בשורש מצוות ספירת העומר: "ומפני כן, כי היא כל עיקרן של ישראל, ובעבורה נגאלו ועלו לכל הגדולה שעלו אליה, נצטווינו למנות ממחרת יו"ט של פסח עד יום נתינת התורה להראות בנפשנו החפץ הגדול אל היום הנכבד ללבנו כעבד ישאף צל וימנה תמיד מתי יבוא העת הנכסף אליו שיצא לחירות, כי המנין מראה לאדם כי כל ישעו וכל חפצו להגיע אל הזמן ההוא, כי כל זה מראה בנו הרצון החזק להגיע אל הזמן", עכ"ל הזהב.

נמצאו למדים, שעיקר עניינה של ספירה זו שאנו מונים מדי שנה בשנה, והמסתיימת בחג מתן תורתנו, היא להגביר בנו את החשק והתשוקה ללימוד התורה, ולחזק את ההכרה שאין דבר בעולם המסוגל לרומם את נפש האדם, לקדשה לטהרה, לצחצחה ולזככה כמו התורה הק'.

הנה כי כן, חובה עלינו לשית אל לבנו מעלות התורה, להכיר בסגולותיה ובייחודה על כל החכמות, ואם לא תקדם לנו ידיעה זו, בוודאי שלא נצליח להגביר בנו את חשקת התורה.

קדושתה לעילא ולעילא

כמה קולמוסין נשברו וכמה ספרים נכתבו לבאר את קדושת התורה. כמעט כל מחבר ספר, בין אם הוא מהראשונים או מאחרוני האחרונים, מאריך בדברים בהקדמת ספרו על קדושתה של תורת אלוקינו. הגדיל לעשות מחבר הספר "נפש החיים" הגאון רבי חיים מוולוזין זצ"ל, אשר ברוב גאונותו, צדקותו ופרישותו השכיל לפרוש לפנינו את עליונותה של התורה מעל לכל הברואים והנבראים ואת עדיפותה על פני המצוות כולן.

הנה אחת מפניניו בה מתגלה לנו מעט מן הים על סגוליות התורה. הגמרא בברכות דף ה' אומרת "אם רואה אדם שיסורין באין עליו יפשפש במעשיו, פשפש ולא מצא יתלה בביטול תורה". תמיד כשלומדים גמרא זו מתעוררת תמיהה עצומה: הרי ביטול תורה היא העבירה הגדולה ביותר שמצינו בחז"ל, וכיצד פשפש ולא מצא, באם יכול לתלות בביטול תורה?

עוד זאת, הרי כתוב "אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא", והיאך יתכן שלא מצא אף חטא קל בכל מעשיו?

מתרץ הגר"ח מוולוזין: האדם נברא עם רמ"ח איברים ושס"ה גידים וכנגדם, כך אומר הזוה"ק, נתן לו הקב"ה רמ"ח מצוות עשה ושס"ה ל"ת. לכל מ"ע יש אבר מסויים השייך לה. וכן בלאווין. כשאדם מקיים מצווה אחת, אותה מצווה מקדשת ומטהרת את האבר שלה. ואם יקיים כל המצוות ותחסר לו מצווה אחת לע"ל יהיה מום באותו אבר: וכשהאדם חוטא, והקב"ה מייסרו הרי שהיסורין אינם באים עליו בלא חשבון מדוקדק מקודם, אלא לפי האברים שבהם הוא מתייסר אפשר לו לדעת במה חטא, והוא אחד מחסדי ה' עלינו שנוכל לרפא את שברנו ע"י שנשכיל לידע במה תובעים אותנו.

ומה שהגמרא אומרת פשפש ולא מצא, לא שמצא עצמו מוכתר בתכלית השלימות אלא שבאותה מצווה המכוונת כנגד האבר שנפגע מצא עצמו שלם. ועי"ז ממשיכה הגמרא יתלה בביטול תורה, והביאור כי התורה היא מעל לכל, היא מקדשת ומטהרת את כל האדם, כל איבריו וגידיו כשהוא עוסק בה הוא כולו שלם, ובביטול תורה פוגם את נפשו ולכן אין היסורים באבר מסויים דווקא. אלא בכל מקום שהוא מתייסר אפשר לתלות בביטול תורה.

וכל כך למה? כי התורה השורש לכל המצוות. היא מציאות וחיות שמחייה ומקיימת את הכל, הבריאה כולה. ואפילו שיקיים אדם כל תרי"ג מצוות ולא השתלם במעלות התורה, עדיין אין זו שלימות; ואף שכל מצווה מקדשת את האדם ועל כל מעשה טוב צפון לאדם שכר עד אין חקר, אך לא זו היא קדושת התורה ולא זה שכרה. התורה היא למעלה למעלה מכל הקדושות, היא שורש כל העולמות כולם. ואפילו שיקיים אדם כל תרי"ג מצוות ולא השתלם במעלות התורה, עדיין אין זו שלימות; ואף שכל מצווה מקדשת את האדם ועל כל מעשה טוב צפון לאדם שכר עד אין חקר, אך לא זו היא קדושת התורה ולא זה שכרה. התורה היא למעלה למעלה מכל הקדושות, היא שורש כל העולמות כולם. כך הקב"ה יצר את הבריאה, שעכ"פ התורה יתקיים הכל: "הקב"ה איסתכל באורייתא וברא עלמא", וידוע פירוש הרמב"ן שבדרך כלל מקור כל לחשוב שבגלל יציאת מצרים ניתנו כל המצוות זכר ליצ"מ, וכן בכל המצוות הקשורים למאורעות, קודם אירע האירוע ובגין זה נצטווינו במצוות. אך האמת היא, שהתורה נבראה דורות הרבה לפני העולם לפני יציאת מצרים, אך כיון שהקב"ה אסתכל באורייתא וראה בה מצוות זכר ליציאת מצרים, הוכרחה להתהוות יציאת

(המשך בעמוד י"ד)

גזור ושמור

המודיע הצעיר

פרשת במדבר

גליון מס' 17

בינינו

השבת הקרבה הבאה פותחת [illegible] השבוע האחרון שלפני חג מתן תורה, שבוע [illegible] ראש חדש בו, ושלשת ימי ההגבלה.

אני משערת שרבים מכם שותפים להרגשתי האישית למרות שהשתדלנו בימי ספירת העומר [illegible], אנו חשים כל כך עלובים וריקים לפני מתן תורה, וכל מה נחשב כל עמלנו לעומת מה שצריך להיות.

צדיקים המשילו את [illegible] לתלמיד חכם בן עני, שאין בידו כלום. למרות שהעשיר יכול ורוצה להשלים את כל החסר, [illegible] לתת למחות משהו [illegible] כדי לראות שהוא משתוקק [illegible] אך אין בידו.

בזה מעוניין הקב"ה מאתנו [illegible] למעט — הבה ונעשה לפחות את המעט הזה, עד קצה גבול יכלתנו בכך נראה שאנו משתוקקים מאד לעשות עוד מעט.

הימים [illegible] אם אנו חשים כך — [illegible] — סימן שהמצב באמת מדאיג, [illegible] יש להם [illegible].

הכנות מצלחות!

עד כאן בינתיים,

חני

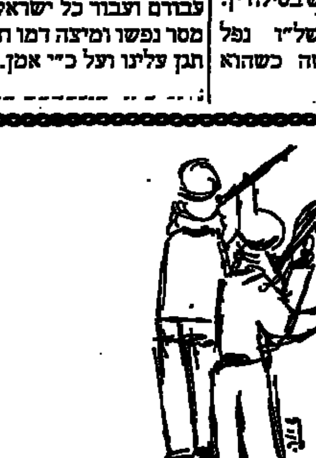

בְּדַרְכּוֹ שֶׁל רַבִּי מֹשֶׁה לַיְיבּ מִסָּסוֹב לָעִיר אַפְּט, הִבְחִין בַּעֲגָלָה וּבָהּ אֲנָשִׁים הַיּוֹשְׁבִים בִּצְפִיפוּת. הַנּוֹסְעִים סִפְּרוּ לוֹ, שֶׁגַּם הֵם־פְּנֵיהֶם מוּעָדוֹת לְאַפְּט, לַחֲתֻנַּת בְּנָם. רָאָה ר' מֹשֶׁה לַיְיבּ אֶת פְּנֵיהֶם הָעֲצוּבוֹת הִבִּיט בָּעֹנִי שֶׁבַּלֵּט בְּכָל תָּו בַּפָּנִים וּבַד בַּבְּגָדִים, וְהֶחְלִיט לַעֲרֹךְ עִמָּם חִילוּפִין: הוֹשִׁיבָם בַּעֲגָלָתוֹ הַמְלֵאָה כָּל טוּב, הִלְבִּישׁ לֶחָתָן בְּגָדִים נָאִים מִמְּטַלְטְלָיו, וְלֹא רַק זֹאת אֶלָּא הוּא וּבְנֵי בֵּיתוֹ נִלְווּ אֶל הַמְּחוּתָּנִים וְהֶחָתָן.

כָּל הַדֶּרֶךְ זִמֵּר ר' מֹשֶׁה לַיְיבּ לִכְבוֹד הֶחָתָן, וּבָנָיו אַחֲרָיו. כְּשֶׁהִגִּיעוּ לָעִיר עַצְמָהּ, קָפַץ ר' מֹשֶׁה לַיְיבּ מִן הָעֲגָלָה. רָמַז לְבָנָיו שֶׁיִּקְחוּ אֶת הַתֻּפִּים בִּידֵיהֶם. תּוֹפְפוּ הַבָּנִים; וְהָאָב — מְרַקֵּד וּמְזַמֵּר לִפְנֵי הָעֲגָלָה. יָרְדוּ גַּם קְרוֹבֵי הֶחָתָן וְהִצְטָרְפוּ לָרִקּוּדִים הַסּוֹעֲרִים. כֵּיוָן שֶׁנִּכְנְסוּ לָרְחוֹב, נִצְטָרְפוּ רַבִּים מִן הָעוֹבְרִים וְשָׁבִים. שֶׁכָּל מִי שֶׁרוֹאֶה וְשׁוֹמֵעַ אֶת הַשִּׁירָה הַהוֹ — מִיָּד נִתְלָה אַף הוּא.

כְּשֶׁהִגִּיעוּ לְבֵית הַכַּלָּה, פָּתְחָה אֵשֶׁת הַצַּדִּיק אֶת תִּיקָהּ, הִלְבִּישָׁה אַף הִיא לַכַּלָּה בִּגְדֵי תִּפְאֶרֶת מִבִּגְדֶיהָ, וְקִשְּׁטָה אוֹתָהּ בְּתַכְשִׁיטֶיהָ. כְּמִנְהַג הַיָּמִים הָהֵם — נְתוּנָה הַחֲתֻנָּה בְּבֵית הַכַּלָּה וּבֶחָצֵר הַסְּמוּכָה. (וְשֶׁלֹּא כְּמִנְהַג הַיָּמִים שֶׁלָּנוּ — לֹא אָמַר אִישׁ: צַר לִי הַמָּקוֹם!) ר' מֹשֶׁה לַיְיבּ וְאִשְׁתּוֹ, בָּנָיו וּבְנוֹתָיו — נִשְׁאֲרוּ שָׁם, כַּמּוּבָן, כְּדֵי לְשַׂמֵּחַ חָתָן וְכַלָּה.

וּבָעִיר אַפְּט — יָצָא הַקּוֹל: חֲתֻנָּה שֶׁאֵין דּוֹמָה לָהּ נֶעֶרֶכֶת לְבִתּוֹ שֶׁל שַׁמַּשׁ בֵּית הַכְּנֶסֶת, יִשְׂרָאֵל יִצְחָק. כָּל יָמָיו הָיָה נֶחְשָׁב לִיהוּדִי פָּשׁוּט, עָנִי וּפִתְאֹם — חֲתֻנָּה שֶׁכָּזוֹ! הֶחָתָן וְהַכַּלָּה לְבוּשִׁים בְּבִגְדֵי־פְאֵר; הָרִקּוּדִים וְהַזִּמְרָה — מִיָּמֶיהָ שֶׁל אַפְּט לֹא נִרְאוּ

כָּמוֹתָם: וְהָרַב הַמְרַקֵּד — הֲלֹא פָּנָיו כִּפְנֵי מַלְאָךְ מַמָּשׁ. נִדְחֲקוּ הָאֲנָשִׁים פְּנִימָה, כְּכָל אֲשֶׁר רַק יָכְלוּ קִירוֹת הַבַּיִת לְהָכִיל. וּמִשֶּׁלֹּא יָכְלוּ יוֹתֵר, הִצְטוֹפְפוּ אֲנָשִׁים, נָשִׁים וָטַף לְיַד הַחַלּוֹנוֹת — וְהִבִּיטוּ בַּמַּרְאֶה הַנִּפְלָא.

רְבִיעִיַּת נַגָּנִים הָיְתָה בָּעִיר אַפְּט — שֶׁנּוֹדְעָה לְשֵׁם וְלִתְהִלָּה בְּכָל הַמְּחוֹזוֹת הַסְּמוּכִים. מֵיטִיבֵי נַגֵּן הָיוּ, בְּקִיאִים וּרְגִילִים בִּמְלַאכְתָּם, וְכָל עָשִׁיר שֶׁהָיָה מַשִּׂיא אֶת בְּנוֹ אוֹ בִּתּוֹ הָיָה מַזְמִינָם לְשִׂמְחָתוֹ. אוֹתוֹ לַיְלָה — לֹא נִזְדַּמְּנָה לָהֶם חֲתֻנָּה. כְּשֶׁשָּׁמְעוּ שֶׁכָּל בְּנֵי הָעִיר מְרַקְּדִים בַּחֲתֻנַּת בִּתּוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל יִצְחָק, אָמְרוּ: וּמַדּוּעַ לֹא נִצְטָרֵף לַשִּׂמְחָה? לָקְחוּ אֶת כְּלֵי הַזֶּמֶר שֶׁלָּהֶם וְהוֹפִיעוּ. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה גָּדְלָה הַשִּׂמְחָה עַד לַמְּרוֹמִים. ר' מֹשֶׁה לַיְיבּ מָצָא קוֹרַת־רוּחַ מְרֻבָּה בְּשִׁירָתָם, וְכָל כָּךְ עָרַב לְאָזְנָיו אֶחָד מִנִּגּוּנֵיהֶם — שֶׁבִּקֵּשׁ מֵהֶם: אָנָּא, נַגְּנוּהוּ עוֹד וָעוֹד! הַנַּגָּנִים מְנַגְּנִים, הֶהָמוֹנִים מְזַמְּרִים, ר' מֹשֶׁה לַיְיבּ שָׁר וּמְרַקֵּד, וּמְתִיקוּת הַנִּגּוּן שׁוֹבָה כָּל אֹזֶן וָלֵב. בִּשְׁעוֹת הַקְּטַנּוֹת שֶׁל הַלַּיְלָה, כְּשֶׁהֵחֵל הַקָּהָל לְהִתְפַּזֵּר, שָׁאֲלוּ הַמְנַגְּנִים אֶת ר' מֹשֶׁה לַיְיבּ: מָה רְצוֹן הַצַּדִּיק — וְנַעֲשֶׂה עוֹד? הֵשִׁיב לָהֶם: הַלְוַאי, הַלְוַאי שֶׁתְּלַוּוּנִי בְּנִגּוּן זֶה בְּשָׁעָה שֶׁיַּגִּיעַ זְמַנִּי לַעֲלוֹת לְבֵית דִּין שֶׁל מַעְלָה.

* * *

שָׁנִים רַבּוֹת חָלְפוּ. ר' מֹשֶׁה לַיְיבּ שָׁב בְּזִקְנוּתוֹ לְסָסוֹב עִירוֹ. כְּשֶׁחָשׁ שֶׁקָּרְבָה שְׁעָתוֹ הָאַחֲרוֹנָה (ד' שְׁבָט תקס"ח) — הָיָה זֶה בְּיוֹם נִשּׂוּאֵי בִּתּוֹ הַיְחִידָה שֶׁל אַחַד מֵעֲשִׁירֵי סָסוֹב. קָרָא ר' מֹשֶׁה לַיְיבּ לַמְּחוּתָּנִים, וְגָזַר עֲלֵיהֶם שֶׁלֹּא יַשְׁבִּיתוּ שִׂמְחָתָם בְּשֶׁל פְּטִירָתוֹ, אַדְּרַבָּא, יִשְׂמְחוּ וִישַׂמְּחוּ גַּם אוֹתוֹ.

וּבְעוֹד הֲמוֹן הַמְלַוִּים הוֹלְכִים אַחַר מִטָּתוֹ שֶׁל ר' מֹשֶׁה לַיְיבּ בְּדַרְכָּהּ לְבֵית הָעָלְמִין, פּוֹגְשִׁים הֵם אֶת רְבִיעִיַּת הַנַּגָּנִים מֵאַפְּט — שֶׁהֻזְמְנָה לַחֲתֻנָּה בְּסָסוֹב. שָׁמְעוּ הַנַּגָּנִים עַל פְּטִירָתוֹ שֶׁל הַצַּדִּיק, ! וְ... וּפִתְאֹם נִזְכְּרוּ בַּלַּיְלָה הַהוּא, בְּשִׂמְחַת הָאֵין־קֵץ, וּבִמְתִיקוּת הַנִּגּוּן שֶׁמֵּעוֹלָם לֹא חָשׁוּ כְּמוֹתָהּ. מַהֵר! חָשְׁבוּ לְעַצְמָם. מֵאָז וְעַד הַיּוֹם — לֹא נִגְּנוּ נִגּוּן זֶה, אֵיךְ יִזְכְּרוּהוּ? אֶלָּא, אֶלָּא, שֶׁפִּתְאֹם נָטְלוּ כְּלֵיהֶם בְּיָדָם, וְהַנִּגּוּן הִתְנַגֵּן מֵאֵלָיו. כְּאִילּוּ יָדַע שָׂר מֹשֶׁה לַיְיבּ בִּקֵּשׁ פַּעַם שֶׁ...

נִגְּשׁוּ הַנַּגָּנִים לְקִבְרוֹ שֶׁל ר' מֹשֶׁה לַיְיבּ, וּפָתְחוּ פִּיהֶם וּכְלֵיהֶם בְּשִׁירָה וּבְנִגּוּן הַמָּתוֹק הַהוּא. נָתַן כָּל הַקָּהָל קוֹלוֹ בִּבְכִי, וּבִנְעִימַת הַנִּגּוּן אָמְרוּ: יִתְגַּדַּל וְיִתְקַדַּשׁ שְׁמֵיהּ רַבָּא!

וְאֶפְשָׁר שֶׁאַף מַלְאָכִים וּשְׂרָפִים הִתְוַעֲדוּ לְקוֹל הַנִּגּוּן, וְאָמְרוּ: אָמֵן, יְהֵא שְׁמֵיהּ רַבָּא מְבֹרָךְ!

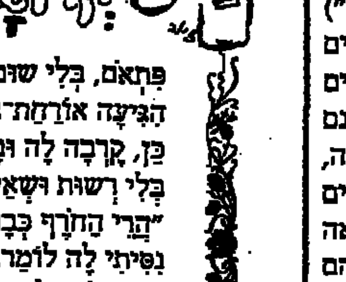

פִּתְאֹם, בְּלִי שׁוּם הוֹדָעָה
הִגִּיעָה אוֹרַחַת־גְּבֶרֶת מַחֲלָה.
כֵּן, קָרְבָה לָהּ וּבָאָה
בְּלִי רְשׁוּת וּשְׁאֵלָה.
"הֲרֵי הַחֹרֶף כְּבָר עָבַר" —
נִסִּיתִי לָהּ לוֹמַר,
אַךְ הַחֹם עָלָה, גָּבַר
הָאַף נִגֵּן לוֹ כְּמוֹ זַמָּר.
"הֲדַוְקָא עַכְשָׁיו בְּבֵית סֵפֶר מְעַנְיֵן" —
בָּכִיתִי וְטָעַנְתִּי בְּקוֹל מִתְלוֹנֵן
וְהַגַּלֶּת שֶׁפָּעָה לָהּ בְּלִי טַעַם וָחֵן
גַּם "הַפְּצִיִּי" הוֹפִיעַ, מַמָּשׁ הִתְנַגֵּן.
קִבַּלְתִּי אֶת הַדִּין! נִשְׁכַּבְתִּי מְכֻרְבֶּלֶת,
לְ"רְפוּאָה שְׁלֵמָה" — אֲנִי מִתְפַּלֶּלֶת.

מה אומרת ההלכה?

האם ההלכות שוות הן לכל יהודי ויהודי? בוודאי שלא. ישנן הלכות לגברים, ויש לנשים. יש חיובים לכהנים, ויש ללוים. דינים מסוימים מחייבים את הַדַּיָּנִים, ואחרים — את הנידונים.

מוכר וברור, נכון? היום נעשה הכרות עם הלכות ובעיקר הליכות, המחייבות תלמידי־חכמים. כן, הרמב"ם כותב שתלמיד־חכם אינו יכול ואינו רשאי להתנהג כאדם פשוט! הבנים שבין הקוראים — לומדים על מנת לגדול תלמידי חכמים. הבנות — יש מהן הגדלות בבתים של אבות ת"ח, ויש המתעתדות לבנות בעזה"י בית של תורה. ועל כן, מן הראוי שנסגל לעצמנו — הליכות אלו.

הרמב"ם כותב שת"ח אינם אוכלים אכילה גסה, ואינם רודפים אחר

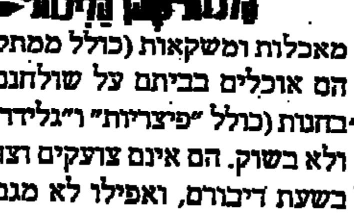

מאכלות ומשקאות (כולל ממתקים!) הם אוכלים בביתם על שולחנם, לא בחנות (כולל "פיצריות" ו"גלידריות") ולא בשוק. הם אינם צועקים וצווחים בשעת דיבורם, ואפילו לא מגביהים קולם, רק בנחת יהיה דיבורם. אינם הולכים בקומה זקופה ובצורה גאה, אינם רצים ברחוב, ואינם כופפים קומתם, אלא הולכים בצורה נאה ונעימה, כשמבטם למטה. מלבושיהם נאים ונקיים. אינם מפוארים ואינם מרופטים, אלא בגדים בינוניים — נקיים ומסודרים.

לא, זה לא הכל! הרמב"ם מונה עוד הרבה מאד! אך כשחשנו כמה אנו עוד רחוקים גם ממה שכבר כתבנו — החלטנו לתת לכם ולנו שהות לקיום, לפני שנמשיך. בהצלחה לכולנו!

בפרשת השבוע

נאמר

בעידן שעון־הקיץ, כשאנו מקצרים בשינה, טוב שנשמע את הפירוש הבא: "כאשר יחנו — כן יסעו" (ב, י"ז). אי אפשר שיעבוד אדם או ינדוד בלי הפסק, מבלי שינוח מנוחה מספיקה בין עבודה לעבודה או בין נסיעה לנסיעה. ומי שאינו נח — הרי הוא מפסיד יותר משהוא מרויח מעבודתו המאומצת. "כאשר יחנו" — לפי המנוחה שאדם נח אחרי העבודה, "כן יסעו" — כן היא מידת היעילות של הנסיעה הלאה.

הרב ר' שמלקי מניקלשבורג היה רגיל לישון בישיבה, כשהוא אוחז נר דולק בין אצבעותיו, כדי שיקיץ ברגע שתגיע השלהבת בידו. כשביקר אצלו ר' אלימלך מליזנסק, שיכנע אותו שישכב קצת במיטה ויישן קצת. כאשר שכב במיטה, סגר ר' אלימלך את החלון, פרש עליו שמיכה, ור' שמלקי ישן עד למחרת בבוקר. כאשר קם משנתו, הרגיש שמוחו צלול ביותר ואמר — "מעתה נודע לי שגם ע"י שינה אפשר לעבוד את ד'..."

ואם במיעוט שינה שכזה מדובר — קל וחומר במיעוט השינה שלנו, שאינו נובע דווקא מכוונות טובות כל כך. נשים לב ונזכור, כאשר יחנו — כן יסעו. כפי שאמר ר' משה מידנר: השינה היא בעל חוב, אם לוקחים — מוכרחים אח"כ לשלם.

אין הסכם על נגיד לבנק ישראל

ניסים מתנגד להעלאת מועמדות אמוראי בממשלה

מאת כופרנו הפוליטי

ראש הממשלה ושר האוצר לא הצליחו אתמול להסכים על מועמד חדש למשרת נגיד בנק ישראל.

השניים נפגשו אתמול לשיחה בעניין אולם לא הושגה כל התקדמות. ראש הממשלה אמר שהוא מציע למנות לתפקיד את סגן שר האוצר עדי אמוראי. פרס אמר, כי אמוראי הוא מינוי מקצועי ולא מינוי פוליטי. שר האוצר משה נסים אמר, כי הוא מתנגד שדמות פוליטית תמונה למשרה זו.

מקורות פוליטיים העלו אתמול סברה לפיה יעלה ראש הממשלה, חרף אי ההסכמה עם שר האוצר, את מועמדותו של אמוראי בישיבת הממשלה הקרובה.

שר האוצר משה נסים אמר אתמול כי אינו מעלה על הדעת שיופר ההסכם הקואליציוני שלפיו יועץ משפטי לממשלה, מפכ"ל ומנכ"ל ונגיד בנק ישראל ימונו ע"פ המלצה ראה"מ. כמלא מקומו והשר ראש"...

שר המשפטים מגנה את העיכובים במתן הסיוע לגינדי

שר המשפטים, יצחק מודעי, מתח אתמול ביקורת על העכובים במתן הסיוע לאברהם גינדי והביע צער על מותו הפרטי.

מודעי קובע, כי כעת, באופן מעשי, הפסידו מאות רבות של קוני דירות את רכושם והמחיר של היחלצות לסייע להם יהיה גדול פי כמה. (עתי"ם).

שר החקלאות:

יש לקצץ 200 מיליון קוב במכסות המים

שר החקלאות, אריק נחמקין, אמר אתמול, כי ביום א' לאיחוד הממשלה הצעתו לקיצוץ 200 מיליון קוב במכסות המים, חרף היותה קיצונית יותר שהמליצו המדענים.

שר החקלאות דיבר בהוג ישיבת ועדת הכספים של הכנסת שנערכה אתמול בתל אביב.

השר אמר, כי הוא עומד להציע לממשלה שתי תוכניות: האחת לשנ... לקצץ השנה כ־200 מיליון קוב מים, תוך קבלת תקנות מחמירות מאוד לגבי כל חריגה מן המכסה המותרת. הצעה שניה ארוכת טווח, המרת מי שתיה ממפעל "שופרך" שיובילו ממנו, עם השלמתו, 100 מיליון קוב מים קולחין מטוהרים בקו של 70 צול לנגב. העבודה בקו היא בעיצומה. אמר השר.

הסורים בונים מערך

(המשך מעמוד ראשון)

תחושה של חוסר בטחון כשהם לוקחים בחשבון צורך אפשרי לחדור לשטחה של ישראל עם מטוסים. הם מוטרדים מכך וכדי להתגבר על כך הם מייחדים זמן, אמצעים ורכוש רב לתחום טילי הקרקע־קרקע.

במקביל בונים הסורים חיל אויר חדש והגם שהם יודעים שתהליך הבניה ימשך שנים הם עושים זאת. זהו אילוץ שנטלו על עצמם אחרי שהגיעו למצב שבו אין הם מרגישים עוד בנוח ביכולת האוירית שלהם הטעים האלוף שחק.

לדעתו המאמץ הסורי בתחום טילי הקרקע נובע מכך שהסורים סבורים שהוא יכול להיות תחליף טוב לחיל האויר שלהם. דמשק, סבור ראש אמ"ן לא תזניח את טיליה. תרכוש עוד ועוד אך גם תחום זה אינו כל כך פשוט בהפעלה.

חלק נכבד מדבריו ייחד אתמול האלוף אמנון שחק לפרשיות המודיעין האחרונות ולהשפעתן על המודיעין הצבאי. אין ספק, הטעים שכל מה שקורה בקהיליית המודיעין משפיע גם על אגף המודיעין של צה"ל. למרות שלמודיעין הצבאי לא היה לדבריו, כל קשר לפרשת פולארד, אין לו ספק שהפרשה גרמה נזק רב לישראל והיא עוד עלולה לגרום נזק נוסף. למדינת ישראל, יש שיתוף פעולה הדוק עם האמריקאים, ושחק הביע תקוותו, שיחסים אלו לא ייפגעו.

נדונו הדרכים

(המשך מעמוד ראשון)

גסה באמונתם או ברגשותיהם הדתיים שלאחרים דינו מאסר שנה אחת. כאשר משטרת ישראל הר־סיף הרב פרוש אינה פועלת לאכוף את החוק נאלצים רבים לפעול כפי הבנתם להסרת התמונות ואף סיפר על גדולי תורה והלכה המקובלים על הציבור כולו אשר הורו כי בדעתם לפעול להסרת התמונות הפוגעות.

הרבנים הגאונים, שהשתתפו בישיבה, תיארו אותה סבל הנכפה על הציבור הרחב בזמן שהייתו בתחנות האוטובוסים וכאבם הגדול על הצבת התמונות הפוגעות.

הרבנים הוסיפו, שלפי ההלכה יש איסור לעבור ברחובות אלה. ובהצבת תמונות תועבה. המפרסמים מצידים צעדינו מלכת ברחובותינו. בדברים נרגשים פנו למנכ"ל החברה שיבין את הדרישה המלכדת חלקים גדולים מהציבור בארץ.

מפכ"ל המשטרה התייחס בדבריו לנקודה המשפטית שבסעיף 173 לחוק העונשין, וטען שהמשטרה מנועה מלאכוף את החוק כל עוד בית המשפט לא קבע את ההגדרה של סעיף זה והסייגים לקביעת המשמעות של "פגיעה גסה ברגשות ובאמונה של הציבור". אך הוסיף שלאחר קביעת בית המשפט תפעל המשטרה לאכיפת החוק.

המפכ"ל פנה לגדולי התורה ואמר, שלמרות הסכמתו לזמן את הפגישה עם מנכ"ל חברת "פוסטר מדיה" לדון ולמצוא דרך להבנה בין החברה לציבור, כדי לא לפגוע בציבור הדתי, הרי עליהם לפעול להפסקת זריקות האבנים על אוטובוסים, שריפת עגלות אשפה וכדו', אשר כתוצאה מזה נאלצת המשטרה להגביר נוכחות בשכונת מאה שערים ולבצע מעצרים. "פעולות אלה אשר לפי מיטב ידיעתי נאסרו ע"י כל הרבנים, גורמות לנתק מוחלט בין חלקי העם ואף גורם לשנאה תהומית בין דתיים וחילוניים", סיים המפכ"ל את דבריו.

ח"כ הרב מנחם פרוש אמר, כי קשה להבין ולהשלים עם המעצרים שנגזרו על אלה שהגנו על החוק והסירו את תמונות התועבה. עצם תליית התמונות היא הגורמת להתססת הציבור.

ח"כ הרב פרוש אמר, כי הוא מעודד מהפגישה והביע תקוותו שהדברות זו תביא לתוצאות חיוביות, אך ברור שעל הציבור להיות ער ומוכן להמשך המאבק הגדול אם לא יבוא פתרון ולא תוסר חרפת התמונות הפוגעות מירושלים.

בסיום הפגישה נועד מר עמנואל שלם עם חבר העיריה הרב מאיר פרוש בלשכת המפכ"ל, לגבש ולסכם את ההצעות שהועלו במהלך הפגישה עם גדולי התורה וסוכם על בדיקת ההצעות והאפשרויות עד לתחילת השבוע הבא.

"הגיבורים הגדולים" זהו. מי שאמר שהמשטרה שלומיאלית — טעה. השוטרים ממש "גיבורים" — את העבודה הזו הנציח צלם סוכנות סייצ בתמונה המתפרסמת בכל העולם. הסתכלו היטב בתמונה: "הנאשם" איך הוא נראה, כאשר הוא "זוכה" לטיפולו של קצין בכיר מימין ושוטר זוטר משמאל...

ומעוללות "המירדפים": בחור משיבת בריסק הלך לתומו ביום ד' בערב ברחוב מלכי־ישראל בירושלים. שוטרים רדפו אחריו וחבטו בו באלה. הבחור התמוטט ונפל — ואז עט עליו שוטר בדרגת רב־פקד, בעט בו באכזריות ועילפו כליל. עדי ראיה שפנו למערכת — היו מזועזעים. הבחור פונה באמבולנס, השוטר, גם הוא "גיבור"...

טדי קולק מתקיף

(המשך מעמוד ראשון)

עיריה, שהצביעו על חוסר פעולתו המוחלטת של קולק בתחום זה, ואף על עידוד החברה המפרסמת "שלא להרתע מהמיעוט הקיצוני".

"מדוע מוכן טדי קולק לפעול ב"דרך אזרחית" בצדקנות כה גדולה, ואילו במשך שנים ארוכות לא טרח אף להגיב על הבקשות בנושא זה"? — שאלו אמש נציגים במועצת העיריה ואישי ציבור. שהתמרמרו על עזות המצח שלו להופיע כמי "שפועל מאז ומתמיד למנוע פרסום תמונות פוגעות".

כן הזכירו את טענותיו מאז ומתמיד למשטרה, מדוע אינה פועלת בתקיפות נגד הציבור החרדי: "מדוע לפתע הוא דורש שהמשטרה תמנע מפעולה" — שאלו.

אמש עצרה המשטרה עוד 4 יהודים אשר ברשותם נתפס מיכל צבע שחור והחשד הוא כי הם ניסו או צבעו תחנת אוטובוס. אזרח דיווח לקצין משטרה שנסע ברחוב עזה כי הוא הבחין ב"חשודים". קצין המשטרה עקב מעט אחריהם ולאחר מכן הבחין שאחד מהם מסתיר מיכל ובו צבע שחור. הם נעצרו לחקירה.

שני צעירים בני 17 — 18 נעצרו אתמול לפנות בוקר לאחר שריססו בצבע שלט פירסומת, סמוך לבית החולים בלינסון בפתח תקוה.

השניים נעצרו בעקבות הודעה טלפונית אנונימית שנמסרה למשטרה ובעקבותיה החשו ניידות והשוטרים עצרו את הצעירים כשהם מרססים בצבע שחור שלט פירסומת.

אזרח ישראלי נורה ונפצע בשכם

אזרח ישראלי חיים תנמבי, בן 40, ממושב כשואה, נורה ונפצע אתמול בצהריים בשכם, בשעה שעמד ליד מכוניתו הפרטית.

האיש נפצע באורח שהוגדר כקל עד בינוני והועבר במסוק לבית החולים "שיבא".

כוחות הבטחון סגרו חלקים גדולים של שכם ופתחו בסריקות ובחיפושים.

החקירה העלתה, כי האיש עמד סמוך לשעה שתיים ועשר דקות ליד מכונית מדגם "סובארו", ברחוב פלשתין, סמוך לכיכר השעון בשכם.

לפתע נורו לעברו שתי יריות. אחד מן הקליעים פגע בכתפו.

הפצוע הועבר תחילה לממשל הצבאי ומשם במסוק לבית החולים. (עתי"ם).

שתי פצועות בפיצוץ בסופרמרקט בי"ם

מאת יורם לוי, כתב עתי"ם

אשה נפצעה קל ואחרת לקתה בהלם, בהתפוצצות מטען חבלה שהוטמן בין מצרכי מזון, בשופרסל של שכונת גילה בירושלים.

כתב עתי"ם מוסר, כי מטען החבלה התפוצץ אמש סמוך לשעה 6.15, בעת שבמרכול היו לקוחות רבים שעשו את קניותיהם לשבת.

המטען הוטמן באחד המדפים, בין שקיות קמח וקטניות, בחלק הפנימי של המרכול, ליד מחלקת החלב.

ההערכה היא, כי המטען הונח על ידי החבלנים לרגל "יום ירושלים". מפקד משטרת ירושלים קרא לציבור לגלות ערנות ולדווח על חפצים חשודים למשטרה.

אזכרה למגיני ירושלים ולחללי מלחמת ששת הימים

אתמול, במלאות 19 שנה לשחרור ירושלים, נערכה אזכרה לנופלים על הגנת העיר ולחללי מלחמת ששת הימים.

אב שכול אמר "קדיש" ונערכו תפילות לעילוי נשמתם.

בשעות אחה"צ התקיימה ברחבת הכותל עצרת בהשתתפות מ"מ ראש הממשלה יצחק שמיר, הרבנים הראשיים, הרב הראשי לצה"ל האלוף גד נבון ומוזמנים רבים.

בית החולים בקור חולים ירושלים
ברכות מזל־טוב להולדת הבנים/הבנות

אייזנבר אברהם ופסיה — בת
אמיניאן משה ומרים — בת
אליאסי אילן ורינה — בן
אלקובי מאיר ומוניק — בן
אברהמי משה וכוכבה — בת
אוירבך חיים וסימה — בת
אמיתי אמנון ורחל — בת
בן שבת אברהם וצפורה — בן
בוסבול רפאל וכוכבה — בן
בוגן חיים ושרה — בן
ברגר אליעזר ומירי — בת
דיבא מאיר ועליזה — בת
גול דוד ויפה — תאומים
גליק שבתאי ומלכה — בת
גרוס מרדכי ולאה — בן
דודי ציון ואסתר — בן
דהוקי יוסף ואסתר — בת
דנינו שמעון ואורה — בת
הרשלר מאיר ושרה — בן
ולס זליג ומאשע — בת
זריהן שלמה ואילנה — בן
חדידה דניאל ובגי — בן
סבורסקי יחיאל וחוה — בת
כהן אליהו ואסי — בת
כהן נסים ודינה — בת
כהן אהרן ופרומה — בן
כהן חיים ולאה — בת
מור יוסף מיכאל ואילנה — בת
מזרחי משה וחנה — בת
מרחב מכאל ואולגה — בן
ניסימוב ארי ונינה — בת
נסים אריה ומרים — בת
סבג שאול ויעל — בן
סודרי אברהם וירדנה — בת
סגל אברהם וצביה — בן
קדוש אבי ועליזה — בת
שבו שלום ושרה — בן
שטייבר מרטין וחיה — בת
שולמן נח והדסה — בת
שלתיאל אברהם ויפה — כת
שכסר אפרים ומלכה — בן
שפיצר יעקב ויהודית — כת
שטיינברג מאיר ושרה — בן
שרייבר יעקב ומרים — בן
תשרה אברהם וחנה — בת

יזכו ההורים לגדלם לתורה לחופה ולמעשים טובים

Shiran שירן
רהיטי ילדים ונוער
רח' שלומציון המלכה 18 טל. 231110
חדרי ילדים ונוער מותאמים במיוחד למשפחות ברוכות ילדים
מעץ אורן מלא או סנדויץ + פורמאיקה
אצלנו האיכות והמבחר בראש סולם העדיפויות
הצעות מיוחדות לחג השבועות
"שירן" מרכז גדול לרהיטי קטנים.
קיים 15,3
02-233915

★ ספות סלוניות ★ מזנונים ★ פינות אוכל ★ שולחנות סלון ★ ארונות ספרים ★ שולחנות בכל הגדלים
במבחר ובטיב מעולה
תצוגה ומכירה בבית החרשת, ירושלים
תל ארזה רח' יוסף זיו 2 פינת רח' בר אילן 32 מקביל לאולם אפריון
פתוח רצוף עד השעה 7 בערב

תריסי א.ל.
עבודות אלומיניום ומסגרות ברזל
טל. 532386, 02-539093
★ סגירת מרפסות
★ דלתות כניסה ועוד...
★ עבודה באחריות ★
מבצעי הנחות
למביא מודעה זו בימי ספירת העומר

"חיננית" שי ופרח רח' חגי 5 פינת רח' יואל רם טל' 283835
באזאר ענק לכבוד חג השבועות
צמחים מיוחדים ומרהיבים
שזירות פרחים חגיגיות
עוד במכירה, שעוני צדף, קריסטל צ'כי ועוד ועוד
להתראות
אתי קורנפלד

בס"ד
"כל בו פאר"
★תריסים ★ סורגים ★ נגרות★
★ שיפוצים כלליים ★ תיווך ★
טל. 282744, 285586
התרחבנו ופתחנו סניף חדש
ברח' אברמסקי 22
פוטו גאולה לשעבר

יריד צמחים "אתי"
לקראת חג השבועות (חג שבין מנהגיו הירק)
יתקיים אי"ה במרכז קהילתי נווה־חמד
רח' עזרת תורה 16 ירושלים
ביום ב' (9.6.86) אחה"צ עד חצות
ביום ג' (10.6.86) כל היום עד חצות
כדאי לבוא, לראות, ליהנות ולקנות

עץ חיים · מרכז התורה הראשון והגדול בישראל
בתי תלמוד תורה הכלליים והישיבה הגדולה בירושלים
שבת במדבר
השבת שלפני יום קבלת התורה
מוקדשת מדי שנה למען
עץ חיים
מרכז התורה הראשון והגדול בישראל
כל תושבי ארצנו נקראים בזה לתרום בעין יפה וביד רחבה לחיזוקו והחזקתו של היכל התורה העתיק והמפואר בעיר קדשנו
זכות תורתנו הקדושה תעמוד לכולנו ונזכה במהרה לגאולה השלמה אכי"ר

"צח־עוד"
אינסטלציה, גז, חשמל
★ החלפת קוי מים וביוב
★ החלפת דודי שמש וחשמל
★ שאיבת מים
★ אחזקה שוטפת
★ צוות מומחים בעלי רשיונות וניסיון
אמינות אחריות ושירות
02-912576 מעונ
02-827678 משרד
02-434654 מעונ
המשרד: רח' צפניה 33 ירושלים ת.ד. 9054

נסיעות לקבר שמואל הנביא היום
בשעות 9.00, 10.00, 10.45, 11.30
תחנת היציאה מרחבת שומרי אמונים
מהיר ירושלים

מכון "אור הספר" מלכי ישראל 41 ירושלים
ניתן להשיג
מחזור כל־בו השלם לשבועות
אכן כדאי לעיין ולראות מה מכיל המחזור ב־790 עמודים

בס"ד
לת"ת ברמות
דרושים מורים לשנה"ל הבאה (אלול)
להתקשר: 02-863397 אחה"צ ובערב

בלב הסיטונאים
סיטונאות מזון וחומרי ניקוי
השבוע במבצע!

מטרנה	4.80
טמפקים	7.30
ביומט 3 ק"ג	9.40
קליל 10 ק"ג	21.50
4 מעשות שיניים זברה	2.75
מיץ ענבים טבעי	1.40
שמפו פלקס ענק	3.90
שמפו קמיל בלו. ענק	3.60
טיטולים חגלה + ש.א.	7.80
חיתולים סוג ב'	5.80

★ חלוקת פרסים לטפנוקים ★
ועוד ועוד הנחות רבות
משלוחי בית חנם
בני ברק ירושלים 9 פינת ר' עקיבא

"פאר התורה"
★ ירושלים: מא"ש 7 ★ בני ברק חזו"א פנת ר"ע ★
★ חיפה: רח' בר־כוכבא פינת מיכאל ★
מבצע לחג השבועות
לכל סוגי הספרים וספרי היסוד ב־5 תשלומים ללא ריבית והצמדה ובהנחה גדולה
תלמוד בבלי המפואר 20 כר' 70 ש"ח כל תשלום
ש"ס פנינים המפואר 20 כר' 38 ש"ח כל תשלום
שלחן ערוך 13 כר' במיוחד לרבנים, דיינים ולומדי הוראה 70 ש"ח כל תשלום
שלחן ערוך 10 כרכים 52 ש"ח כל תשלום
שלחן ערוך "הדר" 10 כר' 35 ש"ח כל תשלום
טורים המפוארים 35 ש"ח כל תשלום
סט ירושלמי מפואר "הדר" 7 כר' 36 ש"ח כל תשלום
רמב"ם הגדול והמפואר ביותר + כל ההוספות שאין לו מתחרה בכל הארץ 7 כר' 25 ש"ח כל תשלום
הספר הח' חקרי לב 12 כר' מגדולי הדור שלפני פנינו שכל גדולי הדור השתמשו בפסקיו בכל שטחי ההלכה מחיר מיוחד 30 ש"ח כל תשלום
ספרי רבי שמעון שקופ בפורמט בינוני ונוח ב־2 כר'
☆ מחיר מבצע 24 ש"ח ☆
☆ מבצע מיוחד לספרים ☆
באר מים חיים 2 ש"ח
מזרחי על התורה 15 ש"ח
ירושלמי "הדר" 160 ש"ח
ריטב"א על הש"ס 23 ש"ח
חי' רבי חיים הלוי 6.50 ש"ח
מקראות תורה מק"ג 31 ש"ח
המכירה בכל החנויות לספרי קודש
☆ האוצר היקר ביותר ☆ את ביתך תמיד יפאר ☆
☆ אותך יעדן ויהדר ☆ לביתך הביאהו מהר ☆
02-814589

רצי
רח' הרצל 11 ק"א ב"ב 792654
הרגישי מיוחדת בשמלה מכובדת לחג השבועות
מרצי
הגיעו דגמים יפהפיים לחג
שמלות אלגנטיות וחליפות הריון סריקו
פתוח: אנו ממשיכים בתקופת הקיץ מ־7-10 בלילה כל ערב בבקר סגור
להתראות

לול
8 רגלים מעץ בוק פלטה סנדביץ
85 ש"ח
במבצע!
עד גמר המלאי
בייבי טוב
יחזקאל 1 ירושלים

פונסטיק פלסטיק
שמירת הריהוט לשנים
ציפויי ניילון
לספות, כורסאות וכסאות
עבודה: מומחית
02-810072 ★ 02-525701

שידה
5 מגירות טלסקופיות
מעץ אורן
150 ש"ח
במבצע עד גמר המלאי
בייבי טוב
יחזקאל 1 ירושלים

צרכנית יד לישראל
בן יעקב 27 בני־ברק 772498
הכל תחת קורת גג אחד
★ מעדני בשר ★ עופות ★ חלקי עופות
★ חלקי בקר ★ הודו וחלקיו ★ שניצל
★ כבד צלוי ועוד
בהכשר הרה"ג לנדא
מתוצרת זינברג המשובח
מס' 1 בטיב ובנקיון
וכן מוצרי מזון, ירקות טריים, מוצרי נקיון
משלוחים הביתה
פתוח מ־7.00 עד 2.00 ומ־5.00 עד 8.00
בברכה
ההנהלה

בס"ד
מפעל הש"ס הבללי בהיכלי התורה
בני־ברק רח' ר' עקיבא 111 טל. 03-787702 ת.ד. 620
טל. בירושלים 02 - 416152
ללומדי הש"ס שליט"א
★ תוכנית "30 דף לחודש": חזרה מס' גיטין
★ תוכנית "הוראה": חזרה יורה דעה סי' ל"ה סעי' ו'-נ"ד
★ תוכנית "20 דף לחודש": מס' שבת ס"ב:-קכ"א
שיתקיים בס"ד ביום שני ב' סיון תשמ"ו בשעה 6.00 בערב בדיוק במקומות דלהלן:
ירושלים: סמינר "בית יעקב" רח' ברנדייס
בני ברק: בי"ס, רח' רשב"ם 22
נתניה: בי"ס תיכון (חרש) קרית צאנז
אשדוד: בי"ס "תורה" רובע ה'
עמנואל: בי"ס "בית יעקב", מרכז העיר
באר שבע: בי"ס "בית יעקב" רח' החלוץ
חיפה: ת"ת "יהודה אמת" רח' בן בבא 4
צפת: ביהמ"ד "צאנז"
נ.ב. נא לדייק בזמן — למאחרים אין חלוקת מבחנים
בברכת הצלחה רבה
ההנהלה

בית אקסלר
HOUSE OF AKSLER EST 1964 LONDON
"בביקורכם בלונדון באו לקנות מוצרי איכות במחירים הזולים ביותר"
בגדי ילדים ★ כלי מיטה ★ מזכרות ★ מפות שלחן ★ חלוקים
256 Stamford Hill
London N16 6TU
Tel: 01-800 2573
המביא מודעה זו יזכה ב־5% הנחה!!

משאבים
לקראת קריאת מגילת רות חג השבועות הבעל"ס
מרכז סופרות־ביכורים
מוצעים הספרים החשובים
מקורות רש"י על חמש מגילות
הראיון
תוכן מגילת רות לבני הנעורים עפ"י חז"ל והמפרשים
להשיג בחנויות הספרים
הפצה ראשית "אור הספר"

נעלי רוזנפלד
מא"ש 89 ע"י ישיבת תולדות אהרן
מבצע!
לקראת המעבר לחנותנו החדשה בס"ד, הכרזנו על
הנחה 10% ומעלה
על כל המלאי הקיים
עד לחג השבועות הבעל"ס
כמו"כ ימכרו זוגות בודדים ונעלי לק לבנות סנדלים ועוד
במחירים מפתיעים
קיים: 11, 3, ע"י משרד החנוך קרוב למקום

"סלע"
הדברת מזיקים
רשיון משרד הבריאות 197
עם ריח וכלי ריח ללקוחות ללא הוצאת כלים
03-494936

התכשיטים מעולם אחר!! עכשיו בישראל!!
מבחר עצום להזמנה היום
THE JEWELLER OF JERUSALEM · הצורף הירושלמי
Silver Jewelry and Watches
תכשיטי כסף ושעונים
פתוח 9.30 — 13.00 4.00 — 7.30
7 Ben Hillel St., Jerusalem רח' בן הלל 7, ירושלים

מי שלא שמע אותה
ממקומך מלכנו תופיע
לא שמע קסטה יפה מימיו

שיר סוף
ממקומך מלכנו תופיע
שירי חסידי בעלזא

תקוה
סמן לעיצוב פאות
רח' במלך ג'ורג' 16 כפר רבזאן (ליד מסעדת יוסל)
כובעים אלגנטים
הננו שמחים להודיע לציבור לקוחותינו כי
קבלנו טלפון חדש
ולכל הרוצות להזמין תור נא לטלפן ל —
02-248171
הגיעו דגמים חדישים של פאות
עיצוב פאות על רמה
בסלון "תקוה"!

הבית שלנו

בעריכת שו"ש

ש. קירשנבוים

גלגל חוזר

- הוא עמד בכותר ההר מיוזע כולו תולה מבט מבועת באבנים שכעלה. הן הדרדרו עליו בכהדי־רות, מוקו במין כוח איתנים. גדולות ומרוצקות. הוא שלח את ידיו, ותפסן. אבן אחר אבן, תפס. השליך הלאה, אל המורד. שרידיו השתרעו מבעד לחולצתו הדקה. הידיים התכוננו רעדו. האבנים היו כבדות והוא חש שעוד מעט קט־יוכרע.

המחזה הקפיא את הדם. דמות קטנה בלבו של ההר האיתן, אדם נאבק על חייו. מנסה להתגבר על איתני הטבע אולם הללו־יכולים לו.

הוא המשיך. במין כנותוניות מחרידה. בכוחות אחרונים הולכים הרים עיניים עיפות אל המורה הכתגלגל למולו בדמותן של אבני הענק.

עמד שם ללא יכולת תנועה. דרדור האבנים שנגרם כאשר החי־ליט לרדת מן ההר בנקודה הבלתי נכונה הפך עבורו למלכודת מוות. הוא התחיל לרדת בשאננות כש־לפתע חש בתנועה מאחורי גבו, הסתובב ברגע האחרון לפני שנמחץ ע"י הסלע שניתק ממקומו. בתושיה שכמותה מגלים רק ברג־עים של מצוקה תפס בסלע והעיפו הרחק ממנו. הוא לא צפה את מה שקרה בהמשך. בעיניים בלתי מאמינות בהה במטר האבנים שבאו בעקבות הסלע. הקטנות פגעו בו בעצמה מכאיבה, את הג־דולות תפס והשליך הלאה. דם נזל מאצבעותיו הפצועות, קרעי חולצתו היו למסכת של דם ויזע.

ניסה ליצב את עמידתו אך גל חדש של אבנים החזירו אל המ־ערכה. ההר סגר עליו מכל עבר. מפנים ומאחור.

אם יסובב את גבו וישעט במורד — ימחץ כעבור שניות ספורות בלבד. ולפתע, ידע זאת. העיניים שהתרחבו בפחד מוות היו עיניים של אדם שהבין אחד שידע שכוחותיו אוזלים והוא אינו מסוגל עוד לתפוס את המוות בי־דיו. העיניים נקרעו לרווחה באימה מצמיתה ואז, לראשונה, מצא בעצמו את הכוח לצעוק: "הצילו, אני מת!"

*

היינו קבוצה של חמישים נע־רים הומים ורועשים בטיולית הצפופה. טיול של התנועה. יצאנו טרם שחר מלווים ע"י מדריך ושומר. האוירה היתה מרוממת ותרמה לכך לא מעט אוירת המס־תורין שאפפה את הטיול. קובי, המדריך, סירב לגלות את מסלול הטיול בטוור להורים, כתב שהיעד הוא דרומי ושהטיול מאובטח כחוק. ההורים התמו. מי יחסס כשקובי מאחורי העניין!

הלצות התעופפו באויר מלוות בגל של ניחושים, כשנעצרה המשאית לאחר כמחצית השעה בלבד.

— זהו? כבר יורדים?

נימת האכזבה נקטלה מיד כשהכריז קובי בקול שקט: "להשאיר את החפצים בטיולית לרדת ולהסתדר במעגל על האד־מה".

ישבנו במעגל. שקטים ממתי־נים. עצי החורשה נעו ברוח הק־לילה, מקיפים את קרחת היער בה ישבנו. אפלה עטתה את הכל.

ואז, בקע קולו של המדריך, שלו כתמיד: "זהו הטיול האחרון שלנו כקבוצה. בעוד כשבועיים אתם מתפזרים לישיבות. רציתי שהטיול הזה ישאר חרות בזכרונכ־

כשיאן של שנתיים יפות. ניסינו לעשותו שונה. כשם שדרכנו שונה, כשם שתנועתנו שונה. בחרתי לפתוח בשיחה. תגידו שזו התחלה כבדה סבר לטיול שאמור להיות מקור של הנאה. אולם מי אמר ששיחה אינה יכול להיות מהנה?"

הוא גלש אל תוך אחת מהרצ־אותיו המתוקות ביותר וסחף את כולנו אתו. השחר כבר הפציע משסיים: "בחנו דוגמאות מעולם החי, מן הצומח ומן הדומם. בכר־לם חוזר אותו מוטיב: לכל נברא־תפקיד. עתים קשה לאתר אותו. עתים רק חוקרי טבע או מומחים בתחומי המדע האחרים יכולים להצביע עליו ועתים — ההסבר פשוט נעלם מאתנו. אך אין זאת אומרת שהוא אינו קיים".

נותרנו דוממים. מהורהרים במסר ובברכות החמות שנלוו אליו. ברכות באשר לתפקידנו אנו בדרכנו החדשה. ואז הכריז מאן דהוא: "אפשר כבר להתפלל שח־רית".

ישנן תפילות, שבכל פעם שאתה פותח סידור, הן צפות ועולות בזכרונך. כמו חיות מחדש. זו, הפכה להיות אחת מאלה. תפילה שהלוויים מעליה רגעים של ערב פרידה, תהיות של היום שלפני והרבה משאלות לדרך החדשה.

רק משחזרנו אל הטיולית נר־כחנו שאלדד המאבטח שלנו נעדר, ולפתע נזכרנו שלא הבחנו בו מאז שירדנו ממנה.

מהרנו אל קרחת היער, מבוה־לים כלשהו, היה בכך מן החדש שאנו, בני הארבע עשרה, נתור אחרי השומר שלנו. החפוש היה קצר. מצאנו אותו שרוע על פיסה של דשא. שקוע בשנת ישרים.

"מציאה גדולה הוא לא" הפ־טרנו.

היה זה בשוק הבאר שבעי כאשר נעלם בשנית.

הסתובבנו שם, כולנו בעינינו את הססגוניות. את שלל הצבעים, בליל הריחות וערבובית הקולות. החברה שלפו ארנקים והתמקחו על המחירים. "מוכרות בשביל האחים שבבית" הסביר מישהו. "נשאיר להם משהו לפני היציאה אל הישיבה".

האויר החם והדחוס עשה את שלו. השהיה בחוץ נעשתה קשה וכולנו פנינו בחזרה אל הטיולית כשצעקות עמומות, הסבר לפתע את תשומת לבנו. הקולות הפכו חדים ביותר, קולות של תגרה.

"לא להתקרב לשם" פקד קובי. "נמשיך אל הטיולית".

הנהג המנומנם שחיכה בטיו־לית לא ידע להיכן נעלם אלדד, השומר. קובי נדרך. במילים ספו־רות שת לנהג על התגרה ושניהם התרחקו במהירות כשהם מכוונים ע"י ההדים הרחוקים. כצפוי, הוא היה שם. במרכזה של הקטטה. אדום, מאובק וקמוט בגדים. בעי־ניים מושפלות השתרך אל הטיו־לית כשהוא מנסה למלמל מילות הסבר והתנצלות.

התקרית נשכחה כשעמדנו משתאים אל מול ההר הגבוה והענק שעליו התעתדנו להעפיל. הר סקום. קובי סיפר על המקום. על ההסטוריה והתנאים המיוחדים וסיים באזהרה חמורה: אין לסטות מן השביל ימינה או שמאלה! כל סטייה היא מסוכנת. ישנה רק דרך בטוחה אחת וכל שאר הדרכים מטעות לחלוטין. הוא סיפר על קבוצת מטילים שטעתה בהר במשך שלושה ימים תמימים עד שנמצאו במצב של אבדן גולים.

"אל תעשו חכמות, חברה! ההרו והשמרו!" סכם. העלייה היתה נעימה. התלוצצנו, שרנו ואפילו התוכחנו. העילה לויכוח היתה מן חפץ בלתי מזוהה שעמד בראש ההר. חפץ מתכתי מגושם חלוד שכך משהתקרבנו ראינו שהוא נראה כגלגלת ענק. ניסינו לנחש מה עושה גלגלת מעין זו בראש הר במדבר יהודה. החפץ נראה היה מתאים לנשיאת דליי מים. אולם כאלה, מן הסתם מעו־לם לא היו כאן. איש לא היה מעלה בדעתו לחפור באר דוקא במקום חשוף ומיובש מעין זה. גם בנשיאת חמרי בנין כנראה לא היה צורך כאן. במקום לא היו שום שרידים לנסיונות בניה והג־לגלת לא נראתה עתיקה מספיק בכדי להניח שהמבנים שלביתם סיעה, כבר נקברו תחת אדמת ההר היבשה.

"מה מטרתה של גלגלת זו?" הקשה איציק. "איך היא מתקשרת לשיחת הפתיחה של הטיול על כך שלכל נברא תפקיד?"

"לא אמרתי שאני יודע את תפקידו של כל נברא.

אני רק יודע שהתפקיד קים. לכל דבר שעל פני האדמה תכלית אף אם איננו מצליחים להבין אותה, התך קובי נמרצות. אולם אותנו, לא סיפקה התשובה והדרכם של נערים חקרניים ניסינו לרדת לשורשה של התופעה.

הנוף המדברי שנפרש לנגד עינינו שבה אותנו בקסמו המיוחד. העפנו בו מבט אחרון טרם שפנינו לרדת מן ההר. בשביל המיועד, כמובן. איש מאתנו לא העז לסטות לאחר האזהרות הנמרצות שש־מענו. הטור כבר התפתל כלפי מטה כששמענו לפתע את הצעקה מקפיאת הדם: "הצילו! אני מת!".

"אלדד". ידענו זאת בודאות מחרידה. בלי להחליף מילים אצנו בחזרה אל ראש ההר. התמונה שראינו היתה המבעיתה מכל מה שידענו. המות שדהר לעברו של אלדד היה מוחשי, ונוראה מכל היתה המחשבה שאין בידינו לע־שות דבר בכדי למנעו. ירידה לעברו של אלדד היתה מקרבת את קיצו מן הנמנע היה להחיש עזרה. ידענו שזו שאלה של דקות, אולי שניות. ואז, כאיש אחד, כמו מחשבה אחת חלפה במוחותינו, זהרנו לעברה של הגלגלת. הח־לודה בת השנים נתנה את אותו־תיה, אולם ההילות שבתנועותינו הנואשות יכלה לה, והגלגלת החלה להסתובב, כשהחבל הישן מתחיל להשתלשל ממנה אט אט. לא דברנו, אף לא צעקנו אל אלדד. לא היינו מסוגלים. גם לא היה צורך. אלדד נתפס בחבל כשהמבט בעיניו הוא תרכובת נוראה של יאוש ותקוה ואימת מוות. כן, עדיין אימת מות. השנו אותה גם אנו כשהתפללנו בלבבות הולמים שהחבל לא יתפורר פתאום ומשאו של אלדד לא יכריע אותו. משכ־נוהו אלינו כשכל אחד מנסה לה־שתלט על הרעד שבידיים. רק משראינו את אלדד ניצב בשנית על אדמה יציבה מעברה השני של הגלגלת, רק משעזרנו לו לשחרר את אצבעותיו שנאחזו בחבל כב־עירות, רק אז — הבנו.

ספר חדש לנער

שיחות עם נעמי

כמי שרוזקה במקצת, ואולי במקצת הרבה, מהשנים האחרונות של בית הספר העממי, יש בספר החדש הזה, שכולו מבוסס על שיחות עם נערה בגיל בת מצוה פלוס, משום תזכורת מעלת חיוך. מרץ הנעורים השופע, ראית העו־לם כולו בצבעי שחור לבן עזים, הסכסוכים הלא רציניים שבין החברות, שנראים היום כהו־ל ולמחורת אפילו לא כבקצה. התחד־סות המעריצה אל המורה יחד עם הבקורת, והעיקר — האידאליזם של גיל הנעורים, באים לידי ביטוי חריף, חי ומשתף פעולה בספר הקצר הזה. כל אם תבין טוב יותר את ילדיה בגיל הזה, לאחר שתקרא את הספר ותעלה חיוך מוכר נשכחות למקרא הבעיות שבו. כל ילדה־נערה תבלע אותו כלהיטות ותחוש שותפות של אמת בכל המתרחש בו.

נעמי אדומת השער היא אב טיפוס טיפוסי כל כך שהקוראה הממוצעת אינה יכולה שלא להס־כים עימה לאורך כל הדרך, וכך מצליחה שרה קיסנר להעביר בדרך אגב את המסר החינוכי כמובן מאליו.

שיחות עם נעמי. מאת שרה קיסנר 122 עמודים בכריכה קשה (בעיצוב: ליכון. איורים — שושנה היכלה. בהוצאת המחברת תשמ"ו)

כשרות המטבח:

קודים-לא רק לפני ואחרי פסח

את הערנות לגבי חמץ בפסח אנחנו שומרות בדרך כלל מהלוך גבוה עוד זמן מה לאחריו, יצרני המזון עלו על הגל הזה והם מיצרים לשם כך אריזות מיוחדות שעליהן מודפס: "מטחינה שלאחר פסח תשמ"ו" או "מאפיה שלאחר הפסח תשמ"ו" באישורם של נותני ההכשרים למיניהם. בקרוב מאוד לא נמצא יותר את המוצרים הללו על מדפי החנויות, ומכיון שכבר עבר זמן ניכר מחג הפסח, הרי נרגיע את הערנות שלנו בטענה ההגיונית: "עד מתי צריך לדאוג למוצרים בלי חשש חמץ — אולי עד ראש השנה?".

ובכן, אין זו נוהמה בעיקר התמרים המשמרים (הגוטפים כידוע לכל מוצר שכן מדף). אני אישית מצאתי לפני מספר שנים חבילת אטריות מלפני פסח — והאורך מציאת "המציאה" היה אלול! הגילוי היה פשוט מאוד — משום שהקוד של מוצרי אותה שנה היה ידוע לי.

אגב, קוד זה מופיע על הספח של חבילת האטריות, מרימים אותה נגד האור ואז רואים את המספרים. השנה, למשל, הקוד של אחרי פסח היא ממספר 6/92 והלאה — לגבי אטריות.

ואם רצונכם בספורים, הרי עוד אחד פינקט: מתוך ידוע מבני ברק קנה לקראת אחת השמיטות מלאי של שימורים. כשבדק את הקוד גילה שכולן הן ...משנת השמיטה הקודמת.

נדמה לי שהגיעה השעה לעזור לנו, עקרות הבית, לא להכשל אחרי שבועות במה שנזהרנו בו בפסח ואחריו. הקודים למיניהם בכל מה שנוגע לחמץ — (ואולי גם לשמיטה — בעתיד הקרוב) חייבים להתפרסם, משום שברור כשמש, שמש־עובר גל העירנות וההזהרות מפני "חמץ שעבר עליו הפסח" שולפים הספקים ממחסניהם את כל הסחורה שנמכרה או שלא נמכרה כהלכה לגוי, ומי מסוגל וידוע ויכול לעקוב אחרי גלגוליה של כל שקית מזון?

ובכן, אנחנו כבר לא מסתפקים באריזה עם הדפסה מיוחדת לאחר פסח, תנו לנו את הקוד — ותחסכו הדפסה מיוחדת!

ר.א. ירושלים

כיצד בודקים פרג?

שמעתי ממישהו שאמר "יש אומרים שיש חורקים בפרג, ובכן מי שמצא ויודע איך בודקים זאת שיגיד".

ובכן מאחר, שהתנסיתי בזאת לא פעם, ואכן יש חרקים בפרג ובמיוחד כשאינו טרי ובקיץ, וניתן לגלות זאת ע"י בירור נכון, אני רוצה להביא זאת לידיעת הצבור ולהסיר מכשול מרבים.

החרקים האופייניים לפרג (מלבד תולעים שגם אותן ניתן למצוא לפעמים) הינם קטנים מאד, כה קטנים, שאם נפה את הפרג בנפה רגילה (לא משי), על ניר לבן, החרקים יפלו והפרג יישאר בנפה, מבחינים בהם כשהם רצים במהירות, חייבים לנפות את כל הפרג, מפני שהחרקים כד"כ אוהבים להיות בעיקר בתחתית השקית. אחרי שניפינו את הפרג ולא מצאנו דבר, כדאי לברר את הפרג ע"י שפיכתו באטיות על ניר לבן, ולבדוק אם אין תולעים, שהן גדולות מחורי הנפה ואינן עוברות דרכם, דבר זה נדיר יותר.

כדאי לרכוש פרג רק בחנות ששם הסחורה טריה תמיד.

לאלו המסתמכים על ההיתר של בטל בששים ע"י טחינה, כדאי שיביאו בחשבון שהחרקים כל כך קטנים שספק אם הם נטחנים בכלל.

א.ג.
בני ברק

לחיוך יפה יש מחיר לא קבוע

תוצאות מעניינות לפליאור המים בארצות הברית — מתי יגיעו אלינו?

מאת: שו"ש

כשמחייכים אפילו מכל הלב, חושפים מערכת שיניים לא כל כך מושלמת, אם נתבטא בכיוון החיובי, נעצר פיתות מידי באיכותו של החיוך. בארצות הברית, שאנשיה מפורסמים בעולם כולו בשיניהם הקבוצות כצדר הרחולים (על כל פנים באופן יחסי) עושים, ולא רק מדברים ומתבננים, כדי לשמור על הרמה, שנים רבות מר פעלת שם תוכנית כל ארצית, בהיקף אמריקני, של פליאור המים, ומה שקורה לאחרונה זה, שרופאי השיניים שם מתלוננים מרה על ירידה בהכנסותיהם.

קשה להאמין, אבל בארצינו, בה תשעים ותשעה אחוז של האוכלוסיה נגועים בעששת זה נשמע כאוטופיה. הסטטיסטיקה האחרונה מארצות הברית מספרת לנו ש־40 עד 50 אחוז מגילאי חמש עד שבע עשרה פטורים לחלוטין מעונשו של רופא השי־ניים. יש כאן צרוף של פלואור במי השתיה וכמשחות השיניים וגם של טיפול נכון בשיני הילדים עד גיל חמש. התהליך עדין בעי־צומו משום שהאחוזים עולים בהתמדה, לאחרונה משתמשים גם באמצעי מניעה, כמו חומר הגנה על השיניים המועדות לפורענות (בעיקר הטוחנות הראשונות) שאותו, אגב, אמצו כבר הרבה מומחים לטפול בשיני ילדים כאן בארץ.

לכירורגית הפה היתה עדנה ועוד שאר טיפולים שרופאים מעולם לא ששו לבצעם ולהתמ־חות בהם, זכו היום למבצעים חדשים. גם ספולים קוסמטיים בשיניים, חוזר לסדר היום, ספולים קוסמטיים בשיניים כוללים ישור שיניים, הלבנתן, ליטושן, ואפילו הלבשת שיכבה לבנה מיוחדת על גבי השיניים הטבעיות שצבען מכוער. (אפור או צהוב למינהו).

הקץ למקודחה

אין להשוות בין שיטות האל־חוש (הרדמה) של היום לבין אלה שמלפני דור. ההתקדמות בנושא זה אינה נעצרת ולכן הטיפול היום נעים יותר, לרופא ולפציינט כאחת. ה"מלה האחרונה" בנושא זה הוא חומר המכונה CARIDEX-100, חומר זה ממיס את קטעי השן הנגועים בעששת, ואת מקומם אפשר למלא בסתימות, כשהמ־קדחה, הסיוט של כל האנושות, נשארת במגרה.

שָׂתָל — במקום שיניים תותבות

שיניים תותבות הן נושא לב־דיחות אין קץ, ואכן, הן פתרון לא מוצלח במיוחד שכל הזמן מנסים לשכללו או להחליפו, תותבות נשחקות במשך הזמן, הן גורמות לדלקות חניכיים וכיבי פה, קשה ללעוס בעזרתן מאכלים קשים ובמשך הזמן הן גם לא מתאימות לבעליהן משום שהחניכיים חסרות השיניים, מצטמקות. החידוש האחרון בנושא הוא — השתלת שיניים לתוך הלסת. השתל כמוהו כבורג, מחומר מיוחד המוחדר לתוך עצם הלסת וישב כהלכה. יש כמה שיטות להשתלה, ולא כולן נראות דומות, אבל הן שוות בעקרון. כללית אפשר לומר שהשתל אינו משמש כשן אלא כבסיס שעליו מניחים את הכתרים. ארבעה שתלים כאלה בפה מח־ליפים בהצלחה, וביציבות המ־תחרה במשגן הטבעי, את התות־בות הישנות כלומר את כל עשרים ושמונה השיניים.

חשוב לציין שנושא ההשתלה של השיניים לא הפך ללהיט בקרב בני גיל העמידה והשיבה משום שיש הגבלות רבות בשימוש בשתל לגבי חולים במחלות דם שונות, בסוכרת, במחלות מדב־קות מסוימות, לחולים באי ספיקת לב, חולי לחץ דם גבוה. וכל זה חוץ מהמגבלה הקשה ביותר — מחירה של השתלה שכזו.

מחלות חניכיים — בלי כירורגיה

הפגיעות בחניכיים הן תהליך ממושך שתחילה אינו ניכר לעין, בו מתרבים החיידקים עד שמופיעה שכבה במקום מפגש השן עם החניכיים, שכבה זו מתקשה וקשה או לסלקה, ומאידך החניכיים מנתחים את כיסוי הזיהום ומ־חזהם בשיניים נחלשת, בעבר היו מנתחים את כיסוי הזיהום והמ־רפאים את הדלקת, היום מורחים משחה על המקום כדי למנוע דל־קות אלו.

רופאת השיניים של ילדי פוט־רת כל אם מתשלום עבור בדיקה תקופתית אם התוצאות הן אפס מבחינת הצורך בטיפול. לפי הקצב האמריקני, שאנו כה מרבים לחקות אותו, יש לה סיכוי טוב להשאר בקרוב עם מחצית ההכנסות להן היתה רגילה.

צרפתי נפצע תוך נסיון חטיפה

ביירות — הצרפתי ז'אן מישל גובאל נפצע מירית בשעה שנמלט מידי אנשים חמושים שניסו לחטוף אותו במערב ביירות המוסלמית, מסרו מקורות במחוזיים.

גובאל נמצא עתה בחדר ניתו־חים בבית חולים בכורה ביירות הנוצרית, הוסיפו המקורות.

חובת החינוך על ההורים!

תשובה לדברי "אמא אחת" על החופשות בבתי"ס "בית־יעקב"

הכותבת הנכבדה אשר חתמה בשם "אמא אחת", עורכת בדבריה השוואה בין לימוד הבנות ללימו־דים ב"חדרים", בעצמה מדגישה את חובת לימוד התורה של הבנים, א"כ כיצד היא דורשת שהלימוד יהיה זהה אם אצל הבנים קיים איסור ביטול תורה. האם הבנות חייבות בלימוד כבנים??

שנית, ברצוני לעדכן את האם הנכבדה ולהזכיר לה, מה עשו אמהות לפני שהקימו את רשת בתי"ס "בית יעקב"? האמהות החזיקו בבית את הילדות 24 שעות ביממה, והתחייבו ללמדן קרוא וכתוב, תפילה, הלכות ומוסר ואם רצו גם למורי חול, או ששלחון לבתי"ס של הגויים. האם הכותבת צריכה להכיר טובה לבתיה"ס שלנו ולמורות המסורות אשר עושות למעלה ממחצית מלאכתה. נוסף ללימודים גם מעצבות את דמות הילדות ומחנכות אותן, ובמקום זאת היא מטיחה בהן האשמות של מחפשות נחות וחופשות, ודורשת בתוקף מהמו־רות לשמש שמרטפיות לילדותיה בכל עת.

האם ידוע לאם הכותבת כי בהיווסד ביה"ס "בית יעקב" בארץ, לא למדו כלל בימי ששי? מלבד החופשות המקובלות; (גם היום ישנם בתי"ס לבנות באידיש שאין לומדים בהם בימי שישי ובחוד־שים תשרי ניסן החל מכ"ג באלול עד ר"ח חשון, ומכ"ז באדר עד ר"ח אייר, נוסף לחופשה קצרה בקיץ).

ובכן, לידיעת האם הנרגזת, את החופשות לא קבעו המורות ולא למען נחותן, אלא משרד החינוך. האם אם זו יודעת מה יקרה לחוד־ש"ץ אם ילמדו ביום העצמאות? ביום ל"ג בעומר — גם אם היא רוצה א"א לנהל לימודים סדירים, כי מרבית המורים והמורות וה־תלמידים עסוקים מי בנסיעה למירון, ומי בחגיגות ה"תאלאק־ען" (אפילו ב"חדרים" — אין לומדים סדירים). בימי הבחירות משתמשים במבני בתיה"ס לצורך קלפיות. יום זה הוכרז כיום שבתון כללי כדי לאפשר למורים לעבוד בקלפיה כחברי ועדות או משקי־פים ועסקני בחירות וכדי כל אחד מטעם מפלגתו.

האם אם זו מודעת כמה "צמ־אות" הילדות לכמה ימי חופשה בתקופת חנוכה או לאחריה, או בכל תקופה רצופה של למודים? (בחו"ל יש חופשה בין מחצית ראשונה של השנה למחצית הש־ניה), כי ילדים לא מסוגלים להמ־צא בפתח למודים ברציפות כל השנה, ושב, אין מקום להשוות בין בנים החייבים בלמוד לבנות.

ואחרון אחרון חביב.

מן המכתב הכעוס והנרגז נכר שאמא נכבדה זו קשה בכל עת לשלח את ילדותיה מן הבית ישכחה להזכיר את ימי חוה"מ (השבתות) ולכן אשאלה כמה שא־לות: כתי תלמד את הילדות לנהל את משק הבית? לבשל ולאפות? להמצא בבית? לאהוב אותו ולהד־תבשם מחמימותו? האם גם את זה צריכות המורות ללמד במקרה מה? האם כל הגיל נקנה מעצמו ללא עמל וללא שום השקעה?

אי לזאת אציע לה, ולאמהות אחרות החושבות כמוה: בערב חג כאשר הילדה חוזרת מוקדם יותר מביה"ס, מלמדים את הילדה להשתתף בחוויית ההכנות לחג: שולחים את הילדה לשליח־ויות, לעריכת קניות קלות, מלמדים אותה לקלף ירקות, למיין ולקפל כבסים, לשמור על האחים הקט־נים, להאכילם ולהלבישם, בערב־— לרחוץ ולנקות צעצועים וכד', ובימי חופשה ארוכה יותר, מלמ־דים את הבנות לרקום, לתפור מכפלות או כפתורים, לסרוג, להדיח כלים, לערוך שולחן, לבשל ולאפות.

כל אם מסודה צריכה לדעת לנצל תופשות כדי להכנים לילדיה את השהות בבית, ליצור חוויות ביתיות נעימות, לצאת אתן ביותר לבלות בחורשה או בגן צבורי וכד', לערוך ביקורים מעניינים, ולא להצר מדוע אין ביה"ס ממלא תפקיד שמרטפיות צמוד בכל עת שהאם רוצה להפטר מילדיה.

האם הנכבדה מטיפה מוסר למורות, מדוע אינן נותנות ש"ב לימי החופשות או שאינן דואגות לתעסוקה או למלאכה, עדיין לא שמעתי על ביה"ס שכל המורות אינן נותנות עבודה או תעסוקה לתופשות. ידוע לי רק ההיפך, כי אמהות מתלוננות שאין נותנים מנוח לילדות, ולפחות בחופשות מבקשות לשחרר את התלמידות מעול של למודים וש"ב. ובכן, לסכום.

את בעיית הבטלה והשעמום של הבנות ניתן לפתור בקלות יתרה, אם האמהות הנכבדות תד־רושנה מעצמן מילוי תפקידן כאמהות נאמנות, מסודות ומחנ־כות לא פחות מאשר דורשות זאת מן המורות.

והאמת, השלום והאהבה יש־רורו, והכל על מקומו יבוא בש־לום.

מורה אחת

למה בעילום שם?

ראשית מתפלא אני שהכותבת נשארת בעילום שם — אמא אחת, כי בזמן שזו טענה אמיתית בשם הרבה הורים, ואם היתה כותבת בשמה היו מתייחסים יותר לדבריה.

כתבה מצוין, צודקת במאה אחוז. אפשר לכתוב יותר חריף בענין הזה!

לגופו של ענין, את הנעשה אין להשיב. אולם יש לסד־ תוכנית לימודים בתקופת החופש, כל בית ספר בית יעקב יכניס לתוכנית הלימודים מספר שבועות במסגרת בית הספר.

קייטנה לשבועיים בחופש מחירה כ־100 ש"ח!

גד שאולזון
בני ברק

רעיונות מקוראות אל קוראות

● בכדי להקל עליך קילוף בצל ותיתוכו, הרכיבי משקפי צלילה לעיניך והבעיה נפתרת (בתקוה שאת יודעת מה זה).

לאה מחיפה.

* *

● בכדי לשמור על הציציות שלא תתכווצנה ותסתבכנה בשעת הכ־ביסה. השחילי את חוטי הצמר. בתוך שקית ניילון. סגרי בגומיה, וכן תוכלי לכבס גם ב־60° בכבי־סה עדינה.

לאה מחיפה

רעיון הגיהוץ

לאותן נשים, שלא הספיקו לכבס את הוילונות בערב פסח, אל תצטערנה!! יש הגיון בדבר!!

אנו מכבסות את הוילונות כשהקיץ על הסף, הכל פתוח ואבק מידבק בכל. גם בוילונות כמובן. הוילונות משחירים במשך כל הקיץ האביך, ולקראת החורף הכוגף, צת אנו סוגרים את הוילונות ברב הדרום, רואים את אשר ספגו.

אם נכבס לקראת החורף, בס־ביבות החגים, יהיו הוילונות נקיים כל החורף, ולאחר הקיץ המאובק יגיע זמנם שוב להתכבס, וחוזר חלילה.

רחל הגלילית

*

רעיון לשבת

להדחת הכלים בשבת, תוכלי להשתמש בשקית ניילון פשוטה. הרטיבי במים ואמה נוהלית. נקי ושטפי. תתפלאי לראות כמה נקי זה יצא.

ר.ג.

*

הספוג השמושי

אולי ידוע. אך למי שלא: לספוג יש מספר מעלות, סופג כמות גדולה של מים, גמיש להכנס לכל פינה, וקל לסחיטה.

מעלות אלו הן סיבה טובה לשמושו בנקיון הבית. תוכלי לד־חוף אותו לכל חריץ, לשפוך מים לאחר סיבתן בדיוק במקום הרצוי, (לא כמו בספל, שנשפכת כמות גדולה מידי של מים מבלי לקלוע למטרה הרצויה דוקא). וכמובן יהיה לך קל לסחוט בין שמוש לשמוש.

ר.ג.

*

להפיג ריחות במטבח

לכלך מוכר מראה המטבח לאחר טיגון בשמן חם. האויר דחוס ומעיק, וריח אביך ממלא את החלל.

יש אפשרות להפיג ריחות אלו, או לפחות להחליפם בטעימים יותר.

שרפי על הכריים, ממש על האש, חתיכת לחם קשה. תרגישי מיד בהבדל...

*

מכפלת יפה

לנשים התופרות, לא אחדש דבר. אך לי היה זה חידוש סוף סוף צריך לשמוע פעם ראשונה כדי לדעת...

אם את רוצה שלא יראו סימנים מכוערים בצד החיצוני של הבגד, התחילי את המכפלת, סנטימטר אחד פנימה, בצד ההפוך כמובן. על ידי כך, החוט לא יימתח, והמכפלת תהיה קלושה, ולא תראה מהעבר השני.

ר.ג.

מי ראשון בתור

סדר עדיפויות בעבודות הבית

"חכמות נשים בנתה ביתה..." לנהול משק הבית דרושה תבונה רבה, כי תפקידי עקרת הבית, כוללים מקצועות רבים ומגוונים: בשול ואפיה, סדור וניקוי, כבוס וגהוץ, תפירה וצרכנות, ומעל הכל כמובן, גדול וחנוך ילדים. (ויש שאף יוצאות לעבודה מחוץ לבי־תן.)

הנשים שואפות לעמוד במ־שימות הרבות בצורה מעולה, ולהשתלט על העומס הרב המוטל עליהן.

למרות הרצון והמאמצים, גדול מספר הנשים אשר המצוי אצלן, אינו בדיוק הרצוי. מהי הסיבה לכך?

מצב זה, הוא תוצאה של לחץ בו הן נתונות מהנטל הרב.

תחושת הבלבול וחוסר הידע כמה להתחיל, מה לעשות מתי, ואיך להספיק הכל, מרפה את ידינו וגורמת לבצע בצורה בלתי מאר־גנת ומתוכננת את תפקידינו, וממילא באופן חלקי בלבד.

עלינו ליצור סדר עדיפויות בעבודות הבית, כדי שנוכל לבצע את הדבר הנכון, בזמן הנכון, ובסדר הנכון.

תחילה נעשה את התפקידים ההכרחיים והחשובים, אשר קוד־מים לעבודות הצדדיות שהן רק התוספת.

לכל עקרת בית, יש סולם עדיפויות שונה, כל אחת אוהבת תחומים אחרים, אולם לכלן ברור, כי חובה לבשל, לכבס ולנקות ורק אח"כ לצחצח כלי כסף ולעמלן חפתים, לכן. ברגעי צומס. אל תכנסי לדאגה ד"פניקה". קחי פיסת נייר, צייני את כל התפקידים הד־רושים לבצע בבית ומחוץ, ועשי תחילה את העבודות ההכרחיות.

לאחר שבישלת, טיפלת בכ־ביסה, הדחת הכלים, דאגת לקניות ולעניני החוץ החשובים, כמו סנדלר או בנק, תוכלי לגשת לדב־רים השוליים יותר, הבדקת חלו־נות, שפשוף פנלים ודומיהם.

ישנן נשים, העוסקות בתפירה עצמית, בסריגה. מלאכות אלו, חוסכות בהוצאות, לכן הן עומדות בעדיפות ראשונה, לאחר העבודות החיוניות לקיומנו. כמובן.

לעיתים את מתפתה לעשות עבודות צדדיות, הן גוזלות לך את הזמן החשוב להתחייבויותיך כעקרת בית, ואת ניצבת בשעת האפס המומה, כשהכל מחכה לך. לכן עבדי "בסוף מעשה במחשבה תחילה".

חשוב לך לזכור!!! בזמן שובם של הקטנים הביתה, הי פנויה מכל עבודה, קבלי את פניהם בכל תשומת הלב, ובודאי אל תשאירי אותם מחוץ לבית, עד שהרצפה תתייבש...

גם בעבודות החשובות תוכלי ליצור סדר עדיפויות. עבדי לפי הכלל:

עבודות, שזמן פעולתן קצר והתוצאה לאחר זמן, קודמות לע־בודות שמשך פעולתן ארוך. וה־תוצאה מיידית, לדוגמא:

כדי להעמיד תבשיל על האש יש צורך בזמן מועט, אך התוצאה, לאחר זמן רב. תליית כבסים, ענין של כמחצית השעה, התוצאה, לאחר מספר שעות. כך לגבי הכנסת הכבסים למכונה, עבודה של דקות בלבד והמכונה עובדת. ואל תשכחי, לאוורר את כלי המיטה, מיד בבוקר, וכשהקטנים יצאו מהבית, תוכלי לסדר את המיטות, ללא המתנה.

עשי תחילה עבודות אלו, על מנת שבזמן שתעשי עבודות ארו־כות בזמן, התוצאה תפעל על פעולותיך הקודמות. למשל:

קפול הכביסה הממושך בזמן עשיה, אך התוצאה מיידית, הדחת הכלים ושטיפת מרצפות, תפירת תיקונים וגהוצים הכרחיים.

אם הזכרנו את הגהוץ, אולי תבלעל הכחותבימיהדיאולק? מוטב לגהץ עם עתון או ספר טוב, ברי־א לגוף וטוב לנפש. (התאמצות יתר מתבטאת לאחר שנים, סוף סוף בני אדם בלבד אנחנו...)

ולפי הכלל של אחרון אחרון חביב!!! משהו החשוב מכל. לך ולבני משפחתך: עליך מוטל התפקיד לשמור על עצמך!!

אם אין אני לי מי לי... שמרי על בריאותך, כוחך הגשמי והנפ־שי, כי בהבדקה רצחצות על חשבון הבריאות והסבלנות, יצא שכרך בהפסדך.

דאגי לשעות השינה שלך, לזמני אכילה נכונים.

בתקופות חולשה, וותרי על מה שאפשר. לא עוגות קוקוס ולא פשטידות. הילדים יהנו גם מבסק־ויטים ומרק עוף.

בשלי לשבת את המינימום, הפחיתי בסלטים, וקוגעלים למי־ניהם ואפילו ארוחה חלבית בצה־רים, לא תזיק לאף אחד...

הסתפקי בניגוב הרצפות ללא דליי מים, ואם יש באפשרותך להשתמש בכלים חד פעמיים, אין טוב מזה.

ויתורים אלו מתאימים גם לימי לחץ מסוג אחר, יום תופרת, ערב נסיעה. או אסיפה. למדי להיות גמישה, אל תכבידי במה שאפשר להקל, הכל אפשר להשלים כש־מתחזקים.

אל נחליף בין העיקר לטפל.

הנאת ילדייך תהיה כפולה מחיוך של אמא, מכילה טובה, פי אלף מעוגות קרם ודירת בית מרקחת. וכנגד, אמא עצבנית ורוטנת, אמא כעסנית וצועקת.

מכור שסוף סוף, אלו רק אמצעים המובילים אל המט־רה!!!.

ר. ניר הגלילית.

תשבץ/ מס' 22

פרשת במדבר

מאת **אבינועם שולב**

בין הפותרים נכונה יוגרלו פרסים. על הפתרונות להגיע למערכת תוך שבוע. המען למשלוח פתרונות: "המודיע" — תשבץ מס' 22, ת.ד. 1306, ירושלים 91012.

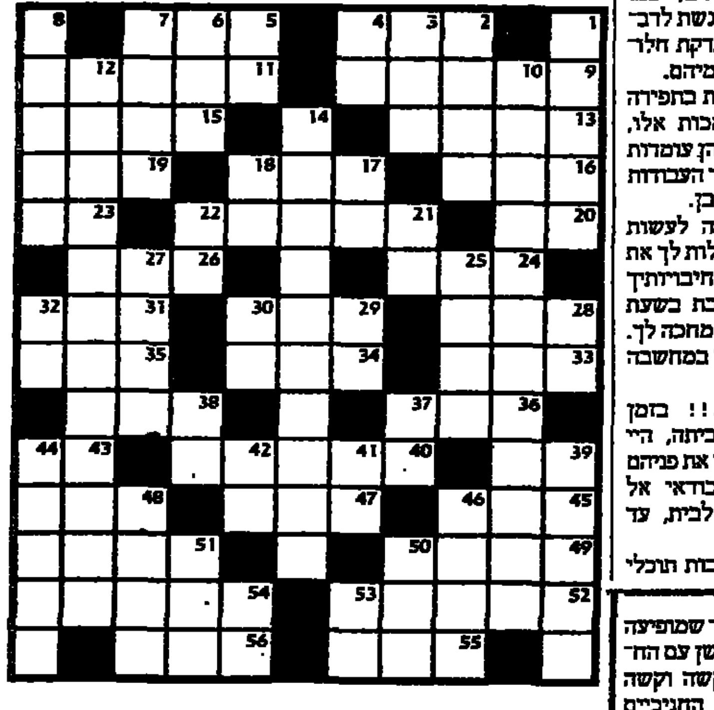

מימין לשמאל:

2. מבני אהרן; 5. התחשקות, התפרצות; 9. מכובד הלכה; 11. משנים עשר נשיאים: 13. תכשיט, קשוט; 15. מלח, ספן; 16. יצירה מלולית מוסיקלית; 17. שבט, בית אב; 19. נחל לכתיבה; 20. שקט; 21. אסם, מחסן לאגירת תבואה: 23. יראה, פחד; 24. המובן הפשוט של הכתובים; 26. כשלון, תקלה: 28. כלי נגינה: 29. חוטי האורך באריגה: 31. בטוי, דבור: 33. עדי, קשוט; 34. מנבדי לוי; 35. שק של עור: 36. שם כללי לתבואות השדה; 38. תעלה או צנור למי שופכין: 39. וע; 40. קבוצת אנשים שתפקידה לבצע משהו; 43. שר; 45. אחד ממיני היונים: 47. דריכת שבלי התבואה להוצאת הגרגרים; 48. מחוש גופני קשה; 49. חרוק, בזוק; 51. אך, רק; 52. מבני אהרן; 54. מנשיאי הלוים; 55. המיה, שאגה; 56. רכוש שהופקע מיד אויב בזמן מלחמה.

מלמעלה למטה:

1. הסברת דבר ע"י הדגמות ומוצגים; 2. שאינו תדיר; 3. עוף טמא; 4. בהם; 5. צלוי למחצה; 6. חרש פחים: 7. הכנת כל המצרכים הדרושים לדרך; 8. עיירת פתוח בגליל העליון; 10. משנים עשר הנשיאים: 12. אמורא ארץ ישראלי, תלמידו של רבי יוחנן; 14. מהדברים שעליהם הופקד אלעזר הכהן; 17. מכשף, קוסם; 18. גוש אדמה המתנשא לגובה; 21. התנודד, נע; 22. בת־קול; 25. עוף הניזון מן החי במים; 27. סימפתי, מלא חן; 28. שאינו קבוע במקום אחד; 29. אמתחת; 30. את בארמית; 32. עוף; 37. ישן; 38. ילדה, נערה; 39. מנשיאי המטות; 41. רוח רעה; 42. עני; 44. מופרשת, שונה; 46. סנדלר; 48. שלם, גמור; 50. חלם; 51. עיר בשוויץ; 53. גבהה; 54. חרק המזיק לבגדים.

בהגרלה שנערכה בין פותרי תשבץ מס' 19, זכו:

1. לרנר — ירושלים
2. מרים גולדשטיין — בני ברק
3. ליברמן — אשדוד
4. ישראל שלומוביץ — בני ברק
5. יצחק רוזנבלום — חיפה

הפרסים: קלטות — מתנת רפאלי המרכז הגדול לקלטות, מוצרי חשמל ותקשורת — בני ברק: רח' רבי עקיבא 115 ד93; ירושלים: מלכי ישראל 33. הודעות ישלחו לזוכים.

פתרון תשבץ מס' 19

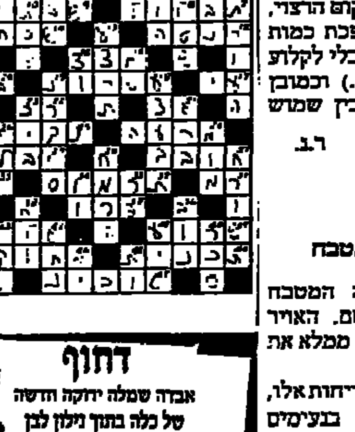

מבצע
לכבוד החג
מכירת חסול
פאות
מתחת למחיר הקרן כל הקודמות זוכה 02-525701

מכירה
מבחר חדש ענק של
בגדי תינוקות, ילדים נערות ונשים
הכל תוצרת חוץ
לכבוד חג השבועות
המכירה תתקיים אי"ה בימי א', ב' רג' מ־7.30-9.30 וביום ד' מ־7.00-8.30 בערב ברח' מתתיהו 37 בני ברק

מכירת
דגמים אקסלוסיביים
לנערות בגילאי 12-18
בירושלים רח' ניסנבוים 11
במוצש"ק בשעות 9-11 וביום א, וב' בשעות 8-10 בערב

דאלאס אופנת נשים אקסלוסיבית
ביגוד אלגנטי לאירועים וחגים
יבוא מצרפת ובלגיה
הגיע משלוח חדש השבוע
דאלאס בבנין מגדל העיר
(ליד המשביר) רח' בן יהודה 34

גרפיקאית מעולה
מקבלת עבודות
02-522362
בשעות אחה"צ והערב

שרותי חיטוי הדברה הג'וקים
25 שקל
ללא ריח — 30 שקל
רשיון 186
טל' בעבודה 614572
בבית 398321

פנטסטיק פלסטיק
שמירת הריהוט לשנים
ציפויי ניילון
לספות, כורסאות וכסאות
עבודה מומחית
02-525701 * 02-810072

דחוף
אבדה שמלה ירוקה חדשה
של כלה בתוך ניילון לבן
בירושלים או בב"ב
המוצא יבוא על שכרו
03-792654

מכירה מיוחדת
בעז"ה ביום שני ב' סיון בין השעות 4 עד 8 אחה"צ נקיים
מכירת שמלות מבדים תוצרת חוץ לילדות עד גיל 12
מחירים מיוחדים
המכירה תתקיים בבית יעקב אולפנט רח' סעדיה גאון 6
הפתעות נוספות
כל הזריז נשכר

הד היום

והיה מחנך קדוש

מ/ה. הערכאה השיפוטית שוב החמירה בעונשים של נאשמים שהובאו לדין על השחרת תמונות פרסומת מכוערת ברשות הרבים, המגמה של ענישה זו, העומדת מעבר לכל פרופורציה שבה נוהגת הערכאה כלפי עבריינים, היא ברורה, יש מי שסבור, כי ענישה מחמירה תרתיע. אולם לא צריך להיות חכם יותר מכל הנבון, יום זה יש בו רק להחריף את המתיחות שנוצרה בעקבות פרשה זו. המשטרה היתה מיטיבה לעשות, אילו היתה מסלקת מיוזמתה את הגורם למתיחות, היתה מסלקת אותן תמונות, שיש בהן כדי לפגוע ברגשותיהם הדתיים של רבים לא רק מבין החרדים לדבר ה'. תחנת המתנה לרכב ציבורי היא רשות הרבים ואין ליחיד או לכל גורם זכות לפגוע ברגשות הזולת.

המשטרה היתה חייבת לעשות זאת לאו דוקא בלחץ המאורעות האחרונים, יש לה החובה לעשות זאת, בתוקף החוק האוסר זאת. אין זה עניין הנוגע לחוג זה או אחר, יש חוגים רחבים, לאו דוקא דתיים, הסולדים מן התופעה שיש בה הרבה מגסות הרוח.

יש בוודאי להבדיל הבדלה בולטת בין אנשים הגורמים נזק לציבור כולו על ידי שריפת התחנות, מעשה שנפסל על ידי הרבנים מכל החוגים. אולם אנו חייבים לציין, שעד היום לא נלכד עד אפילו אדם אחד שאפשר להאשים אותו בשריפת תחנה אחת. עובדה זו יש בה כדי ליצור הרגשה ויותר מחשד, שיש גורמים מחוץ לציבור החרדי שעושה זאת כפרובוקציה. אחרת קשה להבין, מדוע לא הצליחה המשטרה לתפוס בשעת מעשה את האיש או האנשים שעשו זאת.

הנאשמים שנלכדו ונעצרו והובאו לדין, עסקו רק בהשחרת התמונות, מעשה שאינו אלא תגובה להתגרות הגסה ברגשות הציבור. אלה לא מתכחשים למעשה שעשו, הם ביקשו לסלק מרשות הרבים מיפגע ציבורי, שהיה צריך לסלק אותו על ידי הרשות הציבורית הממונה על שלום הציבור.

מבלי להצדיק גילויים אחרים של אלימות ברשות הרבים, שהתרחשו בירושלים ובבני ברק, מעשים שעומדים בניגוד לדעת חכמי התורה, צריך לציין, כי המאורעות השליליים בתכלית הם תגובה רגשית של מתח שנוצרה לא מעט בעקבות התנהגות המשטרה והענישה המחמירה. תופעות לוואי אלה, כמו זריקת אבנים על כלי רכב ציבוריים או רכב משטרתי, שלא אחת יש בהם גם סכנת נפשות, משיגות מטרה הפוכה ויוצרים נושים של התנגדות הן מצד המשטרה והן מצד הציבור, הם מרחיקים את האפשרות של הידברות בין הציבור לבין הרשות.

הגינוי למעשים אלה הם נחלתו של ציבור גדול דוקא מבין החרדים לדבר ה', כיון שיש מי שמנצל את המתיחות כדי להשחיר את פניה של היהדות החרדית. ולא זו הדרך להשיג את המטרה שהיא מאחדת את כלל הציבור החרדי, מטרה שאפשר למצוא לה תומכים גם מחוץ למחנה זה.

ההתבטאויות של ראש עיריית ירושלים טדי קולק, אף הן מוסיפות שמן למדורה. במקום שהוא יתערב כדי להשקיט את הרוחות בעיר, הוא דואג ללבות אותן, ולא היינו רוצים לדון אותו לכף חובה, שהוא מעונין בליבוי יצרים אך מה נעשה, כאשר מעשיו ודיבוריו מעידים על מגמה זו, שהיא לכל הדעות פסולה ומזיקה.

הציבור החרדי שנלחם על זכותו לצאת לרחובה של עיר מבלי להיתקל באותן המחזות שמשודרות גועל נפש ומתועבות את הרבים, זכאי לדרוש כי מלחמה זו תתנהל בדרכים שאין בהם כדי להזיק לנושא עצמו, ובאותו זמן להוקיע את השיטות שנוקטים בהן הרשויות כדי לדכא רצון זה של הציבור למנוע את זוהמה של רשות הרבים.

בידי הרשויות האמצעים למנוע עימות זה ובכך להרפות את האוירה של מתח שנוצרה במערכת היחסים בין חלקי הציבור. לטהר את הרחוב על פי הצו האלוקי: והיה מחנך קדוש ולא יראה בך ערות דבר.

ורשא: "ארה"ב בגדה בסולידריות"

ורשא, — ממשלת פולין ציינה ביום ו' כי ארה"ב בגדה בארגון "סולידריות", כאשר נמנעה להזהיר אותו מפני התוכניות שנרכשו על ידי השלטונות להטיל מצב חירום בדצמבר 1981, על אף העובדה שידעה על תוכניות אלה מפיו של מרגל צבאי שהסתנן לצמרת השלטון.

דובר ממשלת פולין ירזי אורבאן ציין כי קולונל ריצ'רד קוקלינסקי, חבר המטה הכללי הפולני, שעבד בשירות סוכנות הביון המרכזית בארה"ב, נעלם מפולין יחד עם משפחתו בלילה של ה־7 בנובמבר 1981.

קולונל זה ידע כי גנראל ירוזלסקי מתכוון להטיל מצב חירום עד ה־15 בדצמבר, אם ימשיכו ראשי האיגוד המקצועי לפעול כדי להגיע לעימות עם המדינה, ציין אורבאן.

בעקבות מאמר בנושא זה שפורסם במהלך השבוע האחרון בעתון "וואשינגטון פוסט" באה הכחשה ממשרד החוץ.

קולונל קוקלינסקי נדון למוות שלא בפניו ולדברי העתון האמריקני הוא חי עתה יחד עם בני משפחתו בארה"ב. (רויטר־עתים)

הסתדרות צעירי אגודת ישראל — הנוער האגודתי בא"י
ההנהלה הארצית — מחלקת הארגון וההסברה

ברכת מזלא נאה וכל מילי דמיטב

למתפללי בית הכנסת
הרב הגאון ר' שניאור דוד וואלט שליט"א
אב"ד סאן־פאולו
מגיד שיעור בבית הכנסת — לאירושי הנכדה
ר' יחיאל גוגנהיים הי"ו
ולחתנו ר' מרדכי שטרן הי"ו
גבאי ביהכנ"ס וקופת הגמ"ח — לאירושי הנכד־הבן ולהולדת הנינה־הנכדה
הרב יהודה יוספי הי"ו — לנשואי הבן
ר' דוד יוסף דיק הי"ו — להכנס הבן למצוות
בית כנסת צעירי אגודת ישראל — דברי שי"ר
זכרון מאיר, בני ברק
הגבאים — המתפללים — לומדי השיעורים

* * *

למתפללי בית הכנסת
ר' משה הלמן הי"ו — להכנס הנכד למצוות
ר' אברהם זילבר הי"ו — להולדת הנכד
בית כנסת צעירי אגודת ישראל — המרכז
"תפארת שמעון"
ע"ש ר' שמעון סירוקה ז"ל
רח' ר' עקיבא 79, בני ברק
הגבאים והמתפללים

* * *

ר' גדעון מזרחי הי"ו — להולדת הבן
משפחת שוורץ הי"ו — להולדת הבת
ר' יוסף צלח הי"ו — להולדת הבת
חוג בעלי תשובה שע"י צעירי אגודת ישראל
פתח תקוה

* * *

למתפללי בית הכנסת
הרב בנימין מרוקו הי"ו — להולדת הבת
הרב אהרן לוי הי"ו — להולדת הבת
בית כנסת חניכי הישיבות — צעירי אגודת ישראל
קרית הרצוג, בני ברק
הגבאים, המתפללים

* * *

לחברנו
הרב משה טוקצינסקי הי"ו — להולדת הבת
ר' אשר מלמד הי"ו — לאירושי הבן
הרב משה שורצקי הי"ו — להכנס הבן למצוות
הסתדרות צעירי אגודת ישראל בא"י
סניף ירושלים
ההנהלה, החברים, לומדי השיעור

משרד החוץ האמריקני מבקש להפיג את המתיחות בפרשת הריגול

אף שהאף.בי.איי. עדיין יש לו טענות כלפי שיתוף הפעולה

וושינגטון — משרד החוץ האמריקני פירסם ביום ב' הודעה שנועדה להפיג את המתיחות סביב פרשת הריגול הישראלית, ובה נאמר, כי המשרד מקדם בברכה ומקבל את התחייבותה של ישראל לשתף פעולה בהמשך החקירה סביב הפרשה.

אף על פי כן טוענת הבולשת הפדראלית (אף.בי.איי.), כי ישראל לא נענתה באורח מלא למשאלותיה של ארה"ב בענין הזה.

הודעת משרד החוץ הושמעה על ידי דובר המשרד, ברנרד קאלב, בעקבות דיווחים על מורת רוח מצד ארצות הברית לגבי איכות שיתוף הפעולה הישראלי בחקירת פרשת הריגול של איש חיל הים האמריקני, ג'ונתן ג'יי. פולארד.

קאלב אמר בהדגשה, כי העמדה שהובעה על ידיו משקפת את עמדת כל הגורמים בממשלה האמריקנית. הוא דחה העדות בדוח אחרת מצד פקידים שדיברו בעילום שם, והגדיר זאת כ"הצהרה בלתי מבוססות".

ראש ממשלת ישראל שמעון פרס גינה ביום ב' את מה שהגדיר כנסיון לשבש את האוהדה בין שתי המדינות, על ידי רמיזות שישראל ריגלה ככיכול בקנה מידה נרחב יותר מכפי שהודתה. דבריו התייחסו כפי הנראה להדלפות רשמיות ולהצהרה שפורסמה ב"ניו יורק טיימס" על ידי מנהל האף.בי.איי. ויליאם וובסטר, אשר האשים את ישראל ב"שיתוף פעולה סלקטיבי".

דובר האף.בי.איי. ביל בייקר נתבקש להגיב על הערותיו של קאלב, ואמר כי וובסטר עומד על דעתו שהצהרתו ל"טיימס" היתה נכונה.

בהגיבו על הערת קאלב בענין "הצהרות בלתי מבוססות" אמר בייקר: "אני יודע שהמנהל דואג לקבל אינפורמציה מלאה לפני שהוא משמיע הצהרות פומביות".

פרשת פולארד עוררה חילוקי דעות עמוקים בין הדיפלומטים של משרד החוץ לבין אנשי התביעה הכללית במשרד המשפטים. אלה האחרונים התלוננו על חוסר שיתוף פעולה מצד ישראל והגדירו את פרשת הריגול כנרחבת.

דובר משרד המשפטים פטריק קורן אמר, כי החקירה נמשכת והמשרד מעדיף שלא ליצור דעות קדומות לגבי התוצאות.

בהודעת מר פרס נאמר, כי ישראל שיתפה פעולה בחקירת פרשת פולארד והוא התחייב כי שיתוף פעולה זה יימשך. מר פרס הוסיף, כי כל פעולות ריגול אינן מנוהלות על ידי ישראל נגד ארצות הברית.

כתגובה על כך אמר קאלב: "ארצות הברית מקדמת בברכה ומקבל את ההצהרה הזאת ואת התחייבותה המחודשת של ישראל לשתף פעולה בחקירת השאלות הנותרות בפרשת פולארד. אנו מצפים לשיתוף פעולה כזה, נוכח היחסים ההדוקים בין שתי ארצותינו ואנו צופים להמשך הדבר עד לסגירת הפרשה".

קאלב ציין, כי ישראל שיתפה פעולה בהתאם לסידורים שלה עם משרד המשפטים, המופקד על האף.בי.איי.

לשאלה בנוגע להערותיו של וובסטר, השיב קאלב בלי לנקוב בפירוש בשמו של מנהל האף.בי.איי.: "עמדת ארצות הברית, כפי שהבעתי אותה זה עתה, משקפת את כל הגורמים במימשל האמריקני".

קאלב הדגיש, כי בידי ארצות הברית אין כל ראיות לרשת ריגול כלשהי שמעורבים בה פקידים ישראליים, פרט לאלה ששמותיהם הוכרזו בכתב האישום נגד פולארד. (רויטר־עתי"ם)

ירדן מתעניינת ברכישת מטוסי "מיראז'־2000"

פאריז, — ירדן גילתה עניין ברכישת מטוסי קרב־הפצצה מסוג "מיראז'־2000", אבל לפי שעה לא הגיעה לכלל הסכם רכישה — מסרו מקורות המקורבים לחברת מרסל דסו, המייצרת את המטוסים הללו.

המקורות הגדירו כבלתי סביר לחלוטין דיווח שהתפרסם בכתב העת האמריקני "ניוז וויק", ובו נאמר כי ירדן התחייבה לרכוש 72 מטוסי מיראז'־2000".

לדברי "ניוז וויק" השלים המלך חוסיין את העיסקה הזאת בהיקף של 3 מיליארד דולר, בעת ביקור שערך בפאריז בשבוע שעבר.

עירק מבקשת לרכוש נשק נוסף בצרפת

פריס — עירק שוב פנתה, לפני שבועות מספר, לצרפת כדי לרכוש נשק חדש, בעיקר נשק יבשתי — מסרו מקורות מוסמכים בפאריס, בשעה שסגן ר"מ עירק טארק עזיז פתח בביקור של יומיים בצרפת.

משרד ההגנה הצרפתי לא הגיב בקשה חדשה זו, אולם מקור מוסמך אמר כי התנאים של עיסקה חדשה זו כבר נקבעו ב־16 באפריל, בישיבה של מספר שרים צרפתים.

מדובר בעיסקה של מיליארד פרנקים, בעיקר לרכישת סוללות מרגמות ותחמושת.

יתכן כי צרפת תסכים לספק, בשלב ראשון, את מחצית ההזמנה, בתנאי שעם חתימת החוזה ישולם לה רבע מהתמורה, וזאת משום שעירק מפגרת מאוד בפרעון חובות קודמים. השנה חייבת עירק לצרפת 3.5 ביליארד פרנקים.

כן נמסר, כי בקרוב עומדים לחתום על חוזה מכירת כמה עשרות מסוקי־תקיפה "דופן" ו"סופר־פומה".

סגן ר"מ עירק טארק עזיז בא בעיקר כדי לפתח את היחסים המצויינים בין פריס ובגדד, למרות הקשיים הפיננסים החמורים של עירק, וההתקרבות הטכתית בין צרפת ואירן.

ר"מ צרפת, ז'אק שיראק, הדגיש בטלביזיה הצרפתית, כי "אין להעלות על הדעת" שינוי במדיניות צרפת כלפי בגדד, למרות שצרפת מעוניינת בנורמליזציה של קשריה עם אירן.

הפצצה עירקית שיתקה תקשורת הלוויינים

בין איראן לשאר חלקי העולם

בחריין — תקשורת הלוויינים בין איראן לבין שאר חלקי העולם נותקה בעקבות התקפת אוויר עיראקית על תחנת קרקע איראנית לתקשורת לוויינים.

עיראק הודיעה כי חיל האויר שלה תקף תחנות תקשורת באסד עבאד בדרום איראן והן עלו באש ונהרסו.

אנשים שניסו להתקשר מכל רחבי תבל, כגון טוקיו, הונג קונג, שטוקהולם ולונדון, דיווחו כי נאמר להם על ידי הטלפונאים במרכזות שכל הקוים לטהראן "מנותקים זמנית", ללא כל הסבר רשמי.

על הניתוק נודע לראשונה כבר ביום א' בבוקר, בעקבות התקפת האויר העיראקית. אתמול הודיעה עיראק על פעילות נוספת של חיל האויר שלה בהודעה נאמר כי מטוסים עיראקיים תקפו "מטרה ימית גדולה" בקרבת חופי איראן, זוהי ההתקפה העיראקית השלישית על יעדי ספנות תוך פחות מ־48 שעות.

דובר צבאי עיראקי מסר, כי מטוסי הקרב העיראקיים "פגעו במטרה פגיעה מדוייקת ויעילה וחזרו בשלום לבסיסם".

למעלה מ־40 אניות הותקפו השנה במהלך "מלחמת המיכליות" המתנהלת במפרץ הפרסי, לרגל מלחמה שש השנים בין עיראק לבין איראן.

בריה"מ סיפקה נשק לניקראגואה

וושינגטון, — הבית הלבן אישר אתמול כי ניקראגואה קיבלה לאחרונה משלוח שהגיע במישרין מבריה"מ, וקרוב לוודאי היה מורכב מנשק.

ה"ניו יורק טיימס" מסר מפי מקורות בבית הלבן, כי אנית משא סובייטית שבאה מנמל ניקולייב שבאוקראינה, פרקה בראשית חודש מאי בניקראגואה משלוח מוסווה של ציוד צבאי.

ארה"ב מייחסת חשיבות למשלוח זה, שכן זהו הראשון שבא מנמל ניקולייב מאז 1984. ממשלת ארה"ב ציינה, כי ברוך כלל מקבלת ניקראגואה נשק דרך קובה. (ע"צ)

● רומא — המפלגות הסוציאליסטיות של ארצות הים התיכון, המאוגדות במסגרת האינטרנציונל הסוציאליסטי, החליטו לכנס ועידה לשם דיון בבעיות הבטחון והסדור באיזור זה של העולם.

עתון לבנוני: בני הערובה יועברו בקרוב לשגרירות מדינותיהם

ביירות — "אלאסבוע אל־ערבי" מוסר, כי החטופים הצרפתיים והאמריקניים בלבנון יועברו בקרוב לאיזור הבקעא ומשם לשגרירויות מדינותיהם בסוריה.

שליח אמריקני ביקר לאחרונה במזה"ת, כנראה בקשר לפרשת בני הערובה.

ל"אל־אסבוע אל־ערבי" נודע, כי החטופים שהוחזקו במקומות שונים בלבנון, רוכזו באיזור שמחוץ לשליטה הסורית, לקראת העברתם לאיזור הבקעא ומסירתם לרשות שגרירויות ארצותיהם בסוריה. צעד זה ננקט בעקבות תיווכם של צדדים מקורבים שפעלו למצוא בסיס מתאים שיסייע בהשגת פיוס בלבנון. (עמ)

פקידי מימשל רייגן:

לא צפויה פעולת תגמול אמריקאית בסוריה

אף שמעורבותה היא מקצועית יותר וקטלנית יותר

ניו־יורק, — מעורבותה של סוריה בפעולות טירור היא מקצועית וקטלנית יותר מזו של לוב, אך הראיות נגד סוריה הן נסיבתיות יותר — כתב ביום ג' ה"ניו יורק טיימס", בצטטו את דבריהם של פקידי מימשל הנשיא רייגן.

לפיכך אין ממשלת ארה"ב שוקלת ברצינות לערוך פשיטת תגמול נגד סוריה בדומה לזו שנערכה נגד לוב באפריל.

עוד אמרו הפקידים האמריקניים, כי פעולות הטירור של סוריה ממוקדות פחות נגד יעדים אמריקניים אקראיים, והן מכוונות יותר לשיבוש סיכויי השלום במזה"ת על ידי רצח פלשתינים מתונים ואנשים אחרים המקורבים לירדן.

הפקידים ציינו להלן, כי סוריה חיבלה במאמצים לצמצם את היקף האלימות בלבנון, תוך כדי הגשת סיוע למוסלמים השיעיים, אשר הסיעו בזמנו משאית תופת למחנה הנחתים האמריקנים בביירות, דבר שהסתיים במותם של 241 חיילים אמריקניים.

פקיד בכיר במימשל ארה"ב ציין, כי קיימות עדויות נסיבתיות בלבד למעורבותה של סוריה בפיגועים הקטלניים שאירעו ב־27 בדצמבר אשתקד בנמלי התעופה של רומא ווינה, וכן בפיצוץ הדיסקוטק במערב־ברלין ב־5 באפריל והנסיון לפוצץ מטוס של אל על בנמל התעופה של לונדון ב־17 באפריל.

משרד הפנים בתשובה לבג"צ:

יש למנוע ניצול לרעה של יהודי־כדורגל

משרד הפנים טוען, כי מן ההכרח לצייד את המדינה באמצעי משפטי שיאפשר לה "למנוע ניצול לרעה של מה שכונה 'יהודי נחות ויהודי כדורגל'".

עמדת משרד הפנים נכללת בתצהיר תשובה שהגיש משרד הפנים לבג"צ, על עתירת הכדורגלן פיטר לוידמר שקבוצת הפועל חיפה ביקשה לקבלו לתוך שורותיה. הוא טען כי עבר גיור רפורמי בארה"ב, כאשר ביקש לקבל אזרחות ישראלית. על פי חוק השבות שלח אותו משרד הפנים לבית דין רבני כדי שיאמת את הגיור. בית הדין הרבני מצא כי אינו יודע דבר ביהדות ולא אישר את יהדותו. לכן לא הוענקה לו אזרחות ישראלית.

מנהל מינהל האוכלוסין במשרד הפנים יהושע כהנא טוען בתצהיר כי "אין דבר פוגע יותר ברעיון הנשגב של חוק השבות מאשר ניצולו לרעה, לעקיפת תקנונים של אגודות ספורט או של קיצור הדרך בנהלים שתקנונים אלה קובעים".

בהתייחס לפיטר לוידמר נטען, כי העותר עבר בחופזה רבה טכס פורמאלי ריק מתוכן, כדי לפתור את בעיותיה של אגודת ספורט ואין לו מושג כלל ביהדות. המשרד מוכן לשקול להעניק ללוידמר אשרת תייר ורשיון עבודה, אך לא להעניק לו אזרחות על פי חוק השבות.

"מן ההכרח לצייד את המדינה באמצעי משפטי שיאפשר לה למנוע ניצול לרעה של זכות חוק השבות. אמצעי לבדיקת כנות המבקש ומניעת ניצול לרעה של זכות זו.

מן ההכרח לצייד את המדינה במנגנון לסינון היהודים לשעה, יהודי הנוחות, יהודי כדורסל ויהודי כדורגל", נאמר בתצהיר. (עתי"ם)

אתמול באולם בית המשפט, נאשמי משפט התמונות קוראים את כתב האישום שהוגש נגדם
צילום אלפא פרעוני

"ג'יינס: בריה"מ איננה מצליחה לנצל הטכנולוגיות המערביות המתקדמות

לונדון — אין למערב סיבה לדאוג מפני דליפה אפשרית של טכנולוגיות מתקדמות לעבר בריה"מ, שכן הבירוקרטיה הסובייטית מתקשה להעתיק אותן — הכריז בוב ראגט, העורך של המהדורה החדשה של כתב העת "ג'יינס תיק שורת צבאית".

המחבר כותב כי בריה"מ איננה מצליחה אפילו לייצר מספיק כבלים חשמליים למטרותיה. באותו הקשר, פרוייקט למערכת מחשבים המבוססת על טכנולוגיה של מחשבי 360 של חברת י.ב.מ. שאמורה היתה לקשר בין המיניסטריונים של כל המדינות הקומוניסטיות, מוקפא זה 16 שנה, בשל מחסור בקוי טלפון בין הנקודות השונות.

כתב העת מציין גם, כי בריה"מ מתקשה אפילו בטכנולוגיות פשוטות יחסית, ובין היתר ציוד לקשר צבאי. חטיבות הטנקים הסובייטיות משתמשות רק ברשת אלחוט אחת, בעוד שבדרך של טנקים אמריקניים חולש על 4 רשתות פנימיות ורשת חמישית לתקשורת בדרג של חטיבות.

המחבר מציע, בנימה הומוריסטית, כי ארה"ב תספק ביוזמתה לסובייטים את הטכנולוגיות שלה בתחומי הפיקוד, התקשורת והבקרה, "שכן אם המערב מתקשה להפעיל מערכות מתוחכמות אלה, אפשר להעלות על הדעת את המבוכה והאנדרלמוסיה שהיו גורמות מערכות אלה במדינות הגוש המזרחי". (ע"צ)

רייגן וחוסיין מצטערים על העדר התקדמות בתהליך השלום

וושינגטון —. הנשיא רייגן וחוסיין מלך ירדן הביעו צער על שתקוותיהם להתקדמות לקראת שלום במזרח התיכון לא התגשמו, אך הכריזו כי ימשיכו לפעול לקראת מטרה זו.

בפגישה בת שעה בבית הלבן, העלה חוסיין הצעות מסויימות במטרה לקדם את תהליך השלום המוקפא, אמר פקיד בכיר במימשל, הוא סרב למסור פרטים מה שהם.

הפקיד, שדיווח לכתבים בתנאי שלא יפורסם שמו, אמר כי רייגן שותף להערכתו של המלך בדבר התפקיד המרכזי שעל ארה"ב למלא בתהליך שלום כל שהוא ובדבר החשיבות של המשך המאמצים.

הוא אמר "אם אין תהליך שלום, יהיה סחף בכיוון שלילי, והו הכיוון של מלחמה".

מצפים כי חוסיין, שבא לביקור בלתי רשמי בארה"ב, ימשיך להעלות את הצעותיו לחידוש תהליך השלום בפגישות עם מנהיגים אחרים, כולל שר החוץ שולץ ושר ההגנה ויינברגר.

הפקיד אמר "כל תקוותינו ב־1985 להתקדמות באמצעות דו־שיח ירדני פלשתיני, לא התממשו... בעוד נראה כי דרך ספציפית זו סגורה עתה, אנו ממשיכים לבדוק בחיפושים אחר שלום באזור".

יוזמת השלום המשותפת של חוסיין וערפאת התמוטטה בפברואר השנה, אחרי שנה. הפקיד הבכיר האמריקאי אמר היום כי היא "התמוטטה בשל אי יכולתו של אש"ף להתמודד עם אתגרים".

תוכניותיו של חוסיין נכשלו גם משום שארה"ב סרבה לשאת ולתת עם אש"ף, בטרם יכיר זה האחרון בהחלטת מועצת הבטחון 242.

חוסיין מתח אז ביקורת על "הנהגת אש"ף", ואמר כי הבטחות של הנהגה זו אינן אמינות. ירדן גם הביעה רצון בכינון הנהגה חדשה בראש אש"ף.

רייגן וחוסיין מאוכזבים מהמצב במזה"ת

וושינגטון — הנשיא רייגן וחוסיין מלך ירדן הביעו אכזבה מהעדר התקדמות בתהליך השלום במזה"ת, לאחר פגישה קצרה שהתקיימה ביניהם ביום ב'.

חוסיין "העלה כמה הצעות כיצד לקדם את התהליך, שני האישים הסכימו, כי אסור להתייאש, ויהיה התפקיד קשה ככל שיהיה", אמר פקיד אמריקני.

הדובר, אשר תידרך את העיתונאים בתנאי ששמו לא יפורסם, סירב למסור כל פרטים על תוכן הרעיונות שהעלה המלך חוסיין, עם זאת ציין, כי שני האישים הביעו צער על כך שהיוזמה של המלך חוסיין ומנהיג אש"ף יאסר ערפאת "לא הוליכה אל שולחן הדיונים, כפי שקיוינו שיקרה".

● קהיר — חבר הפרלמנט המצרי אחמד טה העלה בפני מועצת העם הצעת חוק למלחמה בטרור. לפי החוק החדש, אין לראות כפשע פעולות הגנה נגד ארה"ב, נגד ישראל, ונגד ממשלת דרום אפריקה. החוק יחול על בודדים, על קבוצות ועל ארגונים ערבים. (ע"מ)

בית המדרש חניכי הישיבות — צעירי אגודת ישראל
רחוב בן־זכאי 50 — בני־ברק

הודעה חשובה

הננו להודיע בשמחה לציבור בני התורה כי אי"ה בערש"ק לאחר תפילת מנחה בשעה 7.20 יאמר שיחה תורנית בבית מדרשינו

ע"י הגאון רבי **ברוך דב פוברסקי** שליט"א
ראש ישיבת פוניבז'

במוצ"ש הננו להודיע את שאר תכנית השיעורים לחג השבועות

ביום ה': בשעה 5 אחה"צ לימוד בחברותות
בין מנחה למעריב שיחה בעניני דיומא
ע"י הרה"ג ר' מרדכי דרוק שליט"א

בליל חג השבועות: בשעה 10.45 השיעור ביקו־יהודי
בענין יחודו התורה ותורה? מתנה?
לתלמידי ישיבת המתמידים שיחה בשעה 11.15
ע"י הרה"ג ר' ישראל זלושינסקי שליט"א

ביום השבועות: השיעור ביקו־יהודי בשעה 6.10 אחה"צ
לאחר השיעור מסיבת החג

הקהל מוזמן בזה!

דרום אפריקה מכינה מערכת מחץ נגד מהומות השחורים

יוהנסבורג — מנהיגי דרום אפריקה והגנרלים הבכירים שלה נועדו לשיחות, תוך כדי רמיזות שבזמן הקרוב צפויה מערכת מחץ לבלימת המהומות הגוברות וההולכות מצד השחורים.

המנהיגים התכנסו במסגרת "המועצה לבטחון המדינה", בנשיאותו של הנשיא פ.ו. בותה. הפגישה התכנסה בקייפטאון ותוארה באורח רשמי כישיבה שנקבעה זמן רב מראש.

הדיון נערך בעת שממשלת הרוב הלבן מתחבטת בשאלה, כיצד לטפל בעימות הצפוי ביום ב' הבא — יום השנה העשירי להתפרצויות שהתחוללו בסווטו ב־1976. המהומות הללו התפשטו אז לכל רחבי המדינה וגרמו למותם של 575 בני אדם תוך 11 חודשים.

הרדיו הממלכתי, המשקף את דרך המחשבה של הממשלה, אמר ביום ב': "בנסיבות הקיימות אין להעלות על הדעת שלא תנקט פעולת מנע על ידי הכוחות המופקדים על שמירת החוק והסדר".

האוירה המתוחה הפוקדת את דרום אפריקה — אשר בה נהרגו 1,600 בני אדם בהתפרצויות האלימות המתחוללות במדינה זה 27 חודשים — סוכמה על ידי העתון הפרו־ממשלתי "ידה סיטיזן", כדלקמן: "כל שמתקרב והולך תאריך ה־16 ביוני, האוויר מתמלא חששות. לא משום שקץ העולם קרב והולך — הכוונה לעולמה של דרום אפריקה — אלא משום שכל הסימנים מעידים על מהומות הצפויות באותו יום, אשר לעוצמתם יתגמד כל שאר מעשי האלימות וייראו כפיקניק".

המהומות שהתחוללו בימי סוף השבוע בלבד תבעו 13 הרוגים.

הגיעו הדברים לידי כך, שגם למתים אין נותנים לנוח על משכבם בשלום. ביום א' היה מקרה שהמון נסער תקף לוויה באקוטוויל בקרבת יוהנסבורג. התוקפים פתחו את הקבר ושרפו את ארון המתים יחד עם הגופה שבתוכו. מתוך כך נמסר מלונדון, כי הקומנוולת הבריטי ניצב מול משבר חמור נוכח כשלון מאמציה של קבוצה בת 7 חברים מטעם הקומנוולט, להביא לדו שיח בין הצדדים היריבים בדרום אפריקה. סיבה נוספת למשבר היא — הסירוב הנמשך וההולך של בריטניה להפעיל סנקציות מליאות נגד דרום אפריקה בשל מדיניות ההפרדה הגזעית. (ע"ר)

מיום ליום

☆ בִּיעוּר הבריונות

הוראת בד"ץ העדה החרדית להימנע מכל מעשי בריונות, הוראה שלוותה בהפקדת משמרות סיור כדי לפקוח עין על הנעשה באיזור גאולה בירושלים, היא הוראה חיונית שהשעה מחייבת אותה, אבל לא די בכך שהדבר ייעשה רק כאשר רוצים להביא לשחרור עצורים, אלא צריכים לקיימה בכל ימות השנה ויש לעשות הכל כדי לבער אחת ולתמיד קנים של בריונות ואלימות, שאינן משרתות כל מטרה ורק גורמות לחילול ה' וביזוי כבוד התורה.

המאבק המתמיד למען הרמות הרוחנית של ארה"ק ומניעת ההידרדרות המתמדת של הרחוב היהודי שלנו, אינו מצריך ואינו מצריך "אמצעים" מן הסוג הבזוי הזה של ידיית אבנים, שריפת עגלות אשפה והשלטת טירור בתוכנו. אדרבה, הדבר רק גורע מן המאבק, רק מחריף את העימות, מגביר את המתח, ולא באחרונה - הוא מהווה פשוט סכנת־נפשות לאנשים רבים, בתוכם ליהודים החרדים, תושבי האיזור. לא אחת ניתן לשמוע ביטויי התמרמרות מרובים מצד יהודים תושבי האיזורים הללו, שחייהם פשוט אינם חיים, לא מחמת תמונות־תועבה, לא בשל חילולי־שבת, אלא בגלל מעשים נלוזים של אנשים מנוערים מכל אחריות, מכל דעת ובינה, המנצלים את המצב הקשה כדי להפיק את יצריהם ולהוכיח את נחת־זרועם.

מה הקשר בין הדאגה למצב הרוחני לבין זריקת אבנים גדולות לאוטובוסים של נוסעים, שבתוכם יושבים אנשים, נשים וטף, כשלא פעם אנשים ממש ניצלו מסכנת־נפשות? איך בכלל מסוגלים יהודים להתעסק בבנגן אלה? האם זוהי דרך התורה? האם בכך אומרים לקדש שם שמים?

☆ להגביר המשמרות

כבר מזמן התבקשה הפעולה הפשוטה והאלמנטרית הזו, כי אנשי המקום ותושבי האיזורים הנפגעים, יחדלו מלהיות נגררים לסידור של כמה יחידים ויארגנו מתוך עצמם משמרות־סיור, כדי למנוע מבריונים ביצוע מעלליהם, וטוב, לפחות, שהדבר נעשה עתה, טוב כפלים שהדבר נעשה לפי הוראה של גורם סמכותי כדוגמת בד"ץ "העדה החרדית".

נקלענו בשנים האחרונות למצב־ביש, כאשר הציבור שלנו אינו מעונין במיוחד ששוטרים יעשו אצלנו סדר. יהודים טובים נרתעים, כמובן מאליו, ממסירת בריונים אלה למשטרה, מחשש הלשנה, אבל, מצד שני, אלה מנצלים את הרגישות הזאת, אלה רוצים בליבוי האש, מעונינים להגיע למצב שחיינו לא יהיו חיים. הכל כדי להוכיח שאיננו מסוגלים לחיות כאן. ואסור לתת יד לגישה כזו שנודף ממנה ריח של "התאבדות". אנחנו צריכים לעשות הכל, כדי שלפחות בפינות שלנו כן נוכל לחיות ולהתקיים, ובמידה שצריכים להיאבק נגד השפעות זרות מבחוץ — עדיין יש בידינו מספיק אמצעים לגיטימיים ומכובדים, ואין שום מקום לעסוק במעשים בזויים כאלה של בריונות שמתנקמת בראש ובראשונה ביהודים משלנו.

האנשים היושבים במעצר, מותענים במשטרה וסופגים שם מכות ועלבונות הם קרבנות ההפקרות הזו. סבלם הקשה רובץ על מצפון הבריונים, אבל במידה רבה גם על כולנו, בגלל שתיקתנו המתמדת כמעט נוכח גילויים אלה. יבורכו, איפוא, עתה כל הגורמים שהחליטו לשים קץ לכך. מן הראוי שכל בחור טוב יתנדב למשמרות־הסיור כדי לעקור אחת ולתמיד את הבריונות הבזויה והמזיקה הזו.

☆ גישה עקרונית

מכתבו המיוחד של מרן הגרי"ש אלישיב שליט"א, בשאלת המשך הפגנות השבת בפ"ת, יש בו קביעה עקרונית בכל הנושא הזה. לפני כמה ימים פורסם כי רבה הספרדי של פ"ת, הרב מלכה, יצא בהודעה נגד המשך ההפגנות, בהעלותו שורה של נימוקים לכך. במכתב הגרי"ש אלישיב שליט"א נסתרים הטיעונים הללו ככל שזה נוגע לנושא הנדון, הכל מפני שהשאלה עתה אינה שאלה של מחאה ותוכחה, אלא משום שמדובר בפעולה שנועדה לעצור את מגיפת הריסת השבת ההולכת ומתפשטת במדינה.

אכן, הגיע המצב לכך, שאין כבר שאלה של חילול־שבת בודד פה ושם, אלא מגמה של הריסה וביטול השבת ח"ו, ועל כך אסור להחריש. ניתן לראות זאת גם מכיוון נוסף, בהתגייסותה הטוטאלית של משטרת ישראל לימין הורסי השבת, עד כדי מלחמת־חורמה גלויה ומוצהרת נגד המוחים על חילולי השבת, דבר שבא לידי ביטוי בוטה בשבת האחרונה, כאשר רבה של פ"ת, הגרב"ש סלומון שליט"א הוכה באכזריות והופל על הרצפה בדרך של ביזוי.

ב"קול ישראל" נעשה, אגב, סילוף מחפיר של המציאות, כאשר נמסר, כי עתה בודק "קצין חוקר" של המשטרה, האם הרב "מעד" או "הופל". בכוונה שוו האינפורמציה ה"מהימנה" של המשטרה, אבל כדאי להפנות את תשומת־לבם לידיעות בעתונות החילונית מיום ראשון שבה נמסר בהתפארות גלויה על "מכה אדירה" שנחתה על הרב", שבתוצאה ממנה הופל לארץ. יש מקום לחשוש כי אם הבדיקה נעשית ע"י "קצין חוקר", כבר ידאגו לטשטש הכל, כמנהג המשטרה מימים ימימה. כזכור, התריע מבקר המדינה על שיטה נפסדה ונלוזה זו, שבה המשטרה חוקרת את עצמה.

☆ טירוף ה"גזענות"

שוב מנסים להלך עלינו אימים עם דחליל הגזענות. מכנסים את ועדת החוקה כדי לנסות ולחדש את הצעת־החוק, וזאת לאחר שהממשלה החליטה שלא היא תיזום את הוספת המלה האחת של "במטרה", והיא מאפשרת יוזמה זו לח"כים בעצמם, הכל כדי להביא לזירוז חקיקת החוק.

עתה ניתן לשאול במשנה סבירות הגיון: לשם מה ולמי דרוש החוק הזה? הכל מנסים להיתלות במאיר כהנא, אבל מתי שמעו אותו לאחרונה? מי בכלל שומע אותו? המדינה סובלת כיום הרבה צרות, פגעים ונזקים, אבל הרבה, הרבה יותר מהפגע־הרע השמאלני ומכל שיטותיו המזיקות מאשר סבלה אי־פעם ובכל זמן קיומה מהזמזום הגזעני שהמציאו אותו, בכל הנראה, כדי להצר את צעדיה של היהדות הדתית.

וההוכחה לכך היא בהוראה שהוציא מנכ"ל משרד החינוך, אליעזר שמואלי, נגד "הטפה לחזרה בתשובה", כשהיא נקשרת לאותם נימוקים שבהם מנמקים את "תקיפת הגזענות". מנהל האגף לחינוך ממ"ד, מר יעקב הדני, אכן יוצא עתה חוצץ נגד חוזר זה של מנכ"ל המשרד, אך מעבר לכל זה — אם לא לצורך שימת כבלים ליהדות הדתית, האם יש סיבה אחרת לכל החוק הדרקוני והאנטי־דימוקרטי שמציעים אותו? יש לפעול בכל הדרך כדי למנוע חקיקת חוק זה.

☆ דברים של טעם

היום עומד נציג אגו"י, ח"כ הרב מנחם פרוש, להעלות לדיון את הנושא הכאוב של הצפת הארץ בפרסומי־תועבה. מן הדין היה כי בנושא כזה תהיה אחדות דעים מעבר למחיצות מפלגתיות דתיות, שכן מדובר ממש בכבוד האדם וצלמו האנושי, אך גדול החשש, כי אינטרסנטים אנטי־דתיים ינסו להסיט את הדיון לכיוונים אחרים, שאין להם כל קשר לעצם השאלה.

אך גם כך אין להימנע מן הדיון הזה, יש להשמיע את עמדתנו ואת גישתנו, כמובן בדברים של טעם בסגנון ההולם אותנו, במגמה ובנסיון לעורר בכל זאת את הלבבות. הזדמנות כזו היתה גם שלשום בכנסת, כאשר נאם נציג אגו"י, ח"כ הרב אברהם יוסף שפירא בדיון על משרד העליה והקליטה. המדובר היה אומנם בנושא האמור, אבל הוא העלה מגוון רחב של נושאים ובעיות כאובות ביותר, המהווים גורמים מונעים ובולמים לעליה. ומצד שני הם מהווים דרבון גדול לירידה מהארץ.

המשיכה לארץ־ישראל מקורה אך ורק בזיקה של אמונה ודת. זוהי העובדה המוכחת ביותר. יהודים ברוסיה, למשל, שהזיק היהודי מתעורר בקרבם, הרי הדבר הראשון שהם חולמים עליו הוא עליה לארץ. אילו שינתה המדינה את מגמת פניה, ולכל הפחות היתה מפסיקה את רדיפות הדת — היו רבים עולים לארץ. אבל, כאשר זו מדינה חילונית ככל הגויים — למה שיהודים יתעוררו לעלות אליה?

☆ גזורי ספורט

לארגוני הספורט בארץ יש תקנה חוקית, כי על כל השחקנים של הקבוצות למיניהן, להיות יהודים. אבל יש להן בעיה, כי אין להם הרבה מקצוענים, ולכן הם מייבאים כאלה מחו"ל, ומה עושים כאשר מדובר בגויים? מארגנים להם איזה "גיור" פיקטיווי, הארגונים הרפורמים, כידוע, מוכנים תמיד לתרום את עצמם למטרה הנשגבה הזו — וכך מתגברים על "הבעיה"...

הדבר התגלה כבר פעמים רבות, אך בימים אלה הוא נושא לעתירה בבג"ץ, כאשר משרד הפנים מסרב להכיר ב"גיור" כזה של שחקן, בעוד שהוא תובע מבג"צ לחייב את משרד הפנים להכיר בו כך, לצורך "חוק השבות", כדי שיוכל להירשם כ"עולה חדש". הגם שכולם יודעים כי זו איננה עליה והוא איננו יהודי, בשום צורה.

עד היכן הגיעו הדברים אצלנו, מוכיחה העובדה, שאיש אינו מעלה על הדעת שארגוני הספורט ישנו את התקנות שלהם, בזה אסור, חלילה, חס לנגוע, אבל על ההלכה "להתקפל", להשלים עם סילוף מרושע ומשווע, כאשר הדבר, אגב, גם עושה פלסתר את חוק השבות שנועד להעניק מקלט בארץ־ישראל לכל יהודי באשר הוא, ולא כדי לאפשר לארגוני ספורט לגייס גויים לצורכי פולחן הכדורגל והכדורסל שלהם...

לוח המודיע

דירות ובתים

ירושלים

למכירה

★ 4 (1 קטן) 4 כיוונים $77,000 מסודרת תיווך באולה 02-280173.

★ בהר נוף 4 ק"ב דרומית 72,000 כניסה מיידית "אור טל" 02-287793, 02-288588.

★ בהר נוף 4 + גינה ענקית כניסה מיידית "אור טל" 02-287973 02-288588.

★ בהר נוף 4 חדרים דרומית + נוף $74,000 כניסה מיידית 5 חדרים $73,000 מוכנה בעוד ששה חודשים 02-630706.

★ בגבעת שאול החרדית 4 + מטבח ענק + נוף קומה נוחה 70,000 "מחנה ישראל" מלכי ישראל 26 02-286618 מיום שלישי: 02-380518.

★ ע"י מאה שערים ובית ישראל 3 והול ק"ב מרפסות מחודשה 74,000 "המתווך" מלכי ישראל 6 02-273355.

★ בהזדמנות! דירת 3½ משופצת 86 מ"ר בק. קמניץ 02-859320 02-288218.

★ 3 בהר נוף מערב צפון כניסה מיידית $53,000 02-814613 בשעות הערב.

★ ברח' שערי צדק 4½ חדרים ק"ג כיוונים טובים 02-245696.

★ בסנהדריה פנטהאוז יפה ק"ד 4 מרווחים + מרפסות + מחסן 02-817394 $83,000.

★ תפארת רמות (אביב) ליד רמות פולין 4 יפהפיה ק"ב כיוונים מצוינים + מחסן (תיווך) 02-866690.

★ בשומרי החומות ליד רמות פולין 4 ק"א כיוונים מצויינים (תיווך) 02-866690.

★ בהר נוף פנטהאוז 5 חדרים 120 מ"ר מרפסת 70 מ"ר שרותים כפולים, נוף דרומית כניסה מיידית 115,000 בית 531312 בעבודה 245536.

★ ברמות א' ק"ד 3½ (כ-4) נוף שיפורים 02-760188.

★ בהר נוף 4½ חדרים 74,000 5 חדרים 83,000 "עידית נכסים" יואל 3 02-289233.

★ ברמות א' 2 גדולים (65 מ"ר) + תוספות בבית דתי טל. 865237.

★ רמות 03 3 85 מ"ר מסודרת + מחסן מיקום מצוין (מקוה) 865503 בערב.

★ במקור ברוך 3 גדולים ק"ק 110 מ"ר מרפסות חדר מחסן 75,000 גמיש ללקוחותינו הלוואת משכנתא עד 12,500 "ירושלים 85" 539087/8.

★ במקור ברוך 5 ק"א מחסן, גינה מיוחדת $95,000 "ירושלים 85" 539087/8.

★ ברמות 3 + פ"א + מרפסת 43,000!!! ברמות ג' 3½ ק"א 48,000!!! ברמות ג' 3 + פ"א + מרפסת + מחסן 53,000!!! 249247.

"שיפוצים כלליים"
ביצוע עבודות שיפוצים כלליים תוספות בניה, והרחבה
טיב מעולה וצוות מקצועי
"שירות וייעוץ חינם"
טל. 24 שעות ביממה 02-227135

★ ברמות ב' 3 חדרים ק"ב 51,000 "דור נוף" 8-02-243557.

★ בגבעת מרדכי 3 + פ"א מסודרת 49,000!!! בגבעת מרדכי 4 + מרפסת + אפשרות בניה 67,000!!! 249141.

★ בבוכרים בית בודד דירת 2 תפוסים + דירת חדר פנויה למכירה 28,000!!! 232335.

★ וילה דו קומתית במרכז שערי חסד 3 כיוונים 250,000 טלפון 02-637475.

★ בישא ברכה 3 ק"ג מרפסות דוד"ש סוכה ארונות 819655 821870.

★ בגבעת מרדכי לדתיים ק"ק יציאה לגינה 37,000 ב"אדם וביתו" 02-247833 02-247853 (מלו"ן).

★ הר נוף קרית יצחק אלחנן, פנטהאוז גמור, 4 חדרים מרווחים (במקור 5) הרבה תוספות. המחיר הזול ל-92,000 אקסקלוסיבי ל"ירושלים קואליטי" 03-344698 בערב.

★ בקרית משה 3 מעלית שבת דוד"ש מרפסות סגורות נוף מרשים 02-699731.

★ ברמת אשכול בסביבה דתית 3½ כמו 4 ק"ד משופצת להפליא 65,000 סופי 02-817710 ובעבודה 02-241552.

★ לדתיים בנוה יעקב 3 חדרים מסודרת מרפסת לסוכה, סורגים נוף 02-854987.

★ ברחביה נוף יפה ושקט 5 יפים + מרפסת גדולה עם אפשרות הגדלה 130 מ"ר בית מיוחד קומה לבד "קלאס נכסים" המלך ג'ורג' 12 02-234454.

★ בבית הכרם 3 + גינה + סאבר + דירת חדר 240, במרכז 400 מ"ר לכל מטרה ברמות אשכול 3 מפלסים 12 חדרים + מחסנים + גינה + חניה לכל מטרה "קלאס נכסים" המלך ג'ורג' 12 02-234454.

★ בהר נוף 4 חדרים מוכנה בניה מעולה + ארונות קיר בכל החדרים "דור נוף" 72,000 8-02-243557.

★ בהר נוף פנטהאוז מוכן 10 חדרים + ארונות קיר בכל החדרים "דור נוף" 8-02-243557.

★ בהר נוף פנטהאוז מוכן 5 חדרים + ארונות קיר בכל החדרים "דור נוף" 02-243021 228633.

★ בעזרת תורה 3½ חדרים במחיר 70,000 "דור נוף" 02-243021 02-228633.

★ בסנהדריה פנטהאוז חדש 4 חדרים + כיוונים + מרפסות 85,000 "דור נוף" 02-243021 228633.

★ בשמואל הנביא דירה מרווחת + גינה גדולה + אפשרות להגדלה 02-223790 02-234941 (צבי)

★ 2½ כ-3 באולה + חצר 48,000 "אבן דנך" 02-221762.

★ 3 באותסדורף 65,000 4 הול בסנהדריה 95,000 "תיווך זריז" 02-245258 מ-10.30.

★ כל מוכר וקונה לתיווך זריז פונה 02-245258.

★ בבוכרים וילה 3½ + הול 85,000 דולר אפשרות בניה 02-713545.

★ באולה 2½ גדולים + חצר + סוכה (טעונה שיפוץ) 38,000 "הזהב" 02-827427.

★ ברמות ד' החרדית דירות בנות 3 חדרים החל מ-50,500 כולל מע"מ ופיתוח "ישרש" משרד למכירת דירות הוותיקין 3 224778 פתוח 2-10 7-5.

★ ברמות 3 חדרים דרומית חייבת להמכר רק 40,000 דולר "עם גר" 02-816833.

★ במעלות דפנה 3 חדרים + מרפסת לסוכה דרומית 58,000 דולר "עם גר" 02-816833.

להשכרה

★ לתיירים באולה מהודרת ומסודרת לתקופות קצרות בכל ימות השנה 02-825891.

★ דירת חדר + גג לשנה וחצי ליד בר אילן 02-814028.

★ בישא ברכה 3½ $275 3 $250 בבית ישראל 3 $180 "תיווך כהן" 02-287461.

★ 4 (1 קטן) במקור ברוך ק"ב + טלפון + ארונות $300 תיווך באולה 02-280173.

★ 3 בתחכמוני (200) 8 חדרים בישעיהו למשרד (1,100) בשערי תורה 3 ק"ב (300) 6 חדרים (600) 2 מלאכי ק"א מתמוח (180) 4 בהר נוף ק"ב (220) "המתווך" מלכי ישראל 6 02-286951 10-12 5-7.

★ בעזרת תורה דירת 3 + טלפון הסקה מרפסות סגורות, קומה נוחה מחיר גמיש 02-813288.

★ בטלזסטון להשכרה/למכירה דירת 3 + מחסן ותוספות, כניסה מיידית 055-96432.

★ להשכרה בקרית צאנז 3½ חדרים כיוונים בק"א על הגשר 300 דולר טלפון 053-63671.

★ במושבה הגרמנית 3 + טלפון + הסקה + דוד"ש מרוהטת (02)714532 (02)660595 אחה"צ ובערב.

★ חדר ענק באזור באולה מתאים למגורים/עסק/מחסן (02)285378.

★ דירה ללא רהוט + ארונות + דוד"ש + פלדלת, בבלוקים המשופצים בשמואל הנביא טל. 825777.

★ 2½ במקור ברוך לתקופה ארוכה ריקה, לכל מטרה, לכניסה מיידית (02)539353.

★ בקרית בעלזא חדשה ומפוארת 3½ חמים מרפסות + גג מרוהט/ריקה 02-233429.

★ בגאולה 2 דירות בנות 2 חדרים, בשכ"ח או בדמ"פ (02)536308.

★ 3 חדרים מרוהטת בסנהדריה המורחבת. ל-3 חודשים (02)816572 (02)780467.

★ בסנהדריה המורחבת דירת לוקסוס 5½ ריהוט אמריקאי + טלפון ליולי-אוגוסט (02)811526 בערב.

★ בכבר השבת 3 חדרים ק"ג + דוד"ש + טלפון, מיידית (02)710028.

★ ברחוב חנה 2½ גדולים + מרפסת מרוהטת + טלפון, י' סיון - י' אלול 02-814794.

★ בשכ"ת בכבר השבת 2 גדולים + שרותים. למשרד או לכל מטרה (02)861037.

★ בבית וגן 3 מרוהטת חלקית + טלפון ק"ב, מיידית. לתקופה ארוכה (02)818294.

★ בגאולה שתי דירות גדולות לשבועות ו/או לחלק מסיון פרטים (02)289182.

בדמ"פ

★ במקור ברוך (הטורים) 2½ + 3 מרפסות יציאה לגינה מיידית "תיווך חסן" (02)532860.

★ במרכז העיר 2 ק"ג, חצר גדר־לה חמודה!!! 33,000 "ירושלים 85" 539087/8.

★ בשערי פינה 3 חדרים משופצת + גג, 4 כיוונים (02)280255 7.30-8.30 בערב.

★ כל הקודם זוכה 2½ + הול 2 מרפסות בגשר החיים שכון עץ חיים 828358.

בקוש דירות

★ לשבועות דרושה דירה עם 5 מיטות, קרוב לביהמ"ד גור (03)788665.

★ דרושה בדחיפות לתקופה ממושכת / לקניה דירה ריקה 3-4 חדרים גדולים, קומה נמוכה במרכז בית וגן (02)666031.

★ דרושה דירה 4½-5 חדרים בשכירות לתקופה ממושכת + ארונות קיר באזורים הדתיים (02)528303.

★ ללקוחותינו מחו"ל השוהים עתה בארץ דרושות דירות בכל הגדלים ובכל האזורים הדתיים "אינטרנשיונל" ריפרוס כוכב יעקב מאיר 7 (02)249646 (02)247676.

★ מעונינים לקנות דירת 4 באזור מטרסדורף-אונסדורף בירושלים (02)412368 בערב.

חנויות

★ מציאה!! חנות במאה שערים למכירה במחיר של דמי מפתח!!! 02-283926.

★ למכירה בהזדמנות!!! ברחוב מא"ש חנות 18 מ"ר + גלריה + טלפון. "אינטרנשיונל" ריפרוס כוכב יעקב מאיר 7 02-247676 02-249646.

קייט

★ בעזרת תורה 2 דירות צמודות לשבועות, ולאחר מכן (02)858154 מ-23.00 בערב.

קראתי מודעתך
ב"המודיע"
גם אני
וגם אני

אין תחליף
לעוצמת הפרסום
ב"המודיע"

עסקים

★ ברמות החרדית במרכז המסחרי חנות להשכרה "ישרש" (02)224778.

★ דרושה חנות בגאולה ובסביבה (02)526518.

מכוניות

★ רנו 18 סטיישן 1980 + טסט מצויינת ושמורה 02-361070.

שידוכים

★ לחוזרים ולחוזרות עבדנו מרחוב יונה 02-272281 מ-8.00-10.00 בערב.

★ שידוכים לחוזרים דרושות בחורות חרדיות מצוות המורה 02-855881 בשעות הבוקר.

עבודה

★ דרושה אשה לניהול משק בית + בישול למשפחה קטנה 03-440011.

שונות

★ קבלן שפוצים ותוספת חורסינה אינסטלציה עבודה מעולה מחירים נוחים 03-5321049.

בני ברק

למכירה

★ דירה חזיתית גדולה ומסודרת במקום מרכזי 2½, ק"ג + פינת אוכל + הול + סוכה + 3 מרפסות (03)798682.

★ בקרית הרצוג (גוד) 3 ק"ב + דוד"ש + תוספות פינוי מיידי 701865.

★ למהיר החלטה 3 + פ"א מטבח מפואר ק"ג ריזקאן, הרצל 9.

★ 4 במרכז אזור שקט 3 כ"א ק"א חזית (03)497649.

★ 4 למעלה מ-100 מ"ר מתאים גם לבית מדרש מרכזי ושקט 768025.

★ למכירה 100 מ"ר מפוארת חזית בחזון איש ק"ב 788553.

★ 2 מסודרת כמו 3 חזית ק"ב במרכז 798585 4-7.

★ ברמת אלחנן 3 מרווחת + 2 בגג + טלפון + מעלית פינתית + נוף 773032.

★ במצדה, 3 חדרים, ק"ב 3 כ"א + רשיון בניה ותוספות (03)796422.

★ ע"י רמת אהרן בבניה 4-5 כ"א המצליח 798367.

★ בבנין המפואר בשלבי בניה ברח' נחמיה 19 נותרו 2 דירות בנות 4 ו-5 חדרים. הבניה באיכות גבוהה וגימור מושלם "המצליח" 798367.

★ 1+4 ק"ג מפוארת בעזיאל 62 כניסה מיידית (03)786958 (03)788355.

★ למכירה פנטהאוז 5½ חדרים + גג 250 מ"ר (03)774140.

★ חייבת להמכר!!! 3+½ ק"ב חזית $57,000 בתשלומים נוחים, הוזיו נשכר אינטרנשיונל 798828.

★ חדש!!! בהכרמל ק"ב חזית 4 + פ"א מפרט טכני מעולה + ערבות בנקאית אינטרנשיונל 798828.

★ בהזדמנות 3½ ברשב"ם + הול ענק ומרפסות 3 כיוונים "הקודם זוכה" תיווך "איצקוביץ" (03)707739.

מבצע בהר־נוף

במרכז הר־נוף שלב א' נוף פתוח כניסה בקרוב. 3 (100 מ"ר) 57,500 4 + גינה 72,500 5 + פ"א 82,500 7 + פ"א 130,000 8 + פ"א 145,000 9 + פ"א 150,000 10 + פ"א 162,000 פנטהאוז 5 97,000 פנטהאוז 9 170,000 המחירים כוללים מע"מ, פתוח, מחסן וקרמיקה.

דירות מעל 7 חדרים יקבלו 2 מחסנים, ערבות צמודה הנחה בדמי התיווך.

בלעדיות ל"ארמון" 02-822531 משעה 16:00

★ למכירה דירה גדולה ברח' רשב"ם, ק"ב, פרטים בטלפון (03)798573

בדמ"פ

★ 2 ק"ב בר' עקיבא ב"ב לכל מטרה גם לרופא (03)796004 (03)200450

ביקוש דירות

★ מחפשים דירת שלושה חדרים להשכרה בב"ב לתקופה ממושכת לא מרוהטת כיוונים טובים (03)789296

★ דרושה דירת 4-5 בשכירות ממושכת ק"א ע"א או ק"ב ומעלית (03)499834

להשכרה

★ מיידית 3 גדולים + טלפון + מרוהטת לתקופה קצרה עדיפות לזוג בשרת פינת השומר (069)35526

★ בהזדמנות ומיידי, הרב קוק, 3½ חדרים חדשה לתקופה ארוכה (02)248012 (03)847824

ערי הארץ

חיפה

★ דירה 3½ חדר מסודרת ק"ב רח' השילוח טלפון (04)645421

אשדוד

★ למכירה ברובע־ח' אשדוד 3 חדרים ק"ב צדדים טובים (055)50610

פתח־תקוה

★ בכפר אברהם 3 מרווחים מזרח דרום ק"ג + חניה + תוספות (03)905886 $ 45,000

אשקלון

★ דחוף!!! באשקלון קריה חרדית 3½ נוף מרהיב ק"ו (057)957123 בערב

גוש קטיף

★ להשכרה לפי ימים דירה בגוש קטיף — ים, בריכה נפרדת טל' (051)47264

אוכלוסיית ירושלים — 463 אלף נפש

אוכלוסיית ירושלים נאמדת בכ־463 אלף תושבים, מהם כ־331 אלף יהודים (71.5% מאוכלוסיית העיר).

בסוף 1967, מנתה ירושלים 269 אלף נפש ומאז גדלה אוכלוסיית העיר בכ־72%. האוכלוסיה היהודית, שמנתה בסוף 1967 כ־198 אלף נפש (73.6% מהאוכלוסיה) גדלה מאז בכ־67% ואילו כל האוכלוסיות הלא יהודיות, שמנו כ־71 אלף נפש, גדלו מאז בכ־68%.

עבודה

★ דחוף! דרושה תופרת ומוכרת דינמית חרוצה לחנות סידקית תנאים מצויינים 03-791098.

★ דרושה מטפלת בהר נוף 5 פעמים בשבוע לשעות אחה"צ 02-523089 בערב.

★ דרושה מוכרת בגיל בינוני לשעות אחה"צ "חבקוק" מלכי ישראל 14 ירושלים.

★ תיווך דירות "מחנה ישראל" מלכי ישראל 26 מחפשים סוכנים רצוי רכב 02-286618.

★ בבית וגן דרושה אשה לטיפול בילדים ועזרה בבית לפנה"צ בתנאים טובים 02-430682.

★ דרושות תופרות להתקשר לטל. 03-7513719 בשעות הבוקר והערב.

★ חרדי מנקה מזרנות וחצר בבני ברק פנוי טל. 781150 מ-2-4.

★ דרושה מוכרת לחנות מוצרי חשמל וצילום בחנות 700105 בבית 9222972.

★ דרושה מוכרת מסודה חדירה לאחה"צ רצוי בגיל בינוני 02-285981 בערב.

★ דרושות שתי בחורות לשתי משפחות חרדיות בשוויץ לטיפול ועזרה בילדים תנאים טובים 02-823588.

★ מעונינת בטפול בקשישות אפשרי עם לינה או רק לינה 03-797352.

★ לשקילות תקני יהלומים דרושה רצינית למשרה שלמה תנאים טובים תוך כדי למוד 03-784371.

★ דרושות פאניות וספריות בעלות נסיון לסלון פאות יוקרתי 02-248171.

★ דרושה כתבנית מנוסה בשפה האנגלית לפנות לבקור חולים 02-226786 בשעות 9-1.

★ עולה מאוה"ב חרדי בעל נסיון בעבודה אדמיניסטרטיבית ויחסי ציבור מעונין בעבודה מתאימה 02-434329.

★ מתפנה טבח חרדי מקצועי מעונין בהצעות עבודה 03-797680.

מטפלות

★ דרושה מטפלת מסודה ומנוסה בבני ברק בתנאים טובים 781667.

קורסים

★ לנשים ולנערות חוגים לקרמיקה תעודות למסיימות סטודיו "רינה" 03-792710 חוגי בוקר וערב.

מכירות

★ למבינים/ות בתכשיטים יקרותיים מכירה מיוחדת של תכשיטי פנינים (שרשראות צמידים ועגילים) מעוצבים ע"י מעצבת בינלאומית במחירים נוחים ביותר טל. 03-343585 (5 דקות מב"ב) מ-4.00 אחה"צ עד 8.00.

★ בהזדמנות!!! מכונות תפירה תעשיתיות חדשות טלפון 02-533689.

שונות

★ דרוש מקפ"א במצב טוב להתקשר 02-863469.

מכירות

★ למכירה מכונת יבוש "מייטג" ומזגן 02-814613 בשעות הערב.

★ ציוד למטבחים גדולים חדש/משופץ כולל ההלפות בזול: 02-522555 02-420590.

★ למכירה מכונת יבוש, מקפיא הנור אפיה מקסר פוד פרוססור וספה 02-813842.

★ לכבוד החג שמלות הדיוי מובחרות מחו"ל 02-822721.

★ בהזדמנות פסנתר רוסי מצוין + הערכה 4 תופים אריה ועוד "מוזיקטון" מרכז כלל 204 02-248961.

★ מכנסיים קצרים וארוכים בצבעים פרקטיים ליום יום ולשבת מתפירה עצמית "מחסן מכירות" עמוס 8 ר"ם.

רהיטים

★ "המדף" ספריות לספרי קודש ומטות מתקפלות עמק יזרעאל 25 תל אביב 829375.

אמור למפרסם
די!

"אוברזון", "גוטקס", "ידיוה", "ליז" ומפעלים אחרים בדומה להם — משווקים תוצרתם גם לצבור הדתי

לכאורה, המפעלים הללו והדומים להם, מתכוונים בפרסומת שלהם למכור — ולאו דוקא להקניט או לפגוע ברגשותנו. הללו, פשוט לא יודעים ולא מבינים שהפרסומת שלהם פוגעת קשות בצבור הדתי

מתוך תקווה, שאם ידעו שהם פוגעים, יתחשבו בכך

בואו ונפנה אליהם עוד היום

נבקש מהם, בשפה יפה, בכתב או בטלפון:

חידלו מפרסומי התועבה!

אנו מאמינים שזה יעזור

הועדה למניעת פרסומות תועבה

הדולר השחור 1.60 — 1.59

שערי מטבע חוץ ביום כ"ז אייר תשמ"ו (5.6.86)

המטבע	בנקנוטים קניה	בנקנוטים מכירה	העברות והמחאות קניה	העברות והמחאות מכירה	שערים יציגים
1 דולר אמריקאי	1.46	1.53	1.4862	1.5048	1.4940
1 לישט"ש	2.17	2.25	2.2136	2.2414	2.2246
1 מארק גרמני	0.64	0.68	0.6586	0.6669	0.6629
1 פרנק צרפתי	0.19	0.21	0.2067	0.2094	0.2079
1 פרנק שוויצרי	0.78	0.82	0.7982	0.8083	0.8015

אריאל טורס בע"מ
ירושלים: מלכי ישראל 45 טל. 222412
תל אביב: בוגרשוב 9 טל. 203838 טל. לברור זמני המיראות: 03-381111
המומחה שלך לנסיעות

לוח היום

בס"ד יום ועש"ק פ' במדבר כ"ח אייר מ"ו מ"ג לעומר

הדף היומי בבלי: גיטין ס"ב

ירושלמי: תענית י"ח

משנה יומית: כלים כג, ד-ה

הלכה יומית: או"ח ק"ס, א-ג

שבת מברכין החודש: חודש סיון

ראש חודש: יום א'

המולד: יום ש"ק שעה 3, 19 דק', 7 חלקים

קריאת שמע 8.08
תפלת השחר 9.36
שקיעת החמה 7.44
מחר
עלות השחר 3.38
נץ החמה 5.30

קול הדף

לשמיעת השעור בדף היומי טל. 02-243121 — 02-241112. השעור מתחדש בכל תחילת שעה.

תורנות בתי מרקחת

תורנות בתי חולים

חוק התכנון והבניה התשכ"ה 1965

קובלסקי
פרסום מודעות
ב"המודיע"
גם באמצעות
הטלפון
קבלת מודעות
משפחתיות עד 11
בלילה 02-863347

מקבל עבודות הדפסה
במכונת כתיבה משוכללת
02-282895

המודיע
עתון יומי — ירושלים
המו"ל: הסתדרות אגודת ישראל העולמית — הועד הפועל
העורך הראשון: ר' י' ל' לוין ז"ל
איזור התעשיה מקור ברוך רח' יהודה המכבי 5
טל' 539255-8 ★ ת.ד. 1306
דפוס "יהדי", בע"מ
הדפסה: ג'רוזלם פוסט
סניף ת"א: אלנבי 132, ת"ד 1869
טלפון 624353
בשעות הערב: טלפון 614950
אין המערכת אחראית לתוכן המודעות וסגנונן
סוכנות בארצות־הברית:
R. LICHTENSHTEIN
324 Ave. I
Brooklyn, N.Y. 1 1230
U.S.A.

חיסול אופטיקה
למכירה
★ מסגרות
★ פוקומטר
★ מזודה עדשות לבדיקה
במחיר הזדמנות
02-931756

מטה אטלקית
מעץ בוק
★ כולל אחריות ל-5 שנים ★
החל מ־130 ש"ח
במבצע!
עד גמר המלאי
יחזקאל 1 ירושלים

מכירה!!
אופנת איכות לנשים וילדות
תוצרת חוץ
במחירים מפתיעים!!
פרטים בטל' 02-827572 בערב

החוג לזכרה
של בלומה אבוביץ ע"ה
יערך אי"ה ביום ראשון ר"ח סיון תשמ"ו
בשעה 8.30 בערב בבית הכנסת "באר יעקב" רח' הרב הירש 10 בני ברק.
נא לדייק!

אמבסדור!
שירותי שילוח בינלאומיים
משלוח חפצים אישיים לחו"ל
★ העברת דירות בארץ עם אריזה
★ העברת משרדים
בית ניבור 116 ת"א, טל' 03-650039
03-650939

"מדפי־ירושלים"
רח' דוד הראובני 19, ג.שאול, ים טל' 524405
ייצור, הספקה והרכבת מדפי מתכת בצבעים שונים
★ למחסנים ★ משרדים ★ חנויות ★ ספריות ★ ארכיונים ★ מחסני תעשיה ★ בנקים ★ מכולות ★ ולצרכי בית שונים ★ גם לחדרי קירור, מנירוסטה ומאלומיניום
שירות מהיר ואדיב בכל חלקי הארץ
הנחות מיוחדות לבני ישיבות ומוסדות ציבוריים

קנגרו
נעלי נשים ונערות
רח' רבי עקיבא 7 בני־ברק
השרות האדיב
★ כדאי להכנס
★ מחירי המפעל
מבצע קיץ
זה עתה הגיעו דגמי הקיץ החדשים
מירב הדוגמאות של מיטב היצרנים
★ דוד ★ רוזי ★ רודה ★ סופר מירל
★ ועוד מהחברות הידועות בארץ...

התעמלות נכונה ונבונה
שיפור היציבות, הרפיה נכונה, נשימה נכונה, שיחרור ממתחים הגברת החיוניות והערנות
נפתחים חוגים בשעות הערב וימי שישי בבוקר 02-420068
"גומל נפשי"

קורס לסריגה

"מחשבת"

מבצע יום הולדת
טורט שוקולד מצופה + 25 שקיות הולדת מלאות
ב־30 שקל בלבד
רח' אגריפס 167 ליד ישיבת בלז טל. 244212
כשר למהדרין בהשגחת הבד"ץ
עוגות ועוגיות כשרות למהדרין
באיכות טובה ביותר
ובמחיר הזול ביותר
תוצרת מאפיות
היל ולסטר
חלות ולחמניות
על כל קניה מעל 20 שקל

בס"ד
חדש! חדש
בפתח תקוה
רח' ההסתדרות 2 פינת מונטיפיורי
מעדניה וקפואים
תפנוקי מעדנים
בהנהלת קשטן ושות'
★ המוצרים ★ שמורים ★ מעדנים ★ מוצרים קפואים ★ יינות
כל המוצרים בהכשר הבד"ץ והרב לנדא
לרגל הפתיחה מבצעים מיוחדים

טיולון איטלקי
2 שנים אחריות
בסך 80 ש"ח
מבצע!
עד גמר המלאי
יחזקאל 1 ירושלים

דרושה
בחורה מסורה
לטפול בילדים
במשפחה חרדית בשוויץ
לשנה
תנאים טובים
לפרטים 02-819312

רחוב מא"ש 2 ים
גאולה
לקראת חג השבועות!!
★ חליפות לבנים ★ חולצות
★ עניבות ★ ווסטים
ועוד ועוד...
לפני מתן תורה, הכנסו ל"יריד גאולה"

5 המגילות
המעובדות לנוער
שבהוצאת כפיר,
צועדות שוב
שיר השירים
איכה
לכבוד
חג השבועות
מהדורה חדשה
של מגילת רות
קהלת
אסתר
רות
להשיג בחנויות הספרים
הוצאת כפיר טל. 02-812158

בקרוב יפתח!!!
"סופר סטייל"
מרכז הלבשה והנעלה
רחוב חזון איש 9 ב"ב (לשעבר תפוצה)
הפתיחה אי"ה
בשבוע הבא
לרגל הפתיחה
הנחות גדולות!
פרטים
בקרוב...מאוד!!!

בחיים התורניים

אירוע לציון 40 שנה לפטירת הרב משה בלוי זצ"ל

מכם הגיגת הלוקת פרסים למחברי ספרים תתקיים לרגל מלאות ארבעים שנה לפטירתו של מנהיג אגודת ישראל הרב משה בלוי זצ"ל המאורגן ע"י תנועת "דגל ירושלים".

במעמד אשר יתקיים בבית הכנסת הגדול "סנהדרי" בקרית הילד בירושלים ביום ראשון ח' סיון יום השנה לפטירתו של הרב בלוי הבטיחו כבר השתתפותם גדולי תורה, רבנים ראשי הציבור אשר הביעו רצונם להשתתף במעמד שיהיה לכבודה של תורה.

בהתאם לתכנית של המעמד אשר יחל עם תפילת מנחה ישאו דברים על חשיבות המאורע גדולי תורה. נציג חבר השופטים אשר יציין את הנימוקים לקביעת ששת הזוכים בפרס, וכן ישא דברים אחד ממקבלי הפרסים. במעמד זה הסרט ההיסטורי מההפגנה נגד שרות לאומי, בה השתתפו גדולי ישראל מהדור הקודם.

את הנאום המרכזי אשר יוקדש להערכת אישיותו ופעליו הרבים של המנהיג והלוחם הגדול הרב משה בלוי זצ"ל, ישא יו"ר אגודת ישראל בירושלים הרב מנחם פרוש אשר בדבריו יעמוד על דרכו של הרב בלוי בהנהגתו הצבורית ביהול המערכות בימים ההם וההשלכות לכך בזמן הזה.

פרסי העידוד למחברי ספרים שיחולקו מקרן הפרסים למחברים שהוקם ע"י "דגל ירושלים" ע"ש של הרב בלוי זצ"ל, ינתנו לששה מחברי ספרים אשר ועדת השופטים המיוחדת המורכבת מרבנים גדולי תורה קבעה את זכאותם לקבלת הפרס על יצירתם המפוארת בחבור הספר.

מקבלי הפרסים הם: הרב אוריאל איינטל על ספרו "מגילת ספר". הרב יצחק בן שושן על ספרו "תולדות יצחק". הרב מאיר לב על ספרו "עבודת היום". הרב אברהם מרדכי ספרין על ספרו "הלכה אחרונה". הרב אריה יוסף רוטנברג על ספרו "חבורת אריה". הרב רפאל רובינשטיין על ספרו "ברכת רפאל".

החל המחזור החדש של לימוד הש"ס בכולל "בית אהרן" בפ"ת

בעוד משמים ברמה הדהיה של ההגיגה הגדולה, שנערכה בר"ח אייר, לרגל סיום הש"ס במחזור הראשון של כולל הש"ס שע"י מוסדות "בית אהרן" בפתח-תקוה, וכבר מצויים אברכי הכולל בעיצומו של המחזור השני, כשלפניהם תכנית מחודשת להקפת הש"ס והפוסקים באופן ביתר שאת וביתר עז להשתלמות בנתיבות התורה.

במשנה מרץ, מעודדים ומדורבנים מההדהוד הקהל הרחב בשמחתם ומלווים בברכותיהם הנאמנות של גדולי התורה והחסידות מאורי הדור, אשר רבים מהם נטלו חלק באותה שמחה של תורה. שבו בני הכולל הב' בחורים לצלול שנית בים התלמוד האינסופי, כשלצידם תלמידים חדשים אשר זה עתה הגיעו והשתלבו במסגרתו המיוחדת של הכולל.

כולל הש"ס "בית אהרן". מייסדו ובנשיאותו של האדמו"ר הה"צ כש"ת רבי אברהם א. פולק שליט"א מפתח-תקוה, אשר זכה להמנות על מבצרי התורה המפוארים, כבית-יוצר להכשרתם של אברכים מופלגים בקנין התורה באופן נעלה ביותר, קיבל עתה תנופה מחודשת לאחר שזכה להשלים את משימתו הראשונה, עם סיום הש"ס במחזור הראשון בהצלחה עילאית רבת תהילה.

ראשי הכולל, ובראשם כ"ק האדמו"ר מפ"ת שליט"א, המכוון את דרכו על התפתחותו הרוחנית של בית-המדרש, אינם מתכוננים לנוח על זרי הדפנה, ופניהם נשואות במלוא האון להרחיב ולעבות את גבולי הקדושה בכמות ובאיכות.

למרות המעמסה הכלכלית הכבידה והמעיקה בלאו-הכי, מקבלים הם בשמחה ובעין-יפה את העובדה הברוכה של "נתוספו ספסלי בבי מדרשא", כשראש דאגתם היא להבטיח את השתלבותם של האברכים שנקלטו זה עתה בתוך מעגל ההשתלמות היצירה במכמני התורה.

יום שכולו תורה לאסירים בירושלים מטעם הארגון "יד לאסיר"

אירוע מיוחד במינו התקיים בירושלים לאסירים מכלא שטה שבצפון, לקראת חג השבועות חג מתן תורה, יום שכולו תורה בו נטלו חלק פעיל רבנים ואישי ציבור נכבדים.

קופיות על הנושא מנהגי חג השבועות בקהילות ישראל.

הרב חיים גזית ראש כולל "יתרות חיים", יחד את דיבורו בנושא תכלית האדם ויעודו בעולם הזה. כן דיברו הרב אברהם חזן

בתקופה כה ארוכה והדבר היחיד שהחזיק אותו זה כח האמונה והתקווה בקיום המצוות ולימוד התורה. הוא ביטא תודה עמוקה לרבני האירגון יד לאסיר אשר שאב מהם עידוד וחיזוק.

ח.א. קרא לכל חבריו שעדיין נמצאים בתוך חומות הכלא לקחת

פתח את הכנס הרב מרדכי גזית יו"ר הארגון "יד לאסיר" שהסביר את יחודו תיתיותו וסגוליותו של "יד לאסיר" יום זה. הרב גזית קרא לכל המשתתפים "ישמע חכם ויוסף לקח" לנצל הזדמנות פז זו שבו תעזור לכל אחד ואחד הרוצה לעלות אל בית המסילה העולה בית ה'. כן נשמעה הרצאתו של פרופ' דוד אליה בנושא החטא והתוטא.

מר יוסף שער הרצה בלווי שי־ רב המשטרה ושב"ס, שעמד על כך שמספר האסירים המשתקמים בדרך היהדות הולך וגדל וביוזמתו נפתח קורס שני לסת"ם לאסירים משוחררים. דברי מוסר וחיזוק נשא בפניהם הרה"ג שמואל פנחסי ראש כולל דרכי דוד. התרגשות מיוחדת שררה לקראת ארוחת הצהרים שבו סעדו ליבם עם קבוצת אסירים משוחררים בעלי תשובה שחזרו למוטב. ד.מ. אסיר לעולם לשעבר סיפר בהתרגשות מחילה דימעה על שהותו בכלא את הדוגמא הטובה: כיצד חוזר למוטב תמש כליל את עולם הפשע. כל הרבנים בירכו את האסירים לקראת חג השבועות ואיחלו להם שיחזרו מוקדם ושבחו רבות את המפעל החשוב העושה רבות לטעון החדרת אור תורה לעולמם החשוך של אסירי בתי הכלא.

רב הכלא הרב דוד טייכטל הודה בשם שב"ס והאסירים, לכל הרבנים שהשתתפו ובראשם לאירגון יד לאסיר.

ירידה במספר המו"לים הפעילים, במספר הספרים שיצאו לאור וכן במספר העותקים שהודפסו

בהשוואה לשנת 1982/83 נמצאה ב־1984/85 ירידה במספר המו"לים הפעילים, במספר הספרים שיצאו לאור וכן במספר העותקים שהודפסו בשנה זו. בחלקם של הספרים שיצאו לאור במהדורה ראשונה או מחודשת נשמרה היציבות. 36 אחוז מהספרים היו בתחום הספרות והשירה — כשליש מהם ספרי ילדים; עליה בחלקם של הספרים שנכתבו במקורם בעברית.

מספר המו"לים שפעלו בארץ ב־1984/85 היה 182 לעומת 206 ב־1982/83. עיקר הירידה היתה במספר המו"לים שהוציאו לאור פחות מ־10 ספרים בשנה.

באחוז הספרים שהוצאו לאור על ידי הוצאות ספרים קטנות, גדולות ובינוניות נשמרה היציבות בהשוואה לשנים קודמות. מכלל הספרים שהוצאו לאור ב־1984/85, 11 אחוז הוצאו לאור על ידי מו"לים קטנים, 40 אחוז על ידי מו"לים בינוניים ו־50 אחוז על ידי מו"לים גדולים. על כך מוסר דובר הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה לרגל פתיחת שבוע הספר העברי.

הספרים לפי נושא

מהסקר מתברר עוד כי 4,160 ספרים הוצאו לאור ב־1984/85 בהשוואה ל־4,380 ספרים שהוצאו לאור ב־1982/83. למעלה מהחצית הספרים (כ־2,200) הוצאו לאור במהדורה ראשונה או מחודשת (כולל כ־550 פרסומי ממשלה). ספרי לימוד לחינוך היסודי והתיכון מהווים 29 אחוז (1,190 ספרים) מכלל הספרים שהוצאו לאור, רבע מהם הופיעו במהדורה ראשונה או מחודשת.

עוד מסר דובר הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה כי 36 אחוז מכלל הספרים שהוצאו לאור ב־1984/85 (פרט לפרסומי ממשלה) היו בתחום הספרות והשירה, כשליש מהם ספרי ילדים. 13 אחוז מהספרים היו בתחום היהדות (ספרי תנ"ך, תלמוד, תפילה, ספרות רבנית והלכתית). בנושאים מתחום מדעי הרוח הוצא לאור כ־17 אחוז מכלל הספרים, במתימטיקה, מדעי הטבע והרפואה — 10 אחוז ובמדעי החברה והמשפטים 7 אחוזים.

מבין 290 ספרי ההסטוריה 70 אחוז היו ספרים שעניינם תולדות עם ישראל וארץ ישראל. כן יצויין הגידול בחלקם של הספרים שיצאו לאור בתחום המחשבים — מ־8 ספרים ב־1980/81 ל־33 ספרים ב־1984/85.

העותקים שהודפסו

מנתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה מתברר עוד כי 3,610 ספרים שהוצאו לאור ב־1984/85 (פרט לפרסומי הממשלה) הודפסו בכ־9 מיליון עותקים בעוד שב־1982/83 הודפסו כ־12 מיליון עותקים. ממוצע העותקים לספר ב־1984/85 היה 2,600 בהשוואה ל־3,000 ב־1982/83.

שליש מהעותקים הודפסו במהדורה ראשונה או מחודשת ושני שלישים — בהדפסה חוזרת. ספרים במהדורה ראשונה או מחודשת הודפסו ב־1,900 עותקים בממוצע לספר. (בהשוואה ל־2,200 ו־3,700 בהתאמה) ב־1982/83). ממוצע גבוה יחסית של עותקים לספר נמצא בתחומים הבאים: משחקים וספורט (כ־9,600 עותקים) גיאוגרפיה כללית (כ־6,600 עותקים) בלשנות (כ־4,800 עותקים), ספרי תפילה (4,000 עותקים) וספרי תנ"ך (3,900 עותקים לספר). אנציקלופדיות הודפסו בממוצע של 5.900 עותקים לספר, ומילונים הודפסו ב־4,700 עותקים.

סוג הכריכה

בכריכה קשה הודפסו 1,420 ספרים ב־3.3 מיליון עותקים. בכריכה רכה הודפסו 2,340 ספרים ב־5.6 מיליון עותקים שהם כ־2/3 (63%) מכלל העותקים שהודפסו בישראל ב־1984/85. הן הספרים בכריכה קשה והן הספרים בכריכה רכה הודפסו בממוצע של 2,500 עותקים לספר. ממוצע העותקים בהדפסות חוזרות גבוה מאשר בספרים במהדורות ראשונות או מחודשות; 2,800 עותקים לספר בהדפסה חוזרת בכריכה קשה, ו־3,300 עותקים בממוצע לספר בהדפסה חוזרת בכריכה רכה, לעומת 2,000 ו־1,800 עותקים בהתאמה לגבי ספרים שראו אור במהדורה ראשונה או מחודשת.

הסתכל עלי ואגיד לך מי אתה

"טביעות עיניים" מיושמת לצורך זיהוי אנשים

מכשיר חדש מזהה אנשים במבט עיניהם מיועד להחליף כרטיסי כניסה למקומות מוגנים ואף להחליף את שעוני הנוכחות

מערכת זיהוי חדשה, המתבססת על "טביעת עיניים", הוצגה במסיבת עתונאים בבית סוקולוב בת"א ע"י נציגים ישראלים של חברה אמריקנית, שעוסקת במערכות ממוחשבות של אבטחה וזיהוי.

מר אמנון תגורי, מנהל הפרוייקט של חברת ליאון דגון בע"מ, מפיצת המערכת בארץ, אמר כי המערכת מבוססת על עבודה ביולוגית, שנתגלתה ב־1935. התגלית היא שלכל אדם מפת כלי־דם שונה ברשתית של כל אחת מעיניו, והיא ייחודית ואינה משתנה. "חותם־העין" הזה שונה גם אצל תאומים זהים.

הצורך בפיתוח המערכת התעורר, טוען ריבוי מעשי הפשיעה, הריגול והטרור בעולם.

המכשיר החדש, אמר מר תגורי, פועל כך: אדם מורשה להיכנס למיתקן, או לעבור מחסום כלשהו. האיש מביט אל תוך המכשיר הסורק במהירות את רשתית עינו. "חותם־עין" הופך לנתונים סיפרתיים הנאגרים במאגר הנתונים של מחשב המערכת. זו פעולה חד־פעמית, שבה אוגרים את "חותמת־העין" של האנשים כדבר. האיש מביט אל תוך המכשיר והמצלמה משווה את חותם העין למאגר הזכרון במכשיר. 3 שניות לאחר מכן ניתנת רשות המעבר או הכניסה, או שהיא נשללת, בהתאם למקרה.

המאגר, אמר הדובר, מכיל בדרך כלל 1200 "חותמות־עיניים".

אפשר גם להוסיף למכשיר מדפסת לקבלת דיווח בכתב לצרכי מעקב או תרשומות כח אדם. ממדי המכשיר הם 30 ס"מ רוחב, 38 ס"מ גובה ו־20 ס"מ עומק. משקלו 12 ק"ג וקל להתקינו בכל מקום. במערכת מותקן מכשיר אזעקה, שנועד להגן עליה מפני שימוש חבלני. המערכת מתאימה לזיהויים של אנשים שמורשים להיכנס למוסדות בטחוניים, פיננסיים, תעשייתיים ואף לבתים פרטיים. המערכת מסוגלת להחליף שעוני־נוכחות במקומות עבודה ולמנוע "גניבת שעות עבודה" ע"י עובדים.

בתשובה לשאלה אמר הדובר, כי מחיר המכשיר בארץ כ־16 אלף ש"ח. "יש לנו כמה התקשרויות בארץ", אמר, אך לא פרט. לדבריו, בארה"ב רכשו מכשירים כאלה מוסדות כמו מרכז החלל, יב.מ., מרכזי תוכנה, חדרי כספות, בנקים ועוד. (עתיים)

מפה ומשם

ארה"ב עומדת לאשר את התרופה "אינטרפרון"

וושינגטון.— שלטונות הבריאות של ארה"ב עומדים לאשר תוך זמן קצר את התרופה "אינטרפרון" שנוסתה במסגרת טיפול חדש לצורה נדירה של סרטן, מסרו מקורות ממשלתיים ותעשייתיים.

אינטרפרון הוא פרוטאין מופק מבני אדם, והוא משמש כתרופה ללוקימיה של התאים השעירים.

כאלף אמריקאים סובלים מסרטן נדיר אך קטלני זה. מינהל המזון והתרופות של ארה"ב מסר, כי לאינטרפרון השפעה דרמטית על מחלה זו.

אפשר לייצר את אינטרפרון גם במעבדות. תרופה זו שנתגלתה בבריטניה ב־1957, נחקרת זה זמן רב כתרופה אפשרית לסרטן. לאינטרפרון צורות שונות של תרופות, ומדענים מקווים כי אלה יוכלו להועיל נגד צורות שונות של סרטן. (ע"ר)

לקראת כנס מחלות ריאה:

עליה בלוקים בשחפת בישראל

העישון הגורם העיקרי לסרטן הריאה — מספיקה קופסא אחת ליום ומאידך גם מעשנים ותיקים יכולים להפסיק ולהנצל מן הסכנה ★ מחקר יבדוק שכיחות מחלת האסטמה בקרב יוצאי עירק ואירן

מחלת השחפת לא נעלמה ומידי שנה נוספים כ־200 מקרים חדשים בישראל של אנשים הלוקים במחלה זו, המצויה בעיקר בריאות, גם בעצמות, כליות, שחלות והצוצרות.

זאת גילה ד"ר גיורא שי מזכיר הכנס האירופי ה־6 למחלות ריאה שיפתח ב־15 ביוני השנה במלון הילטון בירושלים.

במסיבת עתונאים שנערכה, לקראת הכנס, השתתפו גם נשיא הכנס ומנהל מחלקת ריאות בבי"ה "מאיר" בכפר סבא, פרופ' ישראל ברודמן וסגן הנשיא פרופ' גירלד באום.

הדוברים מסרו כי בכנס יטלו חלק כ־400 רופאים, מ־30 מדינות ומישראל. ישתתפו בכנס מומחים למחלות ריאה וחזה, מנתחי חזה, קרדיולוגים, רופאים פנימיים, אלרגולוגים, אימונולוגים ואחרים.

פרופ' ברודמן מסר, כי אחד הסימפוזיונים בכנס יהיה בנושא מחלת הקצרת (אסטמה), שההערכה היא שבישראל כ־10 אחוז בגילאים עד 20 שנה סובלים ממחלה זו והם מהווים כ־120 אלף בני נוער וצעירים.

ד"ר שי אמר, בדברו על מחלת השחפת, כי מחלה זו היתה בירידה עד לפני 10 שנים. עכשיו ישנה נטייה לעליה קלה במספר המקרים. "אנשים מגיעים היום, לכל מקום, בטיסות מהירות, נדבקים ואין לשכוח שזו מחלה מדבקת. בישראל מדי שנה, נוספים כ־200 מקרים. יחד עם עולים חדשים מתקרב מספר החולים במחלה בישראל ל־"400". לדעתו אין מדובר רק בשחפת הקשורה בריאות. ישנן מחלות־שחפת הקשורות בעצמות, בכליות, במוח וכן בשחלות וחצוצרות.

לכנס הוזמן במיוחד פרופ' סטיוארט באראי מארה"ב. הוא ירצה ויקיים דיון על מחלת האיידס. חולים רבים במחלה זו מתים מסיבוכים ב"ריאות", כתוצאה מזיהומים ודלקות, שכן מערכת החיסון של חולים אלה פגומה כליל.

פרופ' ברודמן מסר, כי שעור הנשים הלוקות בסרטן הריאה עולה מדי שנה, נוכח העובדה שהן מעשנות בשעור גבוה יותר מגברים. "העישון הוא הגורם העיקרי לפיתוח סרטן הריאה ודוקא בגיל צעיר יחסית מתחילים היום לעשן. 15־20 שנות עישון, קופסא ליום — די בכך כדי לפתח סרטן ריאות. גם מעשנים ותיקים אם יפסיקו היום — גדולים סיכוייהם שלא לחלות בסרטן הריאות" — אמר פרופ' ברודמן.

בכנס יידונו, בין היתר, בעיות הקשורות בנפחת הריאה. זו מחלה הגורמת נכות והיא צועדת במקום השני לאחר מחלות־לב. ידונו בכנס בשיקומם של חולים אלה.

בתשובה לשאלה אמר פרופ' ברודמן כי בארץ שכיחה מחלת האסטמה בקרב יוצאי עירק ואיראן, ואין יודעים את הסיבה לכך. לדבריו, ייערך סקר כדי למצוא תשובה לשכיחות־יתר של המחלה בקרב עולים מארצות אלה. אשר לשהות של חולי אסטמה בערד או בגדרה, אמר כי "האויר עצמו אינו מרפא. אם למישהו טוב בערד או בגדרה, טוב שיהיה שם. אבל דרושה לפחות שנה כדי לוודא זאת". (עתיים)

לקראת קונגרס בינלאומי באקופונקטורה והומאופתיה

טיפולים חדשניים באקופונקטורה ובקרן לייזר לשיכוך כאבים וישומים טיפוליים ברפואה ההומאופטית, ידונו בקונגרס הבינלאומי ברפואה השלימה שייערך בירושלים. במלון "ווינדמיל" בימים 15 — 20 ביוני. בקונגרס ישתתפו נציגים מגרמניה, אוסטריה, צרפת, גרוזביה, שוויץ, הונג קונג, ארה"ב, קנדה, ניו זילנד, דרום אפריקה ועוד. הקונגרס מאורגן ע"י אגודת הרופאים הישראלית לאקופונקטורה והרפואה אוריקולרית (רפואה על פי האוזן). פרטים אלה מסר ד"ר ציון זינגר במסיבת עתונאים בבית סוקולוב בתל אביב.

הקונגרס יעסוק בעניני אקופונקטורה. לפי שיטת הדיקור הסינית, הרפואה האורקולרית הגורסת יכולת איבחון מחלות על פי אפרכסת האוזן והומיאופתיה. שלטונות הרפואה בישראל אינם מכירים ברפואת ההומיאופתיה.

ד"ר זינגר אמר, כי יבואו רופאים בכירים בשטח הרפואה השלימה, אשר ירצו וידונו בשטח רפואי זה. בקונגרס גם ידונו על טיפולים חדשניים בכאבים כרוניים, וגם ייערך קורס על השימוש בלייזר הרך נגד כאבים כאלה. ד"ר זינגר הסביר, כי קרן הלייזר איננה חודרת לעור ואינה מכאיבה בעת השימוש. ד"ר זינגר עצמו עוסק בטיפול לייזר במקום מחטים.

כן ידונו בקונגרס ב"כאבי פנטום" — כאבי גפה קטועה.

שיטת האקופונקטורה בחלל הפה מיועדת לטיפול במכאובים קשים בגוף, נמסר במסיבת העתונאים.

ד"ר זינגר סיפר, כי כאשר הודיעו בעתונות הרפואית בעולם על הקונגרס, נרשמו למעלה מ־400 איש. בגלל האירועים במזרח התיכון ביטלו רבים את בואם ועלתה המחשבה לדחות את קיום הקונגרס. אולם כיוון שבזמן האחרון ביקשו רבים לחדש את השתתפותם בקונגרס, הוחלט לקיימו.

גן חיות כאמצעי ריפוי לחולי נפש בצפת

במחלקה הפסיכיאטרית של בית החולים הממשלתי בצפת נחנך גן חיות ראשון מסוגו שישמש אמצעי ריפוי חדיש לחולים. שיטה זו מופעלת כבר בהצלחה בחו"ל ובית החולים בצפת מאמץ שיטה זו בארץ.

כתב עתיים בצפון, שלמה חוד, מוסר כי יוזם הרעיון הוא מנהל המחלקה ד"ר דוינסון שלמד על כך מההשתלמות האחרונה שקיים בחו"ל. הוא הציג את הרעיון לגופים שונים ואלה סייעו לו ברצון רב.

הקיבוצים בגליל העליון תרמו חיות שונות לרבות קופים, חתולים, כלבים, פרות וכו'. עיריית צפת הכשירה את השטח ובית החולים היקצה שטח של ארבעה דונם. הג'וינט תרם לפרוייקט 15 אלף דולר.

עבודות אחזקה בגן החיות יוטלו על המטופלים השונים במחלקה, כאמצעי ריפוי. הקשר הרגשי הנרקם בין החולים לחיות הבית, מורד את הריפוי ויתן לחולים רצון להשתקם.

המקום יהיה פתוח גם לציבור הרחב שיוכל להתרשם מהנעשה במחלקה הפסיכיאטרית ויצור קשר עם החולים, בניגוד למקובל כיום, כאשר מחלקות פסיכיאטריות הן מחוץ לתחום למבקרים. (עתיים)

יסלל כביש גישה לחלקת הקברים של עולי הגרדום בצפת

כביש גישה לחלקת הקברים של עולי הגרדום בצפת — יסלל בקרוב.

כתב עתיים בצפון, שלמה חוד, מוסר כי עיריית צפת אישרה השבוע תקציב בסך 300 אלף ש"ח לסלילת כביש גישה לחלקת עולי הגרדום, אנשי המחתרות, הטמונים במדרון תלול, המשקיף על בית העלמין הישן.

חלק הארי מסגל ביה"ח בצפת — אינם תושבי המקום

כ־60 אחוז מכוח העבודה הרפואי, המועסק בבית החולים הממשלתי בצפת, אינו מתגורר בצפת ולפיכך נדרש בית החולים להקצות משאבים לארגון מערכת הסעות מהירה ממרבית ישובי הצפון ובעיקר קצרין, כרמיאל וקרית שמונה.

בכרמיאל מתגוררות כמאה אחיות העובדות בבית החולים בצפת ואלה מוכנות לעשות מדי יום את דרכן לבית החולים ובלבד לא להתגורר בצפת.

משרד הבריאות הכיר לאחרונה בצורך הגדל והולך להסעת העובדים לבית החולים בצפת ואישר מימון, כמעט מלא של הסעות אלה.

לכתב עתיים בצפון נודע, כי בבית החולים בצפת יוזמים, בשיתוף עם העיריה, מיבצע שישכנע את העובדים הרבים להתגורר בסמוך למקום עבודתם ובכך להקל על בית החולים בעיתות חרום וגם יסייע בפיתוח צפת. (עתיים)

הוענקו פרסי איכות הסביבה לשנת 1985

שבוע איכות הסביבה נפתח בטקס ממלכתי שהתקיים בכנסת, בהשתתפות נציגי רשויות מקומיות ושוחרי איכות הסביבה בישראל.

שר הפנים, הרב יצחק פרץ, העניק את הפרסים לעו"ד ידידיה בארי, יו"ר הנהלת מלר"ז, ולרשויות מקומיות — עירית כפר־סבא, המועצה המקומית מטולה והמועצה האיזורית מטה יהודה.

לעו"ד ידידיה בארי הוענק הפרס על פעילותו כיו"ר הנהלת המועצה הציבורית למניעת רעש וזיהום בישראל (מלר"ז). המועצה המונה כאלפיים חברים היא גוף ציבורי הפועל בנושא איכות הסביבה העירונית — רעש, ריח וזיהום אויר. המועצה מטפלת בקשת רחבה של תלונות המגיעות מהציבור, נמצאת בקשר שוטף עם הרשויות המקומיות, יוזמת חקיקה, מגישה התנגדויות לועדות התיכנון והבנייה ובמידת הצורך

הרשויות המקומיות זכו בפרס על הצלחתן במתן שירותים סביבתיים לתושבים, כולל טיפוח שטחים ציבוריים, גינון, שילוט, נקיון, טיפול באתרים וסילוק פסולת וביוב, אחזקת איזורי תעשיה ושמירה על ערכי טבע ונוף ואתרים לאומיים.

ד"ר אורי מרינוב, מנהל השרות לשמירת איכות הסביבה אמר בטקס, כי נושא איכות המים מהווה היום את הבעיה הסביבתית הדחופה ביותר, וכי קיימת סכנה שבתוך מספר שנים תיפגע אספקת מי השתייה לאוכלוסיה. גם בנושא הפיקוח על חומרים רעילים עדיין לא נמצא פתרון ראוי והוא מהווה בעיה סביבתית ממשית בישראל. יחד עם זאת אמר ד"ר אורי מרינוב, כי בשנים האחרונות ישנם הישגים נכבדים בתחום מניעת זיהום הסביבה.

תחודש ההוראה למניעת חלול שבת וחג ע"י עובדים יהודים בעירית ירושלים

מנכ"ל עירית ירושלים מר אהרן שריג הודיע במכתב לנציג אגודת ישראל בעיריה, הרב מאיר פרוש, כי יחודש את ההוראה בדבר מניעת חלול שבת וחג ע"י עובדים יהודים.

מכתבו של המנכ"ל באה לאחר שחבר העיריה הרב פרוש מחה על העסקת עובדים ע"י העיריה בעת ההכנות לחגיגות המימונה בשביעי של פסח תוך כדי חילול החג.

מר שריג בתשובתו הבהיר כי אין לנו ענין בחילולי שבת והוא מצטער על המקרה והודיע כאמור שבחוזר המנהל הכללי יחודש את ההוראה למניעת חילול שבת וחג ע"י עובדים יהודים.

קופ"ח הגדילה ההחזר המידי ל־80 ש"ח

על מנת להקל על חברי קופ"ח הבאים לקבל החזר כספי מידי לתרופה שקנו באישור מראש מבית מרקחת פרטי הגדילה קופ"ח את סכום ההחזר המידי מ־60 ש"ח לסכום החזר מירבי של עד 80 ש"ח.

המדובר בהחזר לרכישת תרופות במקרה ואינן במלאי המרפאה, וכן להחזר בעד הוצאות ביקורי בית וחדרי מיון.

דובר קופ"ח דוד תגר, הוסיף כי גם ההחזר במזומנים בעד נסיעות טיפולי דיאליזה ואונקולוגיה הועלה ל־80 ש"ח.

הגדלת הסכום אותו רשאים להחזיר מזכירי המרפאות, תמנע עיכוב ההחזר והצורך לאישור מחוזי, כפי שהיה בעבר לסכום של מעל 60 ש"ח. (עש"ת)

יחידות זכות: מטבע חדש לשימוש הקשישים?

כיצד יכולה החברה בישראל לנצל את פוטנציאל העבודה העצום — כשירית מכלל התושבים — שמיצגים הקשישים? וכיצד יכולה החברה לספק סיוע לקשישים נזקקים, כאשר השירותים החברתיים סובלים ממחסור בכוח אדם משמעם יתר ומתקציבים דלים?

הרעיון של יחידות זכות הוצע כפתרון ריאלי ומעשי לבעיות אלה, במסגרת סדנה בין־לאומית למשפט וזיקנה אשר נערכה בתאריכים 2־5 ביוני, בחסות האגודה הישראלית לגרונטולוגיה, ג'וינט ישראל־מכון ברוקדייל לגרונטולוגיה, והאגודה הבין־לאומית למשפט וזיקנה. בסדנה השתתפו משפטנים בכירים מישראל, ארה"ב ואירופה.

הסדנה עסקה בנושאים כגון חקיקה בין־לאומית בתחום הזיקנה, הגנה על רכוש של קשישים תשושי נפש, אלימות נגד קשישים, היבטים של טיפול ממושך, זכויות קשישים והתעללות בקשישים, והמתת חסד.

אחד ממשתתפי הסדנה, פרופסור אדגר קאהן, מן האוניברסיטה הבין־לאומית של פלורידה, ארה"ב, יזם שיטת יחידות הזכות. פרופ' קאהן הוא דמות מוכרת בתנועה לזכויות האזרח בארה"ב, מאז שנות החמישים.

פרופ' קאהן סיפר כי הרעיון נוסה בראשונה במדינת מיסורי. קשישים מעל גיל שישים צברו יחידות זכות עבור סיוע למשפחות המטפלות בבני משפחה קשישים. בתמורה, יוכלו הקשישים או אחד מבני המשפחה שלהם, לקבל טיפול דומה או עזרה ביתית.

שיטת יחידות השירות פועלת בדומה לבנק הדם: אתה נותן היום, ומקבל את התמורה מאוחר יותר, כאשר אתה זקוק לה.

מאז נוסתה השיטה לראשונה במיסורי, עוצבה השיטה בחוק בשתי מדינות בארצות הברית. שלוש מדינות אחרות בודקות את הרעיון, והוא נשקל גם על־ידי המוסדות המחוקקים של שבע מדינות נוספות בארה"ב.

נעשים גם נסיונות לגוון את הרעיון הבסיסי. לדוגמא, יש תוכנית שבה יכולים קשישים לצבור יחידות זכות על־ידי עזרה בבני ילדים. ההורים משלמים באמצעות יחידות זכות שהם צוברים בתורנות הסעה המשרתת את הקשישים בשעות הלילה ובסופי שבוע.

גם קהילות של בתי כנסת וארגוני עובדים יכולים לנצל את השיטה על־ידי הבטחת כמה מאות שעות חודשיות של יחידות זכות. הארגון־שומר על השעות לשימוש חבריו, במידה שיזדקקו לשירותי עזרה ביתית, טיפול יום וכדומה.

פרופסור קאהן טוען כי יחידות הזכות הן מטבע עובר לסוחר מסוג חדש, הפועל בשיטת החליפין והמשרך בין האנשים — קשישים שיצאו לפנסיה — לבין צרכים חברתיים לא מסופקים. כך ניתן לתרגם את יכולת הפעולה הבלתי מנוצלת של הקשישים לנכס בעל ערך, שיש לו כוח קניה ממשי. "זהו מטבע עובר לסוחר שבאמצעותו יכולים הקשישים להגדיר עצמם מחדש כאנשים תורמים ויוצרים, ולא רק כנהנים פאסיביים, שמגיעה להם מתת חסד", אמר קאהן.

ברית־המועצות שיגרה לחלל 8 לווייני "קוסמוס"

8 לוויינים מסוג "קוסמוס" שמספריהם מ־1748 עד 1755 שוגרו ביום ה' על ידי ברית המועצות בעזרת טיל אחד — נאמר בהודעה שפורסמה על ידי סוכנות הידיעות הסובייטית "טאס".

סוכנות הידיעות מציינת כי לוויינים אלה שוגרו במסגרת המשך חקר החלל והם מצוידים במכשירים מדעיים. (ע"צ)

זכרון להולכים

הרב ר' חיים צבי יברוב זצ"ל

— שלושים לפטירתו —

קשה למצוא אדם עם כ"כ הרבה מעלות זהו היתה דמותו של ר' חיים ז"ל. קשה לתאר את האבדה שאבדנו.

אוזן קשבת היה לו לכל אחד ואחד ומלבב היה תמיד על פניו, חיוך מעמקי לב חיוך מעודד השתתפות כנה במצב של הזולת. בעיותיו הפרטיות לא הטרידוהו, אם כי חייו לא היו על מי מנוחות, וגם אם היו אלו בעיות רפואיות שפקדוהו בשנותיו האחרונות, אך ר' חיים לא שת לבו אל מצבו, ואל בעיותיו הוא.

את כל מחשבתו, את כל כוחו וזמנו הקדיש רק לזולת כיצד לעודד אנשים במצוקה חסרי כל. לשבת בסבלנות עצומה בלי להתחשב בזמנו, ולשמוע ביותר שאת את כל מה שכואב לרעהו, ולעודד בחיוך ובדברים שלוים כל רע וכל יהודי ותמיד מצא את המלים המתאימות לכך, כל תוגה פגה עם החיוך ההלבביות של ר' חיים.

הצטיין בענוותו בכל שמחה יהודית היה משתדל להשתתף. ולא חיכה להזמנות אישיות. השתתפותו בשמחה גם אם הדבר כרוך במאמצים, קרה גם שאחד מבני משפחתו לא היה בקו הבריאות והיה מאושפז בבית חולים קשה היה להאמין שר' חיים יוכל להשתתף בשמחה. אך ר' חיים הופיע לשמחה וכשמאלוהו — כיצד? איככה אוכל לא להשתתף בשמחתכם זה היותה תשובתו.

אך לא רק כוח היו מעלותיו ביתו היה פתוח לרווחה בכל שעות היום לכל עובר ושב לעשיר ולעני לקרוב ולרחוק ולכל אחד ידע לתת את מירב לבביותו, ולהעניק לכל הבא אוירה נעימה ועליזה. אם זכית להמצא בין כתלי ביתו לא הרגשת כזר, אלא כבן בית כאחד מבני המשפחה ולעזוב את ביתו לא היה קל.

חלום אחד היה לו כל ימי חייו, להקים שעורי תורה בכל אתר ואתר עוד שעור ועוד שעור. להפיץ תורה ברבים מלים אלו היו תמיד שגורות בפיו. במקום זה אין עוד שעור, ובאותו מקום זה צריך לפתוח שעור. זכורני, שעוד לפני הרבה שנים היה פה, פה בביתי הדבר הראשון שאני צריך להקים שעור תורה ויהא מה שיהיה (חייב פה להיות שעור) פה בביתי חייב להיות שעור תורה, את שעוריו שמר כבבת עיניו, את זמני השעור היה שומר שנים על גבי שנים וחלילה לו מלהחסיר שעור. השעור אצלו היה קודש קודשים. כל ימיו הקדיש לסיוע לישיבות ואף פעם לא ספר לאיש את מעשיו, הכל היה בסתר ובצנעה, איש לא ידע כמה עמל היה מקדיש כדי לסייע לישיבות. איש לא ידע כמה יגון וצער עלה לו הדבר באילו קשיים עלו לו כדי להשיג את רצונו העז לסייע לישיבות, אך לאיש לא יספר. לא פעם היו לו שנת נדודים כי בעיות הישיבה הטרידוהו ועד שלא מצא עצה ותושיה כיצד עוד יוכל לעזור לישיבה לא מצא מנוח לנפשו.

לר' חיים לא היתה שמחה יותר מאשר שמחה לעזור לישיבות כן כזה היה ר' חיים והאבדה גדולה לכלל ולפרט, אבדה קשה

ב. פסחוזון

הרב הגאון רבי משה יעקב בעק זצ"ל

— שבעה לפטירתו —

הלב ממאן להאמין והיד מתקשה לכתוב על אותו אדם גדול בתורה, מחבר הספר "חמדת משה" על סוגיות הש"ס, על אותו אדם גדול וצדיק במידות ויראת שמים אשר ישב כל ימיו והמית עצמו באהלה של תורה. למד ולימד אחרים מתורת משה, עוד באירופה המעטירה שלפני המלחמה, ואחר כך בברוקלין אשר בניו־יורק.

הרב מאפשא זצ"ל נולד לפני למעלה משמונים שנה, לאביו הגדול הגאון רבי אברהם זצוק"ל מגזע רבינו הקדוש בעל ה"טורי זהב" ולמעלה בקודש ולאמו הרבנית הצדקת מרת חיה איטא ע"ה נכדת מופת הדור הצדיק מהרה"ר אהרן צבי זצוק"ל מבריד. את תלמודו למד עדיין אצל הגאון בעל ה"מנחת אלעזר" ממונקאטש זצוק"ל אשר בבית מדרשו ישב ושקד על לימודו, כמו כן למד אצל אבותיו — רבותיו הגדולים.

קשה היא להשגה — משנתם של חסידי אמת — רוממה היא דרכם הרצופה התמודדות בלתי פוסקת כדי לשעבד החומר לרוח, כך שלכל שיחם ומעשיהם וכל פרי מחשבתם יהיו קודש לה', כזה היה הגאון מאפשא כל ד' אמותיו היו בהלכה ולימוד, ותמיד כאשר נכנסו אליו לחדרו אם זה לבקרו ואם זה לשאול שאלת חכם ישב הוא עטור ספרים ולומד, וקיבל הוא בסבר פנים יפות כל אדם ואדם, על אותו אדם גדול אפשר לומר בפה מלא כי לא היה לו בעולמו אלא ד' אמות של הלכה.

בזמן מלחמת העולם השניה שהה בעיר אפשא, בה כיהן כראב"ד ור"מ של העיר המעטירה, ובעיר זו הוצאו חמשת ילדיו ורעיתו הרבנית הי"ד להריגה, ע"י אותו אכזר ימ"ש, לאחר המלחמה עבר לכהן פאר כראב"ד בעיר סיגאט ושם נשא את רעיתו הרבנית מרת מרים תחי', אחות הרבנית הראשונה, בת אחיו הבכור הגאון רבי אהרן צבי הי"ד, לאחר שהיה של תקופה בעיר סיגאט עבר לעיר פריז אשר בצרפת וכיהן כ"ה כדיין ומו"ץ שימש כנשיא איחוד הרבנים החרדים במשך שלוש שנים, שם נולדו לו שלושה ילדיו הראשונים, לאחר מכן עבר לברוקלין אשר בניו־יורק, לשכונת קראון הייטס, הקים שם את בית מדרשו "תורת חסד", ולפני כחמש עשרה שנים העתיק שוב את מקום מושבו לשכונת בורו פארק אשר בברוקלין — והקים שם את בית מדרשו, כשרבים הם הבאים להתפלל במחיצתו, רבים היו הפונים לשאלת ועצת חכם ממנו.

בארה"ב נולדו להם עוד שלשה בנים, עמל רב עד למאוד השקיע בחינוך ילדיו לתורה ויראת שמים, מסירות נפש עילאית החדיר לילדיו והראה להם כיצד לעבוד את השי"ת, אשר בזה היה מורנו זצ"ל סמל הדוגמא לכל אחד, את בניו שלח ללמוד כמחוקקים בארץ ישראל וכן בישיבת לייקווד המעטירה, וכל זה על מנת לתת להם חינוך טוב, וזכה ב"ה לראות נחת מילדיו כאשר בתו הבכירה נישאה להרב פינטר בלונדון, ובניו נשואים למשפחות נכבדות וחשובות והם משמשים, בחלקם, במשרות רבניות מכובדות. מה עזה היתה שמחתו לראות את נכדיו, ומה גודל היתה הודאתו לבורא העולמים על שזיכהו להקים משפחה נפלאה כזו לאחר כל מה שעבר עליו בשנות השואה האיומות.

זכיתי עוד בביקורי בחודש האחרון לבקרו ולשוחח אתו, התעניינות רבה גילה לנעשה בארץ ישראל, ישב ושמע ושאל על הנעשה בישיבות הקדושות בארץ ובכלל על הנעשה מבחינה רוחנית, ובשיחתו הראה את דאגתו הרבה לנעשה בארץ ישראל אשר כה שאף, לעלות אליה ולהתיישב בה.

חסיד וותיק ואמיתי היה הקרבנו דמותו ופנימיותו, אותם כה עמל להסתיר, ואשר אליהם התייחס בטבעיות, האירו לסביבתם, חלל גדול וריק הותיר מרן הרב מאפשא זצ"ל אחריו, ואשר חסרונו כבר מורגש ועוד יורגש בעתיד, דורנו המיותם חסר דמויות כאלו.

חבל על דאבדין ולא משתכחין.

וי להאי שופרא דבלי בארעא.

הכותב חותם בצער ובכאב

רפאל ברור

רוב המעורבים בתאונות דרכים בתל־אביב באים מחוץ לעיר

70 אחוז מהנהגים המעורבים בתאונות דרכים בתל־אביב־יפו, אינם תושבי העיר — כך עולה מסקר שנערך במטה הבטיחות בעיריית תל־אביב־יפו.

חה"כ דב בן מאיר, יו"ר מטה הבטיחות מסר כי 87 אחוז מהנהגים אשר היו מעורבים בתאונות קטלניות בעיר אינם תושבי העיר.

המסקנה המתבקשת מנתונים אלה, קובע חה"כ בן מאיר, היא כי יש להקים מטה בטיחות מחוזי לצורך תיאום פעולות ההדרכה וההסברה, וכי למטה זה יוקצבו כספים מיוחדים על מנת שההדרכה על הנהגים העוברים בעיר תהא יעילה. הוא הוסיף כי בתל־אביב־יפו מסתובבים מידי יום כ־400 אלף כלי רכב, שהם מחצית מכלל כלי הרכב במדינה, מאחר ותל־אביב היא מטרופלין. (עש"ת)

מסקנות מועצת העתונות בתביעת איגוד הבנקים נגד מר יוסף לפיד

הועד הפועל של מועצת העתונות אישר בישיבתו בסוף השבוע מסקנות ועדה שבירה תלונת איגוד הבנקים נגד מר יוסף לפיד.

איגוד הבנקים פנה בתלונה למועצת העתונות נגד מר יוסף לפיד בשל דברים שאמר במדור "עמדה" בתוכנית "הבוקר הזה" ברשת ב' של קול ישראל, ב־2.2.86. איגוד הבנקים ראה בדבריו של מר לפיד "משום השמצה בוטה, כוללנית וחסרת יסוד כלפי מערכת הבנקאות בישראל, תוך שימוש בלשון שאינה הולמת עתונאי ושלא היתה ראויה לשימוש".

מר יוסף לפיד טען בתשובה לתלונת איגוד הבנקים שאמנם הבריח "היו קשים וחריפים, הם נאמרו במיטב הסגנון של העיתונאות הלוחמת, ביחוד נגד מוסדות גדולים שמולם ניצבים הציבור והאיש הבודד חסרי אונים".

נשיאות מועצת העתונות הקימה ועדה לבירור התלונה בהרכב: צבי זמיר (יו"ר), מארק גפן ודרמן פרוטסר...

מסקנות הועדה:

הועדה בדקה בתגה את תוכן התלונה, את מכתב ההסבר של יוסף לפיד, ומסמכים ולהתנסים אחרים והחליטה לדחות את התלונה בנימוקים כדלקמן:

1. התלונה מתייחסת אך ורק לסגנון התשדיר "עמדה" ולא לעובדות. סגנונו של העתונאי אינו מהעושים שהועדה ראתה את עצמה מוסמכת לדון בו. על כל פנים, חברי הועדה לא מצאו בסגנון התשדיר עבירה על סעיף 6 בתקנון האתיקה (נוסח ישן).
2. למתלונן ניתנה אפשרות התגובה ברדיו והוא אכן ניצל אותה כעבור שלושה ימים ב־5.2.86. (עתים)

נתגלה נפט מול חופי אל־עריש

קהיר — "אלאהרם" מוסר כי סיני ממפקת כיום 25 אחוז מייצור הנפט של מצרים ולאחרונה נתגלה מקור נפט נוסף במים עמוקים בים התיכון מול חופי אלעריש.

לאחר החזרת סיני למצרים הוחל לפעול בשטח חיפושי הנפט בחצי האי ביבשה ובים 10 חברות נפט זרות גדולות. רוב חיפושי הנפט הם בצפון ובמערב סיני. (ע"ב)